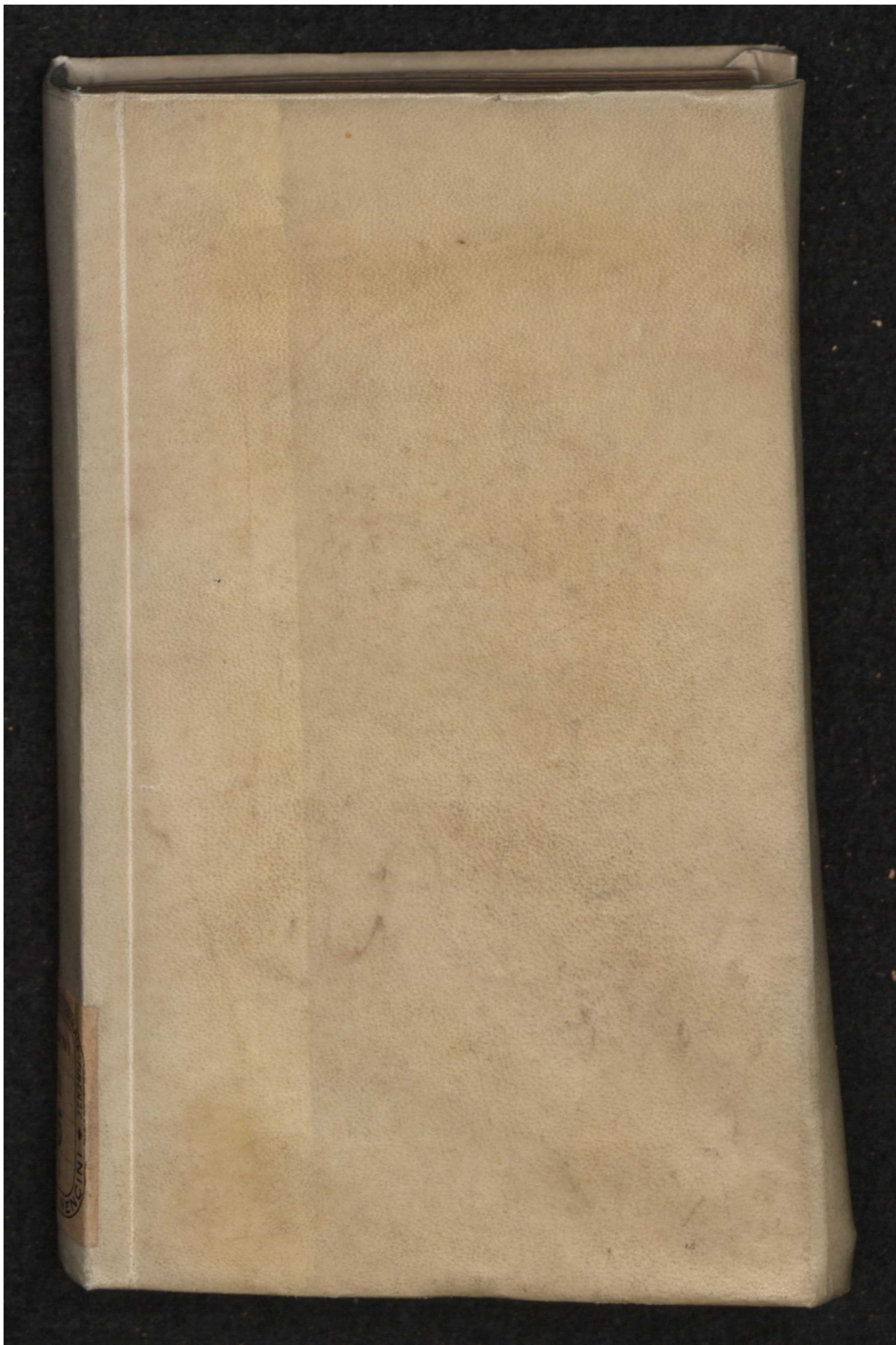
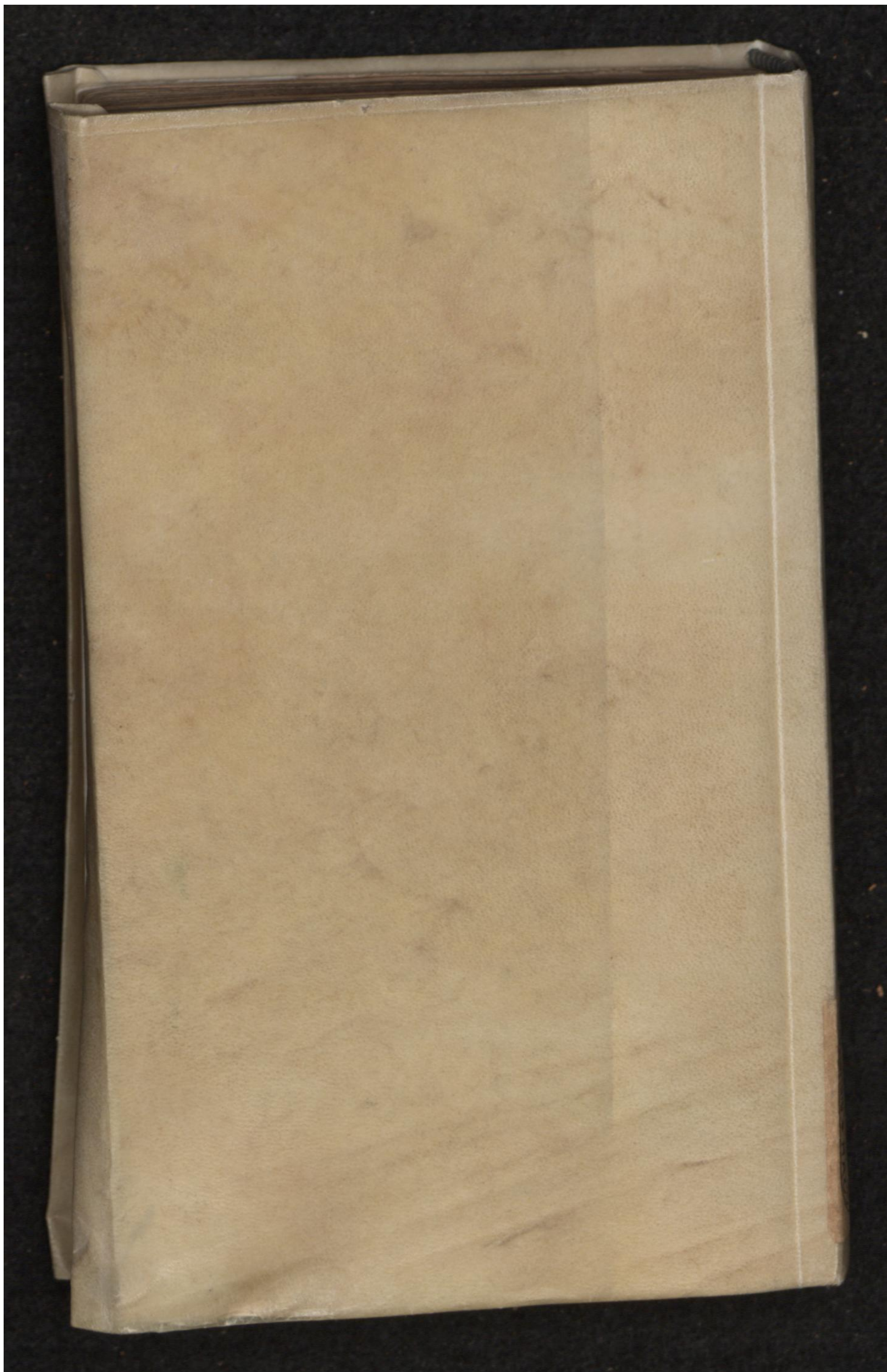

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
II
5
4

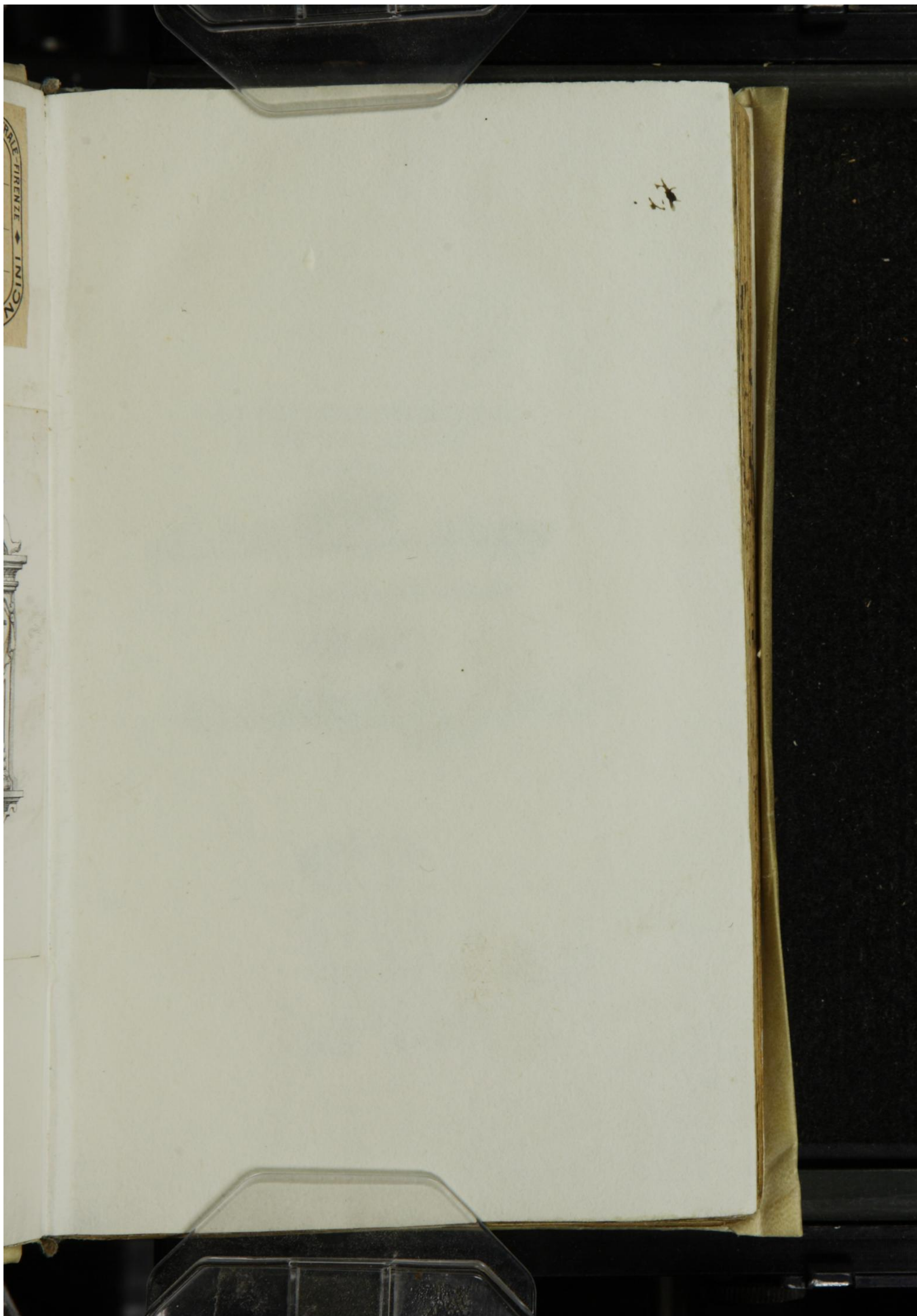

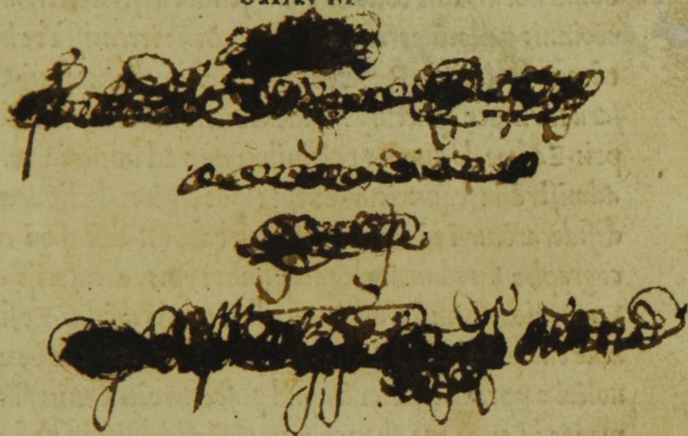

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
ALDINI
II
5
4
RACCOLTA NENCINI

OTIVM
SINE LITERIS
MORS EST
Seneca
Ex Libris Joannis Nencini
1874

CAII SVETONII TRANQVIL=
LI DE VITA·XII·CAE=
SARVM·

GASPAR ARGILENSIS BONON·
IANO GROLERIO LVGDVNENSI·
A SECRETIS CHRISTIANISS·FRAN
CORVM REGIS MERITISS·S·D·

C Hriſtianiſſi·francorum rege ſemper auguſto flo
rentiſſima galliarũ regna perluſtrãte· Lugduñ
coloniã a Plauto deductam deuenimus: oppidũ cũ ue-
tuſtate rerum: tum amenitate locorũ: nulli poſtferen-
dum·Vbi cũ per cõpluſculos dies: ad euẽtũ germanicarũ
rerũ nobis cõmorandu; eſſet: ne inepto quorundã more
bonas horas male collocaremus: ſtudia noſtra litteraria
cõtinuis gallorũ percurſationibus pene ĩtermiſſa te hor
tãte poſt liminio Repetiuimus: ꝑlectiſq; tecum· xij·Cæ
ſarũ uiris per ꝗ̃ accurata fide a Suetonio trãqllo deſcri
ptis·Eas ne documẽta pricipibus quæ ad imperia recte
admiſtrãda ſequærẽtur·Excẽpla quæ legẽtes declinarent
deſiderarẽtur: ĩ tãta rerũ oĩm ꝑturbatõe Balthaſari cal
cographo Lugduneñ·elegãtiſſimo: typis excuſorijs ad
Enchyridij formã ꝑ mille excẽplaria deſcribẽdas·Et ſub
noĩe tuo publicãdas dedimus· Vt hoc meæ erga te bene-
uolẽtiæ ꝑpetuũ teſtioniũ apud poſteros eẽt· Cuius fũda
menta iã ex eo tp̃e ab utroq; noſtrũ fideliter iacta ſunt
Cũ tu ſpectatæ ĩdolis puer ſtipẽdia litteraria ĩ celeberri
mo parrhiſiorũ gymnaſio contubernalis meus auſpicio
noſtro feliciſſĩe feciſti· Cuius lucubrationes uigiliaſq; ſi
bi qui tantũ ad ꝑdenda uina geniti uideri uolunt imi-
tarẽtur·Melius hac tẽpeſtate noſtra oĩm bonarũ artiũ
infœcũda cũ ſtudijs litterarũ ageretur· Vale & ex hijs
trãqlli monumẽtis celeberrimã·imp, Po·Ro·uocẽ haud
falſam diſce·Difficilius nihil eſſe ꝗ̃ bñ imperare·

Ausonius Hesperio filio Salutē in libros Suetonij.

Cæsareos proceres: in quorum regna secundis
Consulibus dudum Romana potentia cessit
Accipe bissenos: sua quenq; monostica signant.
Quorum per plenam seriem Suetonius olim
Nomina: res gestas: uitamq;: obitumq; peregit.

Monostica de ordine Cæsarum.

Primus regalem patefecit Iulius Aulam
Cæsar. & augusto nomen trāscripsit: & arcem.
Priuignus post hunc regnat Nero Claudius: a quo
Caius, cognomen Caligæ cui castra dederunt.
Claudius hinc potitur regno: post quē Nero sæuus
Vltimus Aeneadum: post hunc tres nec tribus annis:
Galba senex: frustra socio confisus inerti.
Mollis Otho infamis per luxum degener æui.
Nec regno dignus: nec morte Vitellius ut uir.
His decimus fatoq; accitus Vespasianus.
Et Titus imperij fœlix breuitate: secutus
Frater: quē caluū dixit sua Roma Neronem.

Monostica de ætate Cæsarum in imperio.

Iulius: ut perhibent: diuus trieteride regnat.
Augustus post lustra decem sex prorogat annos
Et terseptenis geminos Nero Claudius addit.
Tertia finit hyems crassantia tēpora Caij.
Claudius Hebdomadē duplicē trahit: & Nero dirus

Tantundem summæ: sed consul defuit unus.
Galba senex: Otho Lasciue & famose Vitelli:
Tertia uos Latio regnantes nesciit æstas:
Interitus dignos uita properante probrosa.
Implet fatalem decadem sibi Vespasianus.
Ter dominante tito cingit noua laurea ianum.
Quindecies sæuis potitur dum frater habenis.

Monosticha de singulorum cæsarum obitu.

Iulius interiit cæsar crassante conatu.
Addidit Augustum diuis matura senectus.
Sera senex capreis exul nero fata peregit.
Terdecies periit repetito uulnere Caius.
Claudius ambiguo conclusit fata ueneno.
Matricida Nero proprio se perculit ense.
Galba senex periit sæuo prostratus Othone.
Mox Otho famosus: clara sed morte potitur.
Prodiga succedunt perimendi sceptra Vitelli.
Laudatum imperium mors lenis Vespasiano.
At Titus orbis amor rapitur florentibus annis.
Sera grauem perimunt: sed iusta pericula fratrem.

CAII SVETONII TRANQVILLI DE VITA.XII.CAESARVM.

d IVVS IVLIVS CAESAR Annum
agens ſextumdecimum patrem ami=
ſit: ſequentibuſq; conſulibus flamen
dialis deſtinatus demiſſa Coſſutia:
quæ familia equeſtri:ſed admodũ di=
ues prætextato deſponſata fuerat. Corneliã Cinæ qua
ter cõſulis filiã duxit uxorẽ:ex qua illi mox Iulia nata
eſt:neq; ut repudiaret illã cõpelli a dictatore Sylla ul
lo modo potuit. Quare et ſacerdotio et uxoris dote et
gentilitijs hæreditatibus mulctatus diuerſarum partiũ
habebatur:ut etiam diſcedere e medio: & q̃q̃ morbo
quartanæ aggrauante prope per ſingulas noctes com=
mutare latebras cogeretur:ſeq; ab inquiſitoribus pecu=
nia redimere:donec p uirgĩes ueſtales: perq; Mamercũ
Aemiliũ et Aureliũ Cottã ꝓpinquos et affines ſuos ue
niam impetrauit.Satis conſtat Syllam quum deprecã
tibus amiciſſimis et ornatiſſimis uiris aliquandiu de=
negaſſet:atq; illi pertinaciter contenderent: expugna=
tum tandem proclamaſſe ſiue diuinitus ſiue aliqua con
iectura uincerent:ac ſibi haberẽt:dummodo ſcirent eũ
quem incolumen tantopere cuperent:quãdoq; optima
tium partibus:quas ſecum ſimul defendiſſent:exitio fu
turum.Nam Cæſari multos Marios ineſſe.

De prima Cæſaris militia.

s Tipendia prima in Aſia fecit Marci Thermi
prætoris cõtubernio a quo ad accerſendam claſ
ſem in Bityniam miſſus deſcedit apud Nicomedem nõ

ſine rumore proſtratæ regi pudicitiæ: quem rumorem auxit intra paucos rurſus dies repetita Bithynia per cauſam exigendæ pecuniæ: quæ deberetur cuidam libertino clienti ſuo. Reliqua militia ſecundiore fama fuit: & a Thermo in expugnatione mitylenarũ corona ciuica donatus eſt.

De ſecunda eius militia & reditu ipſius ad urbem.

m Eruit & ſub Seruilio Iſaurico in cilicia: ſed breui tpe. Nã Syllæ morte comperta ſimul ſpe nouæ diſſenſionis quæ p Marcũ Lepidũ mouebatur Romã propere rediјt: &. Lepidi quidem ſocietate q̃q̃ magnis cõditionibus inuitaretur abſtinuit tũ ingenio eius diffuſus: tũ occaſionæ: quã minorẽ opinione offẽderat.

De accuſatione Dolobellæ.

c Aeterũ compoſita ſeditione ciuili Cornelium Dolobellam conſularem & triumphalem uirum repetundarum poſtulauit? abſolutoq; rhodum ſecedere ſtatuit: & ad declinandam inuidiam: & ut pocium ac requiem Apollonio Myloni clariſſimo tunc dicendi magiſtro operam daret. Huc dum hybernis iã menſibus traјcit circa pharmacuſam inſulam a prædonibus captus eſt: manſitq; apud eos non ſine ſumma indignatione prope. xl. dies cum uno medico: & cubicularијs duobus. Nam comites ſeruoſq; cæteros in initio ſtatim ad expediendas pecunias quibus redimeretur: dimiſerat. Numeratis deĩde. l. talẽtis expoſitus in littore nõ diſtulit: quin e ueſtigio claſſe deducta perſequeretur abeuntes: ac redactos in poteſtatem ſupplicio: quod ſæpe illis minatus inter iocum fuerat afficeret: Vaſtãte regiones proximas Mithridate ne deſidere in diſcri

mine ſociorũ uideretur ab rhodo: quo pertenderat: trã-ſit in aſiam: auxiliiſq; cõtractis & præfecto regis ꝓuicia expulſo nutãtes ac dubias ciuitates retinuit in fide

De tribunatu militum eius: & aliis geſtis ipſius.

t Ribunatu militum: qui primus Romam reuerſo per ſuffragia populi honor obtigit auctores reſtituendæ tribunitiæ poteſtatis: cuius uim Sylla diminuerat enixiſſime iuuit. Lucio etiam Cinnæ uxoris fratri: & qui cum eo ciuili diſcordia Lepidum ſecuti poſt necem conſulis. ad Sertorium confugerant: reditũ in ciuitatem rogatione plotia confecit; habuitq; & ipſe ſuper ea re concionem.

De quæſtura eius & aliis geſtis per eum.

q Væſtor Iuliam amitam: uxoremq; Corneliam defunctas laudauit e more pro roſtris: ſed in amitæ quidem laudatione de eius ac patris ſui utraq; origine ſic refert. Amitæ meæ Iuliæ maternum genus ab regibus ortum: paternum cum diis immortalibus cõiunctum eſt. Nam ab Anco Martio ſunt martii reges: quo nomine fuit mater a Venere Iulii cuius gentis familia eſt noſtra. Eſt ergo in genere & ſanctitas regum qui plurimũ inter hoĩes pollent: & cerimonia deorum quorũ ipſi in poteſtate ſunt reges. In Corneliæ aũt locũ Pompeiam duxit Quinti Põpeii filiã. L. Syllæ neptem cũ qua deinde diuortiũ fecit: adulteratã opinatus a Publio Clodio: quẽ inter publicas cerimonias penetraſſe ad eam muliebri ueſte tam conſtans fama erat: ut ſenatus quæſtionẽ de pollutis ſacris decreuerit.

De gemitu eius apud ſtatuam magni Alexãdri & de ſomnio ipſius & de matris concubitu.

q Væstori ulterior hispania obuenit: ubi cũ mandato reip. iure dicendo conuentus circumiret: gadesq; uenisset: animaduersa apud Herculis templum magni Alexãdri imagine ingemuit: & quasi pertesus ignauiam suam: q nihil tum a se memorabile actum esset in ætate qua iam Alexander orbem terrarum subegisset: missionem continuo efflagitauit ad captandas q̃primũ maiorũ rerũ occasiones in urbe etiã cõfusũ eũ somnio pximæ noctis (nam uisus erat per quietem matri stuprum intulisse) cõiectores ad amplissimã spem incitauerũt. Arbitriũ orbis terrarũ portendi interpretantes quando mater: quã subiectã sibi uidisset: nõ alia esset q̃ terra: quæ omnium parens haberetur.

De gestis per eum in urbe.

d Ecedens ergo ante tempus colonias latinas de petenda ciuitate agitantes adijt: & ad audendum aliquid concitasset. nisi consules conscriptas in siliciã legiones paulisper ob id ipsum retinuissent nec eo secius maiora mox in urbe molitus est.

De suspitione cõiurationis eius cũ Crasso & Sylla.

s Iquidẽ ante paucos dies q̃ ædilitatẽ iniret: uenit in suspicionẽ cõspirasse cum Marco Crasso consulari. Item Publio Sylla: & L. Antonio post designationem consulatus ambitus condemnatis: ut principio anni senatum adorirentur: & trucidatis quos placitum esset: dictaturã Crassus inuaderet. Ipse ab eo magister equitum diceretur. Constitutaq; ad arbitriũ repu. Syllæ: & Antonio consulatus restitueretur. Meminerũt huius cõiurationis Tanusius geminus in hystoria Marcus Bibulus in edictis. C. Curio pater in orationi.

bus. De hac significare uidetur et cicero in quadã ad Atticũ epistola referens Cæsarem in cõsulatu cõfirmasse regnum de quo ædilis cogitarat, Tanusius adijcit Crassum pœnitentia uel metu diẽ cædi destinatũ nõ obijsse & icciroo ne Cæsarem quidem signum quod ab eo dari cõuenerat: dedisse. Cõuenisse autẽ Curio ait: ut togã de humero deijceret. Idem Curio: sed & .M. Actorius Naso auctores sunt conspirasse eum etiam cũ Gneo Pisone adolescente: cui ob suspitionem urbanæ cõiurationis prouincia hispania ultro extra ordinẽ data sit: pactumq; ut simul foris Ille ipse Romæ ad res nouas consurgerent: per ambrones & transpadanos: destitutum utriusq; consilium morte Pisonis.

De ædilitate eius & gestis in ea.

a Edilis præter comitium ac forũ basilicasq; etiã capitoliũ ornauit porticibus ad tempus extructis: in quibus abundante rerum copia: pars apparatus exponeretur. Venationes autem ludosq; & cum collega: & separatim edidit: quo factum est: ut communiũ quoq; impensarum solus gratiam caperet. Nec dissimularet collega eius Marcus Bibulus euenisse sibi: qđ Polluci. Ut enĩ geminis fratribus ædes in foro cõstituta tãtũ Castoris uocaretur. Ita suã Cæsarisq; munificentiã unius Cæsaris dici. Adiecit insuper Cæsar etiã gladiatorũ munus: sed aliquãto paucioribus q̃ destinauerat paribus. Nã quum multiplici undiq; familia cõparata inimicos exterruisset: cautũ est de numero gladiatorũ quo ne maiorem cuiq̃ habere Romæ liceret.

De gestis per eum in urbe.

c Onciliato populi fauore tentauit per partem tribunorum: ut sibi ægyptus prouincia plæbiscito daretur: nactus extraordinarij imperij occasionẽ: q alexandrini regem suum sociumq; atq; amicum a senatu appellatum expulerant resq; improbabatur: nec obtinuit aduersante optimatium factione· quorum auctoritatem ut quibus posset modis inuicem diminueret Trophea Caij Marij de Iugurta: deq; cimbris· atq; theutonis olim a Sylla disiecta restituit: atq; in exercenda de sicarijs quæstione: eos quoq; sicariorum numero habuit: qui proscriptione ob relata ciuium Romanorũ capita pecunias ex ærario acceperant: q̃q̃ exceptos cornelijs legibus·

De eodem·

s Vbornauit etiam: qui· C· Rabirio perduellionis diem diceret: quo præcipuo adiutore aliquot ante annos Lucij Saturnini seditiosum tribunatum senatus coercuerat: ac sorte iudex in rerum ductus tã cupide cõdemnauit: ut ad populuʒ prouocanti nihil æque ac iudicis acerbitas profuerit·

De pontificatu maximo eiusdem·

d Eposita prouinciæ spe pontificatũ maximum petijt non sine profusissima largitione· In qua reputans magnitudinem æris alieni: quum mane ad comitia descenderet: prædixisse matri osculanti fertur: domum nisi se pontificem non reuersurũ: atq; ita potentissimos duos cõpetitores multũq; & ætate: & dignitate antecedentes superauit: ut plura ipse in eorũ tribubus suffragia: q̃ uterq; in omnibus tulerit·

De prætura: & gestis eiusdem·

PRætor creatus detecta cõiuratione Catilinæ senatuq; uniuerso in socios facinoris ultimã statuente pœnam solus municipatim diuidẽdos custodiendosq; publicatis bonis censuit. Quin & tantum metũ iniecit asperiora suadentibus identidem ostentans: quanta eos in posterum a plæbe Romana maneret inuidia: ut Decium Syllanum consulem designatum non piguerit sententiam suam: quia mutare turpe erat: interpretatione lenire: uelut grauius atq; ipse sensisset exceptã: optinuissetq; adeo transductis ad se iã pluribus: et in his Ciceronis cõsulis fratre: nisi labantẽ ordinem cõfirmasset. M. Catonis oratio. Ac ne sic q̃dem ipedire rem destitit: quo ad usq; manus equitum Romanorum quæ armata præsidij causa circũstabat immoderatius perseueranti necem comminata est: et iam strictos gladios usq; eo intentans: ut sedentem una proximi deseruerint: uix pauci complexu togaq; obiecta protexerit. Tunc plane deterritus non modo cessit: sed & in reliquum anni tempus curia abstinuit.

De gestis eius in officio præturæ.

PRimo præturæ die Quintũ Catulũ de refectiõe capitolij ad disquisitionem populi uocauit rogatione ꝓmulgata: qua curationẽ eã ĩ aliũ trãsferebat. Verũ impar optimatiũ cõspirationi: quos relicto stati nouorũ cõsulũ officio frequẽtes obstinatosq; ad resistendũ concurrisse cernebat: hanc quidem actionem deposuit.

De priuatione eius a prætura: & eius restitutione.

CAeterũ Cecilio Metello tribuno plæbis turbulentissimas leges aduersus collegarũ intercessionẽ ferenti: auctorẽ ꝓ pugnatorẽq; se

pertinacissime, præstitit: donec ambo administratiõe reip. decreto patrum summouerentur. Ac nihilominus permanere in magistratu: & ius dicere ausus: ut cõpe=rit paratos: qui ui ac per arma prohiberent dimissis lictoribus: abiectaq; prætexta domum clam refugit pro conditione temporum quieturus. Multitudinem quoq; biduo post sponte: & ultro confluentẽ: operãq; sibi in asserenda dignitate tumultuosius pollicentẽ cõpesciuit quod cum præter opinionem euenisset: senatus ob eũdẽ cœtum festinato coactus gratias ei per primores uiros egit accitumq; in curiã: & amplissimis uerbis collau=datum in integrum restituit inducto priore decreto.

De actione eius ob coniurationem Catilinæ.

r Ecidit rursus in discrimen aliud inter socios Catilinæ nominatus: & apud nouium nigrũ quæstorem a Lucio Vectio idice: et in senatu a Quito Curio: cui ꝙ primus cõsilia coniuratorum detexerat cõstituta erant publice præmia Curius e Catilina se co=gnouisse dicebat. Vectius etiam chirographum eius Catilinæ datum pollicebatur. Id uero Cæsar nullo modo tolerandum existimans cũ implorato Ciceronis testi=monio: quædam se de coniuratione ultro ad eũ detulisse docuisset: ne Curio præmia darẽtur effecit Vectium pignoribus captis: & direpta supellectile male mulctatũ ac pro rostris in cõcione pene discerptũ cõiecit in car=cerem. Eodem modo Nouium quæstorem eo. ꝙ cõpella=ri apud se maiorem potestatẽ passus esset.

De ulteriore hyspania sibi sorte data post præturã.

e X prætura ulteriorem sortitus hyspaniã: retinẽtes creditores interuentu sponsorũ remouit: ac

neq; more:neq; iure:anteq̃ prouinciæ ordinarẽtur pro= fectus eſt·Incertũ metu ne iudicij quod priuato para= batur·an quo maturius ſocijs implorãtibus ſubueniret: pacataq; prouincia:pari feſtinatione:nõ expectato ſuc= ceſſore:ad triũphum ſimul conſulatũq; deceſſit·Sed cuз editis iã comitijs ratio eius haberi non poſſet:niſi pri= uatus introijſſet urbem:& ambiẽti ut legibus ſoluere tur multi contradicerẽt coactus eſt triumphum:ne con ſulatu excluderetur;dimittere·

De conſulatu eius cum Bibulo·

e Duobus conſulatus competitoribus Lucio Lu ceio Marcoq; Bibulo Luceiũ ſibi adiunxit:pa= ctus ut is quoniam inferior gratia eſſet·pecuniaq; pol leret:nummos de ſuo communi nomine :per centurias pronunciaret·Qua cognita re optimates quos metus cœperat nihil non auſurum eum in ſummo magiſtratu concordi & conſentiente collega:auctores Bibulo fue runt tantundẽ pollicendi:ac plæriq; pecunias contule= runt:ne Catone quidem abnuente eam largitionem e rep·fieri·Igitur cum Bibulo conſul creatus eſt·Eandẽ ob cauſam opera ab optimatibus data eſt:ut ꝓuinciæ fu turis cõſulibus minimi negocij·i·ſiluæ calleſq; deſcerne rẽtur·Qua maxĩe iniuria iſtructus oĩbus officijs Gneũ Pompeium affectatus eſt offenſum patribus:ꝙ Mithri date rege uicto cunctantius confirmarentur acta ſua· Pompeioq; Marcum Craſſum reconciliauit ueterem inimicum ex conſulatu:quem ſumma diſcordia ſimul geſſerant·Ac ſocietatem cum utroq; inijt:ne quid age= retur in repu·quod diſplicuiſſet ullli e tribus·

De geſtis per eum in conſulatu·

i Nito honore primus oĩuʒ iſtituit:ut tã ſenatus q̃
populi diurna acta cõficerentur:et publicarẽtur.
Antiquum etiam retulit morẽ:ut quo menſe faſces non
haberet,accenſus ante eum iret:lictores pone ſequeren-
tur:lege autem agraria promulgata obnunciantem col
legã armis foro expulit. Ac poſtero die in ſenatu cõque
ſtũ nec quoq̃ repto q ſup tali cõſternatione referre aut
cenſere aliquid auderet: qualia multa ſæpe in leuiori-
bus culpis decreta erant:in eam coegit deſperationem:
ut quoad poteſtate abiret domo abditus nihil aliud q̃
per edicta obnunciaret. Vnus ex eo tempore oĩa in rep.
& ad arbitrium adminiſtrauit ut nonnulli urbanorũ:
quum quid per iocum teſtandi gratia ſignarent:nõ Cæ
ſare & Bibulo:ſed Iulio & Cæſare conſulibus actum
ſcriberẽt:bis eundẽ præponẽtes nomĩe atq; cognomine:
utq; uulgo mox ferrẽtur hi uerſus. Nõ Bibulo q̃cq̃ nup
ſed Cæſare factũ eſt. Nã Bibulo fieri cõſule nil memi
ni. Cãpum ſtellatẽ maioribus cõſecratũ: agrũq; campa
num ad ſubſidia reip. uectigalem relictum diuiſit extra
ſortem:ac uigĩti milibus ciuium: quibus terni pluresq;
liberi eſſent. Publicanos remiſſionem petentes tertia
mercedum parte releuauit:ac ne in locatione nouorum
uectigalium ĩmoderatius licerẽtur: ꝓpalã monuit. Cæ-
tera item quæ cui libuiſſent: dilargitus eſt contradi-
cente nullo: ac ſi conaretur quis : abſterrito : Marcum
Catonem interpellantem extrahi curia per lictorem:
duciq; in carcerem iuſſit. Lucio Lucullo liberius reſi-
ſtenti tantum calumniarum metum iniecit: ut ad ge-
nua ultro ſibi accederet. Cicerone in iudicio quodam
deplorante temporum ſtatum: Publium Clodium ini-

micum eius frustra iampridem a patribus ad plæbem transire nitentem eodem die: horaq; nona transduxit. Postremo in uniuersos diuersæ factionis inductum præmijs: ut se de inferenda Pompeio nece solicitatum a quibusdam profiteretur: productusq; pro rostris auctores ex compacto nominaret. Sed uno atq; altero frustra: nec sine suspitione fraudis nominatis desperans tã precipitis cõsilij euentũ ĩtercepisse ueneno iudicẽ creditur.

De Calphurnia uxore recepta et filia Iulia Pompeio tradita.

s Vb idem tempus Calphurniam. L. Pisonis filiam successuri sibi in consulatu duxit uxorẽ: suãq; Iuliã Gneo Põpeio collocauit: repudiato priore spõso Seruilio Cepione: cuius uel præcipua opera pauloante Bibulũ impugnauerat. Ac post nouã affinitatẽ Pompeiũ primum rogare sententiam cœpit: quum Crassum soleret: essetq; consuetudo: ut quem ordinem interrogandi sententias cõsul kalendis ianuarijs instituisset: eum toto anno conseruaret.

De imperio galliarũ ei concesso post consulatum.

s Ocero igitur generoq; suffragantibus ex omni ꝓuiciarũ copia gallias potissimũ elegit: cuius emolumento et oportunitate idonea sit materia triumphorũ: et initio ꝗdem galliam cisalpinam: illyrico adiecto lege uatinia accepit: mox per senatum comatam quoq; ueritis patribus ne si ipsi negassent: populus et hãc daret: quo gaudio elatus nõ tẽperauit ꝗn paucos post dies frequẽti curia iactaret ĩuitis: et gemẽtibus aduersarijs adeptum se quæ concupisset: deinde ex eo ĩsultaturum omnium capitibus: ac negãte quodã ꝑ cõtumeliã: facile

hoc ulli fœminæ fore: respondit quaſi alludens in aſſy-
ria quoq; regnaſſe Semyramin: magnamq; aſiæ partẽ
amazones tenuiſſe quondam.

De accuſatione geſtorum cõſulatus eius.

f Vnctus cõſulatu Caio Memmio: Lucioq; Domi
tio prætoribus de ſuperioris anni actis referenti
bus cognitionẽ ſenatui detulit: nec illo ſuſcipiente: tri=
duoq; per irritas altercationes abſumpto in prouinciã
abijt: & ſtatim quæſtor eius in præiudiciũ aliquot
criminibus arreptus eſt. Mox et ipſe a Lucio Antiſtio
tribuno plebis poſtulatus appellato demũ collegio obti
nuit: quũ reip. cauſa abeſſet reus ne fieret Ad ſecuritatẽ
ergo poſteri tẽporis in magno negocio habuit? obligare
ſemper annuos magiſtratus: & e competitoribus non
alios adiuuare: aut ad honorẽ pati peruenire: q̃ qui ſibi
pepegiſſent propugnaturos abſentiam ſuã: cuius pacti
non dubitauit a quibuſdam iuſiurandum: atq; etiam
Syngrapham exigere.

De Domitio minãte Cæſari: & geſtis per
eum in gallia.

ſ Ed quum Lucius domitius cõſulatus cãdidatus
palam minaretur cõſulem ſe effecturum. ꝙ præ
tor nequiſſet: adepturũq; ei exercitus: Craſſum Pompe
iumq; in urbem prouinciæ ſuæ Lucã extractos cõpulit
ut detrudendi Domitij cauſa conſulatũ alterũ peterent
perfecitq; utrunq;: ut in quinquẽnium ſibi imperium
prorogaretur. Qua fiducia ad legiones: quas a republi
ca acceperat: alias priuato ſumptu addidit unam etiã
ex tranſalpinis cõſcriptã uocabulo quoq; gallico alau-
da enim appellabatur: quã diſciplina cultuq; Romano
inſtitutã

institutam & ornatā postea uniuersam ciuitate dona uit. Nec deinde ulla belli occasione iniusti quidē ac periculosi abstinuit tā fœderatis: q̄ infestis ac feris gentibus ultro lacessitis: adeo ut senatus quondam legatos ad explorandū statū galliarū mittendos decreuerit: ac nonnulli dedendū eū hostibus cēsuerint: sed prospere decedentibus rebus: et sæpius & pluriū q̄ quisq̄ unq̄ dierum supplicationes impetrauit.

De gestis per eum in gallia.

g Essit autē. ix. annis: quibus in imperio fuit hæc fere omnē galliam: quæ a saltu pyreneo alpibusq;: & monte gebenna: fluminibus rheno: & rhodano cōtinetur: patetq; circūitu ad bis: et tricies centū milia passuum præter socias: ac bene meritas ciuitates in prouinciæ formā redegit: eiq; in singulos annos stipendij nomen imposuit. Germanos: q̄ trans rhenum incolunt primus Romanorū ponte fabricato aggressus: maximis affecit cladibus. Aggressus & britānos ignotos antea: superatisq; pecunias & obsides īperauit: per tot successus ter nec amplius aduersum casum expertus: in britānia classe ui tēpestatis ꝓpe absumpta: & in gallia ad gergoniam legione fusa: & in germanorū finibus: Titurio & Arunculeio legatis ꝑ insidias cæsis.

De morte matris filiæ et neptis eius: et alijs gestis ꝑ eū

e Odem tp̄is spacio matrē primo: deinde filiam: nec multo post neptē amisit. Interimq; consternata Publij Clodij cæde rep. quū senatus unum consulē nominatimq; Cneū Pompeiū fieri censuisset: egit cum tribunis plæbis collegā se Pōpeio destinātibus id potius ad populum ferrent: ut absenti sibi: et quando imperij

tempus expleri cœpisset petitio secundi consulatus da retur: ne ea causa maturius: & imperfecto adhuc bello decederet: quod ut adeptus est: altiora iam meditans: & spei plenus: nullum largitionis: aut officiorum in quęq genus publicæ. priuatimq; omisit: forum de manubijs inchoauit: cuius area super sestersium milies cõstitit munus populo epulumq; pronunciauit in filiæ memoriam: quod ante eum nemo fecit. Quorum ut q̃ maxime expectatio esset; ea quæ ad æpulum pertinerẽt q̃uis macellarijs ablocata: etiam domesticatim apparabat. Gladiatores notos sicubi infestis spectatoribus dimicarent: ui rapiendos reseruandosq; mandabat. Tyrones neq; in ludo: neq; per lanistas: sed in domibus per equites romanos: ac etiam per senatores armorum peritos erudiebat precibus enitens: quod epistolis eius ostẽditur: ut disciplinam singulorum susciperent: ipsiq; dictata exercentibus darent: legionibus stipendium in p petuum duplicauit: frumentum quotiens copia esset: etiam sine modo mensuraq; præbuit. Ac singula interdum mancipia & prædia uiritim dedit.

De affinitate cum pompeio reuocata: & alijs gestis eius.

a D retinendam autem Pompeij necessitudinem ac uoluntatem: Octauiam sororis suæ neptem: quæ. C. Marcello nupta eras conditione ei detulit: sibiq; filiam eius in matrimonium petijt: Fausto Syllæ destinatam. Omnibus uero circa eum: atq; etiam parte magna senatus gratuito: aut leui fœnore obstrictis: ex reliquo quoq; ordinum genere: uel inuitatos uel sponte ad se commeantes uberrimo congiario prosequebatur.

Liberos insuper serulosq; cuiusq; : prout domino:patronoue gratus quis esset. Tum reorum aut obæratorum aut prodigæ iuuẽtutis subsidium unicum ac promptissimum erat. nisi quos grauior criminum uel inopiæ luxuriæue uis urgeret: q̃ ut subueniri posset a se. His plane palam bello ciuili opus esse dicebat.

De amicitia regum & prouinciarum allata per eũ & decreto senatus contra eũ facto propter suspitionẽ gestorum eius.

nEc minore studio reges: atq; prouincias ꝑ terrarum orbẽ alliciebat: alijs captiuorũ milia dono offerẽs: alijs citra senatus populiq; auctoritatẽ quo uellent: & quotiens uellẽt: auxilia summittẽs similiterq; italiæ galliarũq; & hispaniarũ. Asiæ quoq; : et græciæ potẽtissimas urbes præcipuis operibus exornãs: donec attonitis iã oĩbus & quorsum illa tenderẽt reputantibus Marcus Claudius Marcellus cõsul edicto præfatus de summa se republica acturum rettulit ad senatũ: ut ei succederetur añ tp̃s: qm̃ bello cõfecto pax esset: ac dimitti deberet uictor exercitus: & ne absentis rõ comitijs haberetur: qñ ne plæbissito Põpeius postea abrogasset. Accederat autẽ ut his legẽ de iure magistratuũ ferẽs eo capite quo a petitiõe bonorũ absentes summouebat: ne Cæsarẽ quidẽ exciperet per obliuionẽ. Ac mox lege iam in æs incisa & in ærariũ cõdita corrigeret errorẽ: nec cõtentus Marcellus ꝓuincias Cæsari: & priuilegiũ eripere. retulit etiã ut colonis: quos rogatione uatinia nouum comũ deduxisset ciuitas admiretur: qđ ꝑ ambitionem & ultra præscriptũ data esset.

De ꝓuisione Cæsaris cõtra decretũ senatus.

c Ommotus his Cæſar ac iudicans q̇d ſæpe ex eo
auditũ ferunt difficilius ſe principẽ ciuitatis a
primo ordine in ſecundũ: q̃ ex ſecũdo in nouiſſimum de
trudi ſumma ope reſtitit: partim per interceſſores tri=
bunos: partim per Seruiũ Sulpiciũ alterũ conſulem in
ſequẽti quoq; anno. C. Marcello qui fratri patrueli ſuo
Marco ĩ cõſulatu ſucceſſerat eadẽ tẽpeſtatẽ collegã eius
Aemilium Paulũ Caiumq; Curionemq; uiolentiſſimuz
tribunorum ingenti mercede defenſores parauit. Sed
cum obſtinatius omnia agi uideret. & deſignatos etiã
conſules e parte diuerſa ſenatũ litteris deprecatus eſt:
ne ſibi beneficium populi adimeretur: aut ut cæteri quo
q; imperatores ab exercitibus diſcederẽt: cõfiſus: ut pu=
tant: facilius ſe ſimul: ad quæ libuiſſet ueteranos conuo
caturum: q̃ Pompeiũ nouos milites. Cũ aduerſarijs autẽ
pepigit ut dimiſſis octo legionibus tranſalpinaq; gallia
duæ ſibi legiones: et ciſalpina prouincia: uel etiam una
legio cum illyrico concederetur: quo ad conſul fieret.

De cauſis ciuilium bellorum Cæſaris.

u Erum neq; ſenatu interueniẽte: & aduerſarijs
negantibus ullã ſe de rep. facturos pactionem
tranſijt in citeriorem galliam: conuentibuſq; peractis
rauennæ ſubſtitit bello uindicaturus: ſi quid de tribu=
nis plæbis intercedentibus pro ſe grauius a ſenatu con=
ſtitutum eſſet. Et prætextum quidem illi ciuilium ar=
morum hoc fuit. Cauſas autem alias fuiſſe opinantur
Gneus Pompeius ita dictitabat: quod neq; opera conſu
mare quæ inſtituerat neq; populi expectationẽ: quã de
aductu ſuo fecerat priuatis opibus explere poſſet tur=
bare oĩa ac pmiſcere uoluiſſe. Alij timuiſſe dicũt ne co=

rũ quæ primo cõsulatu aduersus auspicia legesq; & intercessiones gessisset rationẽ reddere cogeretur. Quum Marcus Cato identidem nec sine iureiurãdo denunciaret delaturũ se nomen eius simul ac primum exercitum dimisisset: cunq; uulgo fore prædicarent: ut sibi priuatus redemisset Milonis exemplo circumpositis armatis causam apud iudices diceret. Quod probabilius facit Asinius Pollio pharsalica acie cæsos profligatosq; aduersarios prospicientem hæc eum ad uerbum dixisse referens: hoc uoluerũt tantis rebus gestis. Caius Cæsar cõdemnatus essem nisi ab exercitu auxilium petijssem. Quidam putant captum imperij consuetudine: pensitatisq; suis & inimicorum uiribus usum occasione rapiende dominationis: quam ætate prima cõcupisset q́d existimasse uidebatur: & Cicero scribẽs de officijs tertio libro semper Cæsarẽ in ore habuisse eos in phœnissis εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρὴ τυραννίδος πέρι κάλλιστον ἀδικεῖν τἆλλα δ' εὐσεβεῖν χρεών Euripidis uersus: quos sic ipse cõuertit. Nam si uiolandũ est ius: imperij gratia uiolandum est: alijs rebus pietatem colas.

De progressu eius a Rauena ad Rubiconem.

CVm ergo sublatam tribunorum intercessionem ipsosq; urbe cessisse nunciatum est præmissis cõfestim clam cohortibus: ne quã suspicio moueretur & spectaculo publico per dissimulationẽ interfuit: et formam qua ludum gladiatorum erat ædificaturus cõsiderauit: & ex consuetudine conuiuio se frequenti dedit. Deinde post solis occasum mulis e ꝓximo pistrino ad

uehiculū iunctis occultissimū iter modico comitatu ingressus est: et quū luminibus extictis decessisset uia diu errabūdus tādē ad lucē duce repto p angustissimos tramites pedibus euasit. Cōsecutusq; cohortes ad rubiconē flumē; q ꝓuinciæ eius finis erat: paulū cōstitit: ac reputans quantū moliretur: cōuersus ad ꝓximos & etiam nūc inqt regredi possumus quod si ponticulū trāsierimus: omnia armis agenda erunt.

De ostænto facto apud Rubiconē Cæsari dubitanti.

c Vnctanti ostentū tale factū est: quidam eximia magnitudine & forma in ꝓximo sedēs repente apparuit harundine canens: ad quē audiendū quum præter pastores plurimi etiā ex stationibus milites cōcurrissent: interq; eos & æneatores rapta ab uno tuba ꝓsiluit ad flumē: & ingēti spiritu classicū exorsus ptēdit ad alterā ripā. Tūc Cæsar eatur iqt quo deorū ostēta & inimicorū iniqtas uocat. iacta est alea inquit.

De transitu Rubiconis & eius concione.

a Tq; ita traiecto exercitu adhibitis tribunis plæbis qui pulsi superuenerant: pro concione fidem militum flens: ac ueste a pectore discissa inuocauit. Existimatur etiā equestres census pollicitus singulis: quod accidit opinione falsa. Nam cum in alloquendo exhortandoq; sæpius digitum leue manus ostentās affirmaret se ad satisfaciendū omnibus per quos dignitatē suam defēsurus esset. Annulum quoq; æquo animo detracturū sibi: extrema cōcio cui facilius erat uidere cōcionantē quā audire ꝓ dicto accepit quod uisu suspicabatur: promissumq; ius annulorum cum milibus quadragenis fama distulit.

De aduentu eius ad urbem & alijs gestis eius·

o Rdo & summa rerum quas deinceps gessit sic se habent· Picenum:umbriam:hetruriã occupauit:& L·Domitio:qui p̃ tumultũ successor ei nominatus corfiniũ præsidio tenebat in deditionẽ redacto: atq; dimisso secundũ superũ mare brundusiũ tetẽdit:quo cõsules Pompeiusq; confugerant:q̃ primũ transfretaturi: hos frustra per omnes moras exitu prohibere conatus Romam iter conuertit· Appellatisq; de republica patribus ualidissimas Pompeij copias quæ sub tribus legatis·M·Petreio:& L·Afranio & M·Varrone in hispania erant:inuasit:professus ante inter suos ire se ad exercitũ sine duce:& inde reuersurũ ad ducẽ sine exercitu·Et q̃q̃ obsidone Massiliæ quæ sibi i itinere portas clauserat:summaq; frumentariæ rei penuria retardãte breui tñ oĩa subegit·

De uictoria eius contra Pompeium:Ptolemæum:& quosdam alios·

b Inc urbe repetita Macedoniã trãsgressus Põpeiũ p̃ quattuor pene mẽses maximis obsessum opibus ad extremũ pharsalico prœlio fudit:et fugientẽ Alexãdriã p̃secutus ut occisũ deprehẽdit cũ Ptolemæo rege a quo sibi quoq; insidias tendi uidebat bellũ sane difficillimũ gessit:neq; loco:neq; tp̃e æquo: sed hyeme anni et intra mœnia copiosissimi:ac solertissimi hostis inops ip̃e rerũ oĩm atq; ip̃aratus· Regnũ ægypti uictor Cleopatre:fratriq; eius minori p̃misit:ueritus p̃uinciã facere ne quãdoq; uiolentiorẽ præsidẽ nacta nouarum rerũ materia esset· Ab Alexandria in syriã & inde põtũ trãsijt urgentibus de pharnace nũcijs:quẽ Mithridatis magni filiũ:ac tũc occasione temporũ bellantem iã

que multiplici successu præferocem intra quintũ quã affuerat diem: quattuor quibus in conspectum uenit ho ris: una profligauit acie: crebro cõmemorans Põpeij fœlicitatẽ. cui præcipua militiæ laus de tã imbelli genere hostiũ cõtigisset. Dehinc Scipionẽ ac iubã reliquas partiũ ĩ africa refouẽtes deuicit Põpeij liberos ĩ hispania.

De cladibus eius & legatorum suorum.

o Mnibus ciuilibus bellis nullam cladem nisi p legatos suos passus est: quorũ. C. Curio in africa perijt. C. Antonius in illyrico in aduersariorum deuenit potestatẽ. P. Dolobella classem in eodẽ illyrico. Cn. Domitius: Caluinus: in põto exercitũ amiserũt. Ipse prosperrime semper: ac ne ancipiti quidem unq̃ fortuna præterq̃ bis dimicauit. Semel ad durrachium ubi pulsus non instante Pompeio: negauit eum uincere scire. Item in hispania ultimo prœlio cum desperatis rebus etiam de consciscenda nece cogitauit.

De triumphis eiusdem.

c Onfectis bellis quĩquies triumphauit: post deuictum Scipionem quater eodem mense: sed interiectis diebus: et rursus semel post superatos Pompeij liberos primum & excellentissimum triumphum egit gallicum: sequentem Alexandrinum: deinde ponticum: huic proximum Africanum: nouissimum hispaniensem diuerso quenq; apparatu: & instrumento. Gallici triumphi die uelabrum præteruehens pene curru excussus axe defracto. Ascenditq; capitolium ad lumina quadraginta elephantis dextra: atq; sinistra lychnos gestantibus. Pontico triumpho inter Pompæ fercula triũ uerborum prætulit titulũ: ueni: uidi: uici: non acta

belli significātē sicut cæteris: sed celeriter confecti notā

De præmijs ueteranis & liberalitate po-
pulo per eum exhibitis.

u Eteranis legionibus prædæ nomine in pedites singulos sup bina sestertia: quæ initio ciuilis tumultus numerauerat: ī equites uicena quaterna milia nummū dedit: assignauit & agros: sed non continuos: ne quis possessorum expelleretur. Populo præter frumēti denos modios: ac totidem olei libras: trecenos quoq; nummos: quos pollicitus olim erat uiritim diuisit: & hoc amplius centenos pro mora. Annuam etiā habitationem Romæ usq; ad bina milia nummum in italia non ultra quingenos sestertios remisit: adiecit epulum ad uiscerationem: & post hispaniensem uictoriam duo prandia. Nam quum prius parce: neq; pro liberalitate sua præbitum iudicaret. quinto post die aliud largissimum præbuit.

De uarijs spectaculis per eum editis.

e Didit spectacula uarij generis munus gladiatorum: ludos etiam regionatim urbe tota et quidem per omnium linguarum hystriones. Item circēses: athlætas: Naumachiam: munere ī foro depugnauit Furius Leptinus stirpe prætoria &. A. Calpenus senator quōdam actorq; causarum pirrhicam saltauerunt Asiæ bithyniæq; principum liberi. Ludis Decimus Laberius eques Romanus mimum suū egit: donatusq; est quingentis sestertijs & anulo aureo. Sessum in quattuordecim scæna per orchestram transijt circēsibus: spacio circi ab utraq; parte producto: & in gyrum Euripo addito. Quadrigas: bigasq; et equos desultorios agitauerūt

nobilissimi iuuenes. Troiam lusit turma duplex maiorũ minorũq; puerorũ: uenationes æditæ per dies quinq; ac nouissime pugna diuisa in duas acies quinquagenis peditibus elephantis uicenis: tricenis equitibus hinc et inde cõmissis. Nam quo laxius dimicaretur sublatæ metæ: inq; earum locum bina castra ex aduerso constituta erãt. Athlætæ stadio ad tẽpus extructo in regione martij cãpi certauerunt per triduũ & nauali prœlio ĩ minore codeta defosso lacu: biremes: ac triremes: quadriremesq; tyriæ: & ægyptiæ classis magno pugnatorum numero conflixerunt: ad quæ omnia spectacula tãtum undiq; confluxit hominũ: ut plæriq; aduenæ aut inter uicos aut inter uias tabernaculis positis manerent: ac sæpe præ turba elisi: exanimatiq; sint plurimi: et in his duo senatores.

De ordinatione anni: & fastorũ dierum.

c Onuersus hinc ad ordinandũ reipublicæ statu; fastos correxit iampridem uitio pontificũ per intercalandi licẽtiã adeo turbatos: ut neq; messiũ feriæ æstati neq; uindemiarũ autumno cõpeterent. Annumq; ad cursum solis accõmodauit: ut trecentorũ sexaginta quinq; dierum esset: & intercalario mẽse sublato unus dies quarto quoq; anno intercalaretur: quo autẽ magis in posterum ex kalendis ianuarijs nobis temporum ratio congrueret: inter nouembrem ac decembrẽ mensem interiecit duos alios: fuitq; is annus quo hæc constituebantur. xv. mensium cum intercalario: qui ex consuetudine in eum annum inciderat.

De senatus & officiorum supplemento & ordinatione.

s Enatũ suppleuit: patricios elegit: prætorũ: ædi
lium: questorũ: minorũ etiã magistratuũ nume
rum ampliauit: nudatos opere censorio aut sententia
iudicũ de ambitu condemnatos restituit. Comitia cum
populo partitus est: ut exceptis consulatus cõpetitori=
bus de cætero numero candidatorũ: ꝓ parte dimidia:
quos populus uellet: pronunciarentur: pro parte altera
quos ipse dedisset: & edebat per libellos cuiq; tribui
missos scriptura breui. Cæsar dictator illi tribui: cõmẽ=
do uobis illũ & illũ: ut uestro suffragio suã dignitatẽ
teneãt: admisit ad honores et ꝓscriptorũ liberos Iudi=
cia ad duo genera iudicũ redegit equestris ordinis ac
senatorij: tribunos ærarios: qđ erat tertiũ sustulit. Recẽ
sum populi: nec more: nec loco solito: sed uicatĩ ꝑ dños
insularum egit: atq; ex uiginti trecentisq; milibus acci
pientium frumentum e publico ad centũquinquaginta
retraxit. Ac ne qui noui cœtus recensionis causa moue
ri qñq; possent ĩstituit quot annis ide mortuorũ locũ ex
his: q recẽsiti nõ eẽnt subsortitio a prætore fieret. Octo
ginta aũt ciuiũ milibus ex trãsmarinas colonias distri=
butis: ut exhaustæ quoq; urbis frequentia suppeteret.

De Sanctionibus per eum editis.

s Anxit ne qs ciuis maior uigiti annis minorue
decem: qui sacramento non teneretur plus triẽ
nio cõtinuo Italia abesset: ne qs senatoris filius nisi cõ=
tubernalis: aut comes magistratus peregre ꝓficiscere=
tur: neue hi qui pecariam rem facerent minus tertia
parte puberũ ĩgenuorũ inter pastores haberẽt oẽsq; me
dicinam Romæ professos liberalium artium doctores
quo libentius & ipsi urbem incolerent: & cæteri ap=

peterent ciuitate donauit: De pecuniis mutuis disiecta nouarum tabularum expectatione quæ crebro mouebã tur: decreuit tandem ut debitores creditoribus satisfacerent per æstimationem possessionum quanti: quasq; ante ciuile bellum comparassent deducta summa æris alieni: si quid usuræ nomine numeratũ aut præscriptũ fuisset: qua cõditione quarta pars fere crediti deperibat: cuncta collegia præter antiquitus cõstituta detraxit. Pœnas facinorum auxit: & quum locupletes eo facilius scelere se obligarent: q integris patrimoniis exulabant parricidas: ut Cicero scribit. bonis omnibus: reliquos dimidia parte mulctauit.

De labore eius in iure dicendo
& legibus per eum editis.

i Vs laboriosissime ac seuerissime dixit repetũdarum: conuictos etiã ordine senatorio mouit: diremit nuptias prætorii uiri: qui digressã a marito post biduum statim duxerat q̃uis sine probri suspitione peregrinarum merciũ portoria instituit. Lecticarũ usum item conchyliatæ uestis & margaritarum: nisi certis personis & ætatibus: perq; certos dies ademit: legem præcipuæ sumptuariã exercuit dispositis circa macellũ custodibus q obsonia cõtra uetitũ retinerẽt portarẽtq; ad se submissis nõnũq̃ lictoribus atq; militibus: qui se qua custodes fefellissent iã apposita e triclinio auferẽt.

De festinatione eius in ornanda
urbe: & imperio ampliando.

n Am de ornanda instruendaq; urbe: item de tuendo ampliandoq; imperio plura: ac maiora in dies destinabat: in primis Martis templum quantum

nusq̃ esset extruere repleto & cōplanato lacu in quo naumachiæ spectaculum ediderat: theatrumq; summæ magnitudinis tarpeio monti accubans. Ius ciuile ad certum modum redigere: atq; ex immensa: diffusaq; legum copia optima quæq; & necessaria in paucissimos conferre libros bibliothecas græcas et latinas: quas maximas posset publicare data Marco Varroni cura comparandarum ac digerendarum. Siccare pontinas paludes: emittere fucinum lacum: uiam munire: a mari supero per apennini dorsum ad tyberim usq; perfodere isthmum: dacos qui se in pontum: & thraciam effuderant coercere: mox parthis inferre bellum per armeniã minorem: nec nisi ante expertos aggredi prœlio. Talia agẽtem atq; meditantem mors præuenit: de qua prius q̃ dicam ea: quæ ad formam & habitum & cultum & mores: nec minus quæ ad ciuilia & bellica eius studia pertineant non alienum erit summatim exponere.

De statura & cultu corporis eius.

f Visse traditur excelsa statura: colore candido: teretibus membris: ore paulo pleniore: nigris uegetisq; oculis: ualitudine prospera: nisi quod tempore extremo repente animo linqui: atq; etiam per somniũ exterreri solebat: comitiali quoq; morbo bis inter res gerendas correptus est. Circa corporis curam morosior ut non solum tonderetur diligenter: ac raderetur: sed uelleretur etiam: ut quidam exprobauerunt. Caluitij uero deformitatem iniquissime ferre obtrectatorũ sæpe iocis obnoxiam expertus: ideoq; & deficientem capillum reuocare a uertice assueuerat & ex omnibus decretis sibi a senatu populoq; honoribus nõ aliud aut

recepit: aut usurpauit libẽtius q̃ ius laureæ coronæ per petuo gestãdæ etiam cultu notabilem ferũt usum enim lato clauo ad manus fimbriato: nec ut unquam aliter q̃ super eum cĩgeretur: & quidem fluxiore cĩctura: unde emanasse Syllæ dictum constat optimates sæpius admonentis ut male præcinctum puerum cauerent.

De habitatione eius et structura uillarum eius.

h Abitauit primo in suburra modicis ædibus post aũt põtificatũ maximũ ĩ sacra uia domo pub. Mũdiciarũ lautitiarũq; studiosissimũ multi ꝓdiderũt. uillam in nemorẽsi a fundamẽtis inchoatã: magnoq; sumptu absolutam: quia nõ tota ad animũ ei respõderat totam diruisse q̃q̃ tenuem adhuc & obæratum: in expeditionibus tessellata: et sectilia pauimenta circũtulisse.

De Cupiditate gemmarum margaritarum & signorum operis antiqui eius.

b Ritãniam petisse spe margaritarũ: quarũ amplitudinẽ cõferentẽ iterdũ sua manu exegisse põdus gemmas: toreumata: signa: tabulas opis antiq̃ semꝑ animosissime cõparasse: seruita recẽtiora politioraq; imẽso precio: et cuius etiam ipsum puderet sic ut rationibus uetaret inferri.

De conuiuiis: & domestica disciplina suorum.

c Onuiuatũ assidue ꝑ ꝓuincias duobus tricliniis uno quo sagati palliatiue: altero quo togati cũ illustrioribus ꝓuinciarũ discũberũt. Domesticã disciplinã ĩ ꝑuis ac maioribus rebus diligẽter adeo seuereq; rexit ut pistorẽ aliũ q̃ sibi panẽ cõuiuiis subiiciẽtẽ cõpedibus uixerit. Libertũ gratissimũ ob adulteratã eq̃tis Romani uxorẽ: quis nullo querẽte capitali pœna affecerit.

De pudicitia eius ꝓstrata apud Nicomedē regem.

PVdicitiæ eius famā nihil quidem præter Nicomedis cōtuberniū læsit. graui tamen et perenni opprobrio: et ad oīum conuicia exposito. Omitto Calui Licinij notissimos uersus: bithynia quicquid et pædicator Cæsaris unq̄ habuit: pretereo actiones Dolobellæ: & Curionis: patris: in quibus eum dolobella pellicem reginæ spondam interiorem regiæ lecticæ: a Curio stabulum Nicomedis & bithynicum fornicem dicūt: missa etiam facio edicta Bibuli: quibus proscripsit collegam suum bithynicam reginam eiq; regem antea fuisse cordi nunc esse regnū. Quo tempore ut. M. Bru. refert Octauius etiam, quidā ualitudine mētis liberius dicax cōuentu maximo: quum Pompeiū regē appellasset ipsum reginam salutauit. Sed. C. Memmius etiam ad ciathum & uinum Nicomedi stetisse obiecit cum reliquis exoletis pleno conuiuio accubātibus nonnullis urbicis negociatoribus: quorum refert nomina. Cicero uero non contentus in quibusdam epistolis scripsisse a satellitibus eum in cubiculum regium eductum in aureo lecto: ueste purpurea decubuisse: floremq; ætatis a uenere ortæ in Bithynia contaminatum: quondam etiā in senatu defendenti enixe causam filiæ Nicomedis: beneficiaq; regis in se cōmemoranti remoue inquit istæc oro te quoniam notum est: quid ille tibi: & quid illi tu dederis. Gallico deniq; triūpho milites eius inter cætera carmīa qualia currū prosequētes iocolariter canūt etiam uulgatissimū illud pronunciauerūt: gallos Cæsar subegit: Nicomedes Cæsarē. Ecce Cæsar nūc triūphat: q̄ subegit gallias Nicōedes nō triūphat: q̄ subegit Cæsarē.

De luxuria & libidine eiusdem

p Ronum & sumptuosum in libidines fuisse cõ stans opinio est: plurimasq;: & illustres fœminas corrupisse: in quibus Posthumiam Seruij Sulpicij: Loliam Auli Gabini: Tertullam. M. Crassi: etiam. Cn. Pompeij Muriam, Nã certe Põpeio et a curionibus patre & filio: & a multis exprobatũ est: quod cuius cã post tres liberos exegisset uxorem: & quẽ gemẽs. Aegisthum appellare cõsuesset eius postea filiam potentiæ cupiditate in matrimonium recepisset: sed ante alias dilexit. M. Bruti matrẽ Seruiliam cui et ꝓximo suo cõ sulatu sexagies sestertium margaritam mercatus est: et bello ciuili super alias donationes amplissima prædia ex auctionibus hastæ nummo addixit. Quum quidem plærisq; uilitatem mirantibus: facetissime Cicero: quo melius inquit emptũ sciatis tertia deducta est existimabatur enim. Seruilia etiam filiam suam Tertiam conciliare Cæsari.

De luxuria eius ĩ prouinciales matronas.

d E prouincialibus quidẽ matrimonijs abstinuisse: uel hoc disticho apparet. iactato æque a militibus per Gallicum triumphum: urbani seruate uxores Mœchum Caluum adducimus: auro in gallia stuprum emisti: hic sumpsisti mutuum.

De luxuria eius in uarias reginas.

d Ilexit & reginas; inter quas Eunoem mauram Bogudis uxorem: cui maritoq; eius plurima & immensa tribuit & ut Naso scripsit: sed maxime Cleopatram: cum qua & conuiuia in primam lucẽ sæpe ꝓtraxit: & eadẽ naue thalamoq; pene æthiopia

tenus

tenus egyptũ penetrauit. nisi exercitus sequi recusasset. Quã deniq; accitã in urbẽ nõ nisi maximis honoribus præmiisq; auctam remisit: filiũq; natũ appellare noie suo passus est. Quẽ quidẽ nõnulli grecorũ similẽ quoq; Cæsari & forma: & incessu tradiderũt. M. Antonius agnitũ ẽt ab eo senatui affirmauit: scire quæ. C. Marcium: & C. Oppiũ reliquosq; Cæsaris amicos: quorum Caius Oppius quasi plane defensione ac patrocinio res egeret: librũ edidit nõ esse Cæsaris filiũ: quæq; de Cleopatra dicãt Helius Cinna tribunus plæbis plærisq; confessus est: habuisse se scriptã paratamq; legẽ: quã Cæsar ferre iussisset: quũ ipse abesset uti uxores liberorũ quærendorũ causa: quas & quot ducere uellẽt: liceret. Atq; ne cui dubiũ oino sit & impudicitiæ eũ: & adulteriorum flagrasse infamia: Curio pater quadã eũ orõne oiz mulierũ uirũ: & oim uirorũ mulierẽ appellat.

De parsimonia eius in cibo & potu.

u Ini parcissimũ ne inimici qdẽ negauerũt uerbũ. M. Catonis est. Vnũ ex oibus Cæsarẽ ad euertendã. Rẽp. sobriũ accessisse. Nã circa uictũ. C. Oppius adeo indifferentẽ docet: ut quondã ab hospite conditũ oleũ p uiridi appositũ aspernãtibus cæteris: solũ etiaz largius dicat appetisse: ne hospitẽ: aut negligentiæ: aut rusticitatis uideretur arguere.

De rapacitate eius.

a Bstinẽtiã neq; i iperiis: neq; i magistratibus pstitit. Vt eni qdã monumẽtis suis testati sunt i hispania a pcõsule: et a sociis pecunias accepit emẽdicatas i auxiliũ æris alieni: et lusitanorũ quædã oppida: qq nec iperata detrectarẽt: et adueniẽti portas patefacerẽt

diripuit hostiliter. In gallia fana tẽplaq; deũ donis referta expilauit: urbes diruit sæpius ob prædã: q̃ ob delictum: unde factũ ut auro abũdaret: ternisq; milibus nũmũ i libras ꝑmercale ꝑ italiã ꝓuinciasq; diuẽderet. In ꝑmo cõsulatu tria milia põdo auri furatus e capitolio tantũdẽ iaurati æris reposuit. Societates ac regna ꝑcio dit: ut q̃ uni Ptholemæo ꝓpe sex milia talẽtorũ suo Põpeioq; noĩe abstulerit: postea uero euidentissimis rapinis ac sacrilegijs & onera bellorũ ciuiliũ et triũphorũ ac munerum sustinuit impendia.

De eius eloquentia & arte oratoria.

e Loquentia militari: quare aut æquauit præstãtissimorũ gloriã: aut excessit post accusationẽ. Dolobellæ haud dubie pricipibus patronis annũeratus est. certe Ci. ad Brutũ oratores enũerans negat se uidere cui Cæsar debeat cedere: aitq; eũ elegãtẽ splendidam quoq; ac ẽt magnificã: ac generosã quodã mõ rõnem dicendi tenere: et ad Corneliũ nepotẽ de eodẽ ita scripsit. Quid oratorũ quẽ huic ãtepones eorũ: q̃ nihil aliud egerunt? Quis sentẽtijs aut acutior: aut crebrior? Quis uerbis aut ornatior: aut elegãtior: genus eloquẽtiæ dũtaxat adolescẽs adhuc Strabonis Cæsaris secutus uidetur: cuius etiã ex orõne quæ iscribitur ꝓ sardis ad uerbũ non nulla trãstulit i diuiatione suã. Pronũciasse aũt dicitur uoce acuta: ardẽti motu: gestuq; nõ sine uenustate. Orõnes aliquas reliq̃t: iter quas temere quædã feruntur pro Q. Metello quã nõ imerito Augustus existimat magis abactuarijs exceptã male subsequẽtibus uerba dicẽtis q̃ ab ipo editã. Nã i q̃busdã exẽplaribus inuenio ne inscriptam q̃dẽ ꝓ Metello: sed quã scripsit Metello: quũ ex ꝑ

sona Cæsaris sermo sit: Metellū seq; aduersus cōium obtrectatorū criminationes purgātis· Apud milites quoq; in Hispania: idē Augustus orōnem esse uix ipsius putat quæ tñ duplex fertur: una quasi priore habita ꝑlio: altera posteriore: quo Asinius Pollio ne tp̄s q̄dem cōcionandi habuisse eū dicit subita hostiū incursione·

De libris: commentarijs: & epistolis per eum editis·

r Eliquit & rerū suarū cōmentarios gallici ciuilisq; belli Pōpeiani· Nā Alexādrini affricisq; et hispaniēsis īcertus auctor est· Alij·n·Oppiū putant: alij Hirciū: q̄ etiā gallici belli nouissimū īperfectūq; librū suppleuerit: de cōmentarijs Cæsaris Ci· in eodē libro sic refert: Cōmētarios scripsit ualde q̄dē ꝓbandos: nudi sūt recti: & uenusti oī ornatu orōnis tanq̄ ueste detracta: sed dū uoluit alios hēre: parata unde sumerent q̄ uellent scribere hystoriā: ineptis gradū fortasse fecit: q̄ illa uolunt calamistris inurere: sanos q̄dē hoīes a scribēdo deterruit· De eisdē cōmētarijs Hircius ita ꝑdicat: adeo probātur oīm iudicio: ut ꝑcepta nō ꝑbita facultas scriptoribus uideatur· cuius tñ rei maior nostra q̄ reliquorum est admiratio Cæsari eñ q̄ bene atq; emēdate nos etiā q̄ facile atq; celeriter eos ꝑscripserit scimus· Pollio Asinius parū diligēter parūq; integra ueritate cōpositos putat· Q uū Cæsar pluraq; & quæ ꝑ alios erāt gesta temere crediderit: & quæ ꝑ se uel cōsulto uel ēt memoria lapsus perperā ediderit· Existimat que rescripturū: & correcturū fuisse· Reliq̄t & de analogia duos libros: et anticatones totidē ac præterea poema q̄d īscribitur iter: quorū librorū primos ī transitu alpiū: quū ex

citeriore gallia conuentibus peractis ad exercitum redi
ret:sequentes sub tempus mundensis prœlij:fecit nouis=
simum dum ad urbe in hispaniam ulteriorem quarto
& uigesimo die puenit. Epistolæ quoq; eius ad senatũ
extant:quas primum uidetur ad paginas: & formam
memorialis libelli conuertisse. Quum antea cõsules et
duces non nisi trãsuersa charta mitterent scriptas. Ex=
tant & ad Ciceronem:item ad familiares domesticis
de rebus: in quibus si qua occultius perferenda erant p
notas scripsit.i.sic structo litterarum ordie :ut nullum
uerbum effici posset:quæ si quis inuestigare & psequi
uellet :quartam elemẽtorum litteram:id est d pro a:et
perinde reliquas commutet. Ferũtur a puero et ab ado=
lescentulo quædam scripta:ut laudes Herculis. Tragœ=
dia Oedipi:item dicta collectanea:quos omnes libellos
uetuit Augustus publicari ĩ epistola:quam breuem ad=
modum:ac simplicem ad Pompeium Marcum:cui ordi
nandas bibliothecas delegauerat:misit.

De peritia:& labore eius in armis.

a Rmorum et equitandi peritissimus laboris ultra
fidẽ patiẽs erat ĩ agmine nõnunq̃ equo sæpius pe
dibus anteiebat capite detecto seu sol:seu imber eẽt. Lõ
gissimas uias ĩcredibili celeritate cõfecit:expeditus me
ritoria rheda centena passuum milia in singulos dies:
si flumina morarentur nando traijciẽs:uel inixus infla
tis utribus:ut sæpe nuncios de se preuenerit.

De cautela: & audacia eius in expeditionibus.

i N obeundis expeditionibns dubium cautior
ne:an audacior. Exercitum neq; per insidiosa
itinera duxit unq̃:nisi perspeculatus locorũ situs:neq; ĩ

britannia transuexit: nisi ante per se portus: et nauigationem: et accessum ad insulã explorasset. at idẽ obsessione castrorũ in germania nũciata p stationes hostiũ gallico habitu penetrauit ad suos. A brundusio dyrrachiũ iter oppositas classes hyeme transmisit. Cessantibusq; copiis: quas subsequi iusserat: quũ ad accersendas frustra saepe misisset: nouissime ipse clã noctu paruulũ nauigium solus obuoluto capite conscendit: neq; aut qs esset ante detexit: aut gubernatorem cedere aduersae tẽpestati passus est: q̃ pene obrutus fluctibus.

De despectu prodigiorum eidem occurrentium

E religione quidẽ ulla a quoq̃ incepto absterritus unq̃ uel retardatus est. Q uũ imolãti aufugisset hostia ,pfectionẽ aduersus Scipionẽ et Iubã non distulit Prolapsus etiam in egressu nauis uerso ad melius omine: teneo te inquit Africa. Ad eludendas autem uaticinationes quibus felix et iuictũ in ea prouicia fataliter Scipionum nomen ferebatur: despectissimũ quẽdam ex corneliorum genere: cui ad opprobrium uitae Salutioni cognomen erat: secum in castris habuit.

De praeliorum assumptione locis & temporibus inopinatis etiam apud suos.

p Raelia nõ tantũ destinatio; sed ex occasione sumebat: ac saepe ab itinere statim interdũ spurcissimis tẽpestatibus: quũ minime qs moturũ putaret nec nisi tẽpore extremo ad dimicandũ cũctatior factus est quo saepius uicisset: hoc minus experiẽdos casus opinans: nihilq; se tantũ acquisiturũ uictoria: q̃tũ auferre calamitas posset. Nullum unq̃ hostem fudit: quem non castris quoq; exueret Ita nullum spacium perterritis:

dabat. Ancipiti ꝑlio equos dimittebat. & ĩ primis ſuũ quo maior permanendi neceſſitas imponeretur auxilio fugæ erepto.

De equo eius ĩſigni cũ pedibus ꝓpe humanis.

u Tebatur aũt equo inſigni pedibus prope humanis: & in modũ digitorũ ungulis ſciſſis: quem natũ apud ſe quũ aruſpices imperiũ orbis terræ ſignificare dño ꝓnũciaſſent: magna cura aluit: nec patientem ſeſſoris alterius primus aſcendit: cuius etiã inſtar pro æde ueneris genitricis poſtea dedicauit.

De uirtute eius in acie inclinata reparãda

i Nclinatã aciẽ ſolus ſæpe reſtituit: obſiſtens fugientibus retinẽſq; ſingulos & cõtortis faucibus cõuertens in hoſtẽ: & quidẽ adeo plærũq; trepidos ut aquilifero moranti ſe cuſpide ſit cõminatus. Alius in manu detinentis reliquerit ſignum.

De cõſtantia & ſeueritate eius cõtra Caſſium.

n On minora illa cõſtantiæ eius imo maiora etiã inditia fuerũt poſt aciẽ pharſalicã quũ præmiſſis in aſiã copijs ꝑ anguſtias helleſponti uictor nauicula traijceret. L. Caſſium partis aduerſæ cum decem roſtratis nauibus obuium ſibi neq; refugit: & comminus tendens ultro ad deditionẽ hortatus ſupplicem ad ſe recepit.

De mira euaſione eius nando.

a Lexandriæ circa oppugnationem pontis eruptione hoſtium ſubita compulſus in ſcapham pluribus eodem præcipitantibus cum deſiliſſet in mare nando per ducentos paſſus euaſit ad proximam nauem elata leua: ne libelli quos tenebat: madefierent: pa

ludamētū mordicus trahens ne ſpolio potiretur hoſtis.

De probatione & diſciplina eius in milites.

m Ilitem neq; a moribus:neq; a fortuna proba=
bat:ſed tantum a uiribus:tractabatq; pari ſer
uitute:atq; indulgentia.Nō enim ubiq; ac ſemper:ſed
quum hoſtis in proximo eſſet coercebat: tum maxime
exactor grauiſſimus diſciplinæ: ut neq; itineris: neq;
prœlij tempus denunciaret:ſed paratum:& intentum
momentis oībus:quo uellet ſubito educeret: quod etiā
ſine cauſa plærūq; faciebat:præcipue pluuijs & feſtis
diebus.ac ſubinde ſe obſeruandum admonens repente
īterdiu uel nocte ſubtrahebat:augebatq; iter:ut ſerius
ſubſequentes defatigaret.

De eodem.

f Ama uero hoſtilium copiarum perterritos non
negando:minuendoue: ſed inſuper amplifican
do ementiendoq; confirmabat. Itaq; quum expectatio
aduentus iubæ terribilis eſſet conuocatis ad concionem
militibus:ſcitote inquit pauciſſimis his diebus regem
affuturum cum.x.legionibus equitum.xxx.leuis arma=
turæ.c.milibus elephantiſq;.ccc.proinde deſinant qui=
dam quærere ultra:aut opinari: mihiq; qui compertū
habeo:credant:aut quidem uetuſtiſſima naue impoſi=
tos quocunq; uento in quaſcūq; terras iubebo aduehi.

De coercione & cultu militum eius.

d Elicta neq; obſeruabat oīa:neq; pro modo exe=
quebatur;ſed deſertorum ac ſeditioſorū inquiſi
tor:ac punitor acerrimus cōniuebat in cæteris:ac non=
nunq̄ poſt magnam pugnam atq; uictoriā remiſſo offi
ciorum munere: licentiam omnem paſſim laſciuiendi

ꝓmittebat: iactare solitus milites suos etiã unguẽtatos bene pugnare posse: nec milites suos ꝑ cõcione. sed blandiori noĩe cõmilitones appellabat: habebatq; tã cultos ut argento & auro politis armis ornaret simul et ad speciem: & quo tenaciores eorũ in prœlio essent metu damni: diligebat quoq; usq; adeo ut audita clade tituriana barbã capillũq; summiserit. Nec ante dempserit q̃ uindicasset: quibus rebus & deuotissimos sibi et fortissimos reddidit.

De amore & fidelitate militũ in eum.

i Ngresso ciuile bellũ cẽturiones cuiusq; legionis singulos equites e uiatico suo obtulerũt: & uniuersi milites gratuitã: & sine frumẽto stipẽdioq; operam: quũ tenuiorũ tutelã locupletiores in se cõtulissent: neq; in tã diuturno spacio quisq̃ oĩno desciuit: plærique capti cõcessam sibi sub cõditione uitã: si militare aduersus eũ uellent: recusarũt. Famẽ & cæteras necessitates non quũ obsiderẽtur mõ: sed si alios ipsi obsiderent tantopere tolerabãt: ut dyrrachina munitione. Pompeius uiso gñe panis ex herba: quo sustinebãtur: cũ feris sibi rem esse dixerit: amoueriq; ocius: nec cuiq̃ ostẽdi iusserit: ne patientia & pertinacia hostis animi suorũ frangerentur: quanta fortitudine dimicauerit testimonio est: ꝗ aduerso semel apud dyrrachium prœlio pœnam in se ultro depoposcerunt: ut consolandos eos magis imperator q̃ puniendos habuerit: cæteris prœlijs innumeras aduersariorum copias multis partibus ipsi pauciores facile superauerunt. Deniq; una sextæ legionis cohors præposita castello quattuor Pompeij legiones per aliquot horas sustinuit pœne oĩs confixa multitudine ho

ſtilium ſagittarum quarum·c·ac·xxx·milia intra uallũ reperta ſunt·Nec mirum ſingulorum ſi quis facta reſpiciat:uel Ceſijſſi Sceuæ centurionis:uel·C·Acilij militis ne de pluribus referam·Sceua excuſſo oculo·tranſfixus fœmore et humero·c·& ·xx·ictibus ſcuto perforato cuſtodiam portæ commiſſi caſtelli retinuit· Acilius nauali ad maſſilliam prœlio iniecta·in puppem hoſtium dextra & abſciſſa memorabile illud apud græcos Cynegeri exemplum imitatus tranſiluit in nauem umbone obuios agens·

De pœna cõtra ſeditionẽ militarẽ·

ſ Editionem per·x·annos gallicis bellis nullam omnino mouerunt:ciuilibus aliquas:ſed ut celeriter ad officium redierint nec tam indulgentia ducis q̃ auctoritate·Non enĩ ceſſit unq̃ tumultuantibus:atq; etiam obuiam ſemper ijt:& nouam quidem legionem apud placentiam q̃q̃ adhuc in armis Pompeius eſſet totam cum ignominia miſſam fecit:ægreq; poſt multas & ſupplices preces:nec niſi exacta de ſontibus pœna reſtituit·

De facili recõſiliatione militũ iratorũ·

d Ecimanos autem Rome cum ingentibus minis ſummoq; etiam urbis periculo miſſionem & præmia flagitantes ardente tunc in africa bello: neq; adire cũctatus eſt:q̃q̃ de terentibus amicis:neq; dimittere:ſed una uoce qua quirites eos pro militibus appellarat:tam facile circum egit:et flexit:ut ei milites eſſe confeſtim reſponderint:& q̃uis recuſantem ultro in Africam ſint ſecuti:ac ſic quoq; ſeditioſiſſimum quẽq; & prædæ:& agri deſtinati tertia parte mulctauit·

De fide & ſtudio eius erga clientes·

s Tudium & fides erga clientes ne iuueni quidem defuerunt. Masintham nobilem iuuenem quum aduersus Hiempsalem regem tam enixe defendisset: ut Iubæ Regis filio in altercatione barbam inuaserit: stipendiarium quoq; pronunciatum & abstrahentibus statim eripuit: occultauitq; apud se diu: & mox ex prætura proficiscens in hispaniam inter officia prosequentium: fascesq; lictorum lectica sua auexit.

De cultu & dilectione amicorum.

a Micos tanta semper facilitate indulgentiaq; tractauit: ut C. Oppio comitanti se per siluestre iter: correptoq; subita ualitudine: & in diuersorio loco: quod unum erat: cesserit: & ipse humi ac sub diuo accubuerit. Iam autem rerum potens quosdam etiam infimi generis ad amplissimos honores prouexit: quum ob id culparetur ꝓfessus est palam si grassatorum & sicariorum ope in tuenda sua dignitate usus esset: talibus quoq; se parē gratiam relaturū.

De odiorum facili remissione.

s Imultates cōtra nullos tam graues excepit unq̄ ut non occasione oblata libens deponeret. C. Memmi: cuius asperrimis orationibus non minore acerbitate rescripserat etiam suffragator mox in petitione consulatus fuit. C. Caluo post famosa epigrammata de reconciliatione ꝑ amicos agenti ultro ac prior scripsit. Valerium Catulum a quo sibi uersiculis de Mamurra ꝑpetua stigmata imposita non dissimulauerat satisfacientem eadem die adhibuit cœnæ: hospitioq; patris eius sicut consueuerat uti perseuerauit.

De leuitate & mansuetudine eius in ulciscendo

iniurias sibi factas.

s Ed & in ulciscendo natura lenissimus: piratas a quibus captus est: quum in ditionem redegisset quoniam suffixurum se cruci ante iurauerat iugulari prius iussit: deinde suffigi. Cornelio Phagitæ cuius quondam nocturnas: insidias æger ac latens ne perduceretur ad Syllam: uix premio dato euaserat: nunq̃ nocere sustinuit. Philemonem a manu seruum: qui necem suam per uenenum inimicis promiserat non grauius q̃ simplici morte puniit. in. P. Clodium Pompeiæ uxoris suæ adulterum atq; eadem de causa pollutarum cerimoniarum reum testis: citatus negauit se quicq̃ comperisse q̃uis & mater Aurelia: & soror Iulia apud eosdem indices omnia ex fide retulissent: interrogatusq; cur igitur repudiasset uxorẽ: quoniam inquit meos tã suspitione q̃ crimine iudico carere oportere.

De moderatione & clæmentia eiusdem.

m Oderationẽ uero clæmẽtiãq; tũ in administratione: tũ in uictoria belli ciuilis admirabilẽ exhibuit: denũciãte Põpeio ꝓ hostibus se habiturũ q. R. P defuissent: ipse medios & neutrius partis suorum sibi numero futuros ꝓnũciauit. quibus aũt ex cõmẽdatione Põpeij ordines dederat potestatẽ trãseundi ad eũ oĩbus fecit. Motis apud Hylerdã deditiõis cõditionibus: quũ assiduo inter utrasq; partes usu atq; cõmercio Affranius & Petreius deprehẽsos intra castra Iulianos subita pœnitẽtia interfecisset: admissã in se pfidiã nõ sustinuit imitari. Acie pharsalica ꝓclamauit: ut ciuibus parceretur: deincepsq; nemini nõ suorũ quẽ uelle unum partis aduersæ seruare concessit: nec ulli periisse: nisi

in prœlio reperiuntur. Exceptis duntaxat Affranio et Fausto & L. Cæsare iuuene: ac ne hos quidem uoluntate ipsius interemptos putant. Quorum tamen & Affranius & Faustus priores post impetratam ueniā rebellauerunt: & Cæsar liberis seruisq; eius ferro & igni crudelem in modum enectis: bestias quoq; ad munus populi comparatas trucidauerat. Deniq; tpe extremo etiā quibus nondū ignouerat cunctis in italiā redire permisit magistratusq; & imperia capere: sed & statuas. L. Syllæ & Pompeij a plæbe disiectas reposuit Ac si qua posthac aut cogitarentur grauius aduersus se aut dicerentur inhibere maluit: q̃ uindicare. Itaq; & detectas coniurationes: cōuentusq; nocturnos nō ultra arguit: q̃ ut edicto ostenderet esse sibi notas: & acerbe loquentibus satis habuit pro contione denunciare ne perseuerarent. Auliq; Cecinnæ criminosissimo libro et Pitholai carminibus maledicētissimis laceratam existimationem suam ciuili animo tulit.

De abusu dominationis & potestatis eiusdem.

P Rægrauāt tn̄ cætera facta: dictaq; eius: ut & abusus dn̄atione et iure cæsus æstimetur. Non eni honores modo nimios recepit ut cōtinuū cōsulatū: ꝑpetuā dictaturā prefecturāq; morū in sup prænomē ipatoris: cognomē patris patriæ: statuā inter reges: suggestū in orchestra: sed et ampliora etiā humano fastigio decerni sibi passus est: sedē aureā in curia: & ꝓ tribunali thēsam: & ferculū circēsi pōpa: tēpla: aras: simulacra iuxta deos puluinar flaminē: lupcos: appellationem mēsis e suo noie: ac nōnullos honores ad libidinē cepit et dedit. Tertiū et quartū cōsulatū titulo tenus gessit cō

cētus dictaturæ p̄tāte decretæ cū cōſulatibus ſimul atq;
utroq; anno binos cōſules ſuſtituit ſibi in ternos nouiſ=
ſimos mēſes:ita ut medio tp̄e comitia nulla habuerit
p̄ter tribunorū:& ædiliū plæbis:p̄fectoſq; p̄ p̄toribus
cōſtituerit:q̄ p̄ſente ſe res urbanas adminiſtrarēt· Pri=
die aūt kal·ian·repētina cōſulis morte ceſſantē honorē
in paucas horas petēti dedit:eadē licētia ſpreto patrio
moræ magiſtratus in plures annos ordinauit·x·p̄torijs
uiris cōſularia ornamēta tribuit:ciuitate donatos &
quoſdā ſemibarbaris gallorū recepit in curiā:preterea
monetæ publiciſq; uectigalibus peculiares ſeruos p̄po=
ſuit·Triū legionū quas Alexādriæ relinquebat curā &
īperiū Ruſioni liberti ſui filio ſuo exoleto demādauit·

Item de abuſu:& arrogatione eiuſdē·

n Ec minoris impotētiæ uoces p̄palā edebat: ut
T·Amprius ſcribit nihil āplius·Rēp·eē appel
lationē modo ſine corpore ac ſpecie:Syllā neſciſſe litte
ras:q̄ dictaturā depoſuerit debere hoīes cōſideratius iā
loq̄ ſecū ac p̄ legibus habere quæ dicat:eoq; arrogātiæ
p̄greſſus:eſt:aut ariſpice triſtitia & ſine corde exta
ſacra quodā nūciante futura diceret lætiora:quū uellet
nec p̄ oſtento ducendū ſi pecudi cor defuiſſet.

De inciuilitate & indignatione eiuſdē·

u Erū p̄cipuā & inexpiabilem ſibi inuidiā hinc
maxīe mouit:adueūtes ſe cū pluribus honorifi
cētiſſimiſq; decretis uniuerſos·P·C·ſedens p̄ æde Vene
ris genitricis excepit q̄dā putāt retētū a Cornelio Bal
bo quū conaretur aſſurgere:alij ne conatū q̄dē oīo: ſed
etiā ammonētē·C·Trebatiū ut aſſurgeret minus fami=
liari uultu reſpexiſſe·Idq; factū eius tanto intolerabi=

lius est uisū: ꝙ ipe triūphāti et subsellia tribunitia pte reūti sub unū e collegio Pōtium Aquilā nō assurrexisse adeo indignatus sit: ut ꝓclamauerit: Repete ergo a me Aqla rēp. tribunus: et ne destitetit ꝑ cōtinuos dies ꝗcꝗ cuiꝗ nisi sub exceptione polliceri: si tn̄ ꝑ Pontiū Aquilā licuerit.

De eodem & regni affectione.

a Diecit ad tā insignem despecti senatus cōtumeliā multo arrogātius factū. Nā quū sacrificio latinarū reuertēte eo iteri modicas: ac nouas populi acclamatōes: ꝗdā e turba statuæ eius coronā laureā cādida fascia prælīgatā iposuisset: et tr. pl. Epidius Marulus Cæsetiusq; flauus coronæ fasciā detrahi: hominēq; duci in uicula iussissent: dolens seu parū ꝓspere motā regni mentiōem: siue ut ferebat ereptā sibi gloriā recusandi tribūos grauiter icrepitos potestate priuauit: neq; ex eo infamiā affectati etiā Regij nois discutere uoluit: ꝗꝗ et plæbi regē se salutāti Cæsarē se nō regē eē respōderit: et lupcalibus ꝓ rostris a cōsule Antonio admotū sæpius capiti suo diadema repulerit: atq; in capitolium Ioui optimo maxio miserit. Qui etiā uaria fama pcrebruit migraturū Alexandriā uel Ilion trāslatis simul opibus iperij exhausta italia delectibus et ꝓcuratiōe urbis amicis pmissa. Proxio aūt senatu pcrebruit fama. L. Cottam quindecimuirum sententiā dicturum: ut quoniam libris fatalibus contineretur parthos nisi a rege non posse uinci: Cæsar rex appellaretur.

De coniuratione conspiratorum contra eum facta.

q Væ cā cōiuratis maturādi fuit destinata negocia ne assentiri necesse eēt. Cōsilia igitur dispsim antea hita: et quæ sæpe bini terniue ceperant i unū

oẽs cõtulerũt: ne populo q̃dẽ iã presenti, statu læto: sed clã palãq; detrectãte dñationẽ atq; assertores flagitante pegrinis i senatũ allectis libellus ppositus ẽ. Bonũ factũ: ne q̃s senatorij nouo curiã monstrare uelit: & illa uulgo canebãtur. Gallos Cæsar i triũphũ ducit. Iidẽ in curia Galli bracchas deposuerũt latũ clauũ sumpserũt. Q uito maxĩo suffecto: trimestriq; cõsule theatrũ itroeũte. Q uũ lictor aiaduerti ex more iussisse ab uniuersis cõclamatũ est: nõ eẽ cõsulẽ eum post remotos Cæsetiũ et Marulũ tribunos: reperta sunt pximis comitijs cõplura suffragia cõsules eos declarãtiũ. Subscripsere q̃dam. L. Bruti statuæ: utinã uiueres. Itẽ ipsius Cæsaris statuæ Brutus q̃a reges eiecit cõsul primus factus ẽ: hic q̃a cõsules eiecit rex postremus factus ẽ. Cõspiratũ ẽ in eũ a sexagita ãplius. C. Cassio. M. q; et decimo Bruto pricipibus cõspiratiõis: q̃ primũ cũctati utrũ ne illũ in cãpo p comitia tribus ad suffragia uocãtẽ partibus diuisis e põte deijcerẽt: atq; exceptũ trucidarẽt: an i sacra uia uel in aditu theatri adorirentur: postq̃ senatus idibus martijs in Pompeij curam edictus est: facile tempus & locum prætulerunt.

De prodigijs præcedentibus mortem eius.

S Ed Cæsari futura cædes euidẽtibus pdigijs denũciata ẽ. Paucos ante mẽses quũ i colõia capua deducti lege iulia coloni ad extruẽdas uillas sepulchra uetustissima: disijcerent: idq; eo studiosius facerent q aliquantum uasculorum operis antiq̃ scrutantes reperiebant tabula ænea in monumẽto: ĩ quo dicebatur Capys cõditor capuæ sepultus: ĩuenta ẽ conscripta litteris uerbisq; græcis hac sẽtẽtia. Q ñ ossa capys detecta eẽnt

fore: ut Iulo ꝓgnatus manu cõsanguineorũ necaretur: magnisq; mox Italiæ cladibus uindicaretur. Quã rem ne qs fabulosam aut cõmentitiã putet auctor est Cornelius Balbus familiarissimus Cæsaris. Proximis diebus equorũ greges: quos in traijciendo rubicone flumine cõsecrarat: ac uagos sine custode dimiserat cõperijt ptinacissime pabulo abstinere: ubertimq; flere & imolante Aruspex Spurina monuit: ut caueret periculũ: qđ nõ ultra martias idus ꝓferretur. Pridie autẽ easdẽ idus auem Regaliolũ cũ laureo ramulo Põpeianæ curiæ se inferentẽ uolucres uarii generis ex ꝓximo nemore psecutæ ibidẽ discerpserũt. Ea uero nocte cui illuxit dies cædis: & ipse sibi uisus est p quietẽ interdũ supra nubes uolitare alias cũ ioue sibi dextrã iũgere. et Calphurnia uxor imaginata est collabi fastigiũ domus: maritumq; in gremio suo cõfodit: ac subito cubiculi fores spõte patuerunt. Ob hæc simul & ob infirmã ualitudinem diu cũctatus an se cõtineret: & quæ apud senatũ proposuerat agere differret: tandẽ Decimo Bruto adhortãte ne frequẽtes ac iã dudum opperientes destitueret: quinta fere hora ꝓgressus est: libellũq; insidiarum indicem ab obuio quodã porrectũ libellis cæteris quos sinistra manu tenebat: quasi mox lecturus cõmiscuit. Deinde pluribus hostijs cæsis quũ litare nõ posset: introijt curiã spreta religione. Spurinãq; irridens: & ut falsum arguens q sine ulla sua noxia idus martiæ adessent: q̃q̃ is uenisse quidem eas diceret: sed non præterisse.

De cæde ac morte Cæsaris.

a Ssidentẽ cõspirati specie officij circũsteterũt: ilicoq; Ciber Tullius q primas ptes susceperat quasi

aliquid

aliquid rogaturus ꝓpius accessit·renuẽtiq; et gestũ in aliud tp̃s differẽti ab utroq; hũero togã apprehẽdit: de inde clamantẽ ista q̃dem uis est: alter Casca aduersum uulnerat paulũ infra iugulũ: Cæsar Cascæ brachiũ abrepto graphio traiecit: conatusq; prosilire alio uulnere tardatus est: utq; aĩaduertit undiq; se strictis pugionibus peti: toga caput obuoluit: simul sinistra manu sinũ ad ima crura deduxit: quo honestius caderet etiã inferiore corporis p̃te uelata: atq; ita tribus & uigĩti plagis cõfossus est: uno mõ ad primũ ictũ gemitu sine uoce edito: et sicut tradiderũt q̃dã·M·Bruto irruẽti dixisse καὶ σὺ τέκνον; εἰ κἀκείνων Exanimis diffugientibus cũctis aliq̃diu iacuit: donec lecticæ impositũ: dependente brachio tres serui li domũ rettulerũt: nec in tot uulneribus ut Antistius medicus existimabat letale ullum repertũ est: nisi q̃d secũdo loco in pectore acceperat: fuerat animus cõiuratis corpus occisi in tyberim trahere: bona publicare: acta rescindere: sed metu·M·Antonij cõsulis: & magistri equitum Lepidi destiterunt·

De testamento eius recitato·

P Ostulante ergo·L·Pisone socero testamentum eius aperitur: recitaturq; in Antonij domo: q̃ idibus septẽbris ꝓximis in lauicano suo fecerat: demãdaueratq; uirgini uestali maxime·Q·Tubero tradit hæredẽ ab eo scribi solitũ ex cõsulatu ipsius primo usq; ad initiũ ciuilis belli Cn·Põpeiũ: idq; militibus ꝓ concione recitatũ: sed nouissimo testamẽto tres ĩstituit hæredes sororũ nepotes·C·Octauiũ ex dodrãte: &·L·Pinariũ: &·Q·Pediũ ex quadrãte·Reliquos ĩ ima cæra C·Octauiũ ẽt ĩ familiã nomẽq; adoptauit: pluresq; pcus

ſorum in tutoribus filij ſi quis ſibi naſceretur noĩauit D·Brutũ etiã in ſecũdis hæredibus:populo hortos circa tyberim publice & uiritim trecẽtos ſeſterſios legauit·

De funere:rogo et põpa exeqarũ eius ac luctu publico

F Vnere indicto rogus extructus eſt in martio cã=po iuxta Iuliæ tumulũ & ꝓ roſtris aurata cædes: ac ſimulacrũ tẽpli Veneris genitricis collocata: intraq; lectus eburneus auro: ac purpura ſtratus: & ad caput tropheũ cum ueſte in qua fuerat occiſus: præferẽtibus munera:qa ſuffecturus dies nõ uidebatur· p̃ceptũ eſt ut omiſſo ordine quibus qſq; uellet itineribus urbis portaret in campũ· Inter ludos cãtata ſunt quædam ad miſerationẽ & inuidiã cædis eius accõmodata ex Pa=cuuij armorũ iudicio· Men ſeruaſſe:ut eſſent q̄ me ꝑde=rent:et ex Electra Acilij ad ſimilẽ ſentẽtiã laudationis loco:Cõſul Antonius ꝑ preconẽ ꝓnunciauit ſenatuſcõ=ſultũ:quo oĩa ſimul ei diuina atq; humana decreuerat· Itẽ iuſiurandũ:quo ſe cũcti ꝓ ſalute unius aſtrinxerãt: qbus ꝑpauca a ſe uerba addidit: lectũ ꝓ roſtris in forũ magiſtratus & honoribus fũcti detulerũt· Quẽ quum pars ĩ capitolini Iouis cella cremare·pars ĩ curia Pompeij deſtinaret:repente duo qdã gladijs ſuccĩcti:ac bina iacula geſtãtes Ardẽtibus cæreis ſuccẽderũt:cõfeſtiq; circũſtantiũ turba uirgulta arida:et cũ ſubſellijs tribuna=lia:qcqd p̃terea ad manũ aderat cõgeſſit:deinde tibicines et ſcænici artifices ueſtẽ: quã ex iſtrumẽto triũphorũ ad p̃ntem uſũ induerãt detractã ſibi atq; diſciſſã in iecere flãmæ ueteranorũ militũ legionarij arma ſua:q=bus exculti funus celebrabãt· Matronæ ẽt plæræq; ornamẽta ſua quæ gerebãt:& liberorũ bullas atq; p̃textas

In ſummo publico luctu exterarũ gentiũ multitudo cir
culatim ſuo quæq; more lamẽtata eſt: præcipueq; iudæi
ꝗ etiam noctibus cõtinuis buſtũ frequẽtarunt.

De honoribus mortuo per plæbem collatis.

P Læbs ſtati a funere ad domũ Bruti & Caſſij
cũ facibus tetendit atq; ægre repulſa obuiũ ſibi
Heluiũ Cinã ꝑ errorẽ nõis: quaſi Cornelius eſſet is quẽ
grauiter pridie concionatũ de Cæſare reꝗrebat occidit:
caputq; præfixum eius haſtæ circũtulit. Poſtea ſolidam
colũnã ꝓpe .xx. pedũ lapidis numidici in foro ſtatuit:
ſcripſitq; parenti patriæ. Apud eã longo tp̃e ſacrifica=
re: uota ſuſcipere: cõtrouerſias quaſdã interpoſito ꝑ Cæ
ſarem iureiurando diſtrahere perſeuerauit.

De ſuſpicione quam ſuis Cæſar reliquit.

S Vſpicionẽ Cæſar ꝗbuſdã ſuorũ reliquit neq; uo
luiſſe ſe diutius uiuere: neq; curaſſe ꝙ ualitudĩe
minus ꝓſpera uteretur: ideoq; & quæ religiones mo
nerẽt et quæ renunciarẽt amici neglexiſſe. Sunt ꝗ pu=
tent cõfiſum eũ nouiſſimo illo ſenatuſcõſulto: ac iureiu=
rando ẽt cuſtodias hiſpanorũ cũ gladijs inſpectantium
ſe remouiſſe. alij e diuerſo opinãtur inſidias undiq; im=
minẽtes ſubire ſemel confiſum ſatius eſſe ꝗ̃ cauere ſem=
per. Alij ferunt dicere ſolitũ nõ tã ſua ꝗ̃ .R.P. intereſſe:
uti ſaluus eſſet: ſe iãpridẽ potẽtiæ gloriæq; abunde ade
ptum. Remp. ſi quid ſibi eueniret: neq; quietã fore: &
aliquãto deteriore cõditione ciuilia bella ſubiturã.

De genere illatæ mortis optato per eum.

I Llud plane inter oẽs fere conſtitit talẽ ei mortẽ
pene ex ſñia obtigiſſe: nã et quõdã cũ apud Xe
nophõtẽ legiſſet Cyrũ ultia ualitudĩe mãdaſſe ꝗdã de

funere suo: aspernatus tã lentũ mortis genus subitã sibi celereq; optauerat: et pridie q̃ occideretur in sermone nato super cœnã apud M. Lepidũ: quisnã eet finis uitæ commodissimus repetinum inopinatumq; pretulerat.

De ætate eius ac stella comata: & loco ac die mortis eius.

p Eriit sexto & quinquagesimo ætatis anno: atq; in deorũ numerũ relatus est: nõ ore modo decernentiũ: sed & persuasione uulgi. Si quidem ludis quos primo cõsecratos ei hæres Augustus edebat stella crinita per septem dies cõtinuos fulsit: exoriẽs circa undecimã horã: creditumq; est animã esse Cæsaris in cælum recepti: & hac de causa simulacro eius in uertice additur stella. Curiã in qua occisus est: obstrui placuit idusq; martias parricidium nominari ac ne unq̃ eo die senatus ageretur.

De morte occisorum Cæsaris.

p Ercussorũ aũt fere neq; triennio quisq̃ ãplius supuixit: neq; sua morte defũctus ẽ: dãnati oẽs alius alio casu periit: pars naufragio: pars prœlio: nonnulli semet eodem illo pugione quo Cæsarem uiolauerant interemerunt.

C. SVETONII TRANQVILLI DE VITA XII. CAESARVM LIBER. II.

D. OCTAVIVS CAES. AVGVSTVS.

g Entem Octauiã uelitris precipuã olim fuisse multa declarãt. Nã et uicus celeberrima parte oppidi iampridẽ Octauius uocabatur: et ostẽdebatur ara Octa

uio cõsecrata: q̄ bello dux finitimo quũ forte Marti rẽ diuinam faceret nũciata repente hostis incursiõe semi-cruda exta rapta foco prosecuit: atq; ita prœlium ingressus uictor rediit: Decretũ etiã publicũ extabat quo cauebatur ut in posterum quoq; simili modo exta Marti redderentur: reliquiæq; ad Octauios referrentur.

De origine prosapiæ maiorum Octauii.

e A gens a Tarquinio prisco rege: iter miores gẽtiũ allecta i senatũ: mox a Seruio Tullo i patricias trãsducta procedẽte tpe ad plæbẽ se cõtulit: ac rursus magna ui per diuum Iulium in patriciatum rediit. Primus ex hac magistratũ populi suffragio cœpit. C. Ruffus. Is questorius. Cn. & C. procreauit. A quibus duplex octauiorum familia defluxit cõditione diuersa Siquidem. Cn. & deinceps ab eo reliqui oẽs functi sunt honoribus summis. At. Cn. eiusq; posteri seu fortuna: seu uoluntate in equestri ordine constitere usq; ad Augusti patrem. Proauus Augusti secũdo punico bello stipendia in Sicilia tribunus militũ fecit. Aemilio Papo iperatore. Auus municipalibus magisteriis cõtẽtus abũdante patrimonio tranquillissime senuit. Sed hæc alii: ipse Augustus nihil amplius q̃ equestri familia ortum se scribit uetere ac locuplete: & in qua primus senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat. Restionẽ ex pago thurino auum argentariũ nec qcq̃ ultra de paternis Augusti maioribus repperi.

De patre Octauii.

o Ctauius pater a principio ætatis: et re et æstimatione magna fuit: ut eqdẽ mirer hunc quoq; a nõnullis argentarium atq; etiam inter diuisores

operasq; cãpestras ꝑditum. Amplis em̃ innutritus opibus honores & adeptus est facile: & egregie administrauit: ex p̃tura macedoniã sortitus fugitiuos residuã Spartaci & Catilinæ manũ: thurinũ agrũ tenentes in itinere deleuit. negocio sibi in senatu extra ordinẽ dato prouinciæ præfuit non minore iusticia q̃ fortitudine. Nãq; bessis ac tharcibus magno prœlio fusis ita socios tractauit ut epistolæ. M. Ciceronis extẽt: q̃bus. Q. fratrem eodẽ tp̃e parũ secũda fama ꝓconsulatũ asiæ administrantẽ hortatur: & monet: imitetur in promerẽdis socijs uicinum suum Octauium.

De morte patris Octauij & filijs eius.

d Ecedens Macedonia priusq̃ cõfiteri se cãdidatum cõsulatus posset morte obijt repẽtina superstitibus liberis Octauia maiore: quam ex Ancharia & Octauia minore. Itẽ Augusto quos ex accia tulerat: Accia Macio Balbo: et Iulia sorore. C. Cæsaris genita est Balbus paterna stirpe aricinus multis in familia senatorijs imaginibus a matre magnũ Pompeiũ arctissimo cõtingebat gradu: functusq; honore præturæ inter. xx. uiros agrum cãpanum plæbi iulia lege diuisit. Verum idẽ Antonius despiciens etiã maternã Augusti originẽ proauum eius Afri generis fuisse: & modo unguentariam tabernã: modo pistrinũ aritiæ exercuisse obijcit. Cassius quidem parmensis quadam epistola non tantũ ut pistoris: sed ut nummularij nepotem sic taxat Augustuz. Materna tibi farina si ex crudissimo aritiæ pistrino hanc finxit manibus collibo decoloratis nerulonensis mensarius.

De tempore & loco natiuitatis Octauij.

n Atus est Augustus·M·T·Cicerone et Antonio cōsulibus·ix·kalendas octobris pauloante solis ortum regione palatij ad capita bubula:ubi nūc sacrariū habet aliquanto post q̄ excessit constitutum·Nā ut senatus actis cōtinetur;quum·C·Lectorius adolescēs patricij generis in deprecanda grauiore adulterij pœna præter ætatē atq; natales:hoc quoq; patribus cōscriptis allegaret:se esse possessorem ac uelut edituum soli quod primum·D·Augustus nascēs attigisset:peteretq; donari quasi proprio suo ac peculiari deo:decretum est:ut ea pars domus consecraretur·

De loco ubi nutritus fuit·

n Vtrimētorū eius ostenditur adhuc locus in auito suburbano iuxta uelitras pmodicus:et cellæ penuariæ instat:tenetq; in ciuitate opinio tanq̄ & natus ibi sit·Huc introire nisi necessario & caste religio est:cōcepta opinione ueteri quasi temere adeūtibus horror q̄dā & metus obijciatur:sed & mox confirmata est·Nā quum possessor uillæ nouus seu sorte:seu tentandi causa cubitū se eo contulisse.euenit ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita ui & incerta pene semianimis cū strato simul ante fores īueniretur·

De nominibus et cognominibus eius et causis ipsorū·

i Nfanti cognomē Thurino īditū est ī memoriā maiorū originis:uel q̄ in regiōe thurina recēs eo nato:pater Octauius aduersus fugitiuos pspere rem gesserat·Thurinū cognominatū satis certa pbatiōe tradiderim:nactus puerilē imagūculā eius æreā ueterem ferreis:ac pene iam exolescentibus litteris hoc nomine inscriptā quæ dono a me pricipi data inter cubiculares

colitur. Sed & a. M. Antonio in epistolis ꝑ contumeliam sæpe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius q̃ mirari se rescribit. ꝓ opprobrio prius sibi nomẽ obijci. Postea. C. Cæsaris & deinde Augusti cognomẽ assumpsit: alterũ testamẽto maioris auunculi: alterũ Munacij Plantij sententia: quũ quibusdã cẽsentibus Romulũ appellari oportere: quasi & ipsum conditorẽ urbis ꝓualuisset: ut Augustus potius uocaretur: non tm̃ nouo sed etiã ãpliore cognomĩe: q loca quoq; religiosa et ĩ q̃bus augurato q̃d cõsecretur: augusta dicantur ab auctu: uel ab auiũ gestu: gustuue: sicut etiã Ennius docet scribens.

Augusto augurio postq̃ inclyta cõdita Roma est.

De breui descriptione totius uitæ: et gestorũ eius.

q Vadrimus patrẽ amisit: duodecimũ annũ agẽs Auiã Iuliã defunctam ꝓ cõcione laudauit: quadriennio post uirili toga sumpta militaribus donis triumpho Cæsaris Affricano donatus est q̃q̃ expers belli ꝓpter ætatẽ. Profectũ mox auunculũ in Hispanias aduersus Gn. Põpei liberos uix tũ firmus a graui ualitudine ꝑ ĩfestas hostibus uias paucissimis comitibus naufragio etiã facto subsecutus magnopere demeruit. Approbata cito etiã morũ indole sup itineris industriam. Cæsare post receptas hispanias expeditionẽ in dacos et inde in parthos destinãte præmissus Apolloniã studijs uacauit. V tq; primũ occisum eũ heredẽq; se cõperit: diu cũctatus an ꝓximas legiões imploraret. Id q̃dẽ cõsiliũ ut præceps ĩmaturũq; omisit. Cæterũ urbe repetita hæreditatem adijt dubitãte matre. V itrico uero Martio Philippo cõsulari multũ dissuadẽte. Atq; ab eo tpe exercitibus cõparatis ꝑmũ cũ. M. Antonio. M. q; Lepido

deinde tantũ cũ Antonio p duodecim fere annos nouissime p quattuor & xl. solus rempu. tenuit.

De quinq; bellis ciuilibus per eum gestis.

P Roposita uitæ eius uelut summa parte sigillatim neq; p tẽpora: sed per species exequar quo distinctius demõstrari cognosciq; possint. Bella ciuilia quinq; gessit: mutinense: philippense: perusinũ: siculũ actiacũ. Ex quibus primũ ac nouissimum aduersus Marcum antonium: secundum aduersum Brutũ & Cassiũ tertium aduersum. L. Antoniũ triũ uiri fratrẽ: quartũ aduersus Sextũ Põpeium Gn. Põpeij filium. Oĩm bellorum initium & causam hinc assumpsit: nihil cõuenientius ducens q̃ necẽ auunculi uindicare: tueriq; acta.

De bello mutinensi & alijs gestis eius.

C Onfestim ut Apolonia redijt Brutũ Cassiũq; etiã nec opinãtes: et qa puisũ piculũ subterfugerãt legibus aggredi: reosq; cædis absentes deferre statuit. Ludos aũt uictoriæ Cæsaris non audẽtibus facere: quibus obtigerat id munus: ipse edidit. Et quo cõstãtius cætera quoq; exequeretur in locũ. Tr. plæ. forte demortui cãdidatũ petitorẽ se ostendit: q̃q̃ patricius necdũ senator. Sed aduersante conatibus suis. M. Antonio consule: quẽ uel pcipuũ adiutorẽ sperauerat: ac ne publicũ qdẽ et translatitium ulla in re sibi sine pactiõe grauissimæ mercedis impartiẽte ad optimates se cõtulit: qbus eũ inuisum sentiebat: maxime q. D. Brutũ obsessum mutinæ puincia a Cæsare data: et per senatum cõfirmata expellere armis niteretur. Hortãtibus itaq; nõnullis percussores ei subornauit. Hac fraude deprehẽsa piculũ inuicẽ metuens ueteranos simul ĩ suũ aut reip. auxiliũ quã=

ta potuit largitione cōtraxit. Iussusq; cōparato exerci tui pro prætore: præesse & cū Hircio ac Pansa qui cōsulatū acceperāt. D. Bruto opē ferre: demandatū bellū tertio mense cōfecit duobus prœlijs: priore Antonius eū fugisse scribit: ac sine paludamēto equoq; post biduum demū apparuisse. Sequenti satis cōstat nō modo ducis: sed etiam militis functum munere: atq; in media dimi catione aquilifero legionis suæ grauiter saucio aquilā humeris subijsse: diuq; portasse.

De eodem & morte consulum.

b Oc bello quum Hircius in acie Pansaq; post ex uulnere perissent: rumor increbruit: ambos ope ra eius occisos: ut Antonio fugato rep. cōsulibus orbata solus uictores exercitus occuparet. Pansæ quoq; adeo su specta mors fuit: ut Glico medicus custoditus sit quasi uenenū uulneri indidisset. Adijcit his Aquilius niger al terum e consulibus Hircium in pugnæ tumultu ab ipso interemptū.

De septa optimaciū per eū deserta.

s Ed ut cognouit Antoniū post fugā a. M. Lepido receptū: cæterosq; duces & exercitus cōsentire ꝓ patribus: causam optimatiū sine cunctatiōe deseruit: ad pretextū mutatæ uolūtatis dicta factaq; quorūdā calūniatus: quasi alij se puerum: alij ornandum tollēdumq; iactassent: ne aut sibi aut ueteranis par gratia referretur. Et quo magis pœnitētiā prioris sectæ approbaret: nursinos grādi pecunia & quā pēdere nequirēt mulctatos extorres oppido egit: ꝙ mutinensi acie interemptorum ciuium tumulo publice extructo ascripserant pro libertate eos occubuisse.

De bello philippensi et impio eius anthonio dimisso.

i Nita cũ Antonio & Lepido societate philip
pẽse quoq; bellũ q̃q̃ inualidus atq; æger dupli=
ci prœlio transegit: quorũ priore castris exutus uix ad
Antonij cornu fuga euaserat: nec successu3 uictoriæ mo
deratus est. Sed capite Bruti Romam misso: ut statuæ
Cæsaris summitteretur. In splendidissimũ quẽq; captiuũ
nõ sine uerborũ contumelia sæuijt. Vt quidem supplici=
ter uni sepulturã præcanti respondisse dicatur iã istã
in uolucrum potestatem fore. Alios patrem & filium
ꝓ uita rogãtẽ sortiri: uel dimicare iussisse: ut alterutri
concederetur ac spectasse utrũq; morientẽ cum patre q̃
se obtulerat occiso: filius quoq; uoluntaria occubuisset
nece. Quare cæteri et in his M. Fauonius ille Catonis
æmulus: quum cathenati ꝓducerentur imꝑatore Anto
nio honorifice salutato: hunc fœdissimo cõuicio coram
ꝓsciderunt. Partitis post uictoriam officijs quũ Anto=
nius orientẽ ordinandũ: ipse ueteranos in Italiã redu=
cendos & municipalibus agris collocandos recepisset:
neq; ueteranorũ: neq; possessorũ gratiã tenuit. Alteris
pelli se: alteris nõ ꝓ spe meritorũ tractari querentibus.

De bello perusino.

q Vo tp̃e. L. Antoniũ fiducia cõsulatus quẽ gere=
bat: ac fraternæ potẽtiæ res nouas molientẽ cõ=
fugere Perusiã coegit: et ad deditionẽ famæ cõpulit: nõ
tamen sine magnis & ante bellum & in bello discri=
minibus. Nam quum spectaculo ludorum gregariũ mili
tem in. xiiij. ordinibus sedentem excitari per apparito
rem iussisset: rumore ab obtrectatoribus dilato quasi
eundem mox discruciatũ necasset: minimũ abfuit quin
piret cõcursu & indignatione turbæ militaris. saluti

fuit:ꝙ qui desiderabatur:repēte comparuit incolumis ac sine iniuria. Circa perusinum autem murum sacrificans pene interemptus est a manu gladiatorum quæ oppido eruperat.

De pœna inflicta captiuis in bello pærusino.

P Erusia capta in plurimos animaduertit:orare ueniā uel excusare se conantibus una uoce occurrens moriendū esse. Scribunt quidā trecentos ex dediticijs electos utriusq; ordinis ad aram diuo Iulio extructā idibus martijs hostiarū more mactatos. Extiterunt qui traderent cōsulto eū ad arma isse ut occulti aduersarij & quos metus magis ꝗ uoluntas cōtineret facultate. L. Antonij ducis præbita detegerētur:deuictisq; his et cōfiscatis ꝓmissa ueteranis præmia soluerentur.

De bello siculo & alijs gestis eius.

B Ellum siculum inchoauit in primis:sed diu traxit intermissum sæpius : modo reparandarum classium causa:quas tempestatibus duplici naufragio: & quidem per æstatem amiserat :modo pace facta flagitante populo ob interclusos cōmeatus:famēq; ingrauescentem:donec nauibus ex integro fabricatis.ac.xx. seruorū milibus manumissis & ad remun datis: portū Iuliū apud baias immisso in lucrinū & auernū mari lacū effecit. In quo quū tota hyeme copias exercuisset. Pōpeiū inter milas et Naulochū superauit sub horā pugnæ tam arcto repente somno deuictus:ut ad dandū signum ab amicis excitaretur: unde præbitam Antonio materiā putem exprobrandi:ne rectis quidē oculis eum aspicere potuisse instructam aciem. Verū supremū cœlū intuētem stupidū cubuisse:nec prius surrexisse:ac mili

bus in conſpectum ueniſſe: q̃ a. M. Agrippa fugatæ ſint naues hoſtium. Alij dictum factumq; eius cri=minantur: quaſi claſſibus tempeſtate perditis exclama uerit etiã inuito neptuno uictoriã ſe adepturũ. Ac die circenſiũ ꝓximo ſolenni põpæ ſimulacrũ dei detraxerit nec temere plura ac maiora pic̄ula ullo alio bello adijt. Traiecto in ſiciliã exercitu quum partem reliquam co=piarũ cõtinenti repeteret oppreſſus ex improuiſo a De mochare & Apolophane præfectis Põpeij. Vno demũ nauigio ægerrime effugit. Itẽ quũ præter locros regium pedibus iret & ꝓſpectis biremibus Pompeianis ter=ram legentibus ſuas ratus deſcendiſſet ad littus pene ex ceptus eſt. Tũc etiã ꝑ deuios tramites refugientẽ ſeruus Aemilij Pauli comes eius dolens ꝓſcriptum olim ab eo patrẽ Paulũ: & quaſi occaſione ultionis oblata interfi cere conatus eſt. Poſt Pompeij fugam collegarũ alterũ M. Lepidũ: quem ex Africa ĩ auxiliũ euocerat ſuperbiẽ tem. xx. legionum fiducia: ſummaſq; ſibi partes terrore & minis uendicantẽ ſpoliauit exercitu: ſupplicẽq; con ceſſa uita Circeios in ꝑpetuũ relegauit. N. Antonij ſo=cietatem ſemper dubiã et incertã recõciliationibus ua rijs male focillatã abrupit tandẽ. Et quo magis degene raſſe eũ a ciuili more approbaret teſtamentũ: qđ is Ro mæ etiã de Cleopatræ liberis inter hæredes nũcupatis reliquerat: aperiendũ recitandũq; ꝓ concione curauit. Remiſit tamen hoſti iudicato neceſſitudines amicoſq; oẽs: atq; inter alios. C. Soſium & T. Domitium tunc adhuc cõſules. Bononienſibus quoq; publice ꝙ in Anto niorũ clictela antiquitus erant: gratiã fecit cõiurandi cũ tota italia pro partibus ſuis. Nec multo poſt nauali

prœlio apud Actiũ uicit in serum dimicatione protra=cta: ut in naui uictor pernoctauerit.

De bello actiaco & alexandrino: & uictoria eius contra Antonium & Cleopatram.

a B Actio quum Samum insulã in hiberna se recepisset: turbatus nũcijs de seditione militum præmia & missionẽ poscentiũ: quos ex oĩ numero cõfecta uictoria Brũdusiũ præmiserat repetijt. Alia tempestate in traiectu bis cõflictatus: primo iter ꝓmontoria peloponensi atq; ætoliæ: rursus circa montes ceraunios utrobiq; parte liburnicarũ demersa: simulq; eius in qua uehebatur fusis armamẽtis & gubernaculo diffracto. Nec amplius q̃ septem & .xx. dies donec desideria militum ordinarentur. Brũdusij commoratus Asiæ Syriæq; circuitu ægyptum petit. Obsessa alexandria quo Antonius cum Cleopatra confugerat: breui potitus est. Et Antoniũ q̃dẽ seras conditiones pacis tẽtãtẽ ad mortẽ adegit: uiditq;. mortuũ. Cleopatræ quã seruatã triumpho magnopere cupiebat etiam psillos admouit: qui uenenum ac uirus exugerẽt: q̄ perijsse morsu aspidis putabatur. Ambobus communẽ sepulturæ honorẽ tribuit ac tumulũ ab ipsis inchoatum perfici iussit. Antonium iuuenẽ maiorẽ de duobus Fuluia genitijs simulacro Diui Iulij: ad qđ post multas et irritas preces cõfugerat arreptũ interemit. Itẽ Cæsarionẽ quẽ ex Cæsare patre Cleopatra cõcepisse prædicabat: retractum e fuga supplicio affecit. Reliquos Antonij reginæq; communes liberos non secus ac necessitudine iũctos sibi conseruauit: & mox pro conditione cuiusq; sustinuit ac fouit.

De gestis per eum in ægypto.

p Er idē tēpus cōditorum: & corpus magni Alexandri quū ꝓlatū e penetrali subiecisset oculis corona aurea iposita ac floribus aspersum ueneratus ē: consultusq; num & Ptholemæū īspicere uellet: regē se ait uoluisse uidere non mortuos. Aegyptum in prouīciæ formā redactā ut feraciorē habiliorēq; annonæ urbicæ redderet: fossas oēs in quas nilus exæstuat oblimatas lōga uetustate militari opere detersit. Quoq; actiacæ uictoriæ memoria celebratior: et in posterum esset: urbem Nicopolim apud Actium condidit ludosq; illic quinquennales constituit: et ampliato uetere Apollinis tēplo locū castrorū: quibus fuerat usus exornatum naualibus spolijs Neptuno ac Marti consecrauit.

De coniurationibus et conspirationibus contra eū.

t Vmultus post hæc ac etiā rerū nouarū initia: cōiurationesq; cōplures priusq̄ īualescerēt indicio detectas cōpressit: et alias alio tempore. Lepidi iuuenis deinde Varronis Murenæ: & Fannij Cepionis. Mox M. Genati: exin Plauti Ruffi. Lucijq; Pauli progeneri sui ac præter has. L. Audasij falsarum tabularum rei: ac neq; ætate neq; corpore integri. Themasini epidaci ex gente parthica hibridæ: ad extremum Telephi mulieris serui nomen culatoris. Nam ne ultimæ quidem sortis hominū cōspiratione & periculo caruit. Andasius atq̄; Epicadus Iuliam filiā & Agrippam nepotem ex insulis quibus continebātur rapere ad extremum Telephus quasi debita sibi fato dominatione: & ipsum et senatum aggredi destinauerant. Quin etiam quondam iuxta cubiculum eius lixa quidam ex illyrico exercitu ianitoribus deceptis noctu deprehēsus ē: cultro

uenatorio cinctus: inops ne mentis an simulata dementia incertum nihil exprimi quæstione potuit.

De bellis externis per eũ gestis.

e Xterna bella duo oĩno p se gessit dalmaticum adolescens adhuc: & Antonio deuicto cãtabricum: dalmatico etiã uulnera excepit: una acie dextrum genu lapide ictus: altera autẽ & crus & utrunq; brachium ruina pontis consauciatus. Reliqua p legatos administrauit: ut tamẽ qbusdã pannonicis atq; germanicis aut interueniret aut nõ longe abesset Rauennã: uel Mediolanũ: uel Aqleiam usq; ab urbe pgrediens.

De prouincijs p eũ domitis et in amicitiã receptis.

d Omuit aũt partim ductu ptim auspicijs suis Cãtabriã: Aqtaniã: Pãnoniã: Dalmatiã cũ illyrico oĩ Itẽ rhetiã et uindelicos ac salassos: gẽtes alpinas coercuit: & dacorũ incursiones tribus eorũ ducibus cũ magna copia cæsis: germanosq; ultra albim fluuiũ summouit: ex quibus sueuos & cicãbros dedẽtes se traduxit in galliã: atq; in pximis rheno agris collocauit. Alias itẽ nationes male qetas ad obsequiũ redegit. Nec ulli genti sine iustis & necessarijs causis bellũ intulit. Tantumq; absfuit a cupiditate quoquo mõ imperiũ uel bellicã gloriam augẽdi: ut quorũdam barbarorũ principes in æde Martis ultoris iurare coegerit mansuros se i fide ac pace quã peterent: a quibusdã uero nouum genus obsidum fœminas exigere tentauerat. quod negligere Marium pignora sentiebat: & tamẽ potestatem semper oĩbus fecit: quotiens obsides uellent recipiendi. Neq; aut crebrius aut perfidiosius rebellantes grauiore unq mulctatus est pœna: q ut captiuos sub lege uenundaret: ne in

uicina

uicina regione ſeruirent: neue intra.xxx. annos liberarentur. Qua uirtutis moderationiſq; fama: indos etiã ac ſythas auditu modo cognitos pellexit ad amicitiam ſuã populiq; Ro. ultro per legatos petendã. Parthi quoq; et armeniã uindicãti facile ceſſerunt: & ſigna militaria: quæ. M. Craſſo &. M. Antonio ademerant reposcenti reddiderunt: obſideſq; inſuper obtulerunt: deniq; pluribus quondã de regno cõcertantibus non niſi ab ipſo electum comprobauerunt.

De Iano ꝑ eũ clauſo et triũphis et ouationibus eius.

i Anum Quirinum ſemel atq; iterũ a cõdita urbe ante memoriã ſuã clauſum in multo breuiore tẽporis ſpacio terra mariq; pace parta ter clauſit. Bis ouãs ingreſſus eſt urbẽ poſt philippenſe: et rurſus poſt ſicculũ bellũ: Currules triumphos tres egit dalmaticum actiacum: alexandrinum cõtinuo triduo.

De duabus cladibus eidem illatis.

o Mnes graues ignominias cladeſq; duas oĩno: nec alibi q̃ ĩ germaĩa accepit lolianã et uarianã ſed lolianam maioris infamiæ q̃ detrimẽti uarianam pene exitiabilẽ tribus legionibus cu; duce legatiſq; & auxilijs oĩbus cæſis. Hac nunciata excubias ꝑ urbem indixit ne qs tumultus exiſteret: & p̃ſidibus ꝓuinciarũ ꝓpagauit impiũ: ut a ſuetis & a peritis ſocij cõtinerẽtur. Vouit et magnos ludos Ioui optimo maximo ſi rẽp. in meliorem ſtatum uertiſſet: quod factũ cimbrico marſicoq; bello erat. Adeo nanq; conſternatum ferunt ut ꝑ continuos menſes barba capilloq; ſummiſſo caput interdum foribus illideret uociferans. Quintili. Varre legiones redde: diemq; cladis quot annis mœſtum habue=

rit ac lugubrem.

De disciplina eius circa rem militarem.

IN re militari & cõmutauit multa et cõstituit atq; etiam ad antiquũ morem nõnulla reuocauit: disciplinã seuerissime rexit: ne legatorũ quidẽ cuiq̃ nisi grauate hybernisq; demũ mensibus pmisit uxorẽ interuisere. Equitẽ Romanũ q duobus filijs adolescentibus causa detractãdi sacramẽti pollices amputasset: ipsum bonaq; eius subiecit hastæ: quẽ tamẽ q imminere emptioni publicanos uidebat liberto suo addixit: ut relegatũ in agro p liberto esse sineret. Decimam legionem cõtumacius parentẽ cũ ignominia totam dimisit. Itẽ alias ĩmodeste missionem postulãtes citra cõmoda emeritorũ premiorũ exauctorauit: cohortes si quæ cessissent loco decimatas ordeo pauit. Centuriones statione deserta itidem: ut manipulares capitali aĩaduersione punijt: p cætero delictorũ genere uarijs ignominijs affecit: ut stare per totũ diẽ iuberet ante pretoriũ interduʒ tunicatos distinctosq; nonnunq̃ cum decempedis: uel etiam cespitem portantes.

De gestis eius circa rem militarem.

NEq; post bella ciuilia aut in concione: aut per edictũ ullos militũ cõmilitones appellabat: sed milites: ac ne a filijs quidem: aut priuignis suis imperio præditis aliter appellari passus est. Ambitiosius id existimans q̃ aut ratio militaris aut temporum quies aut sua domusq; suæ maiestas postularet. Libertino milite tumultus eni nõ fuit p ĩpedimẽto præterq̃ Romæ incẽdiorum causa: & si tumultus in grauiore annona metueretur bis usus est semel ad psidiũ coloniarũ illyricũ

contingentiũ. Iterũ bis ad tutelã ripæ rheni fluminis eosq; seruos adhuc uiris fœminisq; peculiosioribus idictos: ac sine mora manumissos sub priore uexillo habuit neq; aut cõmixtos cũ ingenuis aut eodẽ mõ armatos. Dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques quicquid auro argentoq; cõstaret. q̃ uallares ac murales coronas: quæ honore præcederẽt. dabat: has q̃ parcissimæ & sine ambitione ac sæpe etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in sicilia post naualẽ uictoriã cæruleo uexillo donauit. Solos triumphales q̃q̃ & socios expeditionũ & participes uictoriarũ suarum nunq̃ donis impartiẽdos putauit: quod ipsi quoq; ius habuissent tribuendi ea quibus uellent. Nil autẽ minus impfecto duce q̃ festinationẽ temeritatẽq; cõuenire arbitrabatur Crebro itaq; illa iactabat. σπεῦδε βραδέως ασφαλὴς γάρ ἐστι ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης. i. festina tarde tutus em̃ est melior q̃ temerarius imperator. Et sat celeriter fieri quicqd fiat satis bene: prœlium quidem aut bellum suscipiendũ omnino negabat: nisi quum maior emolumenti spes q̃ damni metus ostenderetur. Nã minima cõmoda nõ minimo sectãtes discrimine similes aiebat: esse aureo hamo piscãtibus: cuius abrupti damnũ nulla captura pẽsari posset.

De cõsulatibus: & alijs gestis per eum.

m Agistratus atq; honores & ante tp̃s et quosdam noui generis perpetuosq; cœpit. Consulalatũ. xx. ætatis ãno ĩuasit. admotis hostiliter ad urbẽ legionibus missisq; q̃ sibi nõie exercitus deposcerẽt. Q uũ qdã cũctãte senatu Cornelius Cẽturio princeps legationis reiecto sagulo ostendẽs gladij capulũ: nõ dubitasset

in curia dicere: hic faciet si non feceritis uos. Secũdum consulatum post nouem annos. Tertium anno iteriecto gessit: sequentes usq; ad undecimũ cõtinuauit. Multisq; mox quum deferrẽtur recusantis duodecimũ magno .i. septendecim annorum interuallo: & rursus tertiũdecimũ biennio post ultro petijt: ut. C. & Lucium filios amplissimos præditus magistratu suo queq; tyrocinio deduceret in forũ. Quinq; medios cõsulatus a sexto ad undecimũ ãnuos gessit. Cæteros aũt sex aut. ix. aut sex aut quattuor: aut tribus mensibus: secũdũ uero paucissimis horis. Nã die kalẽdarũ Ianuarij quum mane pro æde capitolini Iouis paululum curuli sella presedisset: honore abijt suffecto alio in locum suũ. Nec omnes Romæ sed quartum consulatum in asia: quintũ in insula samo: octauum & nonum taracone inijt.

De gestis per eum in officijs triumuiratus & tribunitiæ potestatis.

t Riumuiratũ reipu. cõstituẽdæ p decẽ annos administrauit: in quo restitit aliquãdiu collegis: ne qua fieret pscriptio: sed inceptã utroq; acerbius exercuit. Nãq; illis i multorũ sepe psonã p gratiã et praeces exorabilibus solus magnope cõtẽdit ne cui parceretur: pscripsitq; etiã. C. Toraniũ tutorẽ suũ: eundẽq; collegã patris sui Octauij in ædilitate. Iunius Saturninus hoc amplius tradit: quum peracta pscriptione. M. Lepidus in senatu excusasset præterita: et spẽ clemẽtiæ in posterũ fecisset: qm̃ satis pœnarũ exactũ esset. Hũc e diuerso pfessum ita modũ se pscribẽdi statuisse: ut oĩa sibi reliquerit libera: in cuius tñ ptinaciæ pœnitentiam. T. Iuniũ Philopœmenẽ: quod patronum suuz pscriptũ

celasse olim diceretur equestri dignitate decorauit. In
eadem hac potestate multiplici flagrauit inuidia: nam
& Pinarium equitem Romanum cum concionante
se admissa turba paganorum apud milites subscribere
quædam animaduertisset: curiosum & speculatorē ra
tus coram cōfodi imperauit. Et Tedium Afrum cōsulē
designatum: quia factum quoddam suum maligno ser=
mone carpsisset: tantis cōterruit minis: ut is se p̄cipita
uerit. Et Quintū Gallū prætorem in officio salutatio
nis tabellas duplices ueste tectas tenentē suspicatus gla
dium occulere: ne quicq̄ statim: ne aliud īueniretur: au=
sus inquirere paulopost per centuriones & milites ra=
ptum e tribunali seruilem in modū torsit: & fatentem
nihil iussit occidi: prius oculis eius sua manu effossis
quem tamen scribit colloquio petito insidiatum sibi cō
iectumq; a se in custodiam: deinde urbe īterdicta dimis
sum naufragio: uel latronum īsidijs perijsse Tribunitiā
potestatem perpetuā recepit: in qua semel atq; iterū ꝑ
singula lustra collegam sibi cooptauit. Recepit & mo
rum legumq; regimen æque perpetuum quo iure q̄q̄ si=
ne censuræ honore: censum tamen populi ter egit. pri=
mum ac tertium cum collega medium solus.

De cogitatiōe resignandi īperiū: et de ornatu urbis.

d E reddenda repu. bis cogitauit: primo post op=
pressum statim Antoniū memor obiectū ab eo si
bi sæpius quasi ꝑ ipsum staret ne redderetur. Ac rursus
tedio diuturnæ ualitudinis quū etiam magistratibus:
ac senatu domū accitis rationariū imperij tradidit: sed
reputans & se priuatum non sine periculo fore: &
illam plurium arbitrio temere committi in retinenda

perſeuerauit:dubium euentu meliore an uolũtate: quã
uoluntatem quũ præſidens identidẽ præ ſe ferret· Quo
dam etiam edicto his uerbis teſtatus eſt:ita mihi ſaluã
ac ſoſpitam Rem publicam ſiſtere in ſua ſede liceat: at-
q; eius rei fructum percipere:quem peto:ut optimi ſta=
tus auctor dicar:& moriẽs ut feram mecum ſpem: mã
ſura in ueſtigio ſuo fundamenta·R·P·quæ iecero: fecit
ꝙ ipſe ſe cõpotem uoti niſus omni modo ne quem noui
ſtatus pœniteret·Vrbem nanq; pro maieſtate imperij
ornatam & inundationibus incendijſq; obnoxiam ex
coluit:adeo ut iure ſit gloriatus marmoream ſe relin=
quere: quam lateritiam accepiſſet· Tutam uero quan=
tum præuideri humana ratione potuit etiam in po=
ſterum præſtitit·

De operibus publicis per eum & alios inſtructis·

p Vblica opa pluria extruxit: ex qbus p̃cipua fo
rũ cũ æde Martis ultoris tẽplũ Apollinis in pa
latio:ædẽ tonãtis Iouis ĩ capitolio:fori extruẽdi cã fuit
hoĩum et iudiciorum multitudo:quæ uidebatur nõ ſuf=
ficiẽtibus duobus etiã tertio ĩdigere·Itaꝗ feſtinãtius
nec dum ꝑfecta Martis æde publicatũ eſt:cautũq; ut ſe
parati in eo publica iudicia et ſortitiões iudicũ fierẽt·
Aedẽ Marti bello philippẽſi ꝓ ultiõe paterna ſuſcepto
uouerat·Sanxit ergo ut de bellis triũphiſꝗ cõſuleretur
hic ſenatus prouincias cũ imperio petituri hinc dedu=
cerentur:quiq; uictores rediſſent huc inſignia triũpho
rũ inferrẽt·Tẽplũ Apollinis : ea parte palatinæ domus
excitauit:quã fulmine ictam deſiderari adeo aruſpices
ꝓnũciarẽt:addidit porticus cũ bibliotheca latina græca
q;:quo loco iã ſenior ſæpe etiam ſenatum habuit: decu-

riasq; iudicũ recognouit·Tonãti Ioui ædẽ consecrauit liberatus periculo cũ expeditiõe cantabrica ꝑ nocturnũ iter lecticam eius fulgur perstrinxisset: seruũq; ꝑducentẽ exanimasset Quædã etiã opa sub nomine alieno nepotũ scilicet et uxoris: sororisq; fecit: ut porticum basilicamq; Lucij et Caij· Itẽ porticus Liuiæ & Octauiæ theatrũq; Marcelli·Sed et cæteros principes uiros sæpe hortatus est: ut pro facultate quisq; monumẽtis uel nouis uel refectis & excultis urbem adornarẽt: multaq; a multis extructa sũt: sicut a Martio Philippo ædes Herculis musarum: a Lucio Cornificio ædes Dianæ: ab Asinio Polliõe atriũ libertatis: a Munatio Plãco ædes Saturni: a Cor·Balbo theatrum: a Statilio Tauro amphitheatrum: a·M·uero Agrippa complura & egregia·

De diuisione urbis & templis ac hijs refectis: & tyberi ampliato·

SPaciũ urbis in regiones uicosq; diuisit: istituitq; ut illas annui magistratus sortito tuerẽtur: hos magistri e plæbe cuiusq; uicina electi·Aduersus incendia excubias nocturnas uigilesq; commentus est: ad coercendas inundationes alueum tyberis laxauit: ac repurgauit cõpletũ oliʒ ruderibus: et ædificiorũ ꝓlapsionibus coarctatum·Quo aũt facilius undiq; urbs adiretur desumpta sibi flamiea uia arimino tenus muniẽda: reliquas triũphalibus uiris ex manubiali pecunia sternendas distribuit·Aedes sacras uetustate collapsas: aut incendio absumptas refecit: easq; et cæteras opulentissimis donis adornauit: utpote qui in cellam capitolini Iouis sexdeci milia pondo auri gemmasq; ac margaritas quingenties sestertium una donatione contulerit·

De gestis per eũ in pontificatu maximo.

P Ostq̃ uero pontificatũ maximũ quẽ nunq̃ uiuo Lepido auferre sustinuerat: mortuo demũ suscepit. Quicqd fatidicorũ librorũ græci latiniq; gñis nullis uel parũ idoneis auctoribus uulgo ferebatur: supra duo milia cõtracta undiq; cremauit: ac solos retinuit sibyllinos: hos quoq; delectu habito cõdiditq; duobus forulis auratis sub palatini apollinis basi. Annum a diuo Iulio ordinatũ: sed postea negligẽtia conturbatũ atq; cõfusum rursus ad pristinã rationẽ redegit: ĩ cuius ordinationẽ sextilẽ mẽsem e suo cognomine nũcupauit: magis q̃ septembrẽ quo erat natus: qa hoc sibi & primus cõsulatus & insignes uictoriæ obtigissent: sacerdotum: & numerũ: & dignitatẽ: sed & cõmoda auxit præcipue uestaliũ uirginũ: quũq; in demortuæ locũ capi aliã oporteret: ambirẽtq; multi ne filias ĩ sortẽ darent adiurauit si cuiusq̃ neptiũ suarũ cõpeteret ætas oblaturũ se fuisse eã. Nõnulla ẽt ex antiq̃s cerimonijs paulatĩ abolita restituit ut salutis auguriũ diale flaminiũ sacrũ lupcale ludos seculares et cõpitalitios: lupcalibus uetuit currere imberbes. Itẽ sæcularibus ludis iuuenes utriusq; sexus ꝓhibuit ullũ nocturnũ spectaculũ frequẽtare nisi cũ aliquo maiore natu ꝓpiquorũ. Cõpitales lares ornare bis in anno instituit uernis floribus & æstiuis. Proximũ a dijs ĩmortalibus honorẽ memoriæ ducũ præstitit: q̃ imperiũ populi romani ex minimo maximũ reddidissent. Itaq; & opa cuiusq; manentibus titulis restituit: & statuas oĩm triũphali effigie in utraq; fori sui porticu dedicauit. Professus est edicto cõmentũ id se ut illorũ uelut ad exẽplar: & ipe dũ uiueret: & insequen

tiũ ætatũ principes exigerentur a ciuibus. Põpeij quoq; statuã cõtra theatri eius regiã marmoreo Iano suppo suit translatã e curia: in qua. C. Cæsar fuerat occisus.

De correctione & reformatione abusuũ & excessuũ.

P Leraq; pessimi exempli correxit: quæ in pernicië publicã: aut ex cõsuetudine licëtiaq; bellorũ ciuiliũ durauerãt: aut p pacë etiã extiterãt. Nam & grassatorũ plurimi palã se ferebãt succincti ferro quasi tuendi sui causa: & rapti per agros uiatores sine discrimine liberiq; seruiq; ergastulis possessorũ supprimebantur. Et plurimæ factiones titulo collegij noui ad nullius non facinoris societatem coibant. Igitur grassatores dispositis. per opportuna loca stationibus inhibuit: ergastula recognouit. Collegia præter antiqua & legittima dissoluit. tabulas ueterum ærarij debitorũ uel præcipuam calumniandi materiam excussit: loca in urbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicauit: diuturnorum reorum. & ex quorum sordibus nihil aliud q̃ uoluptas inimicis quæreretur: nomina aboleuit conditione ꝓposita: ut si quem quis repetere uellet par periculum pœnæ subiret. Ne quod aut maleficium negocium ue ĩpunitate uel mora elaberetur. xxx. amplius dies qui honorarijs ludis occupabantur: actui rerum accommodauit. Ad tres iudicũ decurias quartam addixit ex inferiore cẽsu quæ ducenariorũ uocaretur: iudicarentq; de leuioribus summis: iudices a tricesimo ætatis anno allegit. i. quĩquennio maturius q̃ solebant. At plærisq; iudicandi munus detractantibus uix concessit. ut singulis decurijs per uices annua uacatio esset: & ut solitæ agi nouembri ac decembri mense res omitterentur.

De modo & more in iure dicendo.

i Pse ius dixit assidue: & in nocte nonnunq̃ si parum corpore ualeret lectica pro tribunali collocata uel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modo summa: sed & lenitate: si quidem manifesti parricidij reum ne culeo insueretur: q non nisi confessi afficiebãtur hac pœna ita fertur interrogasse: certe patrem tuum non occidisti: & quum de falso testamento ageretur: oẽsq; senatores lege cornelia tenerentur: non tantum duas tabellas damnatoriam & absolutoriã simul cognoscẽtibus dedit: sed tertiã quoq; qua ignosceretur his quos fraude ad signandum uel errore inductos constitisset. Appellationes quot annis urbanorum quidem litigatorum prætori delegabat urbano. At prouincialiũ cõsularibus uiris quos singulos cuiusq; prouinciæ negocijs præposuisset.

De legibus per eum sancitis & alijs retractatis.

l Eges retractauit et quasdã ex integro sanxit: ut sumptuariã: et de adulterijs: et de pudicitia: de ambitu: de maritandis ordinibus hanc quũ aliquãto seuerius q̃ cæteras emendasset præ tumultu recusantium pferre nõ potuit: nisi adempta demũ lenitaue parte pœnarũ & uacatione trienni data: auctisq; premijs. Sic quoq; abolitionẽ eius publico spectaculo ptinaciter postulãte equite: accitos germanici liberos receptosq; partim ad se: partim in patris gremium ostentauit: manu uultuq; significans ne grauarentur imitari iuuenis exẽplum. Q uunq; etiã immaturitate sponsarũ & matrimoniorũ crebra mutatione uim legis eludi sentiret: tẽpus spõsas habẽdi coarctauit: diuortijs modũ imposuit.

De reformatione senatus & modo co͞ueniēdi eiusdē.

s Enatorū affluentem numerū deformi & incō=
dita turba:erant enim super mille:& quidam
indignissimi & post necem Cæsaris per gratiam &
præmiū allecti:quos abortiuos uulgus uocabat ad mo=
dum pristinum & splendorem redegit:duabus lectio=
nibus prima ipsorū arbitratu quo uir uirū legit:secunda
suo et Agrippæ:quo tpe æstimatur lorica sub ueste mu
nitus:ferroq; cinctus præsedisse decem ualentissimi se=
natorij ordinis amicis sellā suā circunstātibus. Cordus
Cremutius scribit:ne admissum quidē tunc quēq̄ sena
torū nisi solū:& prætentato sinu. Quosdā ad excusan
di se uerecundiam compulit:seruauitq; etiam excusan=
tibus insigne uestis & spectandi in orchestra :epulan=
diq; publice ius. Quo aūt lecti probatiq; & religiosius
& minore modestia senatoria munera fungerentur:
sanxit ut prius q̄ consideret quisq; thure ac mero sup=
plicaret apud aram eius dei:in cuius templo coiretur:
& ne plus q̄ bis in mēse legitimus senatus ageretur:sci
licet kal. & idibus neue septembri octobriue mense ul
los adesse alios necesse esset:q̄ sorte ductos:per quorum
numerū decreta confici possent:sibiq; instituit consilia
sortiri semestria:cū quibus de negocijs ad frequētem se
natū referēdis ante tractaret:sentētias de maiore nego
cio nō more neq;ordine:sed ꝑut libuisset ꝓrogabat:ut ꝑ
inde q̄sq; aīm intēderet:ac si censendū magis:q̄ assentiē
dum esset.

De eodem.

a Vctor & aliarum rerum fuit:in quis ne acta
senatus publicarentur:ne magistratus deposi=
to honore statim in prouincias mitterentur:ut procō=

ſulibus ad mulos & tabernacula: quæ publice locari ſolebãt: certa pecunia cõſtitueretur: ut cura ærarij a quæſtoribus urbanis ad prætorios prætoreſue tranſiret ut centumuiralem haſtam: quam quæſtura functi conſueuerant cogere decemuiri cogerent.

De officijs per eum excogitatis.

q Voq; plures partẽ adminiſtrãdæ reip. caperẽt noua officia excogitauit. Curã operũ publicorũ: uiarũ: & aquarũ aluei tyberis: frumenti populo diuidendi: præfecturã urbis: triũuiratum legendi ſenatus & alterũ recognoſcendi turmas equitum quotienſcũq; opus eſſet cenſores creari deſitos longo interuallo creauit numerũ prætorũ auxit. Exegit etiã ut quotiẽs cõſulatus ſibi daretur binos ꝓ ſingulis collegas haberet: nec obtinuit clamãtibus cũctis ſatis maieſtatem eius imminui: qđ honorẽ eum nõ ſolus: ſed cũ altero gereret.

De bellica uirtute per eum honorata.

n Ec partior i bellica uirtute honorãda ſup. xxx ducibus iuſtos triumphos: & aliq̃to pluribus triũphalia ornamẽta decernẽda curauit liberis ſenatorũ: quo celerius. r. p. aſſueſcerẽt: ꝓtinus uirili togæ latũ clauũ inducere: & curiæ intereſſe ꝑmiſit: militiãq; auſpicãtibus nõ tribunatũ mõ legionum: ſed etiã prefecturas alarũ dedit. At ne q̃ exps caſtrorũ eẽt: binos plærũq; laticlauios præpoſuit ſingulis alis. Equitũ turmas frequẽter recognouit poſt lõgã intercapedinẽ reducto more trãſuectionis: ſed neq; detrahi quenq̃ in trãſuehẽdo ab accuſatore paſſus eſt qđ fieri ſolebat ex ſenio uel aliqua corporis labe inſignibus ꝑmiſit præmiſſo in ordine equo ad reſpondendũ quotiens citarẽtur pedibus ue=

nire:mox reddendi equi gratiam fecit eis qui maiores annorũ quinq; & quadraginta retinere eũ nollēt·

De ratiōe uitæ exacta p̱ eũ ab uno quoq; eqte Romano·

i Mperatisq; a senatu·x·adiutoribus unũquemq; equitum rationem uitæ reddere coegit:atq; ex improbatis alios pœna:alios ignominia notauit plures admonitiōe:sed uaria leuissimum genus admonitionis fuit traditio coram pugillarium:quos taciti & ibidē statim legerent·Notauitq; aliquos:q̄ pecunias leniori· bus usuris mutuati grauiore fœnore collocassent·

De quibusdā eius ordinationibus circa rēpublicā·

c Omitijs tribunitijs si deessent candidati senato res ex equitibus Ro· creauit: ita ut potestate transacta in utro uellent ordine manerent· Q uum au= tem plæriq; equitum attrito bellis ciuilibus patrimo= nio spectare ludos e·xiiij·nō auderēt mœtu pœnæ thea= tralis:pronunciauit non teneri ea quibus ipsis parenti busue equester census unq̄ fuisset·Romani populi cen= sum uicatim egit·Ac ne plæbs frumentationũ causa fre quentius a negocijs auocaretur:ter in annum quaterno rum mensium tesseras dare destinauit: sed desideranti consuetudinem ueterem concessit rursus ut sui cuiusq; mensis acciperet·Comitiorum quoq; pristinum ius re= duxit ac multiplici pœna coercito ambitu captiensibus sabatinis & septensibus tribubus suis die comitiorum ne quid a quoq̄ candidato desiderarent: singula milia nummum a se diuidebat· Magni præterea existimans sincerum atq; ab omni colluuione peregrini:ac seruilis sanguinis incorruptum seruare populum:& ciuitatē· Romanam parcissime dedit: & manumittenti modũ

terminauit Tiberio ꝓ cliēte græco petēti rescripsit: nō aliter se daturū q̄ si præsens sibi ꝑsuasisset q̄ iustas petē di causas haberet. Et Liuiæ ꝓ quodā tributario Gallo rogāti ciuitatē negauit: immunitatē optulit affirmans se facilius passurū fisco detrahi aliqd q̄ ciuitatis Romanæ uulgari honorē. Seruos nō cōtentus multis difficultatibus a libertate iusta remouisse: quū et de numero et de cōditione ac differētia eorū q manumitterentur: curiose cauisset: hoc quoq; adiecit: nec uinctus unq̄ tortusue quis ullo libertatis genere ciuitatē adipisceretur. Etiā habitū uestitūq; pristinū reducere studuit. Ac uisa quondā ꝓ concione bullatorū turba indignabundus et clamitās: en ait Romanos rerū dn̄os gentēq; togatā: negociū ædilibus dedit: ne quē post hac de cætero paterentur in foro circoue: nisi positis lacernis togatum consistere.

De liberalitate eiusdem.

Liberalitatē omnibus ordinibus per occasiones frequenter exibuit: nam & inuecta urbi Alexandrino triumpho regia gaza: tantam copiam nummariæ rei effecit: ut fœnore diminuto plurimū agrorū precijs accesserit. Et postea quotiēs ex damnatorum bonis pecunia superflueret: usum eius gratuitum his: qui cauere in duplum possent: ad certum tempus indulsit. Senatorum censum ampliauit: ac pro octingentorū milium summa duodecies centies sestertium taxauit: suppleuitq; non habentibus. Congiaria populo frequēter dedit: sed diuersæ fere sūmæ modo quadragenos modo tricenos: nōnūq̄ ducenos: qnquagenosq; nūmos: ac ne minores qdē pueros præterijt q̄uis nō nisi ab undecimo

ætatis anno accipe cõsuescẽt: frumẽtũ quoq; in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo interdum nullo precio uiritim admẽsus est: tesserasq; nummarias duplicauit.

De seueritate eius ĩ reprimẽdis populi uoluptatibus indiscretis.

S Ed ut salubrẽ magis q̃ ãbitiosũ principẽ scires querentẽ de inopia et charitate uini populũ se uerissima coercuit orõne satis prouisum a genero suo Agrippa ꝑductis pluribus aq̃s: ne hoĩes sitirent. Eidem populo ꝑmissum quidẽ cõgiariũ reposcenti bonæ fidei se esse respõdit. Nõ ꝑmissum autẽ flagitãti turpitudinem & ĩprudentiã edicto exprobrauit: affirmauitq; se nõ daturũ q̃uis dare destinarat. Nec minore grauitate atq; cõstantia cũ ꝓposito cõgiario multos manumissos incertosq; ciuiũ numero cõperisset: negauit accepturos q̃bus ꝑmissum nõ esset. Cæterisq; minus q̃ promiserat dedit: ut destinata summa sufficeret. Magna uero quadã sterilitate ac difficili remedio cũ uenalitias: & lanistarũ familias: peregrinosq; oẽs exceptis medicis & p̃ceptoribus partẽq; seruitiorũ urbe expulisset: ut tandẽ annona conualuit impetũ se cepisse scribit frumẽtatiões publicas ĩ ꝑpetuũ abolẽdi: q̣ earũ fiducia cultura agrorũ cessarat: neq; tñ ꝑseuerasse q̃a certũ haberet posse per ambitionẽ quandoq; restitui. Atq; ita post hãc rẽ temperauit: ut nõ minorẽ aratorũ ac negociantium: q̃ populi rationem deduceret.

De spectaculis uarij generis per eum editis.

S Pectaculorum et assiduitate et uarietate magnificentia omnes antecessit. Fecisse ludos se ait suo nomine quater: pro alijs magistratibus qui aut

abessent: aut nõ sufficerent ter et uicies: fecitq; nõnũq̃ uicatim ac pluribus scænis p oĩm linguarum histriones nõ in foro modo nec in amphiteatro: sed in circo & in septis & aliquando nihil præter uenationem dedit. Athlætas extructis in cãpo Martio sedilibus ligneis: itẽ nauale prœlium circa tyberim cauato solo: in quo nunc Cæsarum nemus est. Quibus diebus custodes in urbe disposuit: ne raritate remanẽtiũ grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas cursoresq; & confectores ferarũ & nonnũq̃ ex nobilissima iuuentute ꝑduxit: sed & troiæ ludũ edidit frequẽtissime magnorũ minorũue pue rorũ delectu: prisci decoriq; moris existimãs claræ stir pis indolẽ sic notescere. In hoc ludicro. C. Noniũ aspre= natem lapsu debilitatum aureo torque donauit: passus= q; est ipsũ Asprenatẽ posterosq; Torquati ferre cogno men. Mox finem fecit talia edendi Asinio Pollione ora tore grauiter inuidioseq; in curia questo Assernini ne= potis sui casum: qui & ipse crus effregerat. Ad scæni= cas quoq; & gladiatorias operas & equitibus roma nis aliquando usus est: uerum prius q̃ senatuscõsulto in= terdiceretur: postea nihil sane præterq̃ adolescentulum Lutiũ honeste natũ exhibuit tantũ ut ostẽderet: qꝛ erat bipedali minor librarum septẽdecim ac uocis ĩmensæ. Quodã autem muneris die parthorũ obsides tunc pri mum missos per harenã mediam ad spectaculum indu xit: superq; se subsellio secundo collocauit. Solebat etiã citra spectaculorum dies si quando quid inusitatum di= gnumq; cognitu aduectum esset: id extra ordinem quo= libet loco publicare: ut rhinocerotẽ apud septa: tygrim in scæna: anguem quinquaginta cubitorum ꝑ comitio.

Accidit uotiuis circẽsibus ut correptus ualitudine lectica cubans thensas deduceret: rursus cõmissione ludorũ quibus theatrum Marcelli dedicabat: euenit: ut laxatis sellæ currulis cõpagibus caderet supinus. Nepotũ quoq; suorũ munere: quũ cõsternatum ruinæ metu populum retinere & confirmare nullo mõ posset: transijt e loco suo: atq; in ea parte cõsedit: quæ suspecta maxime erat. Spectandi cõfusissimũ atq; solutissimũ morẽ correxit: ordinauitq; motus iniuria senatoris: quẽ puteolis ꝑ celeberrimos ludos cõsessu frequẽti nemo receperat.

De ordine subselliorũ in spectaculis.

f Acto igitur decreto patrũ ut quotiẽs q̃d spectãdi usq̃: publice ederetur: primus subselliorũ ordo uacaret senatoribus. Romæ legatos liberarũ sociarumq; gentiũ uetuit in orchestra considere: quũ quosdã etiam libertini generis mitti depræhẽdisset. militẽ secreuit a populo. Maritis e plæbe ꝓprios ordines assignauit: prætextatis cuneum suũ. & proximũ pædagogis. Sanxitq; ne quis pullatorũ media cauea sederet: fœminis ne gladiatores quidẽ: quos ꝓmiscue spectari solenne olim erat nisi ex superiore loco spectare cõcessit. Solis uirginibus uestalibus locũ in theatro separatim: et cõtra prætoris tribunal dedit. Athlætarũ uero spectaculo muliebrẽ sexum omnẽ adeo summouit: ut pontificalibus ludis pugillũ par postulatũ distulerit in sequentis diei matutinum tempus: edixeritq; mulieres ante horam quintam uenire in theatrum non placere.

De locis unde ipse spectacula cernebat & tpe.

i Pse circẽses ex amicorũ fere libertorũq; cœnaculis spectabat. interdũ e puluinari. Et q̃dẽ cũ cõ

iuge ac liberis sedēs spectaculo plurimas horas aliquan-
do totos dies aderat: petita uenia cōmendatisq; : q̄ suam
uicē p̄sidendo fungerētur: uerū quotiēs adesset nihil p̄-
terea agebat seu uitādi rumoris cā: quo patrem Cæsarē
uulgo reprehēsum cōmemorabat: ꝙ inter spectādū epi-
stolis libellisq; legēdis ac rescribēdis uacaret: seu studio
spectandi ac uoluptate qua teneri se neq; dissimulauit
unq̄: & sæpe ingenue professus est. Itaq; corolaria et
præmia alienis quoq; muneribus ac ludis & crebra et
grandia de suo offerebat: nulliq; græco certamini inter
fuit: quo nō ꝓ merito quēq; certantiū honorauerit. Spe
ctauit autē studiosissime pugilles & maxime latinos
nō legitimos atq; ordinarios mō quos ēt cōmittere cum
græcis solebat: sed & cateruarios oppidanos inter an-
gustias uicorū pugnātes temere ac sine arte. Vniuersū
deniq; genus opas aliquas publico spectaculo præbētiū
etiā cura sua dignatus est. Athletis & cōseruauit pri-
uilegia & ampliauit: gladiatores sine missione edi ꝓ-
hibuit. Coercionē in histriones magistratibus in oī tpe
& longo lege uetere pmissam ademit: præterq̄ ludos
& scænam: nec tñ eo minus aut xisticorū certationes:
aut gladiatorum pugnas seuerissime semp exegit. Nam
histrionū licentiā adeo cōpescuit: ut Stephanionem to
gatariū cū in puerilē habitū circūtonsam matronā mi-
nistrasse cōpererat: p trina theatra uirgis cæsum relega
uerit. Hylā pantomimū quærente prætore in atrio do-
mus suæ nemine excluso flagellis uerberauit. Et Piladē
urbe atq; italia sūmouerit: ꝙ spectatorē a quo exibilaba
tur demonstrasset digito conspicuūq; fecisset.

De ordinatione italiæ facta per eum.

a · D hunc modũ urbe urbaniſq; rebus adminiſtratis italiã duo de·xxx·coloniarũ nũero deductarũ ab ſe re frequẽtauit: operibuſq; ac uectigalibus publicis plurifariã inſtruxit: etiam iure ac dignatione urbi quodã mõ ꝓ parte aliqua adæquauit excogitato genere ſuffragiorũ: quæ de magiſtratibus urbicis decuriones: colonici in ſuã quiſq; coloniã ferrent: & ſub die comitiorum obſignata Romã mitterẽt: ac necubi aut honeſtorũ deficeret copia: aut multitudinis ſoboles equeſtrẽ militiam petẽtes etiã ex cõmendatione publica cuiuſq; oppidi ordinabat· At iis q̃ e plæbe regiones ſibi reuiſẽti filios filiaſue approbarẽt: ſingula nummorum milia per ſingulos diuidebat·

De ordinatione aliarum prouinciarum·

p Rouincias ualidiores et quas annuis magiſtratuum imperiis regi nec facile nec tutũ erat: ipſe ſuſcepit: cæteras ꝓ cõſulibus ſortito ꝑmiſit: & tñ nonnullas cõmutauit interdũ atq; ex utroq; gñe plæraſq; ſæpius adiit: urbiũ quaſdã fœderatas: ſed ad exitiũ licentia præcipites libertate priuauit · Alias aut ære alieno laborãtes leuauit: aut terræmotu ſubuerſas denuo condidit: aut merita erga rẽp· allegãtes latinitate uel ciuitate donauit: non eſt (ut opinor) prouincia excepta dũtaxat africa & Sardinia quã nõ adierit: in has fugato Sexto Põpeio traiicere ex Sicilia apparentẽ continuæ & immodicæ tempeſtates inhibuerunt· Nec mox occaſio aut cauſa traiiciendi fuit·

De ordinatione regnorum·

r Egna q̃bus belli iure potitus ẽ præter pauca aut iiſdẽ quibus ademerat reddidit: aut alienigenis

contribuit Reges socios etiam inter semetipsos necessitudinibus iunxit mutuis: promptissimus affinitatis cuiusq; atq; amicitiæ cōciliator et fautor. Nec aliter uniuersos q̃ membra partesq; imperij curæ habuit. Rectorem quoq; solitus apponere ætate paruis: aut mente lapsis donec adolescerent aut resipiscerent: ac plurimorū liberos & educauit simul cum suis & īstituit.

De ordinatione legionum & militum.

e X militaribus copijs legiones & auxilia prouinciatim distribuit: classem Miseni: & alteram Rauennæ ad tutelam superi & inferi maris collocauit. Cæterum certum numerū partim in urbis: partim ī sui custodiam allegit. dimissa callaguritanorum manu quā usq; ad deuictū Antoniū: itē germanorū: quā usq; ad cladē uarianā īter armigeros circa se habuerat neq; tñ unq̃ plures q̃ tres cohortes in urbe esse passus ē: easq; sine castris: reliquas in hyberna & æstiua circa finitima oppida dimittere assuerat. Quicquid autem ubiq; militum esset: ad certam stipendiorum præmiorumq; formulam astrinxit: definitis pro gradu cuiusq; & temporibus militiæ & commodis missionum: ne aut ætate aut inopiā post missionem sollicitari ad res nouas possent: utq; ꝑpetuo ac sine difficultate sumptus ad tuendos eos prosequendosq; suppeteret: ærarium militare cum uectigalibus nouis constituit: & quo celerius ac sub manu annunciari cognosciq; posset quid in prouincia quaq; gereretur: iuuenes primo modicis interuallis per militares uias dehinc uehicula disposuit. commodius id uisum est: ut qui a loco idem perferrunt litteras: interrogari quoq; si quid res exigant possint.

De sigillis eius: et datis q̃bus in epistolis utebatur.

iN diplomatibus libellisq́ʒ et epistolis signãdis initio sphyngæ usus ẽ: mox imagine magni Alexãdri nouissime sua. Dioscoris manu sculpta: qua signare insecuti quoqʒ principes pseuerauerunt: ad epistolas omnes horarum quoq; momenta: nec diei modo: sed et noctis quibus datæ significarentur: addebat.

De clæmentia & ciuilitate eiusdem.

cLæmentiæ ciuilitatisq́ʒ eius multa & magna documẽta sunt. Ne enumerẽ quot et quos diuersarum partiũ uenia & incolumitate donatos pricipẽ etiam in ciuitate locum tenere passus sit. Iuniũ Nouatum: & Cassium patauinum e plæbe homines alterũ pecunia: alterum leui exilio punire satis habuit. Quũ ille Agrippæ iuuenis nomiẽ asperrimam de se epistolã in uulgus edidisset: hic cõuiuio pleno proclamasset: neq; uotum sibi neqʒ animum deesse cõfodiendi eũ. Quadam uero cognitione cum Aemylio Eliano cordubensi inter cætera crimina uel maxime obijceretur ꝙ male opinari de Cæsare soleret: conuersus ad accusatorem: commotoq; similis: uelim inquit hoc mihi probes: faciam: sciat Elianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar: ne quicq̃ ultra aut statim aut postea inquisiuit. Tiberio quoq; de eadem re sedulo uiolentius apud se per epistolam conquærenti ita rescripsit: Aetati tuæ mi Tiberi noli in hac re indulgere: & nimium indignati quenq̃ esse qui de me loquatur male. Satis est enim si hoc habemus ne quis nobis malefacere possit.

De honoribus ei collatis & spretis per eum.

t Empla quis sciret etiã ꝓ cõsulibus decerni sole=
re in nulla tamẽ prouincia nisi cõmuni suo Ro=
mæq; nomine recepit. Nam in urbe quidem pertinacis
sime abstinuit hoc honore. atq; etiam argẽteas statuas
olim sibi positas cõflauit omnes: ex quibus aureas corti=
nas Apollini palatino dedicauit dictaturam magna ui
offerente populo genu nixus deiecta ab humeris toga
nudo pectore deprecatus est.

De eodem & ciuilibus gestis eiusdem.

d Omini appellationem ut maledictum & op=
probrium semper exhorruit. Quum spectante
eo ludos pronũciatum esset in mimmo o dominũ æquũ
& bonum: & uniuersi quasi de ipso dictum exultãtes
comprobassent statim manu uultuq; indecoras adula=
tiones repressit: et in sequenti die grauissime corripuit
edicto: dominũq; se post hac appellari nec a liberis qui
dẽ aut nepotibus suis uel serio uel ioco passus est: atq;
huiusmodi blanditias etiã inter ipsos prohibuit. Non
temere urbe oppidoue ullo egressus: aut quoq̃ ingressus
est. nisi uespere aut noctu: ne quem officij causa inquie=
taret. In cõsulatu pedibus fere extra consulatum sæpe
adoperta sella publicum incessit. Promiscuis salutatio=
nibus admittebat & plebem: tanta comitate adeuntiũ
desideria excipiens: ut quendam ioco corripuerit: ꝙ sic
sibi libellum porrigere dubitaret: quasi elephãto stipẽ.
Die senatus nunq̃ patres nisi in curia salutauit: & q=
dem sedentes ac nominatim singulos nullo submonẽte
& discedens eo modo sedentibus uale dicebat. Officia
cum multis mutuo exercuit: nec prius dies cuiusq; solẽ=
nes frequẽtare desijt: q̃ grandior iam natu & in tuba

quondam sponsaliorum die uexatus. Gallum Terrinium senatorem minus sibi familiarem: sed captum repente oculis: & ob id inedia mori destinantem præsens: consolando reuocauit ad uitam.

De patientia eius in contradictores.

i N senatu uerba facienti dictum est: non intellexi: & ab alio contradicerem tibi si locum haberem: interdum ob immodicas altercationes disceptãtium e curia per iram se proripienti quidam ingesserunt licere oportere senatoribus. de Republica loqui. Antistius Labeo senatus lectione quum triumuirum legeret: Marcum Lepidum hostem olim eius & tunc exulantem legit: interrogatusq; ab eo an essent alij digniores: suum quẽq; iudicium habere respõdit: nec ideo libertas aut cõtumacia fraudi cuiq̃ fuit.

De libellis famosis contra eum factis.

e Tiam sparsos de se in curia famosos libellos nec expauit: & magna cura redarguit: ac ne requisitis quidem auctoribus id modo censuit cognoscendum posthac de his qui libellos aut carmia ad infamiã cuiuspiam sub alieno nomine edant.

De moderatione & ciuilitate eiusdẽ in agendo.

i Ocis quoq; quorundã inuidiosis aut petulantibus lacessitus cõtradixit edicto: & tamẽ de inhibenda testamentorũ licentia: ne senatus quicq̃ constitueret intercessit. Q uoties magistratuũ comitijs intercessit: tribus cũ cãdidatis suis circuibat: supplicabatq; more solẽni: ferebat et ipẽ suffragiũ in tribus ut unus e populo: testẽ se in iudicijs & interrogari. & refelli æquissimo animo patiebatur. Forum angustius fecit non

ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunq̃ filios suos populo cõmendauit ut non adijceret si mere buntur. eisdem prætextatis adhuc assurrectũ ab uniuersis in theatro & astantibus plausum grauissime questus est. Amicos ita magnos & potentes in ciuitate eẽ uoluit: ut tamen pari iure essent: quo cæteri: legibusq; iudiciarijs æquæ tenerentur. Quum Asprenas Nonius arctius ei iunctus causam ueneficij accusante Cassio Seuero diceret: consuluit senatum quod officij sui putaret cunctari enim sene si superesset eriperet legibus reum sin deesset destituere ac prædamnare amicum æstimaretur. Et cõsentientibus uniuersis sedit in subsellijs per aliquod horas: uerum tacitus & ne laudatione quidẽ iudiciali data. Affuit & clientibus: sicut scrutario cuidam euocato quondam suo qui postulabatur iniuriarũ unum omnino ex reorum numero: ac ne eum quidem nisi precibus eripuit exorato coram iudicibus accusatore. Castricium per quem de coniuratione Murenæ cognouerat.

De dilectione Romanorum ad eum.

P Ro quibus meritis quantopere dilectus sit: facile est æstimare. Omitto senatuscõsulta quæ possunt uideri uel necessitate expressa: uel uerecũdia. Equites Romani natalem eius sponte: atq; consensu biduo semper celebrarunt: omnes ordines in lacũ Curtij quot annis ex uoto pro salute eius stipem iaciebant. Item kalendis ianuarijs strenam in capitolio etiam absenti ex qua summa preciosissima deorum simulacra mercatus uicatim dedicabat: ut Apollinem sandaliarium: et Iouem tragœdum: aliaq; in restitutionem palatinæ do

mus incendio absumptæ ueterani: decuriæ tribus: atq; etiam sigillatim e cætero genere hominū libentes: ac ꝓ facultate quisq; pecunias contulerunt: delibante tantū modo eo summarū aceruos: neq; ex quoq̄ plus denario auferente· Reuertentem ex prouincia nō solum faustis ominibus: sed & modulatis carminibus prosequebantur: obseruatum etiam est ne quotiens introiret urbem supplicium de quoq̄ sumeretur·

De honore eidē collato ꝑ senatū populūq; Romanū·

P Atris patriæ cognomen uniuersi repentino maximoq; consensu detulerunt ei· Prima plebs legatione Antium missa: deinde q̄ nō recipiebat ineunti Romæ spectacula frequens & laureata: mox in curia senatus neq; decreto: neq; acclamatiōe: sed per Valeriū Messalam id mandantibus cūctis: quod bonum inquit faustūq; sit tibi domuiq; tuæ Cæsar Auguste: (Sic eni nos perpetuam felicitatem Reipub· & læta huic precari æstimamus) senatus te consentiens cū populo Romano consalutat patriæ patrem· Cui lachrymās respōdit Augustus his uerbis· (Ipsa enim sicut Messalæ apposui)· Compos factus uotorum meorum patres conscripti: quid habeo aliud deos immortales precari: q̄ ut hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat·

De honoribus eidē collatis ꝑ singulares ciues romanos·

M Edico Antonio Musæ cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat: statuam ære collato iuxta signum æsculapij statuerunt· Nonnulli patrū familiarum testamento cauerunt: ut ab hæredibus suis prælato uictimæ titulo in capitolium ducerentur: uotumq; pro

se solueret: q̃ sup̄stitẽ Augustũ reliquissent. Quædã Ita-
liæ ciuitates diẽ quo primũ ad se uenisset initiũ anni fe
cerunt: ꝓuinciarũ pleræq; sup tẽpla & aras ludos quo
q; quinquennales pene oppidatim constituerunt.

De honore ei collato per reges ac ciuitates.

r Eges amici atq; socij et singuli in suo quisq; re-
gno cæsareas urbes cõdiderunt: & cũcti simul
ædẽ Iouis olympici Athenis ãtiqtus ĩchoatã ꝑficere cõi
sũptu destinauerũt: genioq; eius dedicare ac sæpe regnis
relictis nõ Romæ mõ sed ꝓuincias ꝑagrãti quotidiana
officia togati: ac sine regio insigni more clientum
præstiterunt.

De interiori & familiari uita.

q Voniã qualis in imperijs ac magistratibus regẽ
da p terrarũ orbẽ pace belloq; Republica fue-
rit exposui: referã nunc interiorem ac familiarẽ eius ui
tam q̃busq; moribus atq; fortuna domi & inter suos
egerit a iuuenta usq; ad supremum uitæ diẽ. Matrem
amisit in primo cõsulatu: sororem Octauiam quĩquage
simum & quartum agens ætatis annum: utriq; quum
præcipua officia uiuæ præstitisset: etiam defunctæ ho-
nores maximos tribuit.

De sponsis & uxoribus eius.

s Ponsam habuit adolescens .P. Seruilij Isaurici
filiam: sed reconsiliatus post primam discordiã
Antonio expostulantibus utriusq; militibus: ut ex ne-
cessitudine aliqua iungerẽtur: priuignam eius Claudiã
Fuluiæ ex Publio Clodio filiam duxit uxorem: uix dũ
nubilem ac simultate cum Fuluia socru exorta dimisit
intactam adhuc & uirginem: mox Scriboniam in ma

trimonium accepit nuptam ante duobus consularibus: & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortiũ fecit pertesus: ut scribit: morum peruersitatem eius: ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Tiberij Neronis: & quidem prægnantem abduxit: dilexitq; & pbauit unice ac perseueranter.

De filia Iulia & matrimonijs eius.

e X Scribonia Iuliam: ex Liuia nihil liberorum tulit quum maxime cuperet. Infans qui conceptus erat: immaturus est editus. Iuliam primũ Marcello Octauiæ sororis suæ filio tantumq; pueritiam egresso: deinde ut is obijt. M. Agrippæ nuptui dedit exorata sorore ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat: & ex ea liberos: hoc quoq; defuncto multis diu etiam ex equestri ordine circunspectis conditionibus Tiberiũ priuignum suum elegit: coegitq; prægnantem uxorem: & ex qua iam pater erat dimittere. M. Antonius scribit primum eum Antonio filio suo despondisse Iuliam: deinde Cotisoni Getarum regi quo tempore sibi quoq; inuicem filiã regis in matrimonium petisset.

De nepotibus eius ex Iulia.

n Epotes ex Agrippa & Iulia tres habuit. C. L. & Agrippam: neptes duas Iuliam et Agrippinam. Iuliam. L. Paulo censoris filio: Agrippinã Germanico sororis suæ nepoti collocauit. Caiũ & Luciũ adoptauit domi per assem & libram emptos a patre Agrippa: tenerosq; adhuc ad curã Reip. admonuit: et cõsules designatos circũ prouincias exercitusq; dimisit. Filiã et neptes ita instituit: ut etiã lanificio assuefaceret

uetaretq; loqui aut agere quicq̃ nisi ꝓpalam: & quod in diurnos cõmentarios referretur extraneorum quidẽ cœtu adeo prohibuit. ut. L. Tucinio claro decoroq; iuueni scripserit: quõdam parum modeste fecisse eum; ꝙ filiam suam Baias salutatum uenisset. Nepotes & litteras & natare aliaq; rudimenta ꝑ se plerũq; docuit. Ac nihil æque elaborauit q̃ ut imitarentur chirographum suũ: neq; cœnauit una nisi ut ĩ uno lecto assiderẽt: neq; iter fecit nisi ut uehiculo ante irẽt: aut circa adeq̃tarẽt.

De infortunio eius circa sobolem descendentium.

s Ed lætum eum atq; fidentem & sobole & disciplina domus fortuna destituit. Iulias filiam & neptem omnibus probris contaminatas relegauit C. & L. in duo de. xx. mẽsiũ spacio amisit ambos Caio in Lycia. Lucio Massilæ defunctis. Tertium nepotem Agrippam simulq; priuignum Tiberium adoptauit in foro lege curiata. Ex quibus Agrippam breui ob ingenium sordidum ac ferox abdicauit: seposuitq; surrentũ Aliquanto autem patientius mortem q̃ dedecora suorũ tulit. Nam. C. Luciiq; casu non adeo fractus de filia absens ac libello per quæstorem recitato notum senatui fecit. abstinuitq; congressu hominum: diu præ pudore etiam de necanda deliberauit. Certe quũ sub idem tempus una ex cõsciis liberta fœde noĩe suspendio uitam finisset. maluisse se ait fœdes patrẽ fuisse. Relegatæ usuꝫ uini omnemq; delicatiorem cultum ademit: neq; adiri a quoq̃ libero seruoq; nisi se consulto permisit: & ita ut certior fieret qua is ætate: qua statura: quo colore eẽt etiam quibus corporis notis uel cicatricibus. Post quinquennium demum ex insula in continentẽ leuioribusq;

paulo conditionibus transtulit eam. Nam ut omnino reuocaret exorari nullo modo potuit: deprecanti sæpe populo Romano & pertinacius instanti: tales filias talesq; coniuges pro concione imprecatus. Ex nepte iulia post damnationem editũ infantem agnosci aliq; uetuit. Bgrippam nihilo tractabiliorem imo in dies amẽtiorem in insulam transportauit sepsitq; insuper custodia militum. Cauit etiam senatusconsulto ut eodem loco in ꝑpetuũ cõtineretur atq; ad oẽm & eius & iuliarum mentionem ingemiscens ꝓclamare etiam solebat αἴθ'οφέλεσ τ'ὄγονοσ τ'ἐμμέναι, ἀγάμοσ τὲ ἀπολέσθαι: nec aliter eas appellare q̃ tres uomicas aut tria carcinomata sua.

De receptione & cultu amicitiarum eius.

A Micitias neq; facile admisit: & cõstantissime retinuit: & non tantũ uirtutẽ ac merita cuiusq; digne ꝓsecutus: sed uitia quoq; & delicta duntaxat modica perpessus. Neq; enĩ temere ex oĩ numero ĩ amicitia eius afflicti reperirẽtur præter Saluidenium Rufum: quẽ ad consulatum usq; & Cornelium Gallum. quem ad præfecturam ægypti ex infima utrunq; fortuna prouexerat. Quorum alterũ res nouas moliẽtẽ dãnandũ senatui tradidit: alteri ob ingratũ & maliuolũ animũ domo & prouincijs suis interdixit. Sed Gallo quoq; & accusatorum denũciationibus: & senatuscõsultis ad necem cõpulso: laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignantiũ. Cæterum & illachrymauit & uicem suam conquæstus est: q sibi soli non liceret amicis quatenus uellet irasci. Reliqui potẽtia atq; opibus ad finem uitæ suæ cuiusq; ordinis principes florue

runt:q̃q̃ & offensis interuenientibus. Desiderauit enĩ nonnunq̃ ne de pluribus referam & marci Agrippæ patientiã: & Mecœnatis taciturnitatem:quũ ille ex leui rigoris suspiciõe & ꝙ Marcellus sibi anteferretur. Mitylenas se relictis oĩbus contulisset:& hic secretum de comperta murenæ coniuratione uxori Terẽtiæ ꝓdidisset. Exegit & ipse inuicẽ ab amicis beniuolentiam mutuam tam a defunctis q̃ a uiuis. Nam q̃uis minime appeteret hæreditates:ut qui nunq̃ ex ignoti testamẽto capere quicq̃ sustinuerit:amicorum tamen suprema iudicia morosissime pensitauit:neq; dolore dissimulato si parcius aut citra honorem uerborum: neq; gaudio si grate pieq; quis se prosecutus fuisset. Legata uel partes hæreditatum & a quibuscunq; parentibus relicta sibi aut statim liberis eorum concedere : aut si pupillari ætate essent die uirilis togæ uel nuptiarum cum incremento restituere consueuerat.

De seueritate & clæmentia eius erga libertos.

p Atronus dominusq; nõ minus seuerus q̃ facilis et clæmens multos libertorũ in honore & usu maximo habuit:ut Licinium Enceladum aliosq;. Cosmium seruum grauissime de se opinantem non ultra q̃ compedibus coercuit. Diomedem dispensatorem a quo simul ambulãte incurrenti repente fero apro per metum obiectus est:maluit timiditatis arguere q̃ noxæ rẽq; non minimi periculi:quia tamen fraus aberat in iocum uertit. Idem proculum ex acceptissimis libertis mori coegit compertum adulterare matronas. Talbo a manu ꝙ pro epistola prodita denarios quingentos accepisset:crura effregit. Pædagogum ministrosq; Caij

filij per occasionem ualitudinis mortisq; eius superbe auareq; in prouincia grassantes oneratos graui pondere ceruicibus præcipitauit in flumen.

De infamia dedecorum primæ iuuentutis eius.

p Rima iuuenta uariorum dedecorum infamiã subijt. Sex Pompeius eum ut effœminatum insectatus est. M. Antonius adoptionem auunculi stupro meritum. Item. L. Marci frater quasi pudicitiam delibatam a Cæsare. Aulo etiam hircio in hispania trecentis milibus nummum substrauerit: solitusq; sit crura suburere nuce ardẽti: quo mollior pilus surgeret: sed & populus quondam uniuersus ludorum die & accepit in contumeliam eius & assensu maximo comprobauit uersum in scœna pronunciatum de Gallo matris deum tympanizante. Vides ne ut Cinædus orbem digito temperat.

De adulterio & libidine eius.

a Dulteria quidem exercuisse ne amici quidem negant excusantes sane non libidine: se ratione commissa: quo facilius consilia aduersariorum per cuiusq; mulieres exquireret. M. Antonius super festinatas Liuiæ nuptias obiecit: & fœminam cõsularem e triclinio uiri coram in cubiculum abductam: rursus in conuiuio rubentibus auriculis incomptiore capillo reductam: & dimissam Scriboniam: quia liberius doluisset nimiam potentiam pellicis: & conditiones quæsitas per amicos qui matres familias, & adultas ætate uirgines denudaret: atq; perspicerent tanq̃ Thoranio mangone uendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc nec dum plane inimicus aut

hostis. Quid te mutauit? quod reginã ineo? uxor mea est. Nunc cepi: an ab hinc annos nouẽ? tu deinde solã Drusillam inis? Ita ualeas uti tu hãc epistolã quũ leges: nõ iieris Tertullã: aut Terentillã: aut Drusillã: aut Saluiã Ciriscenia aut oẽs. An ne refert ubi et ĩ qua arrigas.

De cœna eius & discũbentiũ in apparatu deorũ.

c Oena quoq; eius secretior in fabulis fuit. Quæ uulgo δωδεκάθεος uocabatur: ĩ qua deorum dearũq; habitu discubuisse cõuiuas: & ipsum pro Apolline ornatũ nõ Antonij mõ: epistolæ singulorũ nomina amarissime numerantes exprobrant: sed & sine auctore notissimi uersus.

Quum primũ istorũ cõduxit mensa choragum.
Sexq; deos uidit mallia sexq; deas:
Impia dum phœbi Cæsar mendacia ludit:
Dum noua diuorum cœnat adulteria:
Omnia se a terris tunc numina declinarunt.
Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

Auxit cœnæ rumorẽ summa tunc in ciuitate penuria ac fames. Acclamatũq; est postridie frumentu; oẽ deos comedisse: & Cæsarem plane esse Apollinẽ: sed et tortorẽ quo cognomĩe is deus quadã ĩ pte urbis colebatur.

De notã præciosæ supellectilis: & aleæ lusu.

n Otatus est: & ut præciosæ supellectilis corinthiorũq; præcupidus: & aleæ indulgẽs. Nã & pscriptionis tpe ad statuã eius ascriptũ est. Pater argẽtarius: ego corinthiarius; quũ existimaretur quosdã ppter uasa Corinthia inter proscriptos curasse referendos: & deinde bello Siciliensi epigramma uulgatũ est. Postq̃ bis classe uictus naues perdidit. Aliquando ut

uincat: ludit assidue alea. Ex quibus siue criminibus siue maledictis infamiam impudicitiæ facillime refutauit. & præsentis & posteræ uitæ castitate. Item lauticiarum inuidiã: quum & Alexandria capta nihil sibi præter unum myrrhinum calicẽ: ex instrumento regio retinuerit: & mox uasa aurea assiduissimi usus cõflauerit omnia. Circa libidines hæsit: postea quoq; (ut ferunt) ad uiciandas uirgines promptior: quæ sibi undiq; etiam ab uxore conquirerẽtur. Aleæ rumorem nullo modo expauit. Lusitq; simpliciter: & palam oblectamenti causa etiam senex: ac præter q̃ decembri mense alijs quoq; festis profestisq; diebus: nec id dubiũ est: anthographa quadã epistola: cœnaui (ait) mi Tiberi quũ ijdem accesserunt conuiuæ. Vinitius & Siluius pater inter cœnam lusimus geronticos & heri & hodie: talis enim iactatis ut quisq; canem: aut senionem miserat in singulos talos singulos denarios in medium conferebat: quos tollebat uniuersos: qui uenerem iecerat. Et rursus alijs litteris: nos mi Tiberi quinquatris satis iucunde egimus: lusimus enim per omnes dies: forumq; aleatorium calefacimus: frater tuus magnis clamoribus rẽ gessit: ad summam tamen perdidit non multum: sed ex magnis detrimentis præter spẽ paulatim retractus est. Ego perdidi uiginti milia nummum meo nomine: sed quum effuse in lusu liberalis fuissem: ut soleo plærumq;: nam si quas manus remisi. cuiq; exegissem aut retinuissem quod cuiq; donaui: uicissem uel quinquaginta milia: sed hoc malo. Benignitas enim mea me ad cælestem gloriam effert. Scribit ad filiam: misi tibi denarios ducentos quinquaginta: quos singulis conuiuijs de=

deram: si uellent inter se inter cœnam uel talis: uel par impar ludere.

De continentia: & habitationibus eiusdem.

i N partibus cæteris uitæ cõtinentissimum fuisse constat: ac sine suspitione ullius uicij. Habitauit primo iuxta Romanũ forum supra scalas annularias in domo quæ Calui oratoris fuerat: postea in palatio: sed nihilominus ædibus modicis hortensianis: & neq; laxitate: neq; cultu conspicuis: ut in quibus porticus breues essent albanarum colũnarum: & sine marmore ullo: aut insigni pauimento conclauia. Ac per annos amplius. xl. eodem cubiculo hyeme & æstate mansit: quis parum salubrem ualitudini suæ urbem hyeme experiretur: assidueq; in urbe hyemaret. Si quando quid secrete: aut sine interpellatione agere proposuisset: erat illi locus in edito singularis. quem Syracusas: et Tecnophion uocabat: huc transibat: aut in alicuius libertinorum suburbanum. Aeger autem in domo Mecœnatis cubabat: ex secessibus præcipue frequentauit maritima insulasq; campaniæ: aut proxima urbi oppida: Lauinium: Prænestæ: Tybur: ubi etiam in porticibus Herculis templi persæpe ius dixit. Ampla & operosa prætoria grauabatur & neptis quidem suæ Iuliæ profuse ab ea extructa etiam diruit ad solum. Sua uero quis modica non tam statuarum tabularumq; pictaruз ornatu q̃ xistis: & nemoribus excoluit rebusq; uetustate: ac raritate notabilibus: qualia sunt capreis immanium bæluarum: ferarumq; membra prægrandia: quæ dicuntur: gygantum ossa & arma heroum.

De parsimonia: suppellectilibus: & uestimẽtis eius

i NStrumenti eius: & suppellectilis parsimonia apparet etiã nũc residuis lectis atq; mensis: quarum pleraq; uix priuatæ elegantiæ sint: ne thoro quidẽ cubuisse aiunt nisi humili: & modice instrato. Veste non temere alia q̃ domestica usus est ab uxore & sorore & filia neptibusq; cõfecta: togis neq; restrictis neq; fusis: clauo nec lato: nec angusto: calciamentis altiusculis: ut procerior q̃ erat uideretur: & forensia autem et calceos nunq̃ non intra cubiculum habuit: ad subitos repentinosq; casus parata.

De conuiuijs & cœnis eiusdem.

c Onuiuabatur assidue: nec unq̃ nisi recta: non sine magno ordinum hominumq; delectu. Valerius Messala tradit neminem unq̃ libertinorum adhibitum ab eo cœnæ excepto Mena: sed asserto in ingenuitatem post ꝑditam Sexti Pompeij classem: ipse scribit inuitasse se quendam: in cuius uilla maneret: qui speculator suus olim fuisset. Conuiuia nonnunq̃ & serius inibat: & maturius relinquebat: quum conuiuæ & cœnare inciperent: priusq̃ ille discumberet: & permanerent digresso eo. Cœnam ternis ferculis. aut quum abũdantissime senis præbebat: ut non nimio sumptu ita sũma comitate: nam & ad communionem sermonis tacentes: etiam summissim fabulantes prouocabat: et aut acromata & histriones: aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat: ac frequentissime aretalogos.

De celebratione festorum &
solennium dierum.

f Estos & solẽnes dies ꝓfusissime: nõnũq̃ iocu=
lariter tantum celebrabat. Saturnalibus & si

quãdo alias libuisset modo munera diuidebat: uestem & aurum: & argentum: modo nummos omnis notæ etiam ueteres regios ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia & spongias & rutabula & forpices: atq; alia id genus titulis obscuris & ambiguis. Solebat & inæqualissimarum rerum sortes & aduersas tabularũ picturas in cõuiuio uenditare: incertoq; casu spẽ mercãtiũ uel frustrari uel explere: ita ut per singulos lectos licitatio fieret: & seu iactura seu lucrũ cõmunicaretur.

De cibis eius & horis edendis.

c Ibi (nam ne hoc quidẽ omiserim) minimi erat atq; uulgaris fere: secundariũ panem: & pisciculos minutos: & caseum bubulum manu pressum: & ficos uirides biferas maxime appetebat. Vescebaturq; ante cœnam quocunq; tempore & loco quo stomachus desiderasset: uerba ipsius ex epistolis sunt. Nos in escendo panem & palmulas gustauimus: & iterum dum lectica ex regia domum redeo: panis unciã cum paucis acinis uuæ duracinæ comedi: & rursus. Ne iudæus quidem mi Tiberi tam diligenter sabbatis ieiunium seruat q̃ ego hodie seruaui: qui in balneo demum post horam primam noctis duas bucceas mãducaui priusq̃ ungi inciperem. Ex hac obseruantia nõnunq̃ uel ante initum uel post dimissum conuiuium solus cœnitabat quũ pleno conuiuio nihil tangeret.

De parsimonia eius in potu.

u Ini quoq; natura parcissimus erat: nõ amplius ter bibere eum solitũ sup̱ cœnã in castris apud Mutinam Cornelius nepos tradit. Postea quotiens largissime se inuitaret senos sextantes non excessit: aut si

excessisset reiiciebat: et maxime delectatus est rhetico: neq; temere interdiu bibit. Pro potione sumebat persu sum aqua frigida panem: aut cucumeris frustum: uel lactuculæ thyrsum: aut recens acidumue pomum succi uinosioris.

De his quæ gerebat post cibum.

p Ost cibum meridianum ita ut uestitus calcia tusq; erat rectis pedibus paulisp conquiescebat opposita ad occulos manu. A cœna in lecticulam se lucu bratoriam recipiebat: ibi donec residua diurni actus: aut omnia: aut ex maxima parte conficeret: ad multam noctem permanebat. In lectum inde transgressus non amplius: quum plurimum q̃ septem horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas: sed ut in illo temporis spa tio ter aut quater expergisceretur: si interruptum som num recuperare (ut euenit) non posset: lectoribus: aut fabulatoribus accersitis resumebat: ꝑducebatq; ultra primã sæpe lucẽ: nec in tenebris uigilauit unq̃ nisi assi dente aliquo. Matutina uigilia offendebatur: ac si uel officij uel sacri causa maturius uigilandum esset: ne id contra commodum faceret: in proximo cuiuscunq; do mesticorũ cœnaculo manebat. Sic quoq; sæpe indigens somni: & dum per uicos deportaretur: & deposita le ctica inter aliquas moras condormiebat.

De statura corporis & membrorum eius.

f Orma fuit eximia et ꝑ oẽs ætatis gradus uenu stissimam: quanq̃ et omnis lenocinij negligens: & in capite comendo tam incuriosus: ut raptim com pluribus simul tonsoribus operam daret: ac modo tonderet: modo raderet barbam. Eoq; ipso tempore

aut legeret aliqd: aut etiã scriberet: uultu erat uel ĩ sermone uel tacitus adeo tranqllo serenoq; : ut qdã e primoribus galliarum confessus sit inter suos eo se inhibitum ac remolitum: quo minus (ut destinarat in transitu alpium per simulationẽ colloquij propius admissus) in præcipitium propelleret· Oculos habuit claros ac nitidos: quibus etiam existimari uolebat inesse quiddam diuini uigoris: gaudebatq; si qui sibi acrius contuenti quasi ad fulgorem solis uultum summitteret: sed in senecta sinistro minus uidit: dentes raros: & exiguos: et scabros. Capillum leuiter inflexum & subflauum: supercilia coniuncta: mediocres aures: nasum & a summo eminentiorem: & ab imo deductiorem · Colorem inter aquilum candidumq; : staturam breuem quam tamen Iulius Marathus libertus etiam in memoriã eius quinq; pedum & dodrantis fuisse tradit: sed quæ commoditate & æquitate membrorum occuleretur: ut nõ nisi ex comparatione astantis alicuis procerioris intelligi posset·

De maculis corporis eius & inualidis membris·

c Orpore traditur maculoso dispersis per pectus atq; aluum genitiuis notis in modũ & ordinẽ ac numerum stellarum cælestis ursæ· Sed & callis quibusdam ex prurigine corporis: assiduoq; & uæhementi strigilis usu plurifariã concretis ad impetiginis formam coxendice & fœmore & crure sinistro non perinde ualebat: ut sæpe etiam inde claudicaret: sed remedio aranearum atq; arundinum cõfirmabatur· Dextræ quoq; manus digitum salutarem tam imbecillum interdum sentiebat: ut torpentem contractumq; frigore uix

cornei circuli supplemento scripturæ admoueret. Questus est & de uesica: cuius dolore calculis demum per urinam eiectis leuabatur.

De infirmitatibus eiusdem.

g Raues et periculosas ualitudines per oēm uitā aliquot expertus est: præcipue cantabria domita: quū etiam distillationibus iecinore uiciato ad disperationē redactus contrariā & ancipitē rationē medēdi necessario subijt: quia calida fomēta nō ꝑderant: frigidis curari coactus auctore Antonio musa. Quasdā et anniuersarias ac tpe certo recurrētes experiebatur. Nā sub natalem suum plærumq; languebat: & initio ueris præcordiorum inflatione tentabatur: austrinis aūt tēpestatibus grauedine. Quare quassato corpore neq; frigora neq; æstus facile tolerabat.

De cultu corporis eius in uia & in itinere.

h Yeme quaternis cū pigui toga tunicis: et subuculæ thorace laneo: & fœminalibus et tibialibus muniebatur æstate aptis cubiculi foribus: ac sæpe ī peristylo saliēte aqua atq; etiā uentilāte aliquo cubabat. Solis uero ne hiberni qdē patiēs: domi quoq; nō nisi petasatus sub diuo spaciabatur. Itinera lectica & noctibus fere: eaq; lenta ac imminuta faciebat: ut præneste uel tybur biduo procederet: ac si quo peruenire mari posset potius nauigabat. Verum tantam infirmitatem magna cura tuebatur: in primis lauandi raritate: ungebatur enim sæpius sudabat ad flammam: deinde perfundebatur e gelida aqua uel sole multo tepefacta. At quotiens neruorū causa marinis albulisq; calidis utēdū

esset cõtentus hoc erat: ut insidens ligneo solio: qd' ipse hyspanico uerbo duretam uocabat manus ac pedes alternis iactaret.

De aliis exercitiis eiusdem.

e Xercitationes cãpestres equorũ & armorum statim post ciuilia bella omisit: & ad pilã primo folliculũq; transiit: mox nihil aliud q̃ uectabatur: & deambulabat: ita ut in extremis spaciis subsulti decurreret sestertio uel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa modo piscabatur hamo: modo talis aut ocellatis nucibus ludebat cũ pueris minutis quos facie et garrulitate amabiles undiq; cõquirebat: præcipue mauros & syros. Nam pumilos atq; distortos: & oĩs generis eiusdẽ ut ludibria naturæ: maliq; oĩs abhorrebat.

De eloquentia eius & arte oratoria.

e Loquẽtiã studiaq; liberalia ab ætate prima cupide & laboriosissime exercuit. Mutinẽsi bello in tanta molle rerũ & legisse: & scripsisse: & declamasse quotidie traditur. Nam deinceps neq; in senatu: neq; apud populũ: neq; apud milites locutus ẽ unq̃ nisi meditata et cõposita oratione: q̃uis nõ deficeret ad subita ex temporali facultate. Ac ne periculũ memoriæ adiret: aut in ediscendo tempus absumeret: instituit recitare oĩa. Sermones quoq; cũ singulis atq; etiam cum Liuia sua grauiores non nisi in scriptis et e libello habebat: ne plus minusue loqueretur ex tempore. Pronunciabat duci & proprio quodam oris sono: dabatq; assidue Phonisco operam: sed nonnunq̃ infirmatis faucibus preconis uoce ad populum concionatus est.

De libris & opusculis per eum editis.

m Vlta uarij generis prosa oratione cõposuit: ex quibus nonnulla in cœtu familiarium uelut in auditorio recitauit: sicut rescripta Bruto de Catone: quæ uolumina quum iã senior ex magna parte legisset: fatigatus Tiberio tradidit perlegenda. Item hortationes ad philosophiam: & aliqua de uita sua: quã tredecim libris cãtabrico tenus bello: nec ultra exposuit. Poeticam summatim attigit. unus liber extat scriptus ab eo exametris uersibus: cuius & argumentũ & titulus est: Sicilia. Extat alter æque modicus epigrãmatũ: quæ fere tempore balnei meditabatur. Nã tragœdiam magno impetu exorsus non succedente stilo aboleuit: quærentibusq; amicis quidnam Aiax ageret: respondit Aiacem suum in spongiam incubuisse.

De stilo & genere loquendi eiusdem.

g Enus eloquendi secutus ẽ elegãs et tẽperatũ uitatis sentẽtiarũ ineptijs: atq; incõcinnitate & recõditorũ uerborũ: ut ipe dicit: fœtoribus: præcipuãq; curã duxit: sensũ animi q̃ aptissime exprimere: qđ quo facilius efficeret: aut necubi lectorem: uel auditorẽ obturbaret ac moraretur: neq; præpositiones uerbis addere: neq; coniunctiones sæpius iterare dubitauit: quæ detractæ afferunt aliquid obscuritatis: & si gratiam augent. Cacozelos: & antiquarios ut diuerso genere uiciosos pari fastigio spreuit. Exagitabat nonnunq̃ i primis Mecœnatẽ suũ cuius Myrobrechis: ut ait: cincinnos usq; quaq; psequtur: et imitando per iocũ irridet. Sed nec Tyberio parcit: et exoletas interdum et reconditas uoces aucupãti. M. qđẽ Antoniũ ut insanũ increpat quasi ea scribẽtẽ quæ mirẽtur potius hoĩes q̃ intelligant: deinde

ludens malum & inconſtans in eligendo genere dicen di ingenium eius addidit hæc. Tu quoq; dubitas cimber ne Annius an Veranius Flaccus imitandi ſint tibi: ita ut uerbis quæ Criſpus Saluſtius excerpſit ex originibus Catonis utaris? an potius aſiaticorũ oratorũ inanibus ſententijs: uerborum uolubilitas in noſtrũ ſermonẽ trãſ ferenda. Et quadã epiſtola Agrippinæ neptis ingeniũ collaudans: ſed opus eſt inquit dare te operam ne moleſte ſcribas & loquaris.

De uſurpatione quorundam ſermonum eius.

q Votidiano ſermone quædã frequẽtius & notabiliter uſurpaſſe eũ litteræ ipſius authographæ oſtentãt: in qbus identidẽ quũ aliquos nunq̃ ſoluturos ſignificare uult: ad kalẽdas græcas ſoluturos ait. Et quũ hortatur ferẽda eſſe præſentia qualiacũq; ſint: cõtenti ſimus hoc Catone: & ad exprimendã feſtinatæ rei uelocitatẽ: uelocius q̃ aſparagi coquantur. Ponit aſſidue & pro ſtulto: bateolũ: & ꝓ pullo pulleiaceũ: & ꝓ cerito uacerroſum: & uapide ſe habere: pro male. & betizare ꝓ languere: qđ uulgo lachanizare dicitur Itẽ ſimus ꝓ ſumus: & domos genitiuo caſu ſingulari ꝓ domus: nec unq̃ aliter hæc duo ne qs mendã magis q̃ cõſuetudinẽ putet. Notaui & in chirographo eius illa præcipue nõ diuidere uerba: nec ab extrema parte uerſuum abundantes litteras in alterum tranſfert: ſed ibidem ſtatim ſubijcit circunducitq;.

De ortographia & modo ſcribendi eiuſdem.

o Rthographiam id eſt formulam rationẽq; ſcribendi a grammaticis inſtitutã non adeo cuſtodijt: ac uidetur eorum ſequi potius opinionem: qui per=

inde scribendum ac loquendum existiment. Nam quod sæpe non litteras modo: sed syllabas aut permutat: aut præterit. communis hominum error est: nec ego id notarem: nisi mihi mirum uideretur tradidisse aliquos: legato eum consulari successorem dedisse: ut rudi & indocto: cuius manu ixi pro ipsi scriptum animaduerterit. Quotiens autem per notam scribit. b. pro. a. c. pro. b. ac deinceps eadem ratione sequentes litteras ponit. pro. x. autem duplex. a. De perita eius & usu grecarũ litterarum & benigna audientia aliorum.

n E græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur: in quibus & ipsis præstabat largiter magistro dicendi usus. Appollodoro pergameno: quem iam grandem natu Apolloniam quoq; secum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat: deinde etiam eruditione uaria repletus Speraret philosophi filiorumq; eius Dionysij & Nicanoris contubernium inijt: non tamẽ ut aut loqueretur expedite: aut componere aliquid auderet. Nam et si quid res exigeret latine formabat. uertendumq; alij dabat: sed plane poemarum quoq; non imperitus delectabatur etiam comœdia ueteri: & sæpe eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis utriusq; linguæ auctoribus nihil æque sectabatur q̃ exempla & præcepta publice: uel priuatim salubria eaq; ad uerbum excerpta: aut ad domesticos: aut ad exercituum prouinciarumq; rectores: aut ad urbis magistratus plærumq; mittebat: prout quiq; monitione indigerent. Etiã libros totos & senatui recitauit: & populo notos per edictum sæpe fecit: ut orationes. Q. n. Metelli de ꝓle augẽda: & Rutilij de modo ædificiorũ.

quo magis persuaderet utranq; rem non a se primo animaduersam: sed antiquis iam nunc curæ fuisse. Ingenia sæculi sui omnibus modis fouit. Recitãtes & benigne & patienter audiuit. Nec tantum carmina & historias: sed & orationes & dialogos. Cõponi tamen aliquid de se nisi & serio & a præstantissimis offendebatur admonebatq; pretores ne paterentur nomen suũ commissionibus obsolefieri.

De obseruatione religionum.

CIrca religiones talem accepimus: tonitrua & fulgura paulo infirmius expauescebat: ut semper & ubiq; pellem uituli marini circunferret pro remedio: atq; ad omnem maioris tempestatis suspitionẽ in abditum: & concameratum locum se reciperet. Cõsternatus olim per nocturnum iter transcursu fulguris ut supra diximus.

De obseruatione somniorum.

SOmnia neq; sua neq; aliena de se negligebat. Philippensi acie q̃uis statuisset nõ egredi tabernaculũ ꝓpter ualitudinẽ: egressus est tñ amici somnio monitus: cessitq; res ꝓspere quando capitis castris lectica eius quasi ibi cubans remansisset concursu hostium confossa atq; lacerata est. Ipse per omne uer plurima et formidolosissima et uana et irrita uidebat: reliquo tempore rariora & minus uana. Quum dedicatam in capitolio ædẽ tonãti Ioui assidue frequẽtaret: sõniauit queri capitolinũ Iouẽ cultores sibi abduci seq; respõdisse tonantẽ pro ianitore ei appositum. Ideoq; mox tintinnabulis fastigiũ ædis rediminuit q̃ ea fere ianuis dependebant: ex nocturno uisu etiam stipem quot annis

die certo emendicabat a populo cauam manum aſſes porrigentibus præbens.

De obſeruatione auſpiciorum.

a Vſpicia omnia quædā pro certiſſimis obſeruabat. Si mane ſibi calceus perperam ac ſiniſter pro dextero induceretur: ut dirum. Si terra mariue ingrediente ſe longinquam perfectionem forte roraſſet: ut lætum: maturiq; & proſperi reditus: ſed & oſtentis præcipue mouebatur. Enatam inter iuncturas lapidum ante domum ſuam palmam in compluuium deorū penatium tranſtulit: utq; coaleſceret magnopere curauit. Apud inſulam capreas ueterrime ilicis dimiſſos iā a terrā languēteſq; ramos conualuiſſe aduētu ſuo adeo lætatus eſt: ut eas cum repub. neapolitanorum permutauerit ænaria data. Obſeruabat & dies quoſdam: ne aut poſtridie nūdinas quoq̄ ꝓficiſceretur: aut nonis quicq̄ rei ſeriæ inchoaret: nihil in hoc ꝗdē aliud deuitans ut ad Tiberiū ſcribit q̄ δυσφημίαν ominis.

De obſeruatione peregrinarum cærimoniarum.

p Eregrinarum cærimoniarum. ſicut ueteres: aut præceptas reuerentiſſime coluit; ita cæteras cōtemptui habuit. Nāq; athenis initiatus quum poſtea Romæ pro tribunali de priuilegio ſacerdotū atticæ cæreris cognoſceret: & quædam ſecretiora proponerentur dimiſſo concilio: & corona circunſtantium ſolus audijt diſceptantes. At contra non modo in peragranda ægypto paulo deflectere ad uiſcendum Apin ſuperſedit: ſed & Caium nepotem: ꝗ iudæam præteruehens apud hieroſolimam non ſupplicaſſet collaudauit.

De. xvij. præſagijs per que manga eius felicitas

prænosci potuit.

e T quoniam ad hoc uentum est: non ab re fuerit subtexere quæ ei priusq̃ nasceretur et ipso natali die ac deinceps euenerint: quibus futura magnitudo eius & perpetua felicitas sperari animaduertiq; posset. Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri responsum est: eius oppidi ciuem quandoq; rerum potiturum qua fiducia Velitrini & tunc statim: & postea sæpius pene ad exitum sui cum populo Romano belligerauerant. Sero tandem documentis apparuit ostentum illud Augusti potentiam portendisse. Auctor est Iulius Marathus: ante paucos q̃ nasceretur mẽses ꝓdigium Romæ factũ publice: quo denũciabatur regẽ po. Ro. naturã parturire. Senatũ exterritũ cẽsuisse: ne quis illo anno genitus educaretur. Eos qui grauidas uxores hẽrent: q̃d ad se q̃sq; spẽ traheret curasse ne senatuscõsultũ ad ærariũ deferretur. In Asclepiadis mẽdetis theologumenon libris lego Actiã: quũ ad solẽne Apollinis sacrũ media nocte uenisset: posita in tẽplo lectica dũ cæteræ matronæ dormirent obdormisse: draconẽ repẽte irrepisisse ad eã: pauloq; post egressum: illã expergefactã quasi a cõcubitu mariti purificasse se: et statim in corpore eius extitisse maculã uelut depicti draconis nec potuisse unq̃ eximi: adeo ut mox publicis balneis ꝑpetuo abstinuerit. Augustum natũ mẽse decimo: & ob hæc Apollinis filium existimatum. Eadem actia priusq̃ pareret somniauit intestina sua ferri ad sidera explicariq; per omnem terrarum & cæli ambitum. Somniauit & pater Octauius utero actiæ iubar solis exortum. Quo natus est die cum de Catilinæ coniuratione ageretur. in

curia: & Octauius ob uxoris puerperium serius affuis
set: nota ac uulgata res est. P. Nigidium comperta mo
ræ causa ut horam quoq; partus acceperit: affirmasse
dominum terrarum orbi natum Octauio postea quum
per secreta Thraciæ exercitum duceret in liberi patris
luco barbara cærimonia de filio consulenti. Idem affir
matum est a sacerdotibus: ꝙ infuso super altaria mero
tantum flammæ emicuisset: ut supergressa fastigium
templi ad cœlum usq; ferretur. Vniq; olim omnino ma
gno Alexandro apud easdē aras sacrificanti simile ꝓue
nisset ostentum: atq̄; etiam sequēti nocte statim uidere
uisus & filium mortali specie ampliorem cum fulmi=
ne: & sceptro exuuiisq; Iouis optimi maximi ac ra=
diata corona super laureatum currum bissenis eq̄s can
dore eximio trahētibus. Infans adhuc: ut scriptū apud
C. Drusum extat: repositus uespere in cunas a nutricu=
la loco plano: postea luce non comparuit: & diu quæ
situs tandem in altissima turri repertus est iacens con
tra solis exortum. Quum primum fari cœpisset ī auito
suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit: atq; ex
eo negātur ibi ranæ coaxare. Ad quartū lapidē cāpanæ
uiæ in nemore prandenti ex improuiso aquila panem
ei e manu rapuit: & cum altissime uolasset: rursus ex
improuiso leniter delapsa reddidit. Q. Catulus post
dedicatum capitolium duabus continuis noctibus som
niauit: prima Iouem optimum maximum prætextatis
compluribus circa aram ludentibus unum secreuisse: at
q; in eius sinum signum reipubli. quod manu gestaret
reposuisse: atq; insequenti animaduertisse se in gre=
mio capitolini Iouis eundem puerum: quem quū detra

hi iussisset prohibitum monitu dei tanq̃ is ad tutelam reipublicæ educaretur. Ac die ꝓximo obuium sibi Augustum: quum incognitum alias haberet non sine admiratione contuitus similimũ dixit puero de quo somniasset. Quidam prius somniũ Catuli aliter exponunt quasi Iuppiter cõpluribus prætextatis tutorem a se poscentibus unum ex eis demõstrasset: ad quem omnia desideria sua referrent: eiusq; osculum delibatum digitis ad os suum rettulisset. M. Cicero. C. Cæsarem in capitolium prosecutus: somnium pristinæ noctis familiaribus forte narrabat: puerum facie liberali demissum cœlo cathena aurea ad fores capitolij constitisse: eiq; Iouẽ flagellum tradidisse: deinde repente Augusto uiso: quem ignotum adhuc plærisq; auunculus Cæsar ad sacrificãdum acciuerat: affirmauit ipsum esse: cuius imago secũdum quietem sibi obuersata sit. Sumenti uirilem togã tunica lati claui resuta ex utraq; parte ad pedes decidit: fuerunt qui interpretarentur non aliud significare q̃ ut is ordo: cuius insigne id esset quandoq; ei subijceretur. Apud mundã diuus Iulius castris locum capiens: quum siluam cæderet arborem palmæ repertam: cõseruari ut omen uictoriæ iussit. Ex ea continuo nata soboles adeo in paucis diebus adoleuit: ut non æquipararet modo matricem: uerũetiam obtegeret: frequẽtareturq; columbarum nidis: q̃uis id auium genus durã et asperã frondem maxime uitet. Illo et præcipue ostento motu; Cæsarem ferunt ne quem alium sibi succedere q̃ sororis nepotẽ uellet. In secessu Apolloniæ: Theogenis mathemathici pergulam comite Agrippa ascenderat: quum Agrippæ qui prior consulebat magna & pene incredi

bilia

bilia prædicerentur: reticere ipse genituram suam: nec uelle edere perseuerabat metu ac pudore ne minor inueniretur. Qua tamen post multas adhortationes uix & cunctanter edita exiluit Theogenes: adorauitq; eũ tantam mox fiduciam fati Augustus habuit: ut sthēma suum uulgauerit: nummũq; argenteum nota syderis capricorni: quo natus est percusserit.

De ꝓdigijs quæ post necē Cæsaris euenerunt eidem.

P Ost necē Cæsaris reuerso ab Apollonia & ingrediente eo urbem repente liquido ac puro sereno circulus ad speciē cælestis arcus orbe; solis ambijt ac subinde Iuliæ Cæsaris filiæ monumentum fulmine ictum est. Primo autem cōsulatu ei augurium capienti duodecim se uultures ut Romulo ostenderunt: & immolāti oīm uictimarum iecinora replicata intrinsecus ab ima fibra patuerunt. Nemine peritorũ aliter cōiectā te q̄ læta per hæc & magna portendi.

De prodigijs per quæ præsensit euētũ bellorũ suorũ.

Q Vin & bellorũ oīm euentus aū præsensit. Cōtractis ad bononiā triũ uirorum copijs: aquila tentorio eius supersedens duos coruos hinc & inde infestantes afflixit: & ad terram dedit: notāte omni exercitu futuram quandoq; inter collegas discordiam talem qualis secuta est: ac exitum præsagientem in Philipio Thessalus quidam de futura uictoria nũciauit auctore diuo Cæsare: cuius sibi species itinere auio occurrisset Circa perusiam sacrificio non litante: quum augeri hostias īperasset ac subita eruptione hostes oēm rei diuinæ apparatũ abstulisset: cōstituit iter aruspices quæ periculosa & aduersa sacrificanti denunciata

essent cuncta in ipsos recasura qui exta haberent: neq; aliter euenit. Pridie q̃ sicilienſem pugnam classe committeret deambulanti in littore piscis e mari exiluit: et ad pedes iacuit. Apud Actium descendenti in aciẽ asellus cũ asinario occurrit: homini Euthycus: bestiæ nicon erat nomen. Vtriusq; simulacrũ æneũ uictor posuit in tẽplo: in quod castrorum suorum locum uertit.

De ostentis prænunciantibus mortem eius.

m Ors quoq; eius de qua dehinc dicã: diuinitasq; post mortẽ euidentissimis ostentis præcognita est. Q uum lustrum in campo Martio magna populi frequentia conderet: aquila eum sæpius circunuolauit: transgressaq; in uicinam ædem super nomen Agrippæ ad primam litteram sedit: quo animaduerso uota quæ in proximum lustrum suscipi mos est: collegam suum Tiberium nuncupare iussit. Nam se q̃q̃ conscriptis paratisq; iam tabulis negauit suscepturum: quæ non esset soluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex inscriptione statuæ eius prima nominis littera effluxit. Responsumq; est centum solos dies posthac uicturum: quem numerum. c. littera notaret: futurumq; ut inter deos referretur. quod æsar id est reliqua pars e Cæsaris nomine: hetrusca lingua deus uocaretur Tiberium igitur in illyricum dimissurus: et beneuentum usq; prosecuturus: quũ interpellatores alijs atq; alijs causis in iure dicendo detinerent exclamauit: quod & ipsum mox inter omina relatum est non si omnia morarentur amplius se posthac Romæ futurum. Atq; itinere inchoato Asturam perrexit: & inde præter consuetudinem de nocte ad

occasionem auræ euectus est.

De causis infirmitatis eius: & ge-
stis in eadem.

c Ausam ualitudinis contraxit ex profluuio alui tunc campaniæ ora proximisq; insulis circuitis: caprearum quoq; secessui quatriduum impendit: remississimo ad ociũ: & ad omnem comitatem animo. Forte puteolanum sinum præteruehenti uectores: nautæq; de naui alexandrina: quæ tunc quidem appulerat candidatiq; coronatiq; & thura libantes fausta omina: & eximias laudes congesserant per illum se uiuere per illum nauigare libertate: atq; fortunis per illum frui. Qua re admodum exhilaratus quadragenos aureos comitibus diuisit: iusq; iurandum & cautionem exegit a singulis: non alio datam summam q̃ in emptionem alexandrinarum mercium absumpturos: sed & cæteros continuos dies inter uaria munuscula togas insuper ac pallia distribuit: lege proposita ut Romani græco: græci Romano habitu & sermone uterentur. Spectauit assidue & exercentes ephebos: quorum aliqua adhuc copia ex uetere instituto capreis erat. iisdem etiam epulum in conspectu suo præbuit permissa: immo exacta iocandi licentia diripiendiq; pomorum & obsoniorum rerumq; missilium. Nullo deniq; genere hilaritatis abstinuit. Vicinam capreis insulam apragopolim appellabant a desidia secedentium illuc e comitatu suo: sed ex dilectis unum Masgabam noĩe quasi conditorẽ insulæ κτίστην uocare cõsueuerat. Huius Masgabæ añ annũ defuncti tumulũ quũ e triclinio aiaduertisset magna turba: multisq; lũibus frequentari

uersum cõpositũ ex tẽpore clare ꝓnunciauit κτίστου δὲ τύμβον εἰσορῶ πυρούμενον: conuersusq; ad Thrasylum Tiberij comitem contra accubantem: & ignarum rei interrogauit: cuiusnam poetæ putaret esse: quo hesitante subiecit alium: ὁρᾷς φαεσφόροισι μασταβὰν τιμώμενον. de hoc quoq; consuluit. Quũ ille nihil aliud respõderet q̃ cuiuscunq; essent optimos esse: cachinum sustulit: atq; in iocos transfusus est: mox Neapolim traiecit q̃q̃ & tum infirmis intestinis morbo uariante tñ & quinquennale certamen gymnicum honori suo institutum perspectauit: & cũ Tiberio ad destinatum locum contendit. Sed in redeundo aggrauata ualitudine tandem nolæ succubuit: reuocatumq; ex itinere Tiberium diu secreto sermone detinuit neq; post ulli maiori negocio animum accommodauit.

De morte eius & gestis tunc per eundem.

SVpremo die identidem exquirens an iam de se tumultus foris esset petito speculo capillum sibi comi: ac malas labentes sibi corrigi præcepit: et amicos amissos percontactus & quid his uideretur minimum uitæ cõmodæ trãsegisse: adiecit et clausulã. δότε κρότον καὶ πάντες ἡμεῖς μετὰ χαρᾶς τί ποιεῖτε. Omnibus deinde dimissis: dum aduenientes ab urbe de Drusi filia ægra interrogabat: repẽte in osculis Liuiæ & ĩ hac uoce defecit. Liuia nostri cõiugij memor uiue ac uale: sortitus exitum facilem: & qualẽ semper optauerat. Nam fere quotiens audisset cito ac nullo cruciatu defunctum quẽpiam sibi & suis εὐθανασίαν similem (hoc enim & uerbo uti solebat) precabatur. Vnũ oĩo ãte afflatã aĩam signũ alienatæ mẽtis

oſtendit:quod ſubito pauefactus a.xl.ſe iuuentibus abripi quæſtus eſt id quoq; magis præſagium q̃ mẽtis deminutio fuit. Siquidem totidem milites prætoriani extulerunt eum in publicum.

De die mortis:& etate:& exequijs eiuſdem.

o Bijt in cubiculo eodẽ:quo pater Octauius duobus ſextis Pompeio & Apuleio conſulibus. xiiij.kal.ſeptembris hora diei nona.lxx.& ſexto ætatis anno : diebus.v.&.xxx.minus. Corpus decuriones municipiorum & coloniarum a nola bouillas uſq; deportarunt noctibus propter anni tempus:quum interdiu in baſilica cuiuſq; oppidi uel in æde ſacrarum maxima reponeretur. A bouillis equeſter ordo ſuſcepit:urbiq; intulit:atq; ĩ ueſtibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando:& in memoria honoranda eo ſtudio certatim ꝓgreſſus eſt:ut inter alia cõplura cenſuerit quidã funus triumphali porta ducendũ præcedẽte uictoria:quæ eſt in curia canentibus neniã principũ liberis utriuſq; ſexus. Alij exequiarum die ponendos annulos aureos:ferreoſq; ſumendos : nonnulli legenda oſſa per ſacerdotes ſummorum collegiorum. Fuit et qui ſuaderet appellationem menſis auguſti in ſeptembrem tranſferendam: q hoc genitus Auguſtus illo defunctus eſſet:alius ut omne tempus a primo die natalis uſq; ad exitum eius ſæculum Auguſtum appelleretur: & ita faſtos referretur. Verum adhibito honoribus modo bifariam laudatus eſt pro æde diui Iulij a Tiberio:& ꝓroſtris ueteribus a Druſo Tiberij filio : ac ſenatorum humeris delatus in campum crematuſq;:nec defuit uir prætorius qui ſe effigiem cremati euntem in cælum ui

disse iuraret. Reliquias legerunt primores equestris ordinis tunicati & discincti pedibusq; nudis: ac i mausoleo cōdiderūt. Id opus inter flamineā uiā: rippāq; tyberis sexto suo cōsulatu extruxerat: circūiectasq; siluas & ambulationes & in usum populi tunc iā publicarat.

De testamento & suprema uoluntate eiusdem.

t Estamentū. L. Planco. C. filio consulibus. iij. nonas aprilis ante annum: & iiij. menses q̄ decederet factum ab eo: ac duobus codicibus partim ipsius partim libertorum Polybi: & Hilarionis manu scriptum: depositumq; apud se uirgines uestales cu; tribus signatis æque uoluminibus protulerunt: quæ omnia in senatu aperta atq; recitata sunt: hæredes instituit primos Tiberium ex parte dimidia & sextante: Liuiam ex parte tertia: quos & ferre nomen suum iussit. Secūdos Drusum Tiberij filium ex triente: & ex partibus reliquis Germanicum liberosq; eius tres sexus uirilis. Tertio gradu propinquos amicosq; cōplures. Legauit populo Romano quadringenties: tribubus tricies quinquies sestertiū: prætorianis militibus singula milia nūmorū. Cohortibus urbanis quingenos: legionarijs trecenos nummos: quam summam repræsentari iussit: nam & confiscatam semper repositamq; habuerat. Reliqua legata uarie dedit: produxitq; quædam ad uicena sestertia: quibus soluendis annuum diem finijt excusata rei familiaris mediocritate: nec plus peruenturum ad hæredes suos q̄ milies & quingenties professus: q̄uis. xx. proximis annis quaterdecies milies ex testamentis amicorum percepisset: quod pene omne cum duobus paternis patrimonijs: cæterisq; hæreditatibus in rempu=

blicam assumpsisset, Iulias filiam neptemq; si quid his accidisset: uetuit sepulchro suo inferri. De tribus uoluminibus uno mandata de funere suo complexus est. Altero indicem rerum a se gestarum: quem uellet incidi in æneis tabulis: quæ ante mausoleum statueretur: tertio breuiarium totius imperij quãtum militum sub signis ubiq; essent quantum pecuniæ in ærario: & fiscis: & uectigaliorum residuis: adiecit & libertorum seruorumq; nomina: a quibus ratio exigi posset.

C. SVETONII TRANQVILLI DE VITA XII. CAESARVM LIBER TERTIVS.

TIBERIVS CAESAR.

P ATRICIA gens claudia (fuit enim & alia plæbeia nec potentia minor nec dignitate) orta est ex regillis oppido sabinorum. Inde Romam recens conditam cum magna clientum manu commigrauit: auctore Tito Tatio consorte Romuli: uel quod magis constat: Appio Claudio gentis principe: post reges exactos sexto fere anno a patribus in patricios cooptata. Agrum insuper trãs anienem clientibus locumq; sibi ad sepulturam sub capitolio publice accepit. Deinceps procedente tempore duo de. xxx. consulatus: dictaturas quinq;: censuras. vij. triumphos. vi. duas ouationes adepta est. Quum prænominibus cognominibusq; uarijs destinguerẽtur Lucij prænomen consensu repudiauit: postq̃ e duobus gẽtilibus præditis eo: alter latrocinij: cædis al

ter cõuictus est. Inter cognomina autẽ & Neronis assũpsit: qđ significatur lingua sabina fortis ac strenuus

De gente Claudiorum & eorũ gestis.

m Vlta multorũ Claudiorũ egregia merita: multa etiam secus admissa in rempublicã extant: sed ut præcipua cõmemorem: Appius cæcus societatem cũ rege Pyrrho ut parum salubrẽ iniri dissuasit. Claudius Caudex primus freto classe trãsiecto pœnos sicilia expulit Claudius Nero adueniente ẽ ex hispania cum ingentibus copijs Asdrubalem priusq̃ Hãnibali fratri cõiungeretur oppressit. Contra Claudius Appius regillanus decemuir legibus scribendis uirginem ingenuã per uim libidinis gratia in seruitutem asserere conatus: causa fuit plebi secedẽdi rursum a patribus. Claudius Drusus statua sibi cũ diademate ad Apij forũ posita Italiã per cliẽtelas occupare tentauit. Claudius pulcher apud siciliam nõ pascentibus in auspicando pullis: ac per cõtemptum religionis mari demersis ut biberent quando esse nollẽt: prœlium nauale inijt: superatusq; quũ dictatorem dicere a senatu iuberetur: uelut iterum illudens discrimini publico Glauciam uiatorem suum dixit. Extant & fœminarum exempla diuersa æquæ si quidem gentis eiusdem utraq; Claudia fuit: & quæ nauem cũ sacris matris deum idææ obhærentem. Tyberino uado extraxit: precata propalam: ut ita demum sequeretur: si sibi pudicitia constaret. Et quæ nouo more iudiciũ maiestatis apud populum mulier subijt: q̃ in conferta multitudine ægre procedente: carpento palã optauerit: ut frater suus pulcher reuiuisceret atq; iterũ classem amitteret: quo minor turba Romæ foret. Præterea notissi-

mum est Claudios omnes excepto dũtaxat·P·Clodio: q̃ ob expellendum urbe Ciceronem plebeio homini: atq; etiam natu minori in adoptionem se dedit: optimates assertoresq; unicos dignitatis: ac potentiæ patriciorum semper fuisse: atq; aduersus plebẽ adeo uiolentos ac contumaces·ut ne capitis quidem quisq̃ reus apud populũ mutare uestem: aut deprecari sustinuerit: nõnulli in altercatione & iurgio tribunos plebis pulsauerint·Etiã uirgo uestalis fratrem in iussu populi triumphantem: ascenso simul curru usq; in capitolium prosecuta est: ne uetare: aut intercedere fas cuiq̃ tribunorum esset·

De qua stirpe Tiberius genus traxit·

eX hac stirpe Tiberius Cæsar genus trahit: & quidem utrunq; paternum a Tiberio Nerone: maternum ab Appio pulchro: qui ambo Appij cæci filij fuerunt; insertus est & Liuiorum familiæ adoptato in eam materno auo: quæ familia q̃q̃ plebeia: tamẽ & ipsa admodum floruit octo consulatibus: censuris duabus: triumphis tribus: dictatura etiam ac magisterio equitum honorata: clara & insignibus uiris ac maxime Salinatore Drusisq;·Salinator uniuersas tribus in censura notauit leuitatis nomine·Quod quum se post priorem consulatum mulcta irrogata condemnassent: consulem iterum censoremq; fecissent·Drusus hostium duce Drauso cominus trucidato sibi: posterisq; suis cognomẽ inuenit·Traditur etiam pro prætore ex prouincia gallia rettulisse aurum Senonibus olim in obsidione capitolij datum: nec (ut fama est) extortum a Camillo·Eius abnepos: ob eximiam aduersus gracchos operam patronus senatus dictus filium reliquit: quem in

ſimili diſſentione multa uariæ moliente͂ diuerſa factio per fraudem interemit.

De patre Tiberij.

p Ater uero Tyberij quæſtor. C. Cæſaris Alexandrino bello claſſi prepoſitus plurimu͂ ad uictoriam contulit. Quare & pontifex in locum. P. Scipionis ſubſtitutus: & ad deducendas in galliam colonias in quibus Narbo & Arelate erant miſſus eſt: tame͂ Cæſare occiſo cunctis turbarum metu abolitionem facti decernentibus: etiam de premijs tyrannicidarum refere͂dum cenſuit. Prætura deinde functus quum exitu anni diſcordia inter triumuiros exorta eſſet: retentis ultra iuſtum tempus inſignibus. L. Antonium conſulem triumuiri fratrem ad Peruſiam ſecutus: deditione a cæteris facta ſolus permanſit in partibus. Ac primo præneſte: inde neapolim euaſit: ſeruiſq; ad pileum fruſtra uocatis in ſiciliam profugit: ſed indigne ferens: nec ſtatim ſe in conſpectum Sexti Pompeij admiſſum: & faſcium uſu prohibitum ad. M. Antonium traiecit in achaiam cum quo breui reconciliata inter omnes pace Romam rediјt uxoremq; Liuiam Druſillam: & tunc grauidam & ante iam apud ſe Tiberium enixam petenti Auguſto co͂ceſſit: nec multo poſt diem obijt utroq; liberorum ſupſtite Tiberio: Druſoq; Neronibus.

De loco & tempore natiuitatis Tiberij.

t Iberium quidam fundis natum exiſtimauerу͂t ſecuti leuem coniecturam: ꝙ materna eius auia fundana fuerit: & ꝙ mox ſimulacrum fœlicitatis. S. C. publicatum ibi ſit: ſed ut plures certioreſq; tradunt: natus eſt Romæ in palatio. xvi. kal. decembres. M. Aemi=

lio Lepido: iterum munatio Planco consulibus post bellum philippense: sic enim in fastis actaq; in publica relatũ est. nec tamen desunt qui partim antecedente anno Hircij ac Pansæ: partim insequente Seruilij Hisaurici Antonijq; consulatu genitum eum scribant.

De infantia & pueritia Tiberij.

iNfantiam pueritiamq; habuit luxuriosam & exercitatam comes usq; quaq; parentum fugæ quos quidem apud Neapolim sub irruptione hostis nauigium clam petentes uagitu suo pene bis prodidit: semel quum a nutricis ubere: item quum a sinu matris raptim auferretur ab his: q pro necessitate temporis mulierculas leuare onere tentabant: per siciliam quoq; & achaiam circunductus ac Lacedæmonijs publice qui in tutela claudiorum erant: demandatus: digrediens inde itinere nocturno discrimen uitæ adijt: flamma repente e siluis undiq; exorta. Adeoq; omnem comitatum circũplexa: ut Liuiæ pars uestis & capilli amburerentur. Munera quibus a Pompeia Sexti Pompeij sorore in sicilia donatus est: chlamys & fibula: item bullæ aureæ durant: ostenduntnrq; adhuc baijs. Post reditum in urbem a. M. Gallio senatore testamento adoptatus hæreditate adita: mox nomine abstinuit: q gallius aduersarum Augusto partium fuerat nouen natus annos defunctum patrẽ pro rostris laudauit. Dehinc pubescens actiaco triumpho currum Augusti comitatus est sinisteriore funali equo quũ Marcellus Octauiæ filius dexteriore ueheretur præsedit & actiacis ludis: & troianis circensibus: ductos turmæ puerorum maiorum.

De adolescentia & uxoribus eius.

u Irili toga sumpta adolescentiam oẽm: spaciaq; in sequentis ætatis usq; ad principatus initia per hæc fere transegit munus gladiatorũ in memoriã patris: & alterum in aui Drusi dedit diuersis tempori bus ac locis primum in foro: secũdum in amphitheatro Rudiarijs quoq; quibusdam reuocatis auctoramẽto centenum milium: dedit et ludos sed absens: cuncta magnifice impensa matris ac uitrici Agrippinam Marco Agrippa genitam neptem Pomponij attici equitis Romani: ad quem sunt Ciceronis epistolæ duxit uxorem: sublatoq; ex ea filio Druso: q̃q̃ bene cõuenietẽ: rursusq; grauidam dimittere: ac Iuliam Augusti filiam confestim coactus est ducere non sine magno angore animi. Quum & Agrippinæ consuetudine teneretur: & Iuliæ mores improbaret: ut quam sensisset sui quoq; sub priore marito appetentem quod sane uulgo etiam existimabatur. Sed Aggrippinam & abegisse post diuortium doluit: et semel omnino ex occursu uisam adeo cõtentis: & tumentibus oculis prosecutus est: ut custoditum sit ne unq̃ in cõspectum eius posthac ueniret: cum Iulia primo concorditer & amore mutuo uixit: mox dissedit & aliquanto grauius: ut etiam perpetuo secubaret. Intercepto cõmunis filij pignore: qui aquilegiæ natus infans extinctus est. Drusum fratrem in Germania amisit: cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens Romam usq; peruexit.

De ciuilibus officijs eius.

c Iuiliũ officiorũ rudimentis regem Archelaum tralianos: & thessalos. uaria quoq; de causa Augusto cognoscente defendit: pro laodicenis: thiatire

nis: chijs terræ motu afflictis: opemq; implorantibus senatũ deprecatus est. Fãniũ Cepionẽ qui cũ Varrone Murena in Augustũ conspirauerat: reũ maiestatis apud iudices fecit: & cõdẽnauit. Interq; hæc duplicẽ curã administrauit annonæ quæ arctior inciderat: & repurgandorum tota italia ergastulorum: quorum domini in inuidiam uenerant: quasi exceptos supprimerent nõ solum uiatores: sed & quos sacramenti metus ad huiusmodi latebras compulisset.

De militia eius: & bellis per eum gestis & honoribus administratis.

s Tipendia prima expeditione cantabrica tribunus militũ fecit: deinde ducto ad orientẽ exercitu regnũ armeniæ Tigrani restituit: ac pro tribunali diadema imposuit & signa quæ M. Crasso ademerãt parthi. Post hæc comatam galliam anno fere rexit & barbarorum incursionibus & principum discordia inquietam: exhinc rheticum: uindelicũq; bellum: inde pannonicum: inde germanicum gessit rhetico atq; uindelico gentes alpinas: pannonico brennos: & dalmatas subegit: germanico. xl. milia deditiorũ traiecit in galliam: iuxtaq; ripã rheni sedibus assignatis collocauit. Quas ob res & ouans. & curru urbem ingressus est: primus ut quidam putant triumphalibus ornamentis honoratus: nouo nec antea cuiq; tributo genere honoris. Magistratus & maturius inchoauit: & pene iunctim percurrit quæsturam: præturam: cõsulatum: interpositoq; tempore consul iterum: etiam tribunitiam potestatem in quinquennium accepit.

De secessu eius ab urbe & causis.

t Ot prosperis confluentibus ĩtegra ætate: ac ualitudine statuit repẽte secedere: seq; e medio q̃ longissime ammouere. Dubium uxoris ne tedio: quam neq; crimiari: aut dimittere auderet: neq; ultra pferre posset: an ut uitato assiduitatis fastidio auctoritatẽ absentia tueretur: atq; etiam augeret: siquãdo indiguisset sui respublica. Quidam existimant adultis iam Augusti liberis: loco quasi & possessione usurpati a se diu secundi gradus: sponte cessisse exemplo. M. Agrippæ: q Marco Marcello ad munera publica admoto Mitylenas abierit: ne aut obstare aut obtrectare aliquid præsens uideretur: quam causam & ipse sed postea reddidit. Tunc autem honorum satietatem ac requiem laborum prætendens Commeatum petijt: neq; aut matri simpliciter præcanti: aut Vitrico deseri se etiã in senatu cõquerenti ueniam dedit: quin et pertinacius retinẽtibus cibo per quatriduum abstinuit. Facta tandem abeundi potestate relictis Romæ uxore & filio: confestim hostiam descẽdit: nec uerbo qdem cuiq̃ psequẽtiũ reddito: paucosq; admodum in digressu exosculatus.

De mora eius apud rhodum: & gestis ibidem.

a B hostia oram campaniæ legens imbecillitate Augusti nũciata paulum substitit: sed et increbescente rumore: quasi ad occasionem maioris spei commoraretur: tantum non aduersis tempestatibus rhodum enauigauit: amœnitate & salubritate insulæ iam inde captus quum ad eam ab armenia rediens appulisset. Hic modicis contentus ædibus: nec multo laxiore suburbano genus uitæ ciuile admodum instituit: sine lictore aut uiatore gymnasia interdũ obambulans: mu

tuatq; cū græculis officia usurpans prope ex æquo forte quondam in disponendo die mane prædixerat quicq̃d ægrorum in ciuitate esset uisitare se uelle. Id a proxi=mis aliter exceptum: iussiq; sunt omnes ægri in publi=cam porticum deferri: ac per ualitudinum genera dis=poni: perculsus ergo inopinata re diu q̃d ageret icertus tamē singulos circuit excusās factum etiam tenuissimo cuiq; & ignoto: unum hoc tantummodo: neq; præ=ter quicq̃ notatum est: in quo exercuisse ius tribunitiæ potestatis uisus sit. Q uum circa scholas & auditoria professorum assiduus esset moto īter antisophistas gra uiore iurgio non defuit: qui eum interuenientem et qua si studiosiorem partis alterius conuicio incesseret. Sen=sim itaq; regressus domum repente cum apparitori=bus prodijt: citatumq; pro tribunali uoce præconis cō=uiciatorem rapi iussit in carcerem. Comperit deīde Iu liam uxorem ob libidines atq; adulteria damnatam: re pudiumq; ei suo nomine ex auctoritate Augusti remis sum: & q̃q̃ lætus nuncio tamen officij duxit quantum a se esset exorare filiæ patrem frequentibus litteris: et uel utcunq; meritæ quicquid unq̃ dono dedisset conce=dere. Transacto autem tribunitiæ potestatis tempore confessus tandem nihil aliud secessu deuitasse se q̃ æmu lationis cum. C. Lutioq; suspitionem: petijt ut sibi se=curo iam ab hac parte corroboratis his: & secundum locū facile tutantibus permitteretur reuisere necessitu=dines quarum desiderio teneretur: sed neq; impetrauit: ultroq; etiam admonitus est dimittere omnem curam suorum: quos tam cupide reliquisset.

Item de gestis apud rhodum.

r Emansit ergo rhodi contra uoluntatem uix per matrem cõsecutus: ut ad uelandam ignominiã quasi legatus ab Augusto abesset: enimuero tũc nõ priuatum modo: sed etiã obnoxium & trepidum egit mediterraneis agris abditus: uitansq; præter nauigantiũ officia: quibus frequentabatur assidue nemine cum imperio: aut magistratu tẽdẽte quoq̃ quin diuerteret rhodum: & accesserũt maioris solicitudinis causæ: nanq; priuignum Caium orienti præpositum cũ uisendi gratia traiecisset samum: alieniorem sibi sensit ex criminationibus. M. Lolij comitis & rectoris eius. Venit etiã in suspitionem per quosdam beneficij sui centuriones a cõmeatu castra repetentes mãdata ad cõplures dedisse ambigua: & quæ tentare singulorum animos ad nouas res uiderentur: de qua suspitione certior ab Augusto factus non cessauit efflagitare aliquem cuiuslibet ordinis custodem factis atq; dictis suis.

De eodem & reditu ad urbem.

e Qui quoq; et armorum solitas exercitationes omisit: redegitq; se deposito patrio habitu ad pallium & crepidas: atq; in tali statu biennio fere permansit cõtẽptior in dies & inuisior: adeo ut imagines eius & statuas neumasenses subuerterint: ac familiari quodam cõuiuio mentione eius orta extiterit: q̃ Caio polliceretur: confestim se si iuberet rhodum nauigaturũ caputq; exulis (sic eniã appellabatur) relaturũ: quo præcipue non iam metu: sed discrimine coactus est tã suis q̃ matris impensissimis precibus reditum expostulare: impetrauitq; adiutus aliquantum etiam casu: destinatũ Augusto erat nihil sup ea re nisi ex uolũtate maioris filij

filij statueret. Is forte tunc. M. Lolio offensior facilis exorabilisq; in uitricum tyberiũ fuit: permittente ergo Caio reuocatus est: uerum sub conditione ne quã partẽ curamue reipublicæ attingeret.

De præsagijs futuri principatus eius.

r Edijt octauo post secessium anno magna nec incerta spe futurorũ: q̃ & ostentis & prædictionibus ab initio ætatis cõceperat. Prægnans enim Liuia quum an marẽ editura esset uarijs captaret ominibus ouum incubanti gallinæ subductum: nunc sua: nunc ministrarum manu per uices usq; eo fouit: quoad usq; pullus insigniter cristatus exclusus est. Ac de infante Scribonius mathematicus præclara spopondit etiam regnaturũ quandoq;: sed sine regio insigni: ignota scilicet tũc adhuc Cæsarum potestate: & ingresso primam expeditionem: ac per macedoniam ducente exercitum in Syriam: accidit ut apud philippos sacratæ olim uictricuz legionum aræ sponte subitis collucerent ignibus: & mox quum illyricum petens iuxta patauiuz adijsset Gerionis oraculum sorte tracta: qua monebatur ut de consulationibus in Aponi fontem talos aureos iaceret euenit: ut summum numerum iacti ab eo ostenderent hodieq; sub aqua uisuntur hi tali. Ante paucos uero q̃ reuocaretur dies aquila nunq̃ antea Rhodi conspecta in culmine domus eius assedit. Et pridie q̃ de reditu certior fieret: uestimenta mutanti tunica ardere uisa est. Thrasyllum quoq; mathematicum quem ut sapientiæ professorem contubernio admouerat tunc maxime expertus est: affirmantem naue prouisa gaudium afferri. quum quidem illum durius & contra prædicta caden

tibus rebus ut falsum & secretorum temere conscium eo ipso momento dum spaciatur una præcipitare ĩ mare destinasset.

De adoptione de eo facta ab Augusto.

r Omam reuersus deducto in forum filio Druso statim e carinis ac pompeiana domo esquilias in hortos mecœnatianos transmigrauit: totumq; se ad quietem contulit: priuata modo officia obiens: ac publicorum munerum expers: Caio & Lucio intra triennium defunctis: adoptatur ab augusto simul cu3 fratre eorum. M. Agrippa coactus prius ipẽ Germanicum fratris sui filium adoptare: nec quicq̃ postea pro patrefamilias egit aut ius quod adoptione amiserat ex ulla parte retinuit. Nam neq; donauit: neq; manumisit ne hæreditatem quidem aut legata percepit ulla aliter q̃ ut peculio refert accepta: nihil ex eo tẽpore prætermissum est ad maiestatem eius augendam: ac multo magis postq̃ Agrippa abdicato atq; seposito certum erat uni spem successionis incumbere.

De illyrico per eum domito.

d Ata rursus potestas tribunitia in quinquennium delegatus pacandæ germaniæ status: parthorum legati mandatis Augusto Romæ redditis: eum quoq; adire in prouincia iussi: sed nunciata illyrici defectione transijt ad curam noui belli: quod grauissimũ omnium externorum bellorum post punica per quindecim legiones: paremq; auxiliorũ copiam triennio gessit in magnis omnium rerum difficultatibus: summaq; frugum inopia. Et q̃q̃ sæpius reuocaretur: tamen perseuerauerit: metuens ne uicinus & præualens hostis in-

ſtaret ultro cedentibus: ac perſeuerentiæ grande precium tulit: toto illyrico quod intra italiam: regnumq; noricum: & thraciam: & macedoniam: interq; danubium flumen: & ſinum maris adriatici patet perdomito: & in ditionem redacto.

De honoribus eidem a ſenatu decretis & eodem.

C Vi gloriæ amplior adhuc ex opportunitate cumulus acceſſit. Nam ſub id fere tempus Quintilius Varus cum tribus legionibus in Germania perijt nemine dubitante quin uictores germani iucturi ſe pannonijs fuerint: niſi debellatum prius illyricum eſſet. Quas ob res triumphus ei decretus eſt: multi & magni honores. Cenſuerunt etiam quidam ut pannonicus: alij ut inuictus: nonnulli ut pius cognominaretur: ſed de cognomine interceſſit Auguſtus eo contemptum repromittens: q; ſe defuncto ſuſcepturus eſſet. Triumphũ ipſe diſtulit mœſta ciuitate clade uariana: nihilominus urbem prætextatus: & laurea coronatus intrauit poſitumq; in ſeptis tribunal ſenatu aſtente conſcendit: ac medius inter duos conſules cum Auguſto ſimul ſedit: unde populo conſalutato circum templa deductus eſt.

De geſtis eius in germania.

P Roximo anno repetita germania quum animaduerteret uarianam cladem temeritate & negligentia ducis accidiſſe: nihil non de conſilij ſententia egit: ſemper alias ſui arbitrij: contentuſq; ſe uno tunc præter conſuetudinem cum pluribus de ratione belli communicauit: curam quoq; ſolito exactiorem præſtitit Traiecturus rhenum commeatum

omnem ad certam formulam astrictum nõ ante transmisit q̃ consistens apud rippam explorasset uehiculorũ onera: ne qua deportarentur nisi concessa aut necessaria. Trans rhenum uero eum uitæ ordinem tenuit: ut sedens in cespite nudo cibum caperet: sæpe sine tentorio pernoctaret: præcepta sequentis diei omnia: & si quid subiti muneris iniungendum esset per libellos daret addita monitione: ut de quo quisq; dubitaret: se nec alio interprete quacunq̃ uel noctis hora uteretur.

De disciplina eius in re militari.

d Isciplinam accerrime exegit animaduersionũ: et ignominiarũ generibus ex antiq̃tate repetitis: atq; etiam legato legionis q̃ paucos milites cum liberto suo trans rippam uenatum misisset ignominia notato. Prœlia q̃uis minimum fortunæ casibus permitteret: aliquanto constantius inibat: quotiens lucubrante se subito: ac nullo propellente: decideret lumen & extingueretur: confidens (ut aiebat) ostento sibi a maioribus suis in omni ducatu expertissimo. Sed re prospere gesta non multum abfuit: quin ab Rhuteno quodam occideretur: cui iter proximos uersanti & trepidatiõe detecto tormẽtis expræssa cõfessio ẽ cogitati facinoris.

De triumpho illyrico & alijs gestis eius.

a Germania in urbem post biennium regressus triumphum quem distulerat: egit: ꝓsequẽtibus etiam legatis quibus triumphalia ornamenta impetrarat: ac priusq̃ in capitolium flecteret: descendit e curru: seq; præsidenti patri ad genua summisit. Bationem pannonium ducem ingentibus donatum præmijs Rauennam transtulit gratiam referens: q̃ se quondam

cum exercitu iniqtate loci circunclusum passus est eua dere· Prandium de hinc populo mille mensis : & congiarium triœnos nummos uiritim dedit :dedicauit & concordiæ ædem· Item Pollucis & Castoris suo fratrisq; nomine de manubijs·

De gestis eius : ac testimonijs Augusti : & de principatu eiusdem·

a C non multo post lege per consules lata ut pro uincias cũ Augusto cõmuniter administraret: simulq; censum ageret:conditio Lustro in illyricum ꝓfectus est· Et statim ex itinere reuocatus : iam quidem affectum:sed tamen spirantem adhuc Augustum reperit : fuitq; una secreto per totum diem · Scio uulgo persuasum quasi egresso post secretum sermonem Tiberio uox Augusti per cubicularios excepta sit: miserum populum ro·qui sub tam lentis maxillis edit· Nec illud quidem ignoro aliquos tradidisse Augustum palam nec dissimulanter morum eius duritatem adeo improbasse:ut nonnunq̃ remissiores hilarioresq; sermones superueniente eo abromperet : sed expugnatum præcidus uxoris adoptionem nõ abnuisse:uel etiam ambitione tractum:ut tali successore desiderabilior ipse quandoq; fieret:adduci tamen nequeo quin existimem circunspectissimum & prudentissimum principem in tanto præsertim negocio nihil temere fecisse: sed uitijs uirtutibusq; Tiberij perpensis potiores duxisse uirtutes:præsertim quum & Reipu· causa adoptare se eum pro concione iurauerit:& epistolis aliquot ut peritissimum rei militaris: Atq; unicũ·P·R·præsidiũ ꝓsequatur· Ex quibus i exemplum pauca hinc ide subieci·V ale

iucundissime Tiberi: & rem gere fœliciter ἐμοὶ καὶ ταῖς μούσαις στρατηγῶν. Iucundissime & ita sim fœlix uir fortissime: & dux μομιματατε. Vale & ordinem æstiuorum tuorum. Ego uero mi Tiberi & inter tot difficultates non καὶ τοσαύτην ῥαθυμίαν στρατευομένως non potuisse quẽq̃ prudẽtius gerere se q̃ tu gesseris existimo. Hi quoq; qui tecũ fuerunt omnes confitentur uersum illũ in te posse dici. Vnus homo nobis uigilando restituit rem: siue inquit quod incidit. de quo sit cogitandũ diligentius: siue q̃d stomachor ualde medius fidius Tiberiũ meũ desidero: succurritq; uersus ille Homericus τούτου δ᾽ ἑσπομένοιο καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο ἄμφω νοστήσαιμεν ἐπεὶ περίοιδε νοῆσαι. Attenuatum te esse cõtinuatione laborũ: quum audio & lego: dij me perdant nisi cohorrescit corpus meum teq; rogo ut parcas tibi: ne si te languere audierimus: et ego & mater tua expiremus: & de summa imperij sui populus Romanus periclitetur. Nihil interest ualeam ipse necne: si tu non ualebis deos obsecro ut te nobis conseruent: & ualere nunc & semper patiantur si non populo Romano perosi sunt.

De Agrippa iuuene occiso & alijs gestis.

Excessum Augusti non prius palam fecit q̃ Agrippa iuuene interẽpto. Hunc tribunus militum custos appositus occidit lectis codicillis: quibus ut id faceret iubebatur. Quos codicillos dubium fuit Augustus ne moriens reliquisset: quo materiam tumultus post se subduceret: an nomine Augusti liuia & conscio Tiberio: an ignaro dictasset. Tiberius renũcian=

ti tribuno factum esse quod imperasset: neq; imperasse
se: ex redditurum eum senatui rationem respondit: in-
uidiam scilicet in præsentia uitans: nam mox silentio
rem oblitterauit. De genitu eius et testamēto Au-
gusti in senatu recitato.

i Vre aūt tribunitiæ potestatis coacto senatu: in-
choataq; allocutione de Repente uelut impar
dolori cōgemuit: utq; nō solū uox: sed ut & spiritus de
ficeret optauit ac ꝑlegendū librū Druso filio tradidit.
Illatum deinde Augusti testamentū nō admissis signa
toribus nisi senatorij ordinis: cæteris extra curiam si
gna agnoscētibus recitauit ꝑ libertū. Testamēti initiū
fuit. Q uoniā sinistra fortuna Caiū & Lutium filios
mihi eripuit. Tiberius Cæsar mihi ex parte dimidia: et
sextante hæres esto: quo & ipso aucta est suspicio opi-
nantium successorem ascitum eum necessitate magis ꝗ̃
iudicio quando ita præfari non abstinuerit.

De acceptiōe pricipatus ad ꝑces senatus quasi coacta.

p Rincipatum ꝗ̄uis neq; occupare aperte confe-
stim neq; agere dubitasset: & statione militū
hoc est ui & specie dominationis assumpta: diu tamē
recusauit impudentissimo aīo adhortantes nunc ami-
cos increpans: ut ignaros ꝗ̄ta belua esset imperium:
nunc precantem senatum & procumbentem sibi ad
genua ambiguis responsis: & callida cunctatione su-
spendens: ut quidam patiētiam rumperent: atq̄; unus
in tumultu proclamaret aut agat: aut desistat: alter co
rā exprobaret: cæteros qđ polliciti sint tarde præstare
seipsum quod præstet tarde polliceri. Tandem quasi
coactus & quærens miseram & onerosam iniungi

sibi seruitutē recepit imperiū: nec tamen aliter q̃ ut depositurum se quandoq; spem faceret. Ipsius uerba sunt dū ueniā ad id tp̄s quo uobis æquum possit uideri dare uos aliquam senectuti meæ requiem.

De causis propter quas principatum recusauerat: & alijs gestis eius.

c Vnctandi causa erat metus undiq; imminentiū discriminū: ut sæpe lupum se auribus tenere diceret. Nā & seruus Agrippæ Clæmens noīe non contēnendam manum in ultionem domini comparat: & L. Scribonius Libo uir nobis res nouas clam moliebatur: & duplex seditio militum in illyrico: & in germania exorta est: flagitabant ambo exercitus multa extra ordinem: ante omnia ut æquarentur stipendio prætoriani germanicianis. Quidam etiam principem detrectabant non a se datum: summaq; ui Germanicum: qui tum his præerat ad capessendam Remp. perurgebant: q̃q̃ offirmate resistentem: quem maxime casum timens partes sibi quas senatui liberet tuendas in Rep. deposcit: quādo uniuersæ sufficere solus nemo posset: nisi cum altero uel etiam cum pluribus. Simulauit & ualitudinem quo æquiore animo Germanicus celerem successionem: uel certe societatem principatus operiretur. Compositis seditionibus Clæmentem quoq; fraude deceptum redegit in potestatem. Libonem ne quid in nouitate acerbius fieret: secundo demum anno in senatu coarguit: medio tantum temporis spatio cauere contentus. Nam & inter pontifices sacrificanti simul pro secespita plumbeum cultum subijciendum curauit: & secretum petenti non nisi adhibito Druso filio dedit:

dextramq; obambulantis ueluti incumbens quoad per
ageretur sermo: continuit.

De ciuilibus gestis eius in initio principatus.

u Erum liberatus metu ciuilem admodum inter
initia: ac paulominus q̃ priuatum egit. Ex plu
rimis maximisq; honoribus præter paucos & modi
cos non recepit. natalem suum plebis incurrentem circẽ
sibus uix unius bigæ adiectione honorari passus est. Tẽ
pla: flamines: sacerdotes decerni sibi prohibuit: etiã sta
tuas atq; imagines nisi permittente se poni: permisitq;
ea sola conditione ne intra simulacra deorum: sed intra
ornamenta ædium ponerentur. Intercessit & quo
minus in acta sua iuraretur: & ne mensis september
Tiberius: october Liuius uocaretur prænomen quoq;
imperatoris: cognomen quoq; patris patriæ et Ciuicã
in uestibulo coronam recusauit: anne Augusti quidem
nomen q̃q̃ hæreditarium ullis nisi ad reges ac dinastas
epistolis addidit: nec amplius q̃ omnino tres consula
tus unũ paucis diebus: alterum tribus mensibus: tertiũ
absens usq; in idus maias gessit.

De adulationibus per eum spretis & prohibitis.

a Dulationes adeo aduersatus est: ut neminem se
natorum aut officij aut negocij causa ad lecti
cam suam admiserit. Consularem uero satisfacientem
sibi ac per genua orare conantem ita suffugerit: ut cade
ret supinus: atq; etiam si quid in sermone uel in conti
nua oratione blandius de se diceretur: non dubitaret in
terpellare ac reprehendere: & commutare continuo.
Dominus appellatus a quodam denunciauit: ne se am
plius contumeliæ causa nominaret. Alium dicentem sa

cras eius occupationes: & rursus alium auctore eo senatum se adiisse uerba mutare: & pro auctore suasorem: pro sacris laboriosas dicere coegerit.

De patientia eius aduersus conuicia & maledicta.

s Ed aduersus conuicia: malosq; rumores: & famosa de se ac suis carmina firmus ac patiēs: subinde iactabat in ciuitate libera linguam: mentemq; liberas esse debere. Et quōdam senatu cognitionē de eiusmodi criminibus ac reis flagitante: non tantum inquit: ocij habemus ut implicare nos pluribus negocijs debeamus: si hanc fenestram aperueritis nihil aliud agi sinetis: omnium inimicitiæ hoc prætextu ad uos deferētur. Extat & sermo eius in senatu per ciuilis. Si quidem locutus aliter fuerit: dabo operam ut rationem factorū meorum dictorumq; reddam: si perseuerauerit inuicem eum odero.

De ueneratione eius ad senatum.

a T quæ hæc eo notabiliora erant ꝙ ipse in appellandis uenerandisq; singulis & uniuersis prope excesserat humanitatis modum dissentiens in curia a. Q. Haterio ignoscas inquit: rogo: si quid aduersus te liberius sicut senator dixero. Et deinde omnes alloquēs dixit nunc & sæpe alias. P. C. bonum & salutarem principem quem uos tanta & tam libera potestate instruxistis senatui seruire debere & uniuersis ciuibus sæpe et plærūq; etiam singulis neq; dixisse me pœnitet & bonos & æquos & fauentes uos habui dominos: & adhuc habeo.

Item de eodem & de pristina auctoritate senatus per eum seruata.

q Vin etiam speciem libertatis quandam induxit conseruatis senatui: ac magistratibus & maiestate pristina & potestate: neq; tam paruum quicq̄ neq; tam magnū publici priuatiq; negocij fuit: de quo non ad .P.C. referretur. De uectigalibus ac monopolijs de exstruendis reficiendisue operibus: etiam de legēdo uel exauctorando milite: ac legionum & auxiliorum descriptione: deniq; quibus imperiū prærogari: aut extraordinaria bella mandari: quid & quam formam legum litteris rescribi placeret: præfectum alæ de ui & rapinis reum causam in senatu dicere coegit. Nunq̄ curiam nisi solus intrauit: lectica quodā intro latus æger comites a se remouit.

De pacientia eius contra obtrectatores.

q Vædam aduersus sententiam suam decerni ne quæstus quidem est: negante eo destinatos magistratus abesse oportere: ut præsentes honori acquiescerēt: prætor designatus liberam legationem impetrauit. Iterum eo censente ut trebianis legatam in opus noui theatri pecuniam ad munitionem uiæ transferre concederetur: optinere non potuit quin rata uoluntas legatoris esset. Quum senatusconsultum per discessionem forte fieret transeuntem eum in alteram partem: in qua pauciores erant: secutus est nemo. Cætera quoq; non nisi per magistratus & iure ordinario agebantur tanta cōsulum auctoritate: ut legati ex africa adierint eos quærentes trahi se a Cæsare ad quem missi forent: nec mirum cum palam esset ipsum quoq; eisdem assurgere: & decedere uia.

De ciuilibus urbanis & gestis eius.

c Orripuit consulares exercitibus præpositos: ꝗ non de rebus gestis senatui scriberent ꝗq; de tribuendis quibusdam militaribus donis ad se referrēt: quasi nō oīm tribuēdorū ipe ius haberet. Prætorem col=laudauit: ꝗ honore inito cōsuetudinē antiquā rettulis=set de maioribus suis pro concione memorandis. Quo=rundā illustriū exequias usq; ad rogum frequētauit. Pa rem moderationē minoribusq; psonis et rebus exhibuit quum rodiorum magistratus: ꝗ litteras publicas sine su scriptione ad se dederant: euocasset ne uerbo quidē inse ctatus: ac tantūmodo iussos subscribere remisit. Dioge=nes grāmaticus disputare sabbatis rhodi solitus uenien tem: ut se extra ordinē audiret: nō admiserat: ac per ser=uulum suum in septimum diem distulerat: hunc Romæ salutandi: sui causa pro foribus astātem nihil amplius ꝗ̃ ut post septimum annum rediret admonuit. Præsidi bus onerandas tributo prouincias suadētibus: rescripsit Boni pastoris esse tondere pecus non deglubere.

Item de eodem & alijs gestis eius.

p Aulatim principem exercuit: præstititq; & si uariū diu commodiorem tamen sæpius: & ad utilitates publicas proniorem: ac primo eatenus interue niebat ne quid perperam fieret. Itaq; & constitutio=nes quasdam senatus rescidit: & magistratibus pro tri bunali cognoscentibus plærūq; se offerebat cōsiliarium assidebatq; iuxtim: uel ex aduerso in parte primori. Et si quē reorū elabi gratia rumor esset: subitus aderat: iu=dicesq; aut e plano: aut e quæstoris tribunali legum & religionis: et noxe de qua cognoscerent admonebat: atq; etiam si qua in publicis moribus desidia: aut mala con

suetudine labarent: corrigenda suscepit.

De ĩpēsis ludorũ ac munerũ taxatis et aliis gestis eius.

LVdorũ ac munerũ impensas corripuit mercedibus scænicorũ rescissis: paribusq; gladiatorũ ad certũ numerũ redactis. Corīthiorũ uasorũ precia in immensum excreuisse tresq; mulos. xxx. milibus nũmũ uænisse grauiter conquestus: adhibēdũ suppellectili modũ censuit. Annonamq; macelli senatus arbitratu quot annis temperandã: dato ædilibus negocio popinas: ganeasq; usq; eo inhibendi ut ne opera quidē pistoria ꝓponi uænalia sineret: et ut parsimoniã publicã exemplo quoq; iuuaret: solēnibus ipse cœnis pridiana sæpe: ac semesa obsonia apposuit: dimidiatũq; aprũ affirmãs oĩa eadem habere quæ totũ. Quotidiana oscula ꝓhibuit edicto. Item strenarum commercium ne ultra kal. ianuarias exerceretur Consuerat quadruplam strenam et de manu reddere: sed offensus interpellari se toto mēse ab his qui potestatē: sui die festo nõ habuissent. ultra nõ reddidit.

De quibusdam bene gestis per eum.

MAtronasq; prostrate pudicitiæ: quibus accusator publicus deesset: ut propinqui maiorum more de cõmuni sententia coercerent: auctor fuit. Equiti Romano iurisiurandi gratiam fecit: uxorē in stupro generi compertam dimitteret: quã se nunq̃ repudiaturũ ante iurauerat. Fœminæ famosæ ut ad euitandas legum pœnas iure ac dignitate matronali exoluerentur lenociniũ ꝓfiteri cœperant: & ex iuuentute utriusq; ordinis ꝓfligatissimus quisq; quo minus in opera scænę arenæq; edenda senatusconsulto tenerentur: famosi iudicij notam sponte subibant eos easq; omnes ne quod

refugiũ in tali fraude cuiq̃ esset: exilio afficit. Senatori latũ clauũ ademit: quem cognouisset sub .k. al. iulij demigrasse in hortos: quo uilius post diem ædes in urbe conduceret. Alium e quæstura remouit: q uxorem pridie sortitione ductam postridie repudiasset.

De exteris cærimonijs & ritibus per eũ ꝓhibitis.

e Xternas cærimonias ægyptios iudaicosq; ritus cõpescuit: coactis qui superstitione ea tenebantur religiosas uestes cum instrumẽto omni comburere. Iudeorũ iuuentutẽ per speciẽ sacramẽti in ꝓuicias grauioris cæli distribuit: reliquos gentis eiusdem uel similia sectantes urbe summouit sub pena perpetuæ seruitutis nisi obtemperassent. Expulit & mathematicos: sed deprecantibus: ac se artem desituros promittentibus ueniam dedit.

De quibusdam bene gestis per eũ tã Romæ q̃ extra.

i N primis tuendæ pacis a grassaturis ac latrocinijs seditionumq; licentia curam habuit stationes militum per italiam solito frequẽtiores disposuit. Romæ castra cõstituit: quibus pretoriane cohortes uagæ ante id tẽpus: et ꝑhospicia dispersæ cõtinerẽtur. Populares tumultus exortos grauissime coercuit: et ne orirentur sedulo cauit. Cæde intheatro per discordiam admissa capita factionũ et histriones: ꝓpter quos dissidebatur relegauit: nec ut reuocaret unq̃ ullis populi precibus potuit euinci. Q uum pollentina plebs funus cuiusdam primipilaris non prius ex foro misisset q̃ extorta pecunia per uim hæredibus ad gladiatorum munus cohortem ab urbe: & aliam a Cotti regno dissimulata itineris causa detectis repente armis: concinentibusq;

ſignis per diuerſas portas in oppidum imiſit: ac partẽ maiorem plebis: ac decurionum in perpetua uincula cõiecit: aboleuit & uim: moreq́ꝫ aſilorum quæ uſq̃ erãt. Cyzicenis in ciues Ro. uiolentius quædam auſis publice libertatem ademit: quam mithridatico bello meruerũt. Hoſtiles motus nulla poſtea expeditione ſuſcepta per legatos compeſcuit: nec per eos quidem niſi cunctanter & neceſſario. Reges infeſtos ſuſpectoſq́ꝫ comminationibus magis & querelis: q̃ ui repreſſit. Quoſdam per blanditias atq; promiſſa extractos ad ſe non remiſit: ut Marabodum germanum. Thraſypolum thracem: Archelaum cappadocem: cuius etiam regnum in formam prouinciæ redegit.

De mora eius in urbe: et ꝙ ꝓuincias nõ uiſitauerit.

b Iennio continuo poſt adeptũ iperiũ pedẽ porta nõ extulit: ſequẽti tpe ꝑter q̃ i propinqua oppida: et quum longiſſime. Antio tenus nuſq̃ abfuit. Idq́ꝫ per raros et paucos dies q̃uis ꝓuĩcias quoq; et exercitus reuiſurum ſe ſæpe pronũciaſſet: et prope quot annis ꝓfectionẽ præpararet uehiculis cõprehẽſis cõmeatibus ꝑ municipia et colonias diſpoſitis. Ad extremũ uota pro itu et reditu ſuo ſuſcipi paſſus: ut uulgo iam per iocum Gallipedes uocaretur: quem curſitate ac ne cubiti quidem mẽſuram progredi prouerbio græco notatum eſt.

De morte filiorum eius: et ſeceſſu ſuo in campaniã.

ſ Ed orbatus utroq; filio: quorũ Germanicus in Syria: Druſus Romæ obierat: ſeceſſum cãpaniæ petiјt: cõſtanti & opinione et ſermone pene omnium quaſi neq́ꝫ rediturus unq̃ & cito mortem etiam obiturus: qḋ paulo minus utrũq; euenit. Nã neq́ꝫ Romã am

plius reddijt: sed & paucos post dies iuxta terracinā in prætorio: cui speluncæ nomen erat in cœnante eo cōplura & ingentia saxa fortuito superne dilapsa sunt: multisq; cōuiuarū et ministrorū elisis pter spē euasit.

De secessu caprensi: & alijs gestis eius.

p Eragrata campania: quum Capuæ capitolium nolæ templū Augusti: quam causam profectionis prætenderat dedicasset: capreas se contulit: præcipue delectatus insula: q uno paruoq; littore adiretur septa undiq; præruptis immensæ altitudinis rupibus & profundo maris: statimq; reuocante assidua obtestatione populo ppter cladem: qua apud fidenas supra uiginti hominum milia gladiatorio munere amphiteatri ruina perierant: transijt in continentem: potestatēq; omnibus adeundi sui fecit: tanto magis quo ab urbe egrediēs ne quis se interpellaret edixerat: ac toto itinere adeuntes summouerat.

De abiecta cura Reipublicæ per eum.

r Egressus in insulā Reipublicæ qdem curā usq; adeo abiecit: ut postea nō decurias equitū unq̄ suppleret non tribunos militum præfectosq; non prouinciarum præsides ullos mutauerit. Hispaniam et Syriam per aliquot annos sine consularibus legatis habuerit. Armeniam a parthis occupari. Mesiam a dacis sarmatisq;: gallias a germanis uastari neglexerit magno dedecore imperij: nec minori discrimine.

De uitijs eius & potu ac cōmessationibus.

c Aeterum secreti licentiam nactus: & quasi ciuitatis oculis remotus cuncta simul uitia male diu dissimulata tandem profudit: de quibus sigillatim

ab exordio

ab exordio referã. In castris tyro etiã tum ꝑpter nimi
am uini auiditatem pro Tyberio biberius: pro Claudio
caldius: pro Nerone mero uocabatur: postea princeps ĩ
ipã publicorũ morũ correctiõe cũ Põponio Flacco et. L.
Pisone noctẽ cõtinuũq; biduũ epulãdo potãdoq; cõsum
psit: quorũ alteri syriã ꝓuiciã alteri præfecturã urbis
cõfesti detulit: codicillisq; iucũdissimos et oĩum horarũ
amicos professus. Sex. Claudio libidinoso ac prodigo se=
ni olim ab Augusto ignominia notato. & a se ãte pau
cos dies apud senatum increpito cœnam ea lege condi=
xit: ne qd ex cõsuetudine immutaret aut demeret: utq;
nudis puellis ministrantibus cœnaretur. Ignotissimum
quæsturæ candidatũ nobilissimis anteposuit ob epota;
in conuiuio propinante se uini amphoram. Asellio sa=
bino sestertia ducenta donauit: pro dialogo in quo bole
ti & ficedulæ & ostreæ & turdi certamen induxe=
rat: nouum deniq; officium instituit a uoluptatibus ꝓ
posito equite. Ro. T. Cæsonio prisco.

De luxuria & libidine eius.

s Ecessu uero caprensi etiã sellariã excogitauit se=
dem arcanarũ libidinũ: in quã undiq; cõquisiti
puellarũ & exoletorũ greges: mõstruosiq; cõcubitus re
pertores: quos spintrias appellabat triplici serie conne
xi inuicem incestarent se coram ipso: ut aspectu deficiẽ
tes libidines excitaret. Cubicula plurifariam disposita
tabellis ac sigillis lasciuissimarum picturarum & fi=
gurarum adornauit: librisq; elephantidis instruxit: ne
cui in opera edenda exemplar imperatæ scænæ deesset.
In siluis quoq; ac nemoribus passim uenereos locos cõ=
mentus est: prostantesq; per antra & cauas rupes ex

utriusq; sexus pube paniscorum & nympharum habitu:palamq; iam et uulgato nomine insulæ abutẽtes caprineum dictitabãt.

De ineffabili abusu luxuriæ eius.

m Aiore adhuc & turpiore infamia flagrauit: uix ut referri audiriue nedũ credi fas sit. quasi pueros primæ teneritudinis quos pisciculos uocabat institueret: ut natanti sibi inter fœmina uersarentur ac luderent: lingua morsuq; sensim appetẽtes: atq; etiam quasi infantes firmiores nedũ tamen lacte depulsos inguini ceu papillæ admoueret: ꝓnior sane ad id genus libidinis & natura & ætate. Quare parrhasij quoq; tabulã in qua Meleagro Atlenta ore morigeratur legatam sibi sub cõditione ut si argumẽto offenderetur decies ꝓ ea sestertiũ acciperet: nõ mõ prætulit: sed & in cubiculo dedicauit. Fertur etiã in sacrificando quondam captus facie ministri acerrã præferẽtis nequisse abstinere: quin pene uix dũ re diuina peracta ibidẽ statim seductũ cõstupraret: simulq; fratrẽ eius Tibicinẽ: atq; utriq; mox ꝙ mutuo flagitiũ exprobrabãt: crura fregisse.

De illusionibus eius ad fœminas.

f Oeminarũ quoq; et quidẽ illustrium capitibus ꝙ̃topere solitus sit illudere euidentissime apparuit. Malloniæ cuiusdaz exitu: quã perductã nec quicꝙ̃ ãplius pati cõstantissime recusantẽ: delatoribus obiecit. Ac ne reã quidẽ interpellare desijt. ecqd pœniteret donec ea relicto iudicio domũ se arripuit: ferroq; trãsegit obscœnitate oris hirsuto atq; olido seni clare exprobrata: unde nota in athellanico exodio proximis ludis assensu maximo excepta percrebruit: hircum uetulum ca

preis naturam ligurire·

De auaricia & tenacitate eius·

P Ecuniæ parcus ac tenax comites peregrinatio=
num expeditionũq; nunq̃ salario cibarijs tantũ
sustẽtauit·Vnã mõ liberalitatẽ ex indulgẽtia uitrici ꝑ
secutus:cum tribus classibus factis ꝑ dignitate cuiusq;
primæ sexcẽtena sestertia:secũdæ quadrigẽta distribuit
ducẽta tertiæ quã nõ amicorũ sed græcorũ appellabat·

De operibus publicis per eum: & spectaculis non
factis:& parcitate alimoniarum·

P Rinceps neq; opera ulla magnifica fecit· Na;
& quæ sola susceperat: id est Augusti templũ
restitutionẽq; põpeiani theatri imꝑfecta post tot ãnos
reliq̃t:neq; spectacula omnino edidit:et his quæ ab ali=
quo ederẽtur rarissimæ interfuit:ne quid exposceretur:
utiq; postq̃ comœdũ Actium coactus est manumittere·
Paucorum senatorũ inopia sustentata ne pluribus opẽ
ferret:negauit se alijs subuenturum nisi senatui iustas
necessitatu; causas probasset:quo peracto plærosq; mo
destia & pudore deterruit:in quibus Ortalũ·Q·Hor=
tensij oratoris nepotem: qui permodica re familiari au
ctore Augusto quattuor liberos tulerat·

De auaricia & parcitate & alijs gestis eius·

P Vblice munificentiam bis oio exhibuit: ꝓposi=
to milies sestertio gratuito in triennij tp̃s &
rursus quibusdã dñis insularũq; in mõte celio deflagra
uerant præcio restituto:quorum alterũ magna difficul
tate nummaria populo auxilium flagitante coactus est
facere:cum p senatusconsultũ sanxisset:ut fœneratores
duas patrimonij partes in solo collocarent: debitores

totidē æris alieni statim soluerent: nec res expediretur alterum ad mitigandam tēporum atrocitatem: quod tamen beneficium tanti æstimauit: ut montem celium appellatione mutata uocari Augustum iusserit. Militi post duplicata ex Augusti testamento legata nihil unq̃ largitus est: præter q̃ singula milia denariorum pretorianis: q Seiano se non accommodassent: & quædā munera syriacis legionibus: q solæ nullam Seiani imaginem inter signa coluissent: atq; etiam missiones ueteranorum rarissimas fecit ex senio mortem: ex morte cōpendium captans: neq; prouīcias quidē ulla liberalitate subleuauit excepta asia disiectis terræmotu ciuitatibus.

De rapinis & concussionibus eius.

Procedēte mox tēpore etiā ad rapinas cōuertit animū. Sat constat. Cn. Lentulum augurē: cui census maximus fuerit: metu & langorē ad fastidium uitæ ab eo actū: et ut ne quo nisi ipso hærede moreretur Condemnatā et generosissimā fœminā Lepidā in gratiā Quirini cōsularis prædiuitis et orbi: q dimissam eā e matrimonio post uigesimū annū ueneni olim in se comparati arguebat. Præterea galliarum & Hispaniarum Syriæq; & Græciæ principes confiscatos ob tam leue ac tam impudēs calumniarum genus: ut quibusdam non aliud sit obiectū: q̃ q partē rei familiaris in pecunia haberent. Plurimis etiam ciuitatibus: & priuatis ueteres immunitates: & ius metallorū ac uectigalium adempta: sed & Vononem regem parthorum: qui pulsus a suis quasi in fidem. P. R. cum ingenti gaza Antiochiam receperat: spoliatum perfidia & occisum.

De odio eius contra consanguineos & coniunctos.

o Dium aduersus necessitudines in Druso primũ fratre detexit: prodita eius epistola qua secum de cogendo ad restituendam libertatem Augusto agebat: deinde & in reliquis. Iuliæ tantum uxori abfuit: ut relegatæ quod minimum est officij aut humanitatis aliquid impertiret: ut ex constitutione patris uno oppido clausam: domo quoq; egredi & commercio hominum frui uetuerit: sed & peculio concesso a patre: præbitisq; annuis fraudauit per speciem publici iuris: ꝗ nihil de his Augustus testamẽto cauisset. Matrem Liuiam grauatus uelut partes sibi æquas potentiæ uindicantem & congressum eius assiduum uitauit: & longiores secretioresq; sermones: ne eius consilijs quibus tamen: interdũ et ægere et uti solebat: regi uideretur. Tulit etiã peridigne actũ a senatu ut titulis suis quasi Augusti: et ita Liuiæ filius adijceretur. Quare nõ parentẽ patriæ appellari nõ ullum insignem honorem recipere publice passus est: sed & frequenter admonuit: ꝗ non maioribus nec fœminæ conuenientibus negocijs abstineret: præcipue ut animaduertit incendio iuxta ædem Vestæ: et ipsam ĩteruenisse: populũq; et milites: quo enixius opẽ ferrẽt adhortatã: sicut sub marito solita esset.

Item de odio & crudelitate eius in matrem.

d Ehinc ad simultatem usq; processit hac ut ferunt de causa instanti sæpius ut ciuitate donatum in decurias allegeret: negauit alia se conditione allecturum q̃ si pateretur ascribi albo extortum id sibi a matre. At illa commota ueteres quosdam ad se Augusti codicillos de acerbitate & intolerantia morum eius e sacrario protulit atq; recitauit. Hos &

custoditos tandiu et exprobratos tã infeste adeo grauiter tulit: ut q̃dã putent inter causas secessus hãc ei uel præcipuã fuisse. Toto quidẽ triennio quo uiuẽte matre abfuit: semel omnino eã nec amplius q̃ uno die paucissimis uidit horis. Ac mox ne que ægræ adesse curauit: defunctãq; et dũ aduentus sui spem facit cõpluriũ dierum mora: corrupto demum: & tabido corpore funeratam prohibuit cõsecrari: quasi id ipsa mandasset. testamentumq̃; eius pro irrito habuit: omnesq; amicitias & familiaritates: etiam quibus ea funeris sui curam moriẽs demãdarat: intra breue tẽpus afflixit: uno ex his equestris ordinis uiro & in Antiliam condemnato.

De crudelitate & odio eius contra filios.

f Iliorũ neq; naturalem Drusum: neq; adoptiuũ Germanicum patria charitate dilexit: alterius uicijs infensus. Nã Drusus animi fluxioris remissiorisq; uitæ erat. Itaq; ne mortuo quidem perinde affectus est: sed tamen non statim a funere ne negociorũ consuetudinẽ redijt: iusticio longiore inhibito: quin & Iliensium legatis paulo serius consolantibus quasi oblitterata iam doloris memoria irridens: se quoq; respondit uicem eorum dolere: q egregium ciuem Hectorem amisissent. Germanico usq; adeo obtrectauit: ut etiam præclara facta eius p superuacuis elueret: et gloriosissimas uictorias: ceu damnosas. R. P. increparet: q uero alexandriam propter immensam & repentinam famem: inconsulto se adisset quæstus est in senatu: etiã causa mortis fuisse ei per. Gn. Pisonem legatum Syriæ creditur: quem mox huius criminis reum putant: quidam mandata prolaturum: nisi ea secreta obstarẽt: per quæ mul-

tifariam increpitum & per noctes celeberrime accla=
matum est redde Germanicum: quam suspicionem con
firmauit ipse postea: coniuge etiam ac liberis Germa=
nici crudelem in modum afflictis.

De crudelitate & odio eius contra nurum.

n Vrũ Agrippinã post mortẽ mariti liberius q̃d
dã questã manu apprehẽdit græcoq; uersu si nõ
dominaris. inquit: filiola iniuriã te accipere æxistimas
nec ullo mox sermone dignatus est. Q uonda uero inter
cœnã porrecta a se poma gustare nõ ausam etiã uocare
desijt: simulãs ueneni se crimine accersi: quũ prestructũ
utrũq; cõsulto eẽt: ut et ipẽ tentãdi gratia offerret: &
illa quasi certissimũ exitiũ caueret. Nouissime calũnia=
tus modo ad statuã Augusti: modo ad exercitus cõfuge
re uelle pandatariã relegauit. Conuiciantiq; oculũ per
centurionẽ uerberibus excussit. Rursus mori inedia de=
stinanti ꝑ uim ore diducto infulciri cibũ iussit: sed &
ꝑseuerantẽ: atq; ita absumptam criminosissime insecta
tus est: quũ diẽ quoq; natalis eius inter nefastos referen
dũ suasisset. Imputauit etiã ꝙ non laqueo strangulatã
in gemonias abiecerit: proq; tali clæmentia interponi
decretum passus est: quo sibi gratiæ agerentur & capi
tolino Ioui donum ex auro sacraretur.

De crudelitate & odio eius contra nepotes.

c V m ex Germanico tres nepotes Neronẽ et Dru
sum et Caium: ex Druso unum Tiberium habe=
ret: destitutus morte liberorum maximos natu de Ger
manici filijs Neronem & Drusum. P. C. commẽdauit:
diemq; utriusq; tyrocinij congiario plebi dato celebra=
uit: sed ut comperit ineunte anno per eorũ quoq; salute

publice uota suscepta ægit cum senatu non debere talia præmia tribui nisi expertis: & ætate prouectis: atq; ex eo patefacta interiore animi sui nota oĩm criminationibus obnoxios reddidit: uariaq; fraude inductos ut et cõcitarentur ad cõuicia: & concitati perderentur: accusauit per litteras amarissime congestis etiam ꝓbris: & iudicatos hostes fame necauit. Neronẽ in insula põtia: Drusum in ima parte palatij: putant Neronem ad uoluntariam mortẽ coactum: quũ ei carnifex quasi ex senatus auctoritate missus laqueos: & uncos ostentaret. Druso aũt adeo alimenta subducta ut tomentum e culcitra tentauerit mandere Amborum sic reliquias dispersas. ut uix quandoq; colligi possent.

De eius crudelitate contra amicos.

S Vper ueteres amicos ac familiares. xx. sibi e numero principũ ciuitatis depoposcerat: uelut cõsiliarios in negocijs publicis. Horũ omniũ uix duos aut tres incolumes præstitit: cæterosq; alium alia de causa perculit. Inter quos quũ plurimorum clade Elium Seianum: quem ad summam potentiam non tam beniuolẽtia ꝓuexerat: q̃ ut esset cuius ministerio ac fraudibus liberos Germanici circunueniret: nepotemq; suum ex Druso filium naturalem ad successionem imperij confirmaret.

De crudelitate & sæuicia eius contra grãmaticos & magistros.

N Ihilo lenior in cõuictores græculos: quibus uel maxime acquiescebat zenonem quendam exq̃sitius sermocinantem: quum interrogasset quænam illa tam molesta dialectos esset. Et ille respondisset.. Do=

ridem: relegauit cinaram existimans exprobratum si=
bi ueterem secessum ꝙ Dorice Rhodij loquantur· Item
quum soleret ex lectōe quotidiana quæstiones super cœ
nam proponere· Et comperisset Seleucum grammaticū
a ministris suis perquirere quos quoq; tpe tractaret au
ctores: atq; ita præparatum uenire: primum a contuber
nio remouit: deinde etiam ad mortem compulit·

De crudelitate eius in iuuentute·

s Aeua ac lenta natura ne in puero quidē latuit:
quā Theodorus Cadareus rhetoricæ præceptor
& prospexisse primus sagaciter & assimilasse aptis
sime uisus est: subinde in obiurgando appellans eum:
πηλὸν αἱμάτι συμπεφυρμένον: id est lutum
a sanguine maceratum: sed aliquanto magis in princi=
pe eluxit etiam inter initia quum adhuc fauorem mo=
derationis assimulationem captaret· Scurra3: qui præ=
tereunte funere clare mortuo mandarat: ut nunciaret
Augusto nondum reddi legata: quæ plebeis reliquisset
ad tractum ad se recipere debitum: duciq; ad suppli=
cium imperauit: & patri suo uerum referre· Nec mul=
to post in senatu Pompeio cuidā equiti Romano quid=
dam pernegāti dum uincula minatur· Affirmauit fore
ut ex Pompeio pompeianus fieret acerba cauillatione
simul hoīs nomē incessens ueteremq; partiū fortunam·

De crimine læsæ maiestatis attrociter acto·

s Vb idē tēpus cōsulente prætore an iudicia maie
statis cogi iuberet: exercēdas esse leges respōdit
et atrocissime exercuit· Statuæ quidam Augusti caput
dempserat: ut alterius imponeret· Acta res in senatu· Et
qa ambigebatur: ꝑ tormenta quæsita est. Damnato reo

paulatim genus calũnie eo processit:ut hæc quoq; capitalia essent circa Augusti simulacrũ seruũ cecidisse: uestem mutasse:nummo uel annulo effigiem impressam latrinæ aut lupanari intulisse:dictum ullum factumue eius existimatione aliqua læsisse:perijt deniq; & is q honorem in Colonia sua eo die decerni sibi passus est: quo decreti & Augusto olim erant.

De atrociter gestis per eum sub specie grauitatis.

m Vlta præterea specie grauitatis ac morũ corrigendorũ:sed & magis naturæ obtẽperans ita sæue et atrociter factitauit:ut nõnulli uersiculis quoq; et præsentia exprobrarent:et futura denũciarẽt mala.

Asper & immitis breuiter uix omnia dicam.
Dispeream si te mater amare potest.
Non es eques:quare non sunt tibi milia centum.
Omnia si quæras.& rhodus exilium est.
Aurea mutasti Saturni sæcula Cæsar:
Incolumi nam te ferrea semper erunt.
Fastidit uinum:quia iam sitit iste cruorem.
Tam bibit hunc auide:q̃ bibit ante merum.
Aspice fœlicem sibi non tibi Romule Syllam.
Et Marium si uis aspice:sed reducem.
Nec non Antoni ciuilia bella mouentis:
Non semel infectas aspice cæde manus.
Et dic Roma perit:regnabit sanguine multo.
Ad regnum quisquis uenit ab exilio.

Quæ primo quasi ab impatiẽtibus Romæ dominij : ac nõ tã ex animi sentẽtia:q̃ bile et stomacho fingerẽtur: uolebat accipi:dicebatq; identidem oderint dũ ꝓbent deinde uera plane certaq; esse ipse fecit fidem.

De pœnis grauissimis immeritis propter modica commissa irrogatis.

In paucis diebus q̃ capreas attigit piscatori: q̃ sibi secretum agenti grandem mulũ inopinan= ter obtulerat: perfricari eodem pisce faciem iussit: ter= ritus q̃ is a tergo insulæ per aspera & deuia erepsisset ad se. Gratulanti autem inter pœnam q̃ non & locu= stam: quã per grãdem ceperat: obtulisset: locusta quoq; lacerari os imperauit. Militẽ prætorianũ ob surreptũ e uiridario pauonem capite puniuit. In quodam itine= re lectica qua uehebatur uepribus impedita explorato= rem uiæ primarum cohortium cẽturionem stratum hu mi pene ad necem uerberauit.

Itẽ de sæuicia & omni genere crudelitatis eiusdem.

Mox in omne genus crudelitatis erupit: nunq̃ deficiente materia: quum primo matris dein nepotum & nurus: postremo Seiani familiares: atq; etiam notos persequeretur Post cuius interitum uel sæ uissimus extitit: quo maxime apparuit non tam ipsum Seiano concitari solitum: q̃ Seianum quærenti occasio= nes sumministrasse. Et si commẽtario: quem de uita sua summatim breuiterq; cõposuit: ausus est scribere Seia= num se punisse quod comperisset furem aduersus Ger= manici liberos filij sui: quorum ipse alterum suspecto iã alterum oppresso demum Seiano interemit. Sigillatim crudeliter facta eius exequi longũ ẽ Genera uelut exem= plaria sæuitiæ enumerare sat erit: nullus a pœna ho= minum cessauit dies: ne religiosus quidem ac sacer. Animaduersum in quosdam ineunte anno: accusati: damnatiq; multi cum liberis atq; etiam uxoribus

suis. Interdictũ ne capite dãnatos ꝓpinqui lugerẽt: decreta accusatoribus præcipua premia: nonnunq̃ & testibus: nemini delatorũ fides abrogata. Omne crimẽ ꝓ capitali receptũ est: etiã paucorũ simpliciũq; uerborũ. Obiectũ est poetæ ꝙ in tragœdia Agamemnonẽ ꝓbris lacessisset: obiectũ & historico: ꝙ Brutũ Cassiũq; ultimos Romanorũ dixisset: aĩaduersu statim in auctores scriptaq; abolita: quãuis ꝓbarentur etiã aliquot ante annos Augusto audiente recitata: qbusdã custodia traditis nõ modo studendi solatiũ ademptũ: sed etiam sermonis & colloquij usus. Citati ad causam dicendã partim se domi uulnerauerũt certi damnationis: sed ad uexationem ignominiamq; uitandam: partim in media curia uenenum hauserunt: & tamen colligatis uulneribus ac semianimes: palpitantesq; in carcerem recepti. Nemo punitorũ nõ in gemonias abiectus: uncoq; tractus. Viginti uno die abiecti tractiq; inter eos pueri et fœminæ immaturæ puellæ: qa more tradito nefas esset uirgines strãgulari: uiciatæ prius a carnifice dein strãgulatæ: mori uolentibus uis adhibita uiuendi. Nã mortem adeo leuæ suppliciũ putabat: ut quũ audisset unũ ex eis Carnulium nomine anticipasse eam: exclamauerit. Carnulius me euasit. Et in recognoscendis custodijs precanti cuidã pœnæ maturitatẽ: respondit nondũ tecũ in gratiã redij Annalibus suis uir cõsularis inseruit frequenti quondam conuiuio cui & ipse affuerit interrogatum eum subito & clare a quodam nano astante mẽsæ inter capreas: cur Paconius maiestatis reus tam diu uiueret: statim quidem petulantiam linguæ obiurgasse Cæterum post paucos dies scripsisse senatui: ut de pœ-

na Paconij q̃ primum statueret.

Item de crudelitate & sæuicia eiusdem auctis.

a Uxit intenditq; sæuiciam exacerbatus indicio de morte filij sui Drusi: quem quum morbo et intemperãtia perisse existimaret: ut tandẽ interemptũ fraude Liuillæ uxoris atq; Seiani cognouit: neq; tormẽtis neq; supplicio cuiusq̃ pepercit: soli huic cognitioni adeo per totos dies deditus & intentus: ut rhodiensem hospitem: quem familiaribus litteris Romam euocarat aduenisse sibi nunciatum torqueri sine mora iusserit: quasi aliquis ex necessarijs questioni adesset: deinde errore detecto: & occidi ne diuulgaret iniuriam: Carnificinæ eius ostenditur locus capreis unde damnatos p longa & exquisita tormenta precipitari coram se in mare iubebat: excipiente classiariorum manu & contis atq; remis elidente cadauera ne cui residui spiritus quicq̃ inesset. Excogitauerat autem inter genera cruciatus etiam ut larga meri potione p fallaciam oneratos repente ueretris deligatis fidicularũ simul urinæq; tormento distenderet: quod et nisi eum mors p̃uenisset: et Thrasyllus consulto (ut aiunt) differre quædam spe lõgioris uitæ compulisset: plures aliquanto necaturus. Ac ne reliquis quidem nepotibus parsurus creditur: quum & Caium suspectum haberet: et Tiberium ut ex adulterio cõceptum aspernaretur: nec abhorret a uero: nãq; identidem fœlicem Priamum uocabat: quod superstes omnium suorum extitisset.

De suspicione in qua uixit inter facinora.

q Uam uero inter hæc non modo inuisus: ac detestabilis: sed prætrepidus quoq; atq; etiam con

tumeliis obnoxius uixerit: multa indicia sunt: aruspices secreto ac sine testibus consuli uetuit: uicina uero urbi oracula disiicere conatus est: sed maiestate praenestinarum sortium territus destitit: quum obsignatas deuectasque Romam non repperisset in archa nisi relatas rursus ad templum: unum & alterum consulares oblatis prouinciis non ausus a se dimittere usque adeo detinuit: donec successores post aliquot annos praesentibus daret: quum interim manente officii titulo etiam delegaret plurima. Assidueque illi per legatos & adiutores suos exequenda curarent.

De suspitione nurus & nepotum damnatorum.

n Vrū ac nepotes nūquam aliter post dānationē quam cathenatos: obsutaque lectica loco mouit: prohibitis per militem obuiis ac uiatoribus respicere usquam uel cōsistere.

Item de diffidentia & suspicione eiusdem.

s Eianum res nouas molientem: quis iam & natalem eius publice celebrari: & imagines aureas coli passim uideret: uix tandem & astu magis ac dolo quam principali auctoritate subuertit. Nam primo ut a se per speciem honoris dimitteret: collegam sibi assumpsit in quinto consulatu: quem longo interuallo absens ob id ipsum susceperat. Deinde spe affinitatis ac tribunitiae potestatis deceptum inopinantem criminatus est pudenda miserandaque oratione: quum inter alia. P. C. precaretur: mitterent alterum e cōsulibus: qui senē se & solum in conspectum eorū cum aliquo militari praesidio perduceret. Sic quoque diffidens tumultumque metuens Drusum nepotem quem uinculis adhuc Romae continebat: solui si res posceret: ducemque constitui prae-

ceperat. Aptatis etiam nauibus ad quascunq; legiones meditabatur fugam: speculabundus ex altissima rupe identidem signa: quæ ne nuncij morarentur: tolli ꝑcul ut quicque factum presentiret: manducauerat. Verum & oppressa coniuratione Seiani nihilo securior aut constantior: per. ix. proximos menses non egressus est uilla: quæ uocatur Iouis.

De conuicijs & libellis contra eum editis.

u Rebant insuper anxiam mentem uaria undiq; cõuicia nullo non dãnatorum omne probri genus coram uel per libellos in orchestra positos ingerente: quibus quidem diuersissime afficiebatur: modo ut præ pudore ignota: & celata cuncta cuperet: nõnunq̃ eadẽ cõtineret et ꝓferret ultro ac uulgaret. Qui et Arthabani parthorũ regis laceratus ẽ litteris: parricidia: & cædes: et ignauiã et luxuriã obijcientis: monẽtisq; ut uoluntaria morte maxĩo iustissimoq; ciuium odio q̃ primũ satisfaceret. Postremo semet ipse ptrsus talis epistolæ pricipio tãtũ nõ summã malorũ suorũ ꝓfessus ẽ.

De epistola eius ad senatum & oratione factum suum pronunciantibus.

q Vid scribam uobis. P. C. aut quo modo scribã: aut quid oĩno non scribã hoc tempore. Dij me deæq; pœnis perdant: quẽ quotidie perire sentio. Scio: Existimãt q̃dã præscisse hæc eũ pitia futurorũ ac multo multo ante quãta se q̃nq; acerbitas et ĩfamia maneret prospexisse. Ideoq; ut ĩperiũ iniret et patris patriæ appellationẽ: et ne ĩ acta sua iuraretur obstinatissĩi recusasse: ne mox maiore dedecore ĩpar tantis honoribus inueniretur. Quod sane et ex oratione eius: quam de

utraq; re habuit colligi potest uel quum ait similem se semper sui futurũ: nec unq̃ mutaturũ mores suos q̃diu mentis sanæ fuisset: sed exẽpli causa cauendũ ne se senatus in acta cuiusq̃ obligaret: qui aliquo casu mutari posset: & rursus si quando autẽ: inquit de moribus deuoto q̃; uobis animo dubitaueritis: quod priusq̃ eueniat opto ut me supremus dies huic mutatæ uestræ de me opinioni eripiat: nihil honoris adijciet mihi patris appellatio: uobis autẽ exprobrabit: aut temeritatẽ delati mihi eius cognominis: aũt incõstantiã cõtrarij de me iudicij.

De statura: & mẽbris eius: et ualitudine et incessu.

c Orpore fuit amplo: atq; robusto: statura quæ iustam excederet: latus ab humeris & pectore cæterisq; mẽbris usq; imos pedes æqualis & congruẽs: sinistra manu agiliore ac ualidiore: articulis ita firmis ut recens integrũ malum digito terebraret. Caput pueri uel etiam adolescentis talitro uulneraret: colore erat candido: capillo pone occipitiũ summissiore: ut ceruicẽ etiã obteret: quod gẽtile in illo uidebatur: facie honesta in qua tamen crebri & subtiles tumores cũ prægrandibus oculis: & q quod mirum esset noctu etiam & in tenebris uiderent: sed ad breue & quũ primum e somno patuissent demũ rursum hebescebant. Incedebat ceruice rigida & obstipa abducto fere uultu plærũq; tacitus nullo aut rarissimo etia; cũ proximis sermone eoq; tardissimo nec sine molli quadam digitorum gesticulatione. Quæ omnia ingrata atq; arrogantiæ plena: & animaduertit Augustus in eo: & excusare tentauit sæpe apud senatum: ac populum professus naturæ uitia esse non animi. Valitudine prosperrima usus est tẽpore

quidem

quidem principatus pene toto ꝓpe illæsa: q̃uis trigesimo ætatis anno arbitratu eam suo rexerit sine adiumẽto consilioue medicorum.

De obseruatione religionum.

c Irca deos ac religiones negligentior quippe additus mathematicæ plenusq; persuasionis cuncta fato agi tonitrua tamen præter modum expauescebat: & turbatiore cælo nunq̃ nõ coronã laureã ceruice gestauit: ꝗ fulmine afflari negetur id genus frondis.

De artibus & disciplina eius.

a Rtes liberales utriusq; generis studiosissime coluit. In oratione latina secutus est Coruinum Messalam: quem senem adolescens obseruauerat: sed affectatione. & morositate nimia obscurabat stilum: ut aliquanto ex tempore: q̃ a cura præstantior haberetur. Cõposuit & carmen lyricũ: cuius est titulus cõquisitio de. I. Cæsaris morte: fecit & græca poemata imitatus Euphorionem & arrianũ & Partheniũ: quibus poetis admodum delectatus scripta eorũ & imagines publicis bibliothecis inter ueteres & præcipuos auctores dedicauit: & ob hoc plæriq; eruditorum certatim ad eum multa de his ediderunt. Maxime tamen curauit noticiam hystoriæ fabularis usq; ad ineptias atq; derisum. Nam & grammaticos: quod genus hominum præcipue: ut diximus: appetebat: eiusmõi fere quæstionibus experiebatur. Quæ mater Hecubæ: q̃d Achilli nomen inter uirgines fuisset: quid sirenes cãtare sint solitæ: & quo primum die post excessum Augusti curiã intrauit: quasi pietati simul ac religioni satisfacturus Minois exemplo: thure quidẽ ac uino: uerum sine tibi=

cine supplicauit: ut ille olim in morte filij.

De peritia sermonis græci: & abstinentia pronunciatus eius.

s Ermone græco q̃q̃ alias promptus & facilis non tamen usq; quaq; usus est: abstinuitq; maxime in senatu adeo quidem ut monopolium nominaturus prius ueniam postularet: q sibi uerbo peregrino utẽdum esset: atq; etiam in quodã decreto patrum quum εμβλημασ recitaretur cõmutandam censuit uocẽ: & pro peregrina nostratem requirẽdam: aut si nõ reperiretur uel pluribus: & per ambitum uerborum rem enunciandam militem quoq; græce testimonium interrogatum nisi latine respondere uetuit.

De infirmitate eius: et q ad urbem rediens retrocessit.

b Is oĩno toto secessus tp̃e Romam redire conatus: semel triremi usq; ad p̃ximos naumachiæ hortos subuectus ẽ: disposita statione p̃ rippas Tyberis quæ obuiã prodeuntes summoueret. Itẽ Appia usq; ad septimum lapidem: sed p̃spectis modo nec aditis urbis mœnibus redijt: primo incertũ qua de causa postea ostẽto territus: Erat ei in oblectamẽtis serpens dracho: quẽ ex cõsuetudine manu sua cibaturus quũ cõsumptũ a formicis inuenisset monitus est: ut uim multitudinis caueret. Rediens ergo prope campaniã asturæ in langorem incidit: quo paulũ leuatus circeios pertendit. Ac ne quã suspitionẽ infirmitatis daret: castrensibus ludis non t̃m interfuit solum: sed etiã missum in arenã aprum iaculis desuper petijt: statiq; latere cõuulso: & ut exæstuarat afflatus aura in grauiorem recidit morbum. Sustẽ=

tauit aũt aliquãdiu:quis Misenum usq; deuectus nihil ex ordine quotidiano prætermitteret: ne cõuiuia quidẽ ac cæteras uoluptates partim intẽperantia:partim dissimulatione·Nam Caridem medicum ꝙ cõmeatu abfuturus e cõuiuio egrediens manũ sibi osculandi causa apprehendisset:existimans tentatas ab eo uenas remanere:ac recũbere hortatus est:cœnamq; protraxit:nec abstinuit cõsuetudine quin tũc quoq; instãs in medio triclinio astãte littore singulos ualere dicẽtes appellaret·

De loco & tempore mortis eius·

Interim quum in actis senatus legisset:dimissos ac ne auditos quidẽ quosdã reos:de qbus stricti & nihil aliud q̃ nominatos ab indice scripserat·ꝓ cõtempto se habitũ fremens repetere capreas quoquo mõ destinauit: non temere quicq̃ nisi ex tuto ausurus: se & tempestatibus & ingrauescente ui morbi retentus:paulopost obijt ĩ uilla Luculiana octauo et septuagesimo ætatis anno:tertio & uigesimo imperij· deciosexto I.zl·apriles·Gn·Acerronio Proculo·C·Portio Nigro consulibus·Sunt qui putent uenenũ ei a Caio datũ lentum atq; tabificum·Alij in remissione fortuitæ febris cibum desideranti negatum· Nonnulli puluinũ iniectum quũ extractũ sibi deficiẽti annulũ mox resipiscẽs requisisset·Sæneca eum scribit intellecta defectione exemptum annulũ quasi alicui traditurum parumper tenuisse : dein rursus aptasse digito et compressa sinistra manu iacuisse diu immobilem subito uocatis ministris ac nemine respondente consurrexisse:nec procul a lectu deficientibus uiribus concidisse·

De signis præcedentibus mortem eius·

s Vpremo natali suo Apolline Temenitẽ & am plitudinis: & artis eximiæ aduectũ Syracusis: ut in bibliotheca noui templi poneretur: uiderat per quietem affirmantem non posse se ab ipso dedicari: & ante paucos q̃ obiret dies: turris phari terræmotu capreis concidit: ac miseni cinis fauilla & carbonibus ad callefaciendum triclinium illatus extinctus: & iã diu frigidus exarsit. Repẽte prima uespera: atq; in multam noctem pertinaciter luxit.

De læticia Romanorũ in morte eius et gestis p eos.

m Orte eius ita lætatus est populus: ut ad primũ nuncium discurrentes: pars Tyberiũ in Tyberim clamitarent: pars terram matrem deosq; manes orarent; ne mortuo sedem ullam nisi inter impios darent. Alij uncum & gemonias cadaueri minarentur: exacerbati super memoriam pristinæ crudelitatis etiã recenti atrocitate. Nam cum senatusconsulto actum esset: ut pœna damnatorum in decimum semper diem differretur: forte accidit ut quorundam supplicij dies is esset: quo nunciatum de Tiberio erat hos implorãtes hominum fidem: quia absente adhuc Caio nemo astabat qui adiri interpellariq; posset: custodes ne quid aduersus constitutum facerent: strangulauerunt: abieceruntq; in gemonias creuit' igitur inuidia quasi etiam post mortem tyranni sæuicia permanente: corpus ut moueri a Miseno cœpit: conclamantibus plærisq; Atellam potius deferendum: & in amphiteatro semiustulandum: Romam per milites deportatum est crematumq; publico funere.

De testamento & ultima dispositione eiusdem.

t Eſtamentum duplex ante biennium fecerat alterum ſua:alterum liberti manu:ſed eodem exemplo:obſignaueratq; etiam humillimorum ſignis· Eo teſtamento hæredes æquis partibus reliquit Caium ex Germanico : & Tiberium ex Druſo nepotes: ſubſtituitq; inuicem · Dedit & legata plæriſq;: inter quos uirginibus ueſtalibus ac militibus uniuerſis : plæbiq; Romanæ uiritim:atq; etiā ſeparati uicorū magiſtris·

C·SVETONII TRANQVILLI DE VITA XII·CAESARVM LIBER QVARTVS·

C·CALIGVLA CAESAR·

De germanico patre Caij & geſtis eius·

g Ermanicus·C·Cæſaris pater Druſi:et iunioris Antoniæ filius a Tiberio patruo adoptatus:quæſturam quinquennium ante q̄ per leges liceret & poſt eam conſulatum ſtatim geſſit:miſſuſq; ad exercitum in Germaniam exceſſu Auguſti nunciato legiones uniuerſas imperatorem Tiberium pertinaciſſime recuſantes:& ſibi ſummam Reipub· deferentes incertum conſtantia an pietate maiore compeſcuit : atq; hoſte mox deuicto triumphauit· Conſul deinde iterum creatus : ac priuſq̄ honorem iniret : ad componendum orientis ſtatum expulſus:quum Armeniæ regem deuiciſſet:Cappadociam in prouinciæ formam redegiſſet:annum ætatis agens quartum & trigeſimum diuturno morbo Antiochiæ obijt:non ſine ueneni ſuſpicione · Nam præter liuores:qui toto corpore

erant: et spumas quæ per os fluebant: cremati quoq; cor inter ossa incorruptum repertum est: cuius ea natura existimatur: ut tinctum ueneno igne confici nequeat.

De morte Germanici.

O Biit autem (ut opinio fuit) fraude Tiberii: ministerio & opera. Cn. Pisonis: qui sub idem tempus Syriæ prepositus: nec dissimulans offendendum sibi aut patrem aut filium: quasi plane ita necesse esset etiam ægrum Germanicum grauissimis uerborum ac rerum acerbitatibus nullo adhibito modo affecit: propter quæ ut Romam rediit: pene discerptus a populo: a senatu capitis damnatus est. De uirtutibus animi et corporis germanici.

O Mnes Germanico corporis animiq; uirtutes: et quantas nemini cuiquam contigisse satis constat: formam & fortitudinem egregiam: ingenium in utroq; eloquentiæ doctrinæq; genere præcellens: beniuolentiam singularem conciliandæq; hominum gratiæ: ac promerendi amoris mirum et efficax studium: formæ minus congruebat gracilitas crurum: sed ea quoq; paulatim repleta assidua equi uectione post cibum hostem cominus sæpe percussit: orauit causas etiam triumphalis: atq; inter cætera studiorum monumenta reliquit: & comœdias græcas Domi forisq; ciuilis: libera ac fœderata oppida sine lictoribus adibat. Sicubi clarorum uirorum sepulchra cognosceret: inferias manibus dabat. Cæsorum clade uariana ueteres ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus colligere sua manu & comportare primus aggressus est: obtrectatoribus etiam qualescunq; & quacunq; de causa nactus esset: lenis adeo & innoxius: ut pisoni decreta sua rescindenti clientelas diu uexanti

non prius succensere in animũ induxerit: q̃ ueneficiis quoq; & deuotionibus impugnari se comperisset. Ac ne tunc quidem ultra progressus: q̃ ut & amicitiam ei more maiorum renunciaret: mandaretq; domesticis ultionem si quid sibi accideret.

De fauore & dilectione omnium ad eum.

q Varum uirtutũ fructum uberrimũ tulit: sic probatus: & dilectus a suis: ut Augustus (omitto ei necessitudines reliquas) diu cunctatus: an sibi successorem destinaret: adoptandum Tiberio dederit: sic uulgo fauorabilis ut plurimi tradant: quotiens aliquo adueniret: uel sicunde discederet: præ turba occurrentium: prosequentiũue: nonnunq̃ eum discrimine uitæ adiisse. E germania uero post compressam seditionẽ reuertenti prætorianas cohortes uniuersas prodiisse obuiam: q̃uis pronunciatũ esset: ut duæ tantũmodo exirẽt: populi aũt Romani sexum: ætatem: ordinem: omnem usq; ad uicesimum lapidem effudisse se.

De præsagiis: quæ diem mortis Germanici præuenerunt: & de luctu etiam barbarico.

t Amen longe maiora & firmiora de eo iudicia in morte: ac post mortem extitere: quo defunctus est die lapidata sunt templa: subuersæ deum aræ: lares a quibusdam familiares in publicum abiecti: partus coniugum expositi: quin & barbaros ferunt: quibus intestinũ: quibusq; aduersus nos bellũ esset: uelut in domestico communiq; mœrore consensisse ad inducias. Regulos quosdam barbam posuisse: & uxorum capita rasisse ad indicium maximi luctus. Regum etiam regem & exercitatione uenandi: & conuictu Me=

stiganũ abstinuisse:qđ apud parthos iusticij istar est.

De mœsticia & luctu in urbe de morte eius.

r Omæ equidẽ quũ ad primã famã ualitudinis attonita & mœsta ciuitas sequentes nuncios opperiretur:& repente iam uesperi incertis auctoribus cõualuisse tandẽ percrebruisset: passim cũ luminibus & uictimis in capitoliũ concursum est:ac pene reuulsæ templi fores:ne qđ gestientes uota reddere moraretur. Expergefactus e somno Tiberius est gratulantiũ uocibus:atq; undiq; concinentiũ:salua Roma:salua patria:saluus est Germanicus. Et ut demũ fato functũ palam factum est:nõ solatijs ullis:non edictis inhiberi luctus publicus potuit:durauitq; etiam per festos decembris mensis dies. Auxit gloriam:desideriumq; defuncti & atrocitas insequentiũ tẽporũ cũctis nec temere opinantibus reuerentia eius:ac metu repressam Tiberij sæuiciam:quæ mox eruperit.

De uxoribus & filijs Germanici.

h Abuit in matrimonio Agrippinã. M. Agrippæ & iuliæ filiã. et ex ea nouẽ liberos tulit: quorũ duo infantes adhuc rapti : unus iam puerascens insigni festiuitate:cuius effigiem habitu cupidinis in æde capitolinæ Veneris Liuia dedicauit. Augustus in cubiculo suo positam quotienscunq; introiret exosculabatur Cæteri superstites patri fuerunt. Tres sexus fœminini: Agrippina. Drusilla: Liuilla : continuo triennio natæ: totidem mares Nero:& Drusus:& . C. Cæsar. Neronem & Drusum senatus Tiberio criminante hostes iudicauit.

De loco & tempore natiuitatis. C. Cæsaris.

C Aius Cæsar natus est pridie kalendas septembres: patre suo: & C· Fonteio· Capitone cõsulibus: ubi natus sit incertum diuersitas tradentium facit Cn· Lentulus Gætulicus tyburi genitũ scribit· Plinius Secundus in treueris uico ambitarino supra confluentes· Addit etiã ꝓ argumento aras ibi ostẽdi inscriptas ob Agrippinæ puerperiũ· Versiculi imperante mox eo diuulgati apud hibernas legiones ꝓcreatũ indicant·

In castris natus: patrijs nutritus in armis:
Iam designanti principis omen erat·

Ego in actis Antij inuenio æditum· Gætulicum refellit Plinius quasi mentitum per adulationem ut ad laudes iuuenis gloriosiq; principis aliquid etiam ex urbe Herculi sacra sumeret: abusumq; audẽtius mendacio: quod ante annum fere natus Germanico filius tyburi fuerit appellatus & ipse· C· Cæsar: de cuius amabili pueritia: immaturoq; obitu supra diximus· Pliniũ arguit ratio temporũ· Nam qui res Augusti memoriæ mandarunt· Germanicum ex acto consulatu in galliam missum consentiũt iã nato Gaio· Nec Plinij opinionem inscriptio aræ quicq̃ adiuuerit: quum Agrippina in ea regione filias enixa sit· Et qualiscũq; partus sine ullo sexus discrimine puerperiũ uocetur: quod antiq̃ etiã puellas pueras: sicut & pueros puellos dictitarent· Extat & Augusti epistola ante paucos q̃ obiret menses ad Agrippinam neptẽ ita scriptã· De Caio hoc· (Neq; enĩ quisq̃ iã alius infans nomine pari tunc supererat) puerũ Caiũ· xv· kallen· iunij (si dij uolent) ut ducerent Talarius & Asellius heri cũ his cõstitui· Mitto præterea cũ eo ex seruis meis medicũ: quem scripsi Germanico: si uellet ut reti=

neret: ualebis mea Agrippina: & dabis operam ut ualens peruenias ad Germanicum tuum. Abũde arbitror patere nõ potuisse ibi nasci Caium: quo prope bimulus demum perductus ab urbe sit. Versiculorũ quoq; fidem eadẽ hæc eleuant: & eo facilius q hi sine auctore sunt Sequenda igitur est (quæ sola anterior restat) & publici instrumẽti auctoritas. Præsertim cũ Caius Antiũ oĩbus semp locis: atq; secessibus prelatũ non aliter q̃ natale solũ dilexerit. Tradaturq; etiã sedẽ ac domicilium imperij tædio urbis transferre eo destinasse.

De cognomine Caij: et ubi primo fuerit educatus.

C Aligulæ cognomen castrẽsi loco traxit: quia manipulario habitu ĩter milites educabatur: apud quos quantũ præterea per hanc nutrimentorum consuetudinẽ amore & gratia ualuerit: maxime cognitũ est. cũ post excessum Augusti: tumultuantes & in furorẽ usq; precipites: solus haud dubie cõspectu suo flexit. Nõ enĩ prius destiterunt: q̃ obligari eũ ob seditionis periculum: & in pximã ciuitatẽ demandari aiaduertissent: Tunc demũ ad pœnitentiã uersi represso ac retento uehiculo inuidiam quæ sibi fieret: deprecati sunt.

De loco & apud quos secundo fuerit educatus.

C Omitatus est patrẽ: in syriaca expeditiõe unde reuersus primũ in matris: deinde ea relegata in Liuiæ Augustæ pauiæ suæ contubernio mansit: quã defunctã pretextatus etiã tũ p rostris laudauit. Trãsijtq; ad Antoniã auiã: & unde uicesimo ætatis anno accitus capreas a Tiberio: uno atq; eodẽ die togã sumpsit barbãq; posuit sine ullo honore qualis cõtigerat tyrocinio fratrum eius: hic omnibus insidijs tentatus Elicientiũ.

Cogentiumq; se ad quærelas: nullam unq̃ occasionem dedit· Perinde oblitterato suorum casu: ac si nihil cuiq̃ accidisset: quæ uero ipse pateretur incredibili dissimulatione transmutans· tantiq; in auum & qui iuxta erant obsequij: ut non immerito sit dictum: nec seruum meliorem ullum: nec deteriorem dominum fuisse·

De signis sæuiciæ eius in iuuentute·

n Aturam tamen sæuam atq; probrosam: nec tũc quidem inhibere poterat: quin & animaduersionibus pœnisq; ad supplicium datorum cupidissime interesset: & ganeas atq; adulteria capillamento celatus: & ueste longa noctibus ambiret: ac scænicas saltãdi canendiq; artes studiosissime appeteret: facile id sane Tiberio patiente si per has mansuefieri posset ferũ eius ingenium: q̃ sagacissimus senex ita prorsus perspexerat: ut aliquotiens prædicaret exitio suo oĩumq; Caiũ uiuere: & se natricem (serpentis id genus)· P·R· phaetontem orbi terrarum educare·

De uxore eius et suspitione ueneficij in Tiberium·

n On ita multo post Iuniã Claudillã· M· Syllani nobilissimi uiri filiam duxit uxorẽ· Deinde augur in locũ fratris sui Drusi destinatus: prius q̃ inaugeraretur: ad pontificatũ traductus est: insigni testimonio pietatis atq; indolis quũ deserta desolataq; reliqs subsidijs aula: Seiano hospite suspecto: mox et oppresso ad spem successionis paulatim admoueretur· Q uã quo magis cõfirmaret amissa Iunia ex partu Enniã Neuiã macronis uxorẽ: q̃ tũ p̃torianis cohortibus p̃erat: solicitauit ad stuprũ: pollicitus et matrimoniũ suũ si potitus imperio fuisset: deq; ea re et iureiurando et chirogapho

cauit: per hãc insinuatus Macroni ueneno Tiberiũ aggressus ẽ: ut qdã opinãtur: spirãtiq; adhuc detrahi annulũ: et qm̃ suspitionẽ retinentis dabat: puluinũ iussit inijci: atq; etiã fauces manu sua oppressit: liberto q ob atrocitatẽ facinoris exclamauerat cõfestim in crucem acto. Nec abhorret a ueritate: quũ sint qdã auctores: ipz postea & si nõ de ꝑfecto: at certe de cogitato quondam parricidio ꝓfessũ: gloriatũ em̃ eẽ assidue: et in cõmemoranda sua pietate ad ulciscendã necẽ matris et fratrũ introisse se cũ pugione cubiculũ Tiberij dormiẽtis: et misericordia correctũ abiecto ferro recessisse nec illum: q̃q̃ sensisset: aut inquirere quicq̃: aut exequi ausum.

De imperio Caij Caligulæ Cæsaris.

s Ic imperiũ adeptus. P. R. uel ut ita dicã: hoĩum genus: uoti cõpotẽ fecit. exoptatissimus priceps maxime parti ꝓuincialiũ ac militũ q infantẽ plæriq; cognouerãt: sed et uniuersæ plebi urbanæ ob memoriã Germanici patris: miserationemq; ꝓpe afflictæ domus Itaq; ut a Miseno mouit q̃uis lugẽtis habitu: et funus Tiberij ꝓsequẽs tñ inter altaria et uictimas ardentesq; tædas densissimo: et lætissimo obuiorũ agmine incessit super fausta nomina: sydus: et pullum: et pupum: et aliũ num appellantium.

De gestis in initio principatus eius.

i Ngressoq; urbẽ statim consensu senatus: et irrũpentis in curiã turbæ irrita Tiberij uolũtate: q testamento alterũ nepotẽ suũ pretextatũ adhuc cohæredẽ ei dederat ius arbitriũq; oĩum rerũ illi ꝑmissum est tanta publica læticia: ut tribus ꝓximis mensibus (ac ne totis quidẽ) supra centũ. lx. milia uictimarũ cæsa tradã

tur·Q uũ deinde paucos post dies in ꝓximas cãpaniæ insulas traiecisset·uota ꝓ reditu suscepta sunt:ne minimã quidẽ occasionem quoq; omittente in testificãda sollicitudine & cura de incolumitate eius·Vt uero in aduersam ualitudinẽ incidit pernoctantibus cũctis circa palatiũ nõ defuerũt:q depugnaturos se armis ꝓ salute ægri:quiq; capita sua titulo ꝓposito uouerẽt·Accessit ad immensum ciuiũ amorẽ notabilis etiã externorũ fauor·Nãq; Arthabanus parthorũ rex odiũ semp contentũq;Tiberij pre se ferẽs amicitiã eius ultro petijt uẽitq; ad colloquiũ legati cõsularis:et trãsgressus euphratem aqlas & signa Romana:Cæsarũq; imagines adorauit·

De pijs et ciuilibus gestis p eũ in initio principatus·

i Ncendebat & ipse studia hominum omni genere popularitatis· Tiberio cum plurimis lachrymis pro concione laudato funeratoq; amplissime: confestim pandatoriam & pontias ad transferendos matris fratrisq; cineres festinauit tempestate turbida: quo magis pietas emineret·adijtq; uenerabũdus:ac per semet in urnas cõdidit·Nec minore scæna hostiam prefixo in biremis puppe uexillo:& inde Romam tyberi subuectos per splendidissimũ quemq; equæstris ordinis medio:ac frequenti die duobus ferculis mausoleo intulit·Inferiasq; his annua religiõe publice instituit: & eo amplius matri circenses:carpentumq; quo in pũpa traduceretur·At in memoriam patris septembrem mensem germanicũ appellauit·Post hæc Antoniæ auiæ quicquid unq̃ Liuia Augusta honorum cepisset:uno senatusconsulto congessit·Patruum Claudium equitem Romanum ad id tempus collegam sibi in consulatu

assumpsit. Fratrē Tiberium die uirilis togæ adoptauit:
appellauitq; pricipem iuuentutis. De sororibus auctor
fuit ut oibus sacramentis afficerētur. Neq; me liberosq;
meos cariores habeo quam Caium et sorores eius Item
relationibus cōsulum: quod bonum fœlixq; sit. C. Cæsa=
ri sororibusq; eius: pari popularitate damnatos: relega
tosq; restituit. Criminumq; si qua residua ex priore tem=
pore manebāt oīum gratiā fecit. Cōmētarios ad matris
fratrūq; suorū cās ꝑtinentes: nec cui postmodū delato=
ri aut testi maneret ullus metus: conuectos in forū: &
ante clare obtestatus deos: neq; legisse neq; attigisse
quicq̄ concremauit. Libellum de salute sua oblatum nō
recepit: contendens nihil sibi admissum: cur cuiq̄ inui=
sus esset: negauitq; se delatoribus aures habere.

De ciuilibus gestis & moderatione eius.

s Pintrias monstrosarū libidinū ægre ne ꝓfundo
mergeret exoratus urbe summouit. Titi Labie=
ni: Cordij Cremutij: Cassi Seueri scripta senatuscon=
sultis abolita requiri: et esse i manibus: lectitariq; ꝑmis
sit: qn̄ maxime sua iteresset ut facta quæq; posteris tra=
dātur. Rationes impij Ab Augusto ꝓponi solitas: sed a
Tiberio intermissas publicauit. Magistratibus liberam
iurisdictionem: & sine sui appellatione concessit: Equi
tes Romanos seuere curioseq; nec sine moderatiōe reco
gnouit. Palam adempto equo: quibus aut probri aliq̄d:
aut ignominæ inesset: eorū qui minore culpa tenerētur:
nominibus modo in recitatione preteritis: ut leuior la=
bor iudicātibus foret. Ad quattuor priores quintam de
curiā addidit. Tentauit et comitiorū more reuocato suf
fragia populo reddere. Legata ex testamēto Tiberij q̄q̄

abolito:sed & liuiæ Augustæ:qđ Tiberius suppresse=
rat:cũ fide ac sine calũnia repræsentata psoluit·Ducẽte
simã auctionũ Italiæ remisit·Multis incẽdiorũ damna
suppleuit:ac si quibus regnũ restituit:affecit et fructũ
omnem uectigaliorum:& redituũ medij tẽporis ut An
tiocho comageno sestertium miles conficatum·Quoq;
magis nullius nõ boni exempli fautor uideretur:mulie
ri libertinæ octoginta donauit: ꝙ excruciata grauissi
mis tormentis de scelere patroni reticuisset·Quas ob
res ĩter reliquos honores decretus est ei clipeus aureus:
quẽ quot annis certo die collegia sacerdotũ in capitoliũ
ferrent senatu ꝓsequente:nobilibusq; pueris:ac puellis
carmine modulato laudes uirtutum eius canentibus·
Decretum autem ut dies quo cœpisset imperium palilia
uocaretur: uelut argumentum rursus conditæ urbis·

De consularibus per eum gestis:& de liberali=
tate eius ad populum·

c Onsulatus quattuor gessit:primũ ex kalendis
ianuarij per duos menses:secundum ex kalẽdis
ianuarij per trigĩta dies·tertium usq; in idus ianuarij·
quartum usq;·vij·idus easdem· Ex omnibus duos nouis=
simos coniunxit : tertium autem lugduni inijt solus:
non ut quidam opinantur superbia negligentiaue : sed
ꝙ defunctum sub kalendarum diem collegam rescisse
absens non potuerat· Congiarium populo bis dedit tre
cenos sestertios : totiens abundantissimum epulum
senatui equestriq; ordini etiam coniugibus ac liberis
utrorumq;·Posteriore epulo forensia insuper uiris:pue
ris : ac fœminis fascias purpuræ:ac conchilij distribuit
Et ut læticiã publicã in ꝑpetuũ quoq; augeret adiecit

diem saturnalibus: appellauitq; iuuenalem.

De spectaculis per eum editis.

m Vnera gladiatoria parti in amphiteatro tauri: partim in septis aliquot edidit: qbus inseruit cateruas afrorum: campanorũq; pugilũ ex utraq; regione electissimorũ. Neq; spectaculis semper ipse præsedit sed interdum aut magistratibus aut amicis præsidendi munus iniunxit. Scænicos ludos: & assidue: & uarij generis: multifariam fecit quosdam & nocturnos accẽsis tota urbe luminibus. Sparsit & missilia uariarum rerum: & panaria cũ obsonio uiritim diuisit: qua epulatione equiti Romano contra se hilarius auidiusq; uescenti partes suas misit: Sed & senatori ob eãdem causam codicillos: quibus prætorem eum extra ordinẽ designabat: edidit & circenses plurimos a mane usq; ad uesperam interiecta modo affricanarũ uenatione: modo Troiæ decursione: & quosdam præcipuos mynio & chrysocolla constrato circo: ne ullis nisi ex senatorio ordine aurigantibus cõmisit: & subitos: quũ lege lutiana apparatum circi prospicere pauci ex proximis menianis postulassent.

De nouo genere spectaculi per eum edito.

n Ouum præterea atq; inauditũ genus spectaculi excogitauit. Nã baiarũ mediũ interuallũ & puteolanas moles triũ miliũ & sexcentorũ fere passiũ ponte cõiunxit Cõtractis undiq; onerarijs nauibus & ordine duplici ad anchoras collocatis: superiectoq; aggere terræno: ac directo in appiæ uiæ formam p hunc pontem ultro citro cõmeauit: biduo continenti primo die phalerato equo insigniq; quercica corona & cetra

et gladio;

et gladio: aureaq; chlamyde· Postridie quadrigario habitu curriculoq; bijugi famosorum equorũ præ se ferẽs Dareum puerũ ex parthorũ obsidibus: comitante prætorianorum agmine: et in essedo cohorte amicorũ· Scio plærosq; æstimasse talem a Caio pontẽ excogitatũ æmulatione Xerxis: qui non sine admiratione aliquãto angustiorem hellespontẽ cõtabulauerit· Alios ut Germaniam & Britanniã q̃bus imminebat alicuius immensi operis fama territaret· Sed auum meũ narrantẽ puer audiebam causam operis ab interioribus aulicis proditam q̃ Thrasyllus mathemathicus: anxio de successore Tiberio: & in uerum nepotem proniori affirmasset: non magis Caium imperaturum: q̃ per baianum sinum equis discursurum·

De spectaculis per eum peregre factis·

e Didit & peregre spectacula in Sicilia· Syracusis Atticos ludos: & in Gallia lugduni miscellos· sed & certamen quoq; grææ latinæq; facundiæ: quo certamine ferunt uictoribus præmia uictos cõtulisse: eorundẽ & laudes cõponere coactos: eos autẽ q̃ maxime displicuissent: scripta sua spongia linguaue delere iussos: nisi ferulis obiurgari: aut flumine proximo mergi maluissent·

De operibus publicis per eũ editis & peractis·

o Pera sub Tiberio semiperfecta templũ Augusti theatrũq; Pompeij absoluit· Inchoauit autem aquæ ductũ regione tyburti: & amphitheatrum iuxta septa· Q uorũ operum a successore eius Claudio: Alterũ peractum: omissum alterũ est· Syracusis collapsa uetustate mœnia: deorũ ædes refectæ: destinauerat & sami

Polycratis regiā restituere. Mileti didymeum peragere: In iugo alpium urbē condere: sed ante oīa isthmum in Achaia perfodere. Miseratq; iam ad dimetiendum opus primipilarem Caium.

De uana gloria & elatione eiusdem.

b Actenus quasi de principe: reliqua ut de monstro narranda sunt. Cōpluribus cognominibus assumptis. (Nā & pius: & castrorū filius: & pater exercituū: & optimus maximus Cæsar uocabatur) quū audiret forte reges: qui officij causa in urbē aduenerāt cōcertantes apud se super cœnam de nobilitate generis exclamauit. εἶς κοίρανος ἔστω εἷς βασιλεύς: id est unus dominus sit unus rex. Nec multū abfuit qui statim diadema sumeret: speciemq; principatus ī regni formam conuerteret. Verum admonitus & principum & regum se excessisse fastigium: diuinam ex eo maiestatem asserere sibi cœpit. datoq; negocio ut simulacra numinū religione & arte præclara: inter quæ olympici Iouis apportarentur egregia: quibus capite dempto suū imponeretur. partem palatij ad forum usq; promouit. atq; æde Castoris & Pollucis in uestibulū transfigurata cōsistens sæpe inter fratres deos medium adorandum se adeuntibus exhibebat: & quidem eum latialem Iouem consalutauerūt. Templum etiā numini suo propriū & sacerdotes: & excogitatissimas hostias instituit. In templo simulacrū stabat aureū iconiū. Amiciebaturq; quotidie ueste quali ipse uteretur. Magisteria sacerdotij ditissimus quisq; & ambitione & licitatione maxima uicibus cōparabāt. Hostiæ erāt phœnicopteri pauones erithotaōes numidicæ meleagrides pha

sianæ: quæ generati p singulos dies imolarentur: & noctibus quidē plenā fulgentēq; lunam inuitabat assidue in amplexus: atq; cōcubitū· Interdiu uero cū capitolino Ioue secreto fabulabatur: modo insusurrans: ac præbens inuicē aures: modo clarius: nec sine iurgijs· Nā uox cōminātis audita est εἴσ γαῖαν Δαναῶν ϖέρω σε: id est ad terram græcorū trāsferā te donec exoratus ut referebat: & in contubernium ultro inuitatus· super templū diui Augusti ponte transmisso palatium capitoliumq; coniunxit· Mox quo ppior esset in area capitolina nouæ domus fundamenta iecit·

De eodem & de detractione & sæuicia eius contra propinquos·

a Grippæ se nepotē neq; credi: neq; dici ob ignobilitatē eius uolebat: succensebatq; si q uel oratione uel carmine imaginibus eū Cæsarum insererent· Prædicabat autē matrē suā ex incesto: qđ Augustus cū Iulia filia admisisset procreatā· Ac nō cōtentus hac Augusti insectatione: actiacas singulasq; uictorias ut funestas populo Romano & calamitosas uetuit solennibus ferijs celebrari· Liuiā Augustā proauiā Vlyssem stolatum idētidem appellans: etiam ignobilitatis quadā ad senatum epistola arguere ausus est: quasi materno auo decurione fundano ortam: quum publicis monumentis certum sit Aufidium Lingonem Romæ honoribus functum· Auiæ Antoniæ secretum petēti denegauit nisi ut interueniret Macro præfectus· Ac per istiusmodi indignitates & tedia causa extitit mortis dato tū: ut qdā putant: etiā ueneno· Nec defunctæ ullum honorem habuit: prospexitq; e triclinio ardentem rogum· Fratrem

Tiberium inopinantē repente immisso tribuno militū interemit. Syllanum item socerum ad necem secandasq; nouacula fauces compulit. Causatus in utroq; quod hic ingressum se turbatius mare nō esset secutus: ac spe occupandi urbem si quid sibi per tempestates accideret remāsisset. Ille antidotum oboleuisset: quasi ad præcauenda uenena sua sumptum. Quum & Syllanus impatientiam nauseæ uitasset: & molestiam nauigandi: & Tiberius propter assiduam et ingrauescentem tussim medicamento usus esset. Nam successorem imperij Claudium patruum non nisi in ludibrium reseruauit.

De libidine eius cum omnibus sororibus.

C Vm oībus sororibus suis stupri consuetudinē fecit. plenoq; cōuiuio singulas infra se uicissim collocabat uxore supra cubante. Ex his Drusillam uiciasse uirginem prætextatus adhuc creditur. Atq; etiam in cōcubitu eius quondam depræhensus ab auia Antonia apud quam simul educabantur. Mox Lucio Cassio Longino consulari collocatam abduxit: & in modum iustæ uxoris propalam habuit. Hæredem quoq; bonorum atq; imperij æger instituit: eadem defuncta iusticium indixit: in quo risisse: lauisse cœnasse cū parentibus aut coniuge: liberisue capitale fuit: ac mœroris impatiens: quum repente noctuq; profugisset ab urbe: transcurissetq; Campaniam Syracusas petijt: rursusq; inde propere redijt: barba capilloq; promisso: nec unq̄ postea (quantiscunq; de rebus) ne pro concione quidem populi: aut apud milites: nisi per nomen Drusillæ deierauit. Reliquas sorores nec cupiditate tanta: nec dignatiōe dilexit: ut quas sæpe exoletis

suis prostrauerit: quo facilius eas in causa Aemylij Le=
pidi condemnauit quasi adulteras · & insidiarum ad=
uersus se cõscias nec solum chirographa oĩum requisita
fraude ac stupro diuulgauit: sed et tres gladios in nece
sua præparatos marti ultori addito elogio cõsecrauit·

De matrimonijs & uxoribus eius·

m Atrimonia contraxerit turpius: an dimiserit:
an tenuerit non est facile discernere Liuiam
Horestillam Caio pisoni nubentem quum ad officium
& ipse uenisset: ad se deduci imperauit: intraq; pau=
cos dies repudiatam biennio post relegauit: quod repe
tisse usum prioris mariti tpe medio uidebatur· Alij tra
dunt adhibitum cœnæ nuptiali mandasse ad Pisonem
contra accumbentem: noli uxorem meam premere: sta=
timq; e conuiuio abduxisse eam secum: & proximo
die edixisse matrimonium sibi repertum exemplo Ro=
muli: & Augusti· Loliam Paulinam Caij Memmij cõ
sularis exercitus regentis nuptam: facta mentione auiæ
eius ut quondam pulcherrime subito ex prouincia euo=
cauit: ac perductam a marito coniunxit sibi: breuiq;
missam fecit interdicto cuiusq̃ in perpetuum coitu· Ce
soniam neq; facie insigni: neq; ætate integra: matrem=
q; iam ex alio uiro trium filiarum: sed luxuriæ ac lasci
uiæ perditæ: & ardentius & constantius amauit: ut
sæpe chlamyde peltaq; & galea armatam & iuxta
adequitantem militibus ostenderit: amicis uero etiam
nudam· Quam enixam uxorio nomine dignatus est:
uno atq; eodem die professus & maritum se eius &
patrem infantis ex ea natæ· Infantem autem Iuliam
Drusillam appellatam per omnium dearum templa

circũferens Mineruæ gremio imposuit: alendãq; & instituendã cõmendauit. Nec ullo firmiore indicio sui seminis esse credebat: quã feritatis: quæ illi quoq; tanta iam tunc erat: ut infestis digitis ora & oculos simul ludentium infantium incesseret.

De crudelitate eius contra propinquos & ceteros.

i Ene ac frigidũ sit his addere quo ꝓpinquos amicosq; pacto tractauerit. Ptolemæum regis Iubæ filiũ cõsobrinũ suũ (erat enim & is M. Antonij et Helenæ filia nepos) & in primis ipsum Macronem ipsam Enniã adiutores imperij: quibus oĩbus pro necessitudinis iure: proq; meritorum gratia cruenta mors persoluta est. Nihilo reuerentior leniorue erga senatum. quosdam summis honoribus functos ad esedũ sibi currere togatos per aliquot passuum milia & cœnanti modo ad pluteũ modo ad pedes stare succinctos linteo passus est. Alios cũ clam interemisset citare nihilominus ut uiuos perseuerauit: paucos post dies uolũtaria morte perijsse mentitus. Consulibus oblitis de natali suo edicere abrogauit magistratum: fuitq; per triduum sine summa potestate resp. Quæstorem suum in coniuratione nominatum flagellauit ueste detracta subiectaq; : militum pedibus: quo firme uerberaturi insisterent. Simili superbia uiolentiaq; cæteros tractauit ordines. Inquietatus fremitu gratuita in circo loca de media nocte occupantium omnes fustibus abegit. ælisi per eum tumultũ uiginti amplius equites romani: totidem matronæ sup innumeram turbã cæterã. Scænicis ludis inter plebem & equitem causam discordiarũ serens decimas maturius dabat: ut equestres ab infimo quoq; occuparentur.

Gladiatorio munere reductis interdum flagrantissimo sole uelis emitti quenq; uetabat: Remotoq; ordinario apparatu rabidis feris uilissimos senio cōfectos gladiatores quoq; pegmares: patres familiarū notos: sed insignes debilitate aliqua corporis subijciebat· Ac nōnunq̃ horreis præclusis populo famem induxit·

Item de sæuicia & crudelitate eiusdem·

s Aeuiciam ingenij per hæc maxime ostēdit: quū ad saginā ferarum muneri præparatarū carius pecudes compararentur: ex noxijs laniandos adnotauit & custodiarum seriem recognoscens nullius inspecto elogio stans tantummodo intra porticum mediā a caluo ad caluum duci imperauit· Votum exegit ab eo: qui pro salute sua gladiatoriam operam promiserat: spectauitq; ferro dimicantem: nec dimisit nisi uictorem: & post multas preces alterum qui se periturum ea de causa uouerat: cunctantem pueris tradidit uerberatum: infulatumq; qui uotum reposcentes per uicos agerēt: quoad præcipitaretur ex aggere· Multos honesti ordinis deformatos prius stigmatum notis ad metalla & munitiones uiarum: aut ad bestias condemnauit: aut bestiarum more quadrupedes cauea coercuit: aut medios serra dissecuit· Nec omnes grauibus ex causis uerum male de munere suo opinatos: uel quod nunq̃ per genium suum deierassent: parentes supplicio filiorum interesse cogebat: quorum uni ualitudinem excusanti lecticam misit· Alium e spectaculo pœnæ epulis statim adhibuit: atq; omni comitate ad hilaritatem & iocos prouocauit· Curatorem munerum ac uenationum per continuos dies in conspectu suo cathenis uerberatum

non prius occidit:q̄ offensus putrefacti cerebri odore. Athelaniæ poetam ob ambigui loci uersiculum media amphitheatri arena igni cremauit. Equitem romanū obiectum feris:quum se innocentem proclamasset:reduxit abscissaq; lingua rursus induxit.

De sæuicia eius contra suos exules & senatorem.

r EuocatuM quendam a uetere exilio sciscitatus quidnam ibi facere consuesset: respondente eo p̄ adulationem deos semper orani:ut(quod euenit)periret Tiberius:& tu imperares opinās sibi quoq; exules suos mortem imprecari: misit circum insulas: qui uniuersos trucidarent. Quum discerpi senatorem concupisset:subornauit qui ingredientem curiam repente hostem publicum appellantes inuaderent: graphiisq; confossum lacerandum cæteris traderent. Nec ante satiatus est:q̄ mēbra & artus & uiscera hominis tracta per uicos:atq; ante se congesta uidisset.

De atrocibus dictis eius.

i Mmanissima facta augebat atrocitate uerborū nihil magis in natura sua laudare se ac p̄bare dicebat:q̄(ut ipsius uerbo utar) hoc est inuerecundiā. Monenti Antoniæ auiæ tanq̄ parum esset non obedire:memento ait omnia mihi in oēs licere. Trucidaturus fratrē:quē metu uenenorū præmuniri medicamentis suspicabatur. Antidotum inquit aduersus Cæsarem Relegatis sororibus non solum insulas habere se:sed etiam gladios minabatur. Prætorium uirum ex secessu Anticyræ: quā ualitudinis causa petierat:propagari sibi commeatum sæpius desiderantem: quum mandasset interimi : adiecit necessariā esse san-

gũinis missionem: cui tamdiu nõ prodesset helleborum Decimo quoq; die numerũ puniendorũ ex custodia sub scribens rationem se purgare dicebat· Gallis Græcisq; aliquot uno tempore condemnatis gloriabatur gallo=græciam se subegisse·

De atrocibus & diris factis eius·

n On temere in quẽq̃ nisi crebris: & minutis ictibus aĩaduerti passus est: ꝑpetuo notoq; iã præcepto ita fieri: ut se mori sentiat· Punito ꝑ errorem nominis alio: quã quem destinauerat: ipsum quoq; paria meruisse dixit· Tragicũ illud subinde iactabat: oderint: dum metuãt sæpe in cunctos pariter senatores: ut Seiani clientes matris: ac fratrum suorũ delatores inuectus est prolatis libellis: quos crematos simulauerat· defensaq; Tiberij sæuicia quasi necessaria: cum tot criminantibus credendum esset· equestrem ordinem ut scænæ arenæq; deuotum assidue proscidit· Infensus turbæ fauenti aduersus studium suum exclamauit· V tinã populus Romanus unam ceruicem haberet: quũq; Tetrinius latro postularetur: & qui postularent tetrinios esse ait Retiarij tunicati quinq; numero gregatim dimicantes sine certamine ullo totidem secutoribus succubuerant: quum occidi iuberentur unus resumpta fuscina omnes uictores interemit: hanc ut crudelissimam cædem & defleuit edicto: & eos qui spectare sustinuissent: execratus est·

De quærela eius contra suorũ temporũ fœlicitatem·

q V eri etiam palam de cõditione temporum suorum solebat: ꝙ nullis calamitatibus publicis insignirentur· Augusti principatum clade uariana: Tibe=

rij ruina ſpectaculorum apud fidenas memorabile factum: ſui obliuionem imminere proſperitate rerum: atq; identidem exercituum: cædes: famem: peſtilentiã incendia: hiatum aliquem terræ optabat.

De crudelitate eius etiam in cœnis ludis ſpectaculis & ſacris.

a Nimum quoq; remittenti: ludoq; et epulis dedito eadem dictorum factorumq; ſæuicia aderat. Sæpe in conſpectu prandentis uel commeſſantis ſeriæ quæſtiones per tormenta habebantur. Miles decollandi artifex quibuſcunq; e cuſtodia capita amputabat. Puteolis dedicatione pontis: quem excogitatum: ab eo ſignificauimus: quum multos e littore inuitaſſet ad ſe: repente omnes præcipitauit. Quoſdam gubernacula apprehendentes contis: remiſq; detruſit in mare. Romæ publico epulo ſeruum ob detractam lectis argenteã laminam tarnifici confeſtim tradidit: ut manibus abſciſſis: atq; ante pectus e collo pendentibus præcedente titulo: qui cauſam pœne indicaret per cœtus epulantiũ circunduceretur. Mirmilonem e ludo rudibus ſecum batuentem: & ſponte proſtratum confodit ferrea ſica ac more uictorum cum palma diſcurrit. Admota altaribus uictima ſuccinctus poparum habitu: elato alte malleo cultrarium mactauit: lautiore conuiuio effuſus ſubito in cachinnos: conſulibus qui iuxta cubabant quidnam rideret blande quærentibus: quid inquit niſi uno meo nutu iugulari utrunq; ueſtrum ſtatim poſſe.

De Apelle per eum flagellato:
& alijs geſtis eius.

i Nter uarios iocos: quum assistens simulacro Iouis· Apellem tragœdum cõsuluisset uter illi maior uideretur: cunctantem flagellis discidit: collaudans subinde uocem deprecantis: quasi etiam in gemitu prædulcem· Q uotiens uxoris uel amiculæ collum exoscularetur addebat: tã bona ceruix simulac iussero demetur quin et subinde iactabat exquisiturũ semel fidiculis de Cesonia sua cur eam tantopere diligeret·

De malignitate & superbia eius contra omnes·

n Ec minore liuore ac malignitate q̃ superbia sæuiciaq; pene aduersus omne genus hominum grassatus est· Statuas uirorũ illustriũ ab Augusto ex capitolina area propter angustias in martiũ campum collatas ita subuertit atq; disiecit: ut restitui saluis titulis non ualuerint· V etuit posthac uiuentium cuiq̃ usq̃ statuam aut imaginem nisi se consulto & auctore poni· Cogitauit etiam de Homeri carminibus abolendis: cur enim sibi non licere dicens quod Platoni licuisset: qui eũ e ciuitate quam constituebat eiecerit· Sed & V irgilij & Titi Liuij scripta & imagines paulũ abfuit: quin ex omnibus bibliothecis amouerit· Q uorũ alterum ut nullius ingenij minimæq; doctrinæ: alterũ ut uerbosum in hystoria negligentemq; carpebat· De iuris quoq; consultis quasi scientiæ eorum omnem usum aboliturus sæpe iactauit: se me hercle effecturum ne quid respondere possint præter æum·

Item de eodem & de inuidia eius contra omnes·

u Etera familiarũ insignia nobilissimo cuiq; ademit· Torquato torquẽ: Cicinato crimẽ· Cn· Põpeio stirpis ãtiquæ: magni cognomẽ· Ptolemæũ de quo

rettuli et accersitũ e regno: et exceptũ honorifice nõ alia
causa repẽte ꝓcussit: q̃ ꝙ edẽte se munus ingressum spe
ctacula cõuertisse hoĩm oculos fulgore purpureæ abollæ
aĩaduertit pulchros & comatos quotiens sibi occurre=
rent occipitio raso deturpabat. Erat e suis proculus pa
tre primipilari ob egregiã corporis amplitudinẽ et spe
ciem colossos dictus. Hunc e spectaculis detractũ: repẽte
& in arenã deductũ trahi: & mox oplomacho cõpa=
rauit: bisq; uictorẽ constringi sine mora iussit: & pan
nis obsitũ uicatim circũduci: ac mulieribus ostendi: de
inde iugulari. Nullus deniq; tã abiectæ cõditionis: tãq;
extremæ sortis fuit: cuius nõ commodis obtrectaret. Ne
morensi regi ꝙ multos iam annos potiretur sacerdotio
ualidiorẽ aduersariũ subornauit: quũ quodã die mune=
ris esedario porio ob ꝓsperã pugnã seruũ suũ manumit
tenti studiosius plausum esset: ita se ꝓripuit e spectacu=
lis: ut calcata lacinia togæ præceps per gradus iret indi
gnabundus: & clamitans dominũ gentiũ populũ ex re
leuississima plus honoris gladiatori tribuentem: q̃ con
secratis principibus: aut præsenti sibi.

De luxuria & libidine eiusdem.

P Vdicitiæ neq; suæ neq; alienæ pepercit. Marcũ
Lepidũ. M. Nestorẽ. Pantonimũ: quosdam obsi=
des dilexisse fertur cõmercio mutui stupri. Valerius Ca
tulus cõsulari familia iuuenis stupratũ a se ac latera si=
bi cõtubernio eius defessa etiã uociferatus est. Super so
rorũ incesta: & notissimũ ꝓstitutæ Pyrallidis amorẽ
non temere ulla illustriore fœmina abstinuit: quas plæ
rumq; cũ maritis ad cœnã uocatis: præterq; pedes suos
transeuntes diligenter ac lente mercantiũ more cõside=

rabat: etiam facie manu alleuans si quæ pudore sum=
mitterent· Quotiens deinde libuisset egressus triclinio
quum maxime placitam seuocasset: paulo post recenti=
bus adhuc lasciuiæ notis reuersus ue laudabat palam:
uel uituperabat singula numerans bona malaue corpo=
ris atq; concubitus· Quibusdam absentiũ maritorũ no
mine repudium ipse misit: iussitq; in acta referri·

De luxuria eiusdem in cœnis: balneis: ædificijs: et
alijs operibus·

n E potius sumptibus omnium prodigorum inge
nia superauit: commentus nouum balnearum
usum: portentosissima genera ciborum atq; cœnarum
ut callidis frigidisq; unguẽtis lauaretur: preciosissimas
margaritas aceto liquefactas sorberet: cõuiuijs ex auro
panes & obsonia apponeret: aut frugi hominem esse
oportere dictitans: aut Cæsarem quin & nummos non
mediocris summæ e fastigio basilicæ Iuliæ per aliquot
dies sparsit in plebem: fabricauit & de cedris liburni=
cas: gẽmatis puppibus uersicoloribus uelis: magna ther=
marum & porticuum & tricliniorum laxitate: ma=
gnaq; etiam uitium & Pomiferarum arborum uarie=
tate: quibus discumbens de die inter choros ac simpho=
nias littora campaniæ peragraret· In extructionibus
prætororiũ atq; uillarum omni ratione posthabita: ni=
hil tam efficere concupiscebat: q̃ q̄ posse effici negare=
tur: & iactæ itaq; moles infesto ac profundo mari: et
excisæ rupes durissimi silicis & campi montibus agge
re æquati: & cõplanata fossuris montium iuga incre=
dibili quidem celeritate quum moræ culpa capite luere
tur: ac ne singula enumerem immensas opes: totumq;

illud.T.Cæſaris uicies ac ſepties milies ſeſtertium non toto uertente anno abſumpſit.

De rapinis & extorſionibus eiuſdẽ.

Exhauſtus igitur atq; egens ad rapinas conuertit animum:uario & exquiſitiſſimo calumniarum:& auctionum:& uectigalium genere. Negabat iure ciuitatem romanam uſurpare eos : quorum maiores ſibi poſteriſq; eam impetraſſent:niſi filij eſſent: neq; enim intelligi debere poſteros ultra hunc gradum ꝓlatáq; diuorum Iulij & auguſti diplomata,ut uetera & obſoleta deflebat. Arguebat & perperam editos cenſus:quibus poſtea quacunq; de cauſa quicq̃ incremẽti acceſſiſſet. Teſtamenta primipilarium:qui ab initio principatus Tiberij neq; illum neq; ſe hæredem reliquiſſent:ut ingrata reſcidit. Item cæterorum ut irrita & uana quoſcunq; quis diceret hærede Cæſare mori deſtinaſſe. Quo metu iniecto quum iam & ab ignotis ĩter familiares:& a parentibus inter liberos palam hæres nuncuparetur :deriſores uocabat:ꝙ poſt nuncupationẽ uiuere perſeuerarent:& multis uenenatas macteas miſit . Cognoſcebat autem de talibus cauſis taxato prius modo ſummæ ad quem conficiendum conſideret. confecto demum excitabatur: ac ne paululum quidem moræ patiens ſuper quadraginta reos quondam ex diuerſis criminibus uana ſententia condemnauit : gloriatuſq; eſt expergefactæ ſomno Cæſoniæ quãtum egiſſet dum ea meridiaret . Auctione propoſita reliquias omnium ſpectaculorum ſubiecit & uenditauit exquirens per ſe precia:& uſq; eo extendens ut quidam immenſo coacti quædam emere:ac bonis exuti uenas ſibi incide-

rent· Nota res est · Aponio Saturnino inter subsellia dormitante monitum a Caio præconem ne prætorium uirum crebro capitis motu nutantem sibi præteriret: nec dicendi finem factum quoad tredecim gladiatores sestertium nonagies ignoranti addicerentur.

Item de eodem & de turpibus lucris eius·

i N gallia quoq; quum damnatarum sororum ornamenta & supellectilem: & seruos atq; etiã liberos: immensis p̃ciis uẽdidisset : inuitatus lucro q̃cq̃d instrumenti ueteris aulæ erat: ab urbe repetiit: comprehensis ad deportandum meritoriis quoq; uehiculis: & pistrinensibus iumentis: adeo ut & panis Romæ sæpe deficeret : & litigatorum pleriq; quod occurrere absentes ad uadimonium non possent: causa caderent: cui instrumento distrahendo nihil non fraudis ac lenocinii adhibuit: modo auariciæ singulos increpans: & q̃ non puderet eos locupletiores esse q̃ se: modo pœnitentiam simulans: q̃ principalium rerum priuatis copiam faceret· Compererat prouincialem locupletem ducenta sestertia numerasse uocatoribus: ut per fallaciam conuiuio interponeretur: nec tulerat moleste tam magno æstimari honorem cœnæ suæ· huic postero die sedenti in auctiõe misit: q̃ nescio q̃d friuoli ducẽtis milibus traderet: diceretq; cœnaturum apud Cæsarẽ uocatu ipsius·

De nouis uectigalibus & tributis & sordidis quæstibus·

u Ectigalia noua atq; inaudita primũ per publicanos: deinde quia lucrum exuberabat p̃ centuriões tribunosq; prætorianos exercuit ·Nullo reru3 aut hominum genere omisso: cui nõ tributi aliq̃d ĩponeret

pro edulijs: quæ tota urbe uænirent: certũ statutũq; exigebatur. Pro litibus atq; iudicijs ubicunq; cõceptis quadragesima summæ de qua litigaretur nec sine pœna: si quis cõposuisse uel donasse negocium conuinceretur: ex gerulorum diurnis quæstibus pars octaua ex capturis ꝓstitutarũ: q̃tum quæq; uno cõcubitu mereret. Additũq; ad caput legis ut tenerentur publico & quæ meretricium: & quæ lenocinium fecissent: necnon & matrimonia obnoxia essent.

Item de eodem

e Iusmodi uectigalibus idictis neq; ꝓpositis: quũ per ignorantiam scripturæ multa cõmissa fierent: tandẽ flagitante populo proposuit quidem legem sed & minutissimis litteris & angustissimo loco uti ne'cui describere liceret. Ac ne quod non manubiarũ genus expediretur: lupanar in palatio cõstituit: destructisq; & instructis pro loci dignitate cõpluribus cellis: in quibus matronæ ingenuiq; starent. Misit circũ fora et basilicas nomenculatores ad inuitandos ad libidinem iuuenes senesq;: præbita aduenientibus pecunia fœnebris appositiq; q̃ nomina palam subnotarent quasi adiuuantium. Cæsaris redditus. Ac ne ex lusu quidem aleæ cõpendium spernens plus mendacio. atq; etiam piurio lucrabatur. Et quondam proximo collusori demandata uice sua progressus in atrium domus cum prætereuntes duos equites Romanos locupletes sine mora corripi cõfiscariq; iussisset exultans redijt gloriansq; nunq̃ se ꝓsperiore alea usum.

De dote pro nata filia & strenis per eum petitis & receptis.

Filia uero

f Ilia uero nata paupertatẽ nec iam imperatoria modo:sed & patria conquerẽs onera collationes in alimoniam atq; dotẽ puellæ recepit:edixit et strenas ineunte anno se recepturum:stetitq; in uestibulo ædium a kalendis ianuarij ad captandas stipes:quas plenis ante eum manibus ac sinu oĩs generis turba fundebat·Nouissime cõtrectandæ pecuniæ cupidine incensus sæpe super immensos aureorum aceruos patentissimo diffusos loco: & nudis pedibus spaciatus:& toto corpore aliquãdiu uolutatus est·

De expeditione eius germanica·

m Ilitiam resq; bellicas semel attigit neq; ex destinato:sed quũ ad uisendum nemus flumẽq; clitumni meuaniã processisset admonitus de supplẽdo numero batauorũ:quos circa se habebat expeditionis germanicæ impetũ cepit: neq; distulit:sed legionibus & auxilijs undiq; excitis: delectibus undiq; acerbissime actis:contracto et oĩs generis commeatu:q̃tũ nunq̃ ante inter ingressus est:cõfecitq; modo tam festinanter & rapide:ut prætorianæ cohortes cõtra morẽ signa iumẽtis imponere:& ita subsequi cogerentur: interdũ adeo segniter & delicate ut octophoro ueheretur: atq; a ꝓpinquarum urbium plebe uerri sibi uias & conspergi propter puluerem exigeret·

De gestis per eum in castris·

p Ostq̃ castra attigit:ut se acrem et seuerum ducem ostenderet:legatos qui auxlia serius ex diuersis locis adduxerant : cum ignominia dimisit·At in exercitu recensendo plærisq; centurionum maturis iam & nonnullis ante paucissimos q̃ consummaturi essent

dies primos pilos ademit: causatus senium cuiusq; & i becillitate: cæterorum increpita cupiditate commoda emeritæ militiæ ad sexcentorum milium summam resci dit. Nihil autē amplius q̃ Admimocino Bellini britā norum regis filio: qui pulsus a patre cum exigua manu transfugerat in deditionem recepto: quasi uniuersa tra dita insula magnificas Romam litteras misit: monitis sæpe latoribus ut uehiculo ad forū usq; & curiam per tenderent: nec nisi in æde Martis: ac frequente senatu consulibus traderent.

De eodem & de silua per eum truncata & militi bus donatis: & alijs gestis eius.

m Ox deficiente belli materia paucos de custo dia germanos traijci oculiq; trans Rhenū ius sit: ac sibi post prandium q̃ tumultuosissime adesse ho stem nunciari. Quo facto proripuit se cum amicis & parte equitum prætorianorū in proximam siluā: trun catisq; arboribus ei in modū trophæorū adornatis ad lumina reuersus: eorum quidem qui secuti non essent ti miditatem & ignauiam corripuit: comites autem & participes uictoriæ nouo genere ac nomine coronarum donauit: quas distinctas solis ac lunæ siderumq; specie exploratorias appellauit. Rursus obsides quosdam ab ductos e litterario ludo: clamq; præmissos: deserto repē te conuiuio cū equitatu insecutus ueluti profugos ac re prehensos in cathenis reduxit. In hoc quoq; nimio præ ter modum intēperans repetita cœna renunciantes co actum agmen sicut erant loricatos ad discumbendū ad hortatus est. Monuit etiam notissimo Virgili uersu: Durarent secundisq; se rebus seruarent. Atq; inter hæc

absentem senatum populũq; grauissimo obiurgauit edi cto: q Cæsare præliante & tãtis discriminibus obiecto in tempestiua conuiuia circum & theatra & amœnos secessus celebrarent·

De apparatu exercitus cõtra oceanũ et gestis alijs eius

p Ostremo quasi perpetraturus bellũ directa acie in littore oceani ac balistis machinisq; dispositis nemine gnaro ac opinante quidnam cœpturus esset repente ut conchas legerent: galeasq; & sinus replerẽt imperauit spolia oceani uocans capitolio palatioq; debita· Et in indiciũ uictoriæ altissimam turrem excitauit: ex qua ut ex Pharo noctibus ad regendos nauiũ cursus: ignes emicarent: pronũciatoq; militi donatiuo centenis uiritim denarijs quasi omne excẽplũ liberalitatis supergressus abite inquit læti: abite locupletes·

De cura triumphi & alijs gestis eius·

c Onuersus hinc ad curam triũphi præter captiuos ac transfugas barbaros galliarũ quoq; procerissimum quẽq: & ut ipse dicebat: dignũ triumpho ac nõnullos ex principibus legit: ac seposuit ad pompã; coegitq; non tantũ rutilare & summittere comam: sed et sermonẽ germanicum adiscere: et nomina barbarica ferre· Præcepit etiam triremes quibus introierat oceanum magna ex parte itinere terrestri Romam deuehi· Scripsit & procuratoribus triumphum appararent q̃ minima summa: sed q̃tus nunq̃ alius fuisset: quando in omnium hominum bona ius haberent·

De nefario consilio trucidandi legiones·

p Riusq̃ ꝓuinciã decederet: consilium inijt nefandæ atrocitatis legiones: quæ post excessum Augusti

seditionem olim mouerant contrucidãdi: quod & patrem suum Germanicum ducem: & se infantem tunc obsedissent: uixq; a tam præcipiti cogitatione reuocatus inhiberi nullo potuit modo: quin decimare uelle perseueraret. Vocatos itaq; ad contionẽ inermes: atq; etiã gladijs dispositis equitatu armato circundedit. Sed cũ uideret suspecta re plærosq; dilabi ad resumenda si qua uis fieret arma: profugit concionem: confestimq; urbẽ petijt deflexa omni acerbitate in senatum: cui animaduertendos tantorũ dedecorum rumores palam minabatur: quærens inter cætera fraudatum se iusto triumpho quum ipse pauloante ne quid de honoribus suis ageretur: etiam sub mortis pœna denunciasset.

De reditu eius ad urbem: & de malo proposito & uenenis repertis.

a Ditus ergo in itinere a legatis amplissimi ordinis: ut maturaret orantibus: q̃ maxima uoce ueniam inquit: ueniam: & hic mecum capulum gladij crebro uerberans: quo cinctus erat: edixit & reuerti se: sed his tantum qui optarent equestri ordini & populo. Nam se neq; ciuem: neq; principẽ senatui amplius fore. Vetuit etiã quenq; senatorũ sibi occurrere: atq; omisso uel dilato triumpho ouans urbem natali suo ingressus est. Intraq; quartũ mensem perijt ingentia facinora ausus & aliquanto maiora moliens. Siquidem proposuerat Antium: deinde alexandriam commigrare: interempto prius utriusq; ordinis electissimo quoq;: quod ne cui dubiũ uideatur in secretis eius reperti sunt: duo libelli diuerso titulo: alteri gladius alteri pugio index erat Ambo notas & nomina continebãt morti de-

stinatorum· Inuenta & archa ingens uariorũ ueneno rum plena: quibus mox a Claudio demersis: infecta ma ria traduntur: non sine pisciũ exitio: quos enectos æstus in proxima littora eiecit·

De statura corporis & ualitudine eius·

s Tatura fuit eminenti: pallido colore: corpore enormi: gracilitate maxima ceruicis & crurũ & oculis & temporibus concauis fronte lata & tor ua: capillo raro: ac circa uerticem nullo: hirsutus cæte= ra· Quare transeunte eo prospicere ex superiore parte: aut omnino quacunq; de causa capram nominare cri= minosum & exitiale habebatur· Vultum uero natu= ra horridum ac tetrum etiam ex industria efferabat componens ad speculum in omnem terrorem ac formi dinem· Valitudo ei neq; corporis neq; animi constitit· Puer comitiali morbo uexatus: in adolescentia ita pa= tiens laborum erat: ut tamen nonnunq̃ subita defectio= ne gradi: stare: colligere semet: ac sufferre uix posset: mentis ualitudinem & ipse senserat: ac subinde de secessu: deq; purgando cerebro cogitauit· Creditur po= tionatus a Cesonia uxore amatorio quidem medica= mento: sed quod in furorem uerterit· Incitabatur in summo maxime: neq; enim plusq̃ tribus nocturnis ho= ris quiescebat: ac ne his quidem placida quiete: sed pa= uida miris rerum imaginibus: ut qui inter cæteras pe= lagi quondam speciem colloquentem secum uidere ui= sus sit· Ideoq; magna parte noctis uigiliæ cubandiq; tæ dio nunc toro residens: nunc per longissimas por= ticus uagus inuocare identidem atq; expectare lucem consueuerat·

Item de ualitudine mentis: & contemptu deorum & alijs gestis eius.

n On immerito mentis ualitudini attribuerī diuersissima in eodē uitia: summā confidantiam & contra nimium metum. Nā qui deos tantopere contemneret: ad minima tonitrua & fulgura conniuere: caput obuoluere. Ad uero maiora proripere se e strato: sub lectūq; condere solebat. Peregrinatione quidem sicilienſi irriſis multorū locorum miraculis: repēte a messana noctu profugit: ætnæi uerticis fumo ac murmure pauefactus. Aduersus barbaros quoq; minacissimus: quuȝ trans rhenum inter angustias densumq; agmen iter essedo faceret: dicente quodam non mediocrem fore consternationem sic unde hostis appareat: equū ilico cōscēdit: ac propere uersus ad pontes: ut eos calonibus et impedimentis stipatos repperit: impatiens moræ per manus: ac super capita hominū translatus est. Mox etiam audita rebellione germaniæ fugā: et subsidia fugæ classes apparabat uno solatio acquiescens trās marinas sibi superfuturas prouincias si uictores alpiū iuga ut cimbri uel etiam urbem ut senones quondam occuparent: unde credo percussoribus eius: postea consilium natum apud tumultuantes milites ementiendi ipsum sibi manus intulisse nuncio malæ pugnæ perterritum.

De uestibus & cætero habitu eius.

u Estitu calciatuq; et cætero hitu: neq; patrio neq; ciuili ac ne uirili quidē: ac deniq; nō hūano semper usus est. Sæpe depictas gēmatasq; indutus penulas: manuleatus & armillatus in publicum processit: aliquando sericatus & cycladatus: ac modo in crepidis:

uel cothurnis:modo in speculatoria caliga:nõnunq̃ socco muliebri·Plærunq; uero aurea barba fulmen tenens aut fuscinam:aut caduceum deorum insignia: atq; etiã Veneris cultu conspectus est·Triumphalem quidem ornatum etiam ante expeditionẽ assidue gestauit· Interdũ & magni Alexandri thoracem repetitum e cõditorio eius.

De eloquentia eius & arte oratoria·

e X disciplinis liberalibus minimum eruditioni eloquentiæ plurimum attendit:quantumuis facundus & promptus utiq; si perorandum in aliquem esset irato & uerba & sententiæ suppetebant· Pronunciatio quoq; & uox ut neq; eodem loci præ ardore consisteret & exaudiretur a procul stantibus·Peroraturus stricturum se lucubrationis suæ tælum minabatur·Lenius comptiusq; scribendi genus adeo contemnens : ut Sænecam tum maxime placentem commissiones meras componere:& arenam esse sine calce diceret Solebat etiam prosperis oratorum actionibus rescribere:& magnorum in senatu reorum accusationes defensionesq; meditari·Ac (pro ut stilus cesserat) uel onerare sententia sua quẽq; uel subleuare:equestri quoq; ordine ad audiendum inuitato per edicta·

De arte cantandi saltandi & aurigandi·

s Ed & aliorum generum artes studiosissime & diuersissimas exercuit· Thrax & auriga & idem cantor atq; saltator batuebat pugnatorijs armis Aurigebat extructo plurifariã circo canẽdi ac saltãdi uoluptate ita efferebatur:ut ne publicis q̃dẽ spectaculis tẽperaret:quo minus et tragœdo ꝓnũciãti cõcineret

& gestum histrionis quasi laudans uel corrigens palã effingeret: nec alia de causa uideretur eo die quo petijt peruigiliũ indixisse. q̃ ut initiũ in scænã prodeundi licentia tpis auspicaretur. Saltabat autẽ nonnunq̃ etiam noctu: et quondam tres cõsulares secunda uigilia in palatium accitos multaq; & extrema metuentes super pulpitum collocauit: deinde repente magno tibiarum & scabellorum crepitu cum palla tunicaq; talari prosiluit: ac desaltato cantico abijt: atq; hic tam docilis ad cætera: natare nescijt.

De studio eius & fauore ad plaudentes: & odio ad impedientes.

QVorum uero studio teneretur: oĩbus ad insaniã fauit. M. Nestorem pantomimũ etiam inter spectacula osculabatur: ac si quis saltante eo uel leuiter obstreperet: detrahi iussum manu sua flagellabat. Eqti Romno tumultuãti p cẽturionẽ denunciauit: ut abiret sine mora hostiã: perferretq; ad Ptolemæũ regẽ in mauritaniam codicillos suos. Quorũ exemplũ erat: ei quem istuc misi: neq; boni quicq̃: neq; mali feceris. Thraces quosdã germanis corporis custodibus præposuit. Mirmilonum armaturas rescidit Columbo uictori: leuiter tamen saucio uenenum in plagam addidit: quod ex eo colũbinũ appellauit. sic certe inter alia uenena scriptũ ab eo repertũ est. Prasinæ factioni ita addictus et deditus: ut cœnaret in stabulo assidue & maneret. Agitatori cythico comessatione quadam in apophoretis uicies sestertium cõtulit. Incitato: cuius equi causa pridie circenses ne inquietaretur uiciniæ silẽtium per milites indicere solebat: præter equum marmoreum: & præsepe

eburneum:præterq; purpurea tegumenta ac monile e
gemmis domum etiam & familiam & ſupellectilem
dedit:quo lautius nomine eius inuitati acciperẽtur:cõ=
ſulatum quoq; traditur deſtinaſſe.

De cõiuratione & cõſpiratione cõtra eũ facta.

i Ta bacchãtem atq; graſſantem non defuit plæ
riſq; animus adoriri. Sed una & altera conſpi=
ratione detecta. Alijs per inopiam occaſionis cunctanti
bus duo conſilium communicauerunt:perfeceruntq; : nõ
ſine cõſcientia potentiſſimorum libertorum :præfecto=
rumq; prætorij:quod ipſi quoq; & ſi falſo in quadam
coniuratione quaſi participes nominati ſuſpectos tamẽ
ſe & inuiſos ſentiebant. Nam & ſtatim ſeductis ma=
gnam fecit inuidiam:deſtricto gladio affirmans ſpon=
te ſe periturum:ſi & illis morte dignus uideretur. Nec
ceſſauit ex eo criminari alterum alteri:atq; inter ſe om
nes cõmittere Q uum placuiſſet palatinis ludis ſpecta:
culo egreſſum meridie aggredi:primas ſibi partes Caſ=
ſius Chærea tribunus cohortis prætoriæ depopoſcit:
quem .C .Seniorem iam & mollem & effœminatum
denotare omni probro conſuerat: & modo ſignum
petẽti Priapum aut uenerem dare:modo ex aliqua cau
ſa agenti gratias oſculandam manum offerre formatã
commotamq; in obſcœnum modum.

De prodigijs futuræ cædis eius.

f V turæ cædis multa prodigia extiterunt: olim=
piæ ſimulacrum Iouis:quod diſſolui tranſferri
q; Romam placuerat tantum cachinnum repente edi=
dit:ut machinis labefactis opifices diffugerint. Super=
uenitq; ilico quidam Caſſius quoq; nomine uiſum ſe

ſõnio affirmãs immolare taurũ Ioui. Capitoliũ Capuæ idibus martijs de cælo tactũ eſt. Itẽ Romæ cella palatina atrienſis: nec defuerunt qui cõiectarent altero oſtento periculũ a cuſtodibus: domino portendi: altero cædẽ rurſus inſignẽ qualis eodẽ die facta quondã fuiſſet. Cõſulenti quoq; de genitura ſua Sulla Mathematicus certiſſimã necem appropinquare affirmauit. Monuerũt et fortunæ antiatinæ ut a Caſſio caueret: qua cauſa ille Caſſiũ Longinũ aſie tum proconſulem occidendum delegauerat immemor Chæream Caſſium nominari. Pridie q̃ periret ſomniauit conſiſtere ſe in cælo iuxta ſoliũ Iouis: impulſumq; ab eo dextri pedis pollice: & in terras præcipitatum. Prodigiorum loco habita ſunt etiam quæ forte illo ipſo die paulo prius acciderant: ſacrificãs reſperſus eſt Phœnicopteri ſanguine. Et Pantomimus M. neſtor tragœdiam ſaltauit: quã olim Neoptolemus tragœdus ludis: quibus rex macedonum Philippus occiſus eſt: egerat. Et in laureato mimmo: in quo auctor ꝓripiens ſe ruina ſanguinem uomuit: ut plures ſecundarum certatim experimentum artis darent: cruore ſcæna abundauit. Parabatur & in noctem ſpectaculum: quo argumenta inferorum per ægyptios & æthiopes explicarentur.

De cæde & morte eius.

n Ono kalendas februarij: hora quaſi ſeptima cunctatus an ad prandium ſurgeret marceſcente adhuc ſtomacho pridiani cibi onere tandem ſuadentibus amicis egreſſus eſt. Quum in crypta per quã trãſeundum erat: pueri nobiles ex aſia ad edendas in ſcæna operas euocati præpararẽtur: ut eos inſpiceret: hor=

tareturq;:restitit:ac nisi princeps gregis algere se diceret:redire ac repræsentare spectaculum uoluit. Duplex dehinc fama est alij tradunt alloquenti pueros a tergo Chæream ceruicem gladio cæsim grauiter percussisse præmissa uoce hoc age: dehinc Cornelium Sabinum alterum e coniuratis tribunum ex aduerso traiecisse pectus: alij Sabinum summota per conscios centuriones turba signum more militiæ petisse: & Caio Iouem dãte Chæream exclamasse accipe ratum: respicientiq; maxillam ictu discidisse: iacentem contractisq; membris clamitantem se uiuere cæteri uulneribus. xxx. confecerunt. Nam signum erat omnium repete: quidam etiam per obscœna ferrum adegerunt. Ad primum tumultum lecticarij cum asseribus in auxilium accurrerunt. Mox germani corporis custodes ac nonnullos ex percussoribus: quosdam etiam senatores innoxios interemerunt.

De funere Caij & morte uxoris & filiæ eius.

u Ixit annis. xxviij. imperauit triennio & decẽ mensibus diebusq; octo: cadauer eius clã in hortos lamianos asportatum: & tumultuario rogo semiambustum leui cespite obrutũ est. Postea per sorores ab exilio reuersas erutũ et sepultũ crematũq;: satis constat prius q̃ id fieret hortorũ custodes umbris inquietatos. In ea quoq; domo in qua occubuerit nullam noctem sine aliquo terrore transactam: donec ipsa domus incendio consumpta sit. Perijt una & uxor Cesonia gladio a centurione confossa: & filia parieti illisa.

De gestis per senatum post mortem eius.

c Onditionem temporum illorum etiam per hæc æstimare quiuis possit. Nam neq; cæde uulgata

statim creditũ est: fuitq; suspicio ab ipso Caio famã cædis simulatã & emissam: ut eo pacto erga se hoim mẽtes deprehenderet: neq; coniurati cuiq̃ imperium destinauerunt. Et senatus in asserenda libertate adeo consensit: ut consules primo non in curiã: quia Iulia uocabatur: sed in capitoliũ conuocarent. Quidam uero sententiæ loco abolendam Cæsarum memoriam: ac diruenda templa censuerunt. Obseruatum autem notatumq; est in primis Cæsares oẽs: quibus Caij prænomẽ fuit ferro perijsse iã inde ab eo qui cinnanis tẽporibus sit occisus.

C. SVETONII TRANQVILLI LIBER QVINTVS.

DIVVS CLAVDIVS CAESAR

De patre claudij & gestis eius.

PATREM Claudij Cæsaris Drusum olim decimum mox Neronem prænomine Liuia quum Augusto grauida nupsisset: intra mensem tertium peperit: fuitq; suspicio ex Victrico p adulterij consuetudinem procreatum: statim certe uulgatus est uersus. felicibus trimestres filij. Is Drusus in quæsturæ præturæq; honore dux rhetici deinde germanici belli oceanum septentrionalem primus romanorum ducũ nauigauit transq; rhenũ fossas noui & immensi operis effecit: quæ nunc adhuc Drusinæ uocantur. Hostem etiam frequenter cæsum: ac penitus in intimas solitudines actum non prius destitit insequi: q̃ species barbaræ mulieris humana amplior uictorem tendere ultra sermone latino prohibuisset. Quas ob res ouandi ius: &

triumphalia ornamenta percepit. Ac post præturã con festim inito consulatu: atq; expeditione repetita supremum diem morbo obijt in æstiuis castris: quæ ex eo appellata sunt scelerata. Corpus eius per municipiorũ coloniarũq; primores suscipientibus obuijs scribarum decurijs ad urbẽ deuectũ: sepultũq; est in martio cãpo. Cæterũ exercitus honorariũ ei tumulũ excitauit: circa quem deinceps statuto die quot annis miles decurreret: galliarũq; ciuitates publice supplicarent. Præterea senatus inter alia cõplura marmoreũ arcũ cũ trophæis uia appia decreuit: & germanici cognomen ipsi posterisq; eius. Fuisse aũt creditur non minus gloriosi q̃ ciuilis animi. Nam ex hoste super uictorias opima quoq; spolia captasse: summoq; sæpius discrimine duces germanorum tota acie insectatus: nec dissimulasse unq̃ pristinum se reip. statum quandocũq; posset restituturũ. Vnde existimo nonnullos tradere ausos suspectum eum Augusto: reuocatumq; ex prouincia: & quia cũctaretur interemptũ ueneno. Quod equidem magis ne prætermitterem rettulit: q̃ quia uerum aut uerisimile putem. Quum Augustus tantopere & uiuum dilexerit ut cohæredẽ semper filijs instituerit: sicut quondam in senatu professus est: & defunctum ita pro concione laudauit: ut deos precatus sit similes ei Cæsares suos facerent: sibiq; tam honestum quandoq; exitum darent q̃ illi dedissent: nec contentus elogium tumulo eius uersibus compositis a se exculpsisse: etiam uitæ memoriam prosa oratione composuit. Ex Antonia minore complures quidem liberos tulit: uerum tres omnino reliquit: Germanicum: Liuillam: Claudium.

De natiuitate Claudij & eius infantia.

c Laudius natus est Iulio Antonio Fabio Affricano consulibus k al. Augusti lugduni eo ipso die: quo primum ara ibi Augusto dedicata est. Appellatusq; Tiberius Claudius Drusus: mox fratre maiore in Iuliam familiam adoptato: Germanici cognomen assumpsit. Infans autem relictus a patre: ac per omne fere pueritiæ atq; adolescētiæ tempus uarijs & tenacibus morbis conflictatus est: adeo ut animo simul & corpore hebetato: ne progressa quidem ætate ulli publico priuatoq; muneri habilis existimaretur. Diu etiam atq; post tutela receptam alieni arbitrij: & sub pedagogo fuit: quem barbarum & olim super iumentariū ex industria sibi appositū: ut se quibuscūq; de causis q̄ sæuissime coerceret. ipse quodā libello cōqueritur. Ob hāc eandē ualitudinē & gladiatorio munere quod simul cū fratre memoriæ patris edebat: palliolatus nouo more præsedit: et togæ uirilis die circa mediā noctem sine solenni officio lectica in capitolium latus est.

De opera eius circa liberales disciplinas.

d Isciplinis tamen liberalibus ab ætate prima non mediocrem operam dedit: ac sæpe experimenta cuiusq; etiam publicauit: uerum nec sic quidem quicq̄ dignitatis assequi: aut spem de se commodiorem in posterum facere potuit. Mater Antonia portentum eum hominis dictitabat: nec absolutum a natura: sed tā tum inchoatum: ac si quem socordiæ argueret: stultiorem aiebat filio suo Claudio. Auia augusta pro despectissimo semper habuit: nō affari nisi rarissime: nō monere nisi acerbo & breui scripto: aut per internuncios

solita. Soror Liuilla quum audisset quandoq; imperaturum: tam iniquam tam indignam sortem populi Romani palã et clare detestata est. Nã et auũculus maior Augustus q̃d de eo in utrãq; partẽ opinatus sit: quo certius cognoscatur: capita ex ipsius epistolis posui.

Epistolæ Augusti ad Liuiã de testimonio Claudii.

COllocutus sum cũ Tiberio ut mandasti mea Liuia: quid nepoti tuo Tiberio faciẽdũ esset ludis martialibus. Consentit aũt uterq; nostrum semel nobis esse statuendũ quod consiliũ in illo sequamur. Nã si est artius (ut ita dicam) et totus p̃fectus q̃d est quod dubitemus: quin p̃ eosdem articulos & gradus p̃ducẽdus sit per quos frater eius perductus sit. Sin autem

sentimus eum etiam

præbenda materia deridendi & illum: & nos & non est hominibus.

Nam semper æstuabimus: si de singulis articulis temporum deliberabimus;

posse arbitremur eum gerere honores nec ne. In præsentia tamen quibus de rebus consulis curare eum ludis martialibus triclinium sacerdotum non displicet nobis: si est passurus se ab Siluani filio homine sibi affini admoneri ne quid faciat: quod conspici & derideri possit: spectare eum circa circẽses ex puluiari nõ placet nobis. Expositus.n. inprima frõte spectaculorum cõspicietur. In albanum montem ire eum non placet nobis: aut esse Romæ latinarum diebus. Cur enim non præficitur urbi si potest fratrem suum sequi in montem? Habes nostras mea Liuia sentẽtias: quibus placet semel de tota re aliq̃d cõ=

stitui: ne semper inter spem & metum fluctuemus. Licebit autem si uoles: Antoniæ quoq; nostræ des hãc partem epistolæ huius legendã: rursus alteris litteris Tiberium adolescentẽ: ego uero dũ tu aberis quotidie inuitabo ad cœnam ne solus cœnet cũ suo Sulpitio et Athenodoro: qui uellẽ diligentius & minus
deligeret sibi aliquẽ: cuius motum & habitum & incessum imitaretur misellus
ubi non aberrauit eius animus satis apparet
Item tertijs litteris Tiberium nepotem tuum placere mihi declamantẽ potuisse pereã nisi mea Liuia admiror. Nã q̃ tã
loquatur: qui possit quũ declamat dicere: quæ dicenda sunt nõ uideo. Nec dubiũ est quid post hæc Augustus cõstituerit & reliquerit eũ nullo præter auguralis sacerdotij honore impartitũ: ac ne hæredem quidẽ nisi inter tertios ac pene extraneos: ne parte sexta nuncuparet legatoq; non amplius q̃ octingentorum sestertiorum prosecutus.

De honore consulatus eidem per Tiberium negato & secessu eius.

t Iberius patruus petenti honores consularia ornamenta detulit. sed instantius legitimos flagitanti id solum codicillis rescripsit quadraginta aureos in saturnalia & sigillaria misisse ei. Tũc demũ abiecta spe dignitatis ad ociũ concessit modo in hortis & suburbano: modo domo: modo in campaniæ secessu delitescens: atq; ex cõtubernio sordidissimorũ hoĩ; sup ueterẽ segniciæ notã ebrietatis & aleæ quoq; infamiã subijt.

De gratia & fauore eius apud homines.

Cum interim

C Vm interim (q̃q̃ hoc modo agenti) nunq̃ ut officium hominũ: aut reuerentia publica defuit. Equester ordo bis patronum eum perferendæ pro se legationis elegit: semel cũ deportandũ romã corpus Augusti humeris suis a consulibus exposcerent. Iterum cũ oppressum Seianum apud eosdem gratularentur: quin & spectaculis aduenienti assurgere: & lacernas deponere solebant: senatus quoq; ut ad numerum sodalium augustalium sorte ductorum extra ordinẽ addiceretur censuit. Et mox ut domus ei quã incendio amiserat. publica impensa restitueretur. dicendæq; inter consulares sententiæ ius esset. Quod decretum abolitum est excusante Tiberio imbecillitatẽ eius: ac damnũ liberalitate sua resarsurum pollicẽte: qui tamen moriens & in tertijs hæredibus eum ex parte tertia nuncupatum legato etiam circa sestertiumuicies ꝓsecutus: cõmendauit insuper exercitibus ac senatui: populoq; romano inter cæteras necessitudines nominatim.

Da consulatibus eius & gestis per eum.

S Vb Caio demum fratris filio secundam existimationem circa initia imperij omnibus lenocinijs colligente: honores auspicatus: consulatum gessit una per duos menses: euenitq; ut primitus ingredienti cum fascibus forum præteruolãs aquila dexteriore humero consideret. Sortitus est & de altero consulatu in quartum annũ. præseditq; nonnunq̃ spectaculis in Cai uicem: acclamante populo feliciter partim patruo imperatoris: partim Germanici fratri.

De contumelijs eidem per ludum illatis.

n Ec eo minus contumeliis obnoxius uixit. Nam & si paulo serius ad praedictam coenae horam occurrisset: non nisi egrae & circuito demum triclinio recipiebatur. Et quotiens post cibũ obdormisceret (qđ ei fere accidebat) olearum ac palmularum ossibus incessebatur: interdum ferula: flagroue: uelut per ludum excitabatur capreis: solebant & manibus stertentis socci induci: ut repente expergefactus faciẽ sibi confricaret.

De discriminibus quae passus est.

s Ed ne discriminibus quidem caruit: primum in ipso consulatu: quod neronis & Drusi fratrũ Caesaris: statuas segnius locandas ponendasque curasset: pene honore summotus est. Deinde extraneo: uel etiã domesticorum aliquo deferente assidue uarieque inquietatus. Quum uero detecta esset Lepidi & Getulici coniuratio: missus in germaniam inter legatos ad gratulandum etiam uitae periculum adiit. Indignante ac fremente Caio patruum potissimum ad se missum quasi ad puerum regendum: adeo ut non defuerint qui traderent praecipitatum quoque in flumen sicut uestitus aduenerat. Atque ex eo nunq̃ non in senatu nouissimus consularium sententiam dixit: ignominiae causa post omnes interrogatus. Etiam cognitio falsi testamenti recepta est in quo & ipse signauerat. Postremo etiam sestertium octogies pro introitu noui sacerdotii coactus impẽdere: ad eas rei familiaris angustias decidit: ut quum obligatam aerario fidem liberare non posset: in uacuum lege praediatoria uenalis pependerit sub edicto praefectorum.

De initio imperij Claudij.

PEr hæc ac talia maxima ætatis parte tranſacta quinquageſimo anno imperium cœpit: quantū uis mirabili caſu. Excluſus inter cæteros ab inſidiatoribus Caij: quum quaſi ſecretum eo deſiderante turbam ſummouerent: in dietam cui nomen eſt Hermeum receſſeret. Neq; multo poſt rumore cædis exterritus: prorepſit ad ſolarium proximum interq; prætenta foribus uela ſe abdidit: latentem diſcurrens forte gregarius miles animaduerſis pedibus e ſtudio ſciſcitandi quiſnam eſſet agnouit: extractumq; & præ metu ad genua ſibi accedentem: imperatorem ſalutauit. Hinc ad alios commilitones fluctuantes: nec quicq̃ adhuc q̃ frementes p̄duxit: ab his lecticæ impoſitus: & quia ſui diffugerant uiciſſim ſuccollantibus in caſtra delatus eſt: triſtis ac trepidus miſerante obuia turba quaſi ad pœnam raperetur inſons. Receptus intra uallum inter excubias militum pernoctauit aliquanto minore ſpe q̃ fiducia. Nā conſules cum ſenatu & cohortibus urbanis forum capitoliumq; occuparunt: aſſerturi communem libertatem. Accituſq; & ipſe per tribunum plebis in curiam ad ſuadenda: quæ uiderentur: ui ſe & neceſſitate teneri reſpondit. Verum poſtero uero die & ſenatu ſegniore in exequendis conatibus per tædium ac diſcenſione; diuerſa cenſenſium: & multitudine quæ circunſtabat unum rectorem iam & nominatim expoſcente: armatos pro concione iurare in nomen ſuum paſſus eſt: promiſitq; ſingulis quinadena ſeſtertia: primus Cæſarum fidem militis etiam premio pigneratus.

De geſtis per eum in initio principatus.

i Mperio stabilito nihil antiquius duxit: q̄ id bi duum: quo de mutando Reipublicæ statu hæsitatum erat memoriæ eximere. Omnium itaq; factorum dictorumq; in eo ueniam & obliuionem in perpetuum sanxit ac præstitit. Tribunis modo ac centurionibus paucis e cõiuratorum in Caiũ numero interemptis exempli simul causa: & q suam quoq; cædem depoposcisse cognouerat. Cõuersus hinc ad officia pietatis iusiurandum neq; sanctius sibi: neq; crebrius instituit q̄ per Augustũ. Auiæ Liuiæ diuinos honores: et circẽsi põpa currum elephantorum Augustino similem decernendum curauit: Parentibus inferias publicas: & hoc amplius patri circenses annuos natali die: matri carpentum quod circunduceretur & cognomen Augustæ: ab Auia recusatum. Ad fratris memoriam per omnem occasionem celebratam. Comœdiam quoq; græcam neapolitano certamine docuit: ac de sententia iudicum coronauit. Ne Marcum quidem Antoniũ inhonoratum ac sine grata mentione transmisit testatus quõdã p edictũ tãto ĩpensius petere se ut natalẽ patris Drusi celebrarẽt: quod idẽ esset & aui sui Antonij. Tiberio marmoreũ arcũ iuxta Pompeij theatrum decretum quidem olim a senatu uerum omissum peregit. Caij quoq; & si acta omnia rescidit: diem tamen necis: q̄uis exordium principatus sui uetuit inter fastos referri.

De honoribus p eũ spretis et alijs ciuilibus gestis eius.

e T in semet augendo parcus atq; ciuilis: prænomine imperatoris abstinuit: nimios honores recusauit: Sponsalia filiæ: natalemq; geniti nepotis silentio: ac tantum domestica religiõe transegit. Neminẽ

exulum niſi ex ſenatus auctoritate reſtituit: ut ſibi i cu
riam præfectum prætorij tribunoſq; militum ſecum in
ducere liceret : utq; rata eſſent:quæ procuratores ſui in
iudicando ſtatuerent præcario exegit · Ius nundinarũ
in priuata prædia a cõſulibus petijt:cognitionibus ma
giſtratuum ut unus e conſiliarijs frequenter interfuit
Eoſdem ſpectacula edentes ſurgẽs & ipſe cũ cætera tur
ba uoce ac manu ueneratus eſt:tribunis ple·adeuntibus
ſe pro tribunali excuſauit:ꝗ propter anguſtias nõ poſ
ſet audire eos niſi ſtantes · Quare in breui ſpatio tan=
tum amoris fauoriſq; collegit:ut cũ ꝓfectum eũ hoſti=
am perijſſe ex inſidijs nunciatũ eſſet:magna conſterna
tione populus & militem quaſi ꝓditorem: & ſenatũ
quaſi parricidam diris execrationibus icеſſere nõ ante
deſtiterit q̃ unus atq; alter et mox plures a magiſtrati
bus i roſtra ꝓducti ſaluũ: et appropiquare cõfirmarẽt·

De inſidijs & coniurationibus contra eum factis·

n Ec tñ expers inſidiarũ uſq;quaq; permãſit : ſed
& a ſingulis & ꝑ factionem:et deniq; ciuili
bello infeſtatus eſt·E plebe homo nocte media iuxta cu
biculum eius cum pugione depræhenſus eſt· Reperti et
equeſtris ordinis duo in publico cum dolone ac uenato
rio cultro:præſtolantes alter ut egreſſum theatro:alter
ut ſacrificantẽ apud Martis ædẽ adoriretur·Cõſpiraue
rant aũt ad res nouas Gallus aſinius:& Statilius Cor
uinus Polliõis ac Meſſalæ oratorũ nepotes aſſũptis cõ
pluribus libertis ipſius:atq; ſeruis·Bellum ciuile mouit
Furius Camillus Scribonianus dalmatiæ legatus·Verũ
intra quintum diem oppreſſus eſt· Legionibus quæ ſa=
cramentum mutauerãt in pœnitentiã religiõe cõuerſis

postq̃ denunciato ad nouum imperatorem itinere casu quodam: ac diuinitus: neq; aquila ornari: neq; signa conuelli moueriq; potuerunt.

De consulatibus eius & gestis in eis.

c Onsulatus super pristinum. iiij. gessit. ex quibus duos primos iunctim sequẽtes per interuallum: quartoq̃ quẽq̃ anno semestrẽ nouissimum bimestres cæteros. Tertium autem nouo circa principẽ exẽplo in locũ demortui suffectus. Ius & consul & extra honorem laboriosissime dixit: etiã suis suorũq; diebus solẽnibus nonnũq̃ festis quoq; antiquitus & religiosis. Nec semꝑ prescriptã legũ secutus duritiã lenitatẽue mulctarum: & bono & æquo perinde ut afficeretur moderatus est. Nam & hijs qui apud priuatos iudices plus petendo formula excidissent: restituit actiones: & ĩ maiore fraude conuictos legitimã pœnam supergressus ad bestias condemnauit.

De uarietate eius in cognoscendo & decernendo.

i N cognoscendo autẽ ac decernendo mira uarietate animi fuit mõ circũspectus et sagax: ĩterdũ inconsultus ac præceps: nonnunq̃ friuolus amẽtiq; simi lis. Q uum decurias rerum actu expũgeret: eum qui dissimulata uacatione: q̃ beneficio liberorum habebat: resp̃oderat: ut cupidũ iudicãdi dimisit. Aliũ ĩtrpellatũ ab aduersarijs de ꝓpria lite negantẽq; cognitiõis rẽ: sed ordiarij iuris eẽ agere cãm cõfestim apud se coegit: ꝓprio negocio documẽtũ daturũ q̃ æquus iudex ĩ alieno negocio futurus eẽt. Fœminã non agnoscentẽ filiũ suũ dubia utriq; argumẽtorũ fide ad cõfessionẽ cõpulit: ĩdicto matrimonio iuuenis Absentibus secũdum præsentes dabat

pœnas facillime nullo delectu culpæ ne q̄s in aliqua necessitate cessasset. Proclamante quodā præcidēdas falsario manus carnificē statim acciti cū machæra mēsaq; laniona flagitauit. Peregrinitatis reū orta iter aduocatos leui cōtētione togatum ne an palliatū dicere cām oporteret: quasi æq̄tatē integrā ostētans mutare habitū sæpius: et ꝓut accusaretur defēdereturq; iussit. De quo dā negocio et ita ex tabella ꝓnūciasse creditur secundū eos se sentire: q̄ uera proposuissent Propter quæ usq; eo euilit: ut passim ac ꝑpalā contēptui eēt. Excusans q̄dē testē e ꝓuincia ab eo uocatū negauit præsto esse posse dissimulata diu causa: ac post longas demū interrogationes mortuus est: inquit puto ut puto licuit. Alius grās agēs: q̄ reū defendi pateretur: adiecit et tñ fieri solet. Illud quoq; a maioribus natu audiebā adeo causidicos patientia eius solitos abuti: ut descendentē e tribunali nō solū uoce reuocarent: sed & lacinia togæ retenta interdū pede appræhenso retinerent: ac ne cui hæc mira sint litigatori græculo uox in altercatione excidit & tu senex & stultus es. Equitem quidem Ro. obscœnitatis in fœminas reū: sed falso & ab impotētibus inimicis conficto crimine satis constat: quū scorta meritoria citari aduersus se et audiri pro testimonio uideret: graphium & libellos: quos tenebat in manu ita cū magna stultitiæ et sæuiciæ exprobratione iecisse in faciē eius: ut genam non leuiter perstrinxerit.

De officio censuræ: & gestis per eum.

g Essit & censuram intermissam diu post Paulum Plancūq; censores: sed hanc quoq; in æqualiter varioq; et aīo et euētu. Recognitione eq̄tū iuuenē

plenũ ꝓbri: sed quem pater probatissimũ sibi affirmabat sine ignominia dimisit: habere dicens censorem suũ. Aliũ corruptelis adulteriisq; famosum nihil amplius q̃ monuit: ut aut parcius ætatulæ idulgeret: aut certe cautius addiditq;. Quare enim ego scio quam amicam habeas? & quum orantibus familiaribus dempsisset cuidã appositã notã: littura tñ: inquit: extet. Splẽdidũ uirum græciæq; ꝓuinciæ principem: uerum latini sermonis ignarum non modo albo iudicum erasit: sed etiam in peregrinitatem redegit: nec quẽq̃ nisi sua uoce utcũq; quis posset ac sine patrono rationẽ uitæ passus est reddere. Notauitq; multos & quosdam inopinantes & ex causa noui generis ꝙ se inscio ac sine commeatu italia excessissent. Quædam uero & ꝙ comes regis in ꝓuincia fuisset referens maiorum temporibus. Rabirio Posthumo Ptolemæum alexandriam crediti seruandi causa secuto crimen maiestatis apud iudices motũ. Plures notare conatus magna inquisitorum negligentia: sed suo maiore dedecore innoxios fere reperit: quibuscunq; cælibatum: aut orbitatem: aut egestatem obiiceret maritos: patres opulẽtos se ꝓbãtibus. Eo quidem q sibimet uim ferro intulisse arguebatur illæsum corpus ueste deposita ostentante. Fuerũt et illa in censura eius notabilia: ꝙ esedũ argenteũ sumptuose fabricatum ac uenale ad sigillaria redimi: concidiq; coram imperauit: quodq; uno die .xx. edicta proposuit: interq; duo quorum altero admonebat ut uberi uinearum prouentu bene dolia picarentur: altero nihil æque facere ad uiperæ morsum q̃ taxi arboris succum.

De expeditione eius britannica & triumpho.

e Xpeditionẽ unam omnino suscepit:eamq; modicam quum decretis sibi a senatu ornamentis triumphalibus leuiorem maiestati principali titulum arbitraretur:uelletq; iusti triumphi decus:unde acquireret britanniam potissimum elegit:neq; deprædatam ulli post diuum Iulium & tunc tumultuantem nõ ob reditos transfugas. Huc cum ab hostia nauigaret: uæhementi circio bis pene demersus est ꝑpe lyguriã:iuxtaq; stœchadas insulas. Quare a massilia gessoriacum usq; pedestri itinere confecto:inde transmisit: ac sine ullo prœlio aut sanguine inter paucissimos dies parte insulæ in deditionem recepta:sexto q̃ profectus erat mense Romam rediit:triumphauitq; maximo apparatu: ad cuius spectaculum commeare in urbem non solum præsidibus prouinciarum permisit. uerumetiam exulibus quibusdam atq; inter hostilia spolia naualem coronam fastigio palatinæ domus iuxta ciuicam fixit: traiecti & quasi domiti oceani insigne. Currum eius Messalina uxor carpento secuta est:secuti & triumphalia ornamenta eodem bello adepti:sed cæteri pedibus & in pretexta. Crassus frugi equo phalerato & in ueste palmata q; eum honorem iterauerat.

De cura urbis & annonæ.

u Rbis annonæq; curã solicitissime semper egit Quum Aemiliana pertinatius arderent in diribitorio duabus noctibus mansit ac deficiente militũ: ac familiarum turba auxilio plebem ꝑ magistratus ex omnibus uicis cõuocauit:ac positis ante se cum pecunia fiscis ad subueniendum hortatus est repræsentans pro opera dignam cuiq; mercedem Artiore autem annona

ob assiduas sterilitates detentus quondam medio foro a turba: conuiciisq; ac simul fragminibus panis ita instratus: ut ægre nec nisi postico euadere in palatiũ ualuerit nihil non ex eo cogitauit ad inuehẽdos etiam in tempore hiberno commeatus. Nam & negociatoribus certa lucra proposuit suscepto in se damno: si cui q̃d per tempestates accidisset: & naues mercaturæ causa fabricantibus magna commoda.

De uacationibus per eum concessis.

c Onstituit ꝓ conditione cuiusq; ciuis uacatione legis Papiæ: Põpeiæ: latinæ ius quiritũ fœminis ius quattuor liberorũ uæ constituta hodie seruantur

De operibus publicis per eum factis.

o Pera magna potius q̃ necessaria q̃ multa perfecit: sed uel præcipua aquæ ductũ a Caio inchoatum. Item emissarium fucini lacus portũq; hostiensem q̃q̃ sciret ex his alterum ab augusto præcãtibus assidue marsis negatum: alterum a diuo Iulio sæpius destinatum: ac propter difficultatem omissum Claudiæ aquæ gelidos & uberes fontes: quorum alteri cæruleo: alteri curtio & albudino nomen est: simulq; riuum anienis nouo lapideo opere in urbem perduxit: diuisitq; in plurimos & ornatissimos lacus: fucinum aggressus est: nõ minus compendij spe q̃ gloriæ: quum quidam priuato sumptu emissuros se repromitterent si sibi siccati agri concederentur. Per tria autem passuum milia partim effosso morte: partim excisso canalem absoluit: ægre & post undecim annos q̃uis continuis. xxx. hominum milibus sine intermissione operantibus portum hostiæ extruxit: circunducto dextra: sinistraq; brachio: & ad

introitum profundo iam solo mole obiecta: quam quo stabilius fundaret: nauem ante demersit: qua magnus obeliscus ex ægypto fuerat aduectus: congestisq; pilis superposuit altissimam turrim in exemplum alexādrini phari: ut ad nocturnos ignes cursum nauigia dirigerent· Congiaria populo sæpius distribuit·

De spectaculis per eum editis·

Spectacula quoq; complura magnificaq; edidit: non usitata modo ac solitis locis: sed & commētitia et ex antiquitate repetita: & ubi præterea nemo ante eum: ludos dedicationis pompeiani theatri: quod ambustū restituerat: e tribunali posito in orchestra cōmisit: quū prius apud supiores ædes supplicasset perq; mediā caueā sedentibus: ac silentibus cunctis descendisset: fecit et sæculares quasi anticipatos ab Augusto: nec legitimo tempori reseruatos: q̄uis ipse in historijs suis prodat intermissos eos: Augustum multo post diligentissime annorum ratione subducta in ordinem redegisse· Quare uox preconis irrisa est inuitātis more solenni ad ludos: quos nec spectasset quisq̄ nec spectaturus esset quum superessent adhuc qui spectauerant & quidā histrionū producti olim tunc quoq; pducerentur· Circenses frequenter etiā in uaticano cōmisit: nonnunq̄ interiecta p quos missus uenatione: Circo uero maximo marmoreis carceribus auratisq; metis: q utraq; & tophina ac lignea antea fuerant exculta propria senatoribus cōstituit loca promiscue spectare solitis: ac super quadrigarum certamina troiæ lusum· Exibuit & affricanas conficiente turma equitum prætorianorum ducibus tribunis: ipsoq; præfecto· Præterea thessalos equites

qui feros tauros per spacia circi agunt:insiliuntq; defessos & ad terrã cornibus detrahunt·Gladiatoria munera plurifariam ac multiplicia exhibuit Anniuersariũ in castris prætorianis sine uenatione apparatuq; iustũ atq; legitimũ:in septis ibidem extraordinariũ & breue dierũq; pauciorũ:quodq; appellare cœpit sportulam q̃a premiũ daturũ se dixerat uelut ad subitã cõditãq; cœnulã inuitare se populũ·Nec ullo spectaculi genere communior aut remissior erat adeo ut oblatos uictoribus aureos ꝓlata sinistra pariter cum uulgo uoce:digitisq; numeraret:ac sæpe hortando rogandoq; ad hilaritatem hoĩes ꝓuocaret:dominos identidẽ appellans immixtis interdum frigidis & accersitis iocis qualis est ut·quũ palumbum postulantibus daturum se ꝓmisit:si captus esset·Illud quoq; plane q̃tũuis salubriter & in tempore:quum esedario:pro quo quattuor filij deprecabantur magno omnium fauore indulsisset:rudem tabulam ilico misit admonens populum quantopere liberos suscipere deberet:quos uideret:& gladiatori præsidio gratieq; esse·Edidit & in martio campo expugnationem direptionemq; oppidi ad imaginem bellicam & deditionem britanniæ regum:præseditq; paludatus·

Quin & emissurus fucinum lacum naumachiam ante commisit:sed quũ proclamantibus naumachiarijs: Aue imperator morituri te salutant:respondisset auete uos neq; post hanc uocem quasi uenia data quisq̃ dimicare uellet:diu cunctatus an omnes igni ferroq; absumeret Tandem e sede sua prosiluit:ac per ambitum lacus non sine fœda uacillatione discurrẽs:partim minãdo parti adhortãdo ad pugnã cõpulit· Hoc spectaculo classis si

cula et rhodia cõcurrerunt: duo denarũ triremiũ singu
læ exciente bucina tritone argenteo: qui e medio lacu p
machinã emerserat. De institutione correctione et
ordinatione quorundam morum & actuum.

q Vædam circa cerimonias ciuilemq; & milita
rem morem: item circa omnium ordinum sta
tum domi forisq; aut correxit: aut exoleta reuocauit:
aut etiam noua instituit. In cooptandis per collegia sa
cerdotibus neminẽ nisi iuratus nomiauit: obseruauitq;
sedulo ut quotiens terra in urbe mouisset ferias aduoca
ta concione prætor indiceret: utq; ob dira aut in urbe
aut in capitolio uisa obsecratio haberetur: eamq; ipse
iure maximi põtificis commonito pro rostris populo
præiret: summotaq; operariorum seruorumq; turba re
rum actum diuisum antea in hybernos æstiuosq; men
ses coniunxit. De institutis et sanctionibus eius.

i Vrisdictionem de fidei commissis quot annis et
tantum in urbe delegari magistratibus solitam
in perpetuum: atq; etiam per prouincias potestatibus
demandauit. Capiti papiæ legis a Tiberio Cæsare qua
si sexagenarij generare non possent: edicto abrogauit.
Sanxit ut pupillis extra ordinem tutores a consulibus
darentur utq; hi quibus a magistratibus prouinciæ in
terdicerentur urbe quoq; & italia summouerentur.
Ipse quosdam nouo exemplo relegauit: ut ultra lapidẽ
tertium uetaret egredi ab urbe. De maiore negocio actu
rus in curia medius inter cõsulum sellas tribunitio sub
sellio sedebat. Commeatus a senatu peti solitos benefi
cij sui fecit.

De indulgentia & liberalitate eius.

o Rnamenta consularia etiã procuratoribus ducenariys idulsit. Senatoriã dignitatẽ recusantibus equestrẽ quoq; ademit. Latũ clauũ quis initio affirmasset nõ lecturum se senatorem nisi ciuis Ro. ob nepotem etiam libertini filio tribuit: sed sub conditione si prius ab equite Romano adoptatus esset: ac sic quoq; repræhensionem uerens etiam Appium cæcum censorem generis sui productorem libertinorum filios in senatũ allegisse docuit: ignarus tẽporibus Appiy: & deinceps aliquandiu libertinos dictos non ipsos qui manumitterentur: sed ingenuos ex his procreatos. Collegio quæstorum pro statura uiarum gladiatorum munus iniunxit detractaq; hostiensi & gallica prouincia curam ærariy Saturni reddidit: quam medio tempore prætores: aut utiq; prætura functi sustinerant: Triumphalia ornamenta Syllano filiæ suæ sponso nondum puberi dedit. Maioribus uero natu tam multis: tamq; facile ut epistola communis legionum nomie extiterit petentium ut legatis consularibus simul cum exercitu & triumphalia darẽtur: ne causam quoquo modo belli quærerent. Aulo Plantio etiam ouationem decreuit: ingressoq; urbem obuiam progressus: & in capitolium eunti. & inde rursus reuertendi latus texit. Gabinio secũdo caucis gente germanica superatis cognomen caucius usurpare concessit.

Item de quibusdam ciuilibus gestis: & ordinationibus eius.

e Questres militias ita ordinauit: ut post cohortẽ alã: post alã tribunatũ legionis daret stipendiaq; istituit et imaginariæ militiæ genus: qđ uocatur

ſuper numerum: quo abſentes & titulo tenus fungerẽ-
tur· Milites domus ſenatorias ſalutandi cauſa ingredi
etiam patrum decreto prohibuit· libertinos qui ſe pro
equitibus Romanis agerent publicauit ingratos: &
de quibus patroni quererentur: reuocauit in ſeruitu-
tem: aduocatiſq; eorum negauit ſe aduerſus libertos ip-
ſorum ius dicturum· Quum quidã ægra & affecta mã
cipia in inſula æſculapij tædio medendi exponerent: li
beros eſſe ſanxit: nec redire in ditionem domini ſi con-
ualuiſſent: ꝙ ſi quis necare mallet quenq̃ exponere cæ-
dis crimine teneri: uiatores nec per italiæ oppida niſi
aut pedibus aut ſella aut lectica tranſirent: monuit edi
cto· Puteolis & hoſtiæ ſingulas cohortes ad arcendos
incendiorum caſus collocauit· Peregrinæ cõditionis ho
mines uetuit uſurpare Romana nomina duntaxat gen
tilia· Ciuitatẽ romanã uſurpantes in campo æſquilino
ſecuri percuſſit· Prouincias achaiã et macedoniã: quas
Tiberius ad curam ſuam tranſtulerat: ſenatui reddidit
Lycijs ob exitiabiles inter ſe diſcordias libertatẽ ademit
Rhodijs ob pœnitentiã ueterũ delictorũ reddidit iliẽ-
ſibus quaſi Romanæ gẽtis auctoribus tributa ĩ ꝑpetuũ
remiſit: recitata uetere epiſtola græca ſenatus popu-
liq; Ro· Seleuco regi amicitiam & ſocietatẽ ita demũ
pollicentis ſi conſanguineos ſuos ilienſes ab omni one-
re immunes præſtitiſſet· Iudæos impulſore Chriſto aſ
ſidue tumultuantes Roma expulit· Germanorum lega-
tis in orcheſtra ſedere permiſit ſimplicitate eorũ et fi-
ducia motus: ꝙ in popularia deducti quum animaduer
tiſſent parthos & armenios ſedẽtes in ſenatu ad eadẽ
loca ſponte tranſierant: nihilo deteriorem uirtutem:

aut conditionem suã prædicantes. Dryudarum religionem apud gallos diræ immanitatis & tantum ciuibus sub Augusto interdictam penitus aboleuit. Cõtra sacra Eleusina etiam transferre ex attica Romã conatus est. Templum quoq; in sicilia Veneris Erycinæ uetustate collapsum: ut ex ærario populi romani reficeretur: auctor fuit. Cum regibus fœdus in foro icit: porca cæsa ac uetere fecialium præfatione adhibita. Sed et hæc et cætera totũq; adeo ex parte magna principatum non tam suo q̃ uxorũ libertorũq; arbitrio admistrauit: talis ubiq; plærũq; qualẽ esse eũ aut expediret illis: aut liberet.

De sponsis & uxoribus eius.

S Ponsas admodũ adolescẽs duas habuit: Aemiliã lepidã Augusti proneptẽ. Item Liuiam Medullinam: cui cognomen et Camillæ erat e genere antiquo dictatoris Camilli: priorem q parentes eius Augustum offenderant. uirginẽ adhuc repudiauit: posteriorẽ ipso die: qui erat nuptijs destinatus ex ualitudine amisit. Vxores deinde duxit Plautiã Herculanillam triumphali: & mox Aeliam Petinã cõsulari patre: cũ utraq; diuortium fecit: sed cũ Petina ex leuibus offensis: cũ Herculanilla ob libidinum probra & homicidij suspitionem. Post has Valeriam Messalinam Barbari Messale cõsobrini sui filiam in matrimonium accepit: quã quũ cõperisset super cætera flagitia atq; dedecora. C. Silio etiam nupsisse: dote inter auspices consignata supplicio affecit: confirmauitq; pro concione apud prætorianos quatinus sibi matrimonia male cederent: permansurũ se in cælibatu: ac nisi permansisset: non recusaturum cõfodi manibus ipsorum. Nec durare ualuit: quin de cõditionibus

tionibus continuo tractaret etiam de Petinæ quã olim exegerat:deq; Lolliæ Paulinæ: quæ. C. Cæsari nupta fuerat. Verum illecebris Agrippinæ germanici fratris sui filiæ per ius osculi: & blanditiarum occasiones præ allectus in amorem subornauit proximo senatu: qui cen seret cogendum se ad ducendũ eam uxorem quasi Reip. maxime interesset: dandamq; cæteris ueniam talium coniugiorum: quæ ad id tempus incesta habebantur: ac uix uno interposito die confecit nuptias non repertis: qui sequerentur exemplum excepto libertino quodam & altero primipilari: cuius officium nuptiarum & ipse cum Agrippina celebrauit.

De liberis & generis eius.

Liberos ex tribus uxoribus tulit: ex Herculanilla Drusum & Claudiam. ex Petina Antoniam: ex Massalina Octauiam. & quem primo Germanicũ mox Britannicum cognominauit. Drusum Pompeium puberem amisit piro per lusum in sublime iactato: & hiatu oris excepto strangulatum: cui & ante paucos dies filiam Seiani despondisset. Quo magis miror fu= isse qui traderent fraude a Seiano necatũ. Claudiã ex liberto suo Botere conceptam: quis ante quintum men sem diuortij natam: aliq; cœptam: exponi tamen ad matris ianuam & nudam iussit abijci. Antoniam. Gn. Pompeio magno: deinde fausto Syllæ nobilissimis iuue nibus. Octauiam Neroni priuigno suo collocauit: Syl= lano ante desponsatã Britannicum uigesimo imperij die: inq; secundo consulatu natum sibi paruulum etiam tum & militibus pro concione manibus suis gestans: & plebi per spectacula gremio aut ante se retinens

assidue commendabat: faustisq; ominibus eum acclamantium turba prosequebatur. E generis Neronem adoptauit. Pompeium atq; Syllanum non recusauit modo: sed & interemit.

De libertis ab eo prædilectis.

Libertorum præcipue suspexit Posidem spadonem: quem etiam britannico triumpho inter militares uiros hasta pura donauit: nec minus fœlicem quem cohortibus & aliis prouinciæq; iudeæ præposuit trium reginarum maritum: & Harpocram cui lectica per urbem uehendi: spectaculaq; publice edendi ius tribuit: ac super hos Polybiũ a studiis: qui sæpe inter duos consules ambulabat: sed ante omnes Narcissum ab epistolis: & Pallentem a rationibus: quos decreto quoq; senatus non præmiis modo ingentibus: sed & quæstoriis prætoriisq; ornamentis ornari libenter passus est. Tantum præterea acquirere & rapere: ut querente eo quondam de fisci exiguitate: non absurde sit dictum: abundaturum si a duobus libertis in consortium reciperetur.

De maleficiis opera libertorum & uxorum per eum patratis.

His (ut dixi) uxoribusq; addictus nõ principẽ se: sed ministrum egit. Compendio cuiusq; horum: uel etiam studio: ac libidine honores: exercitus: impunitates: supplicia largitus est. Et quidem insciens plærumq; & ignarus: ac ne sigillatim minima quæq; enumerem: reuocatas libertates: eius iudicia rescissa: suppositos aut etiam palam immutatos datorum officiorum codicillos: Appium Syllanum consocerum suũ:

Iuliasq; alteram Drusi: alteram Germanici filiam cri mine incerto nec defensione ulla data occidit. Itē Gn. Pompeium maioris filiæ uirum & L. Syllanum mi noris sponsum. Ex quibus Pompeius in concubitu dile cti adolescentuli confossus est. Syllanus abdicare se præ tura ante. iiij. kalen. ianuarias: moriq; initio anni co actus. Die ipso Claudij & Agrippinæ nuptiarum in quinq; & xxx. senatores trecentosq; amplius equites Ro. tanta facilitate animaduertit: ut de nece consula ris uiri renunciante centurione factum esse quod impe rasset: negaret quicq̄ se imperasse: nihilominus rem cō probaret. Affirmantibus libertis officio milites functos q ad ultionem imperatoris ultro procurrissent. Nam illud omnem fidem excesserit: q nuptijs: quas Messali na cum adultero Silio fecerat: tabellas dotis ipse con signauerit: inductus quasi de industria simularentur: ad euertendum transferendumq; periculum: quod immi nere ipsi per quædam ostenta portenderetur.

De forma & statura eius.

a Vctoritas dignitasq; formæ nō defuit uel stati uel sedenti: ac præcipue quiescenti. Nam & prolixo: nec exili corpore erat. & specie caniciecq; pul chra: opimis ceruicibus: cæterum & ingredientem de stituebant poplites minus firmi: & remisse quid uel serio agentem multa dehonestabant: risus indecens: ira turpior: spumante rictu humentibus naribus. plectra linguæ titubantia: caputq; tum semper: tum in quātulo cunq; actu: uel maxime tremulum.

De ualitudine eius.

u Alitudine sicut olim graui: ita princeps per prospera usus est excepto stomachi dolore: quo se correptum etiã de consciscẽda morte cogitasse dixit.

De conuiuijs & alijs gestis eius.

c Onuiuia agitauit & ampla & assidua ac fere patentissimis locis: ut plærũq; sexcenteni simul discumberent. Conuiuatus & sup emissarium fucini lacus: ac pene summersus: quũ emissa impetu aqua redundasset. Adhibebat omni cœnæ & liberos suos cum pueris puellisq; nobilibus: qui more ueteri ad fulcra lectorum sedentes uescerentur: Conuiuæ: qui pridie scyphum aureum surripuisse existimabatur reuocato i diem posterum calicem fictilem apposuit. Dicitur etiam meditatus edictum quo ueniam daret: & flatũ crepitumq; uentris in conuiuio emittendi. Quum periclitatum quẽdam præ pudore ex cõtinẽtia reperisset.

De cibo & potu & luxuria eius.

c Ibi uiniq; quocunq; et tempore et loco appetẽtissimus. Cognoscens quondam in Augusti foro uictusq; nidore prandij: quod in maxima Martis æde salijs apparabatur: deserto tribunali ascendit ad sacerdotes: unaq; discubuit. Nec temere unq̃ triclinio abscessit: nisi distentus ac madens: & ut statim supino ac per somnum hianti pinna in hos uideretur ad exonerandum stomachum. Somni breuissimi erat: nam ante mediam noctem plærunq; uigilabat: ut tamen interdiu nonnunq̃ in iure dicendo obdormisceret: uixq; ab aduocatis de industria uocem augentibus excitaretur. Libidinis in fœminas profusissimæ: marium omnino expers. Alea studiosissime lusit: de cuius arte li-

brum quoq; emisit: solitus etiam in gestatorio ludere: Ita esedo alueoq; adaptatis ne lusus confunderetur.

De sæuicia & crudelitate eius.

s Aeuum & sanguinarium natura fuisse magnis minimisq; apparuit rebus. Tormenta quæstionum: pœnasq; parricidarum repræsentabat exigebatq; coram. Quum spectare antiqui moris supplicium Tyburi concupisset: & deligatis ad palum noxijs carnifex deesset: accitum ab urbe uesperam usq; opperiri perseuerauit. Quocunq; gladiatorio munere uel suo uel alieno etiam fortasse prolapsos iugulari iubebat maxime retiarios: ut expirantium faciem uideret. Quum par quoddam mutuis ictibus concidisset cultellos sibi paruulos ex utroq; ferro in usu; fieri sine mora iussit. Bestiarijs meridianisq; adeo delectabatur: ut etiam a patria luce ad spectaculum descenderet: & meridie dimisso ad prandium populo persederet: præterq; destinatos etiam leui subitaq; de causa quosdam committeret. De fabrorum quoq; ac ministrorum: atq; id genus numero: si aut ornatus pægma: uel q̄d tale aliud parum cessisset. Induxit & unum ex nomenculatoribus suis sicut erat togatus.

De timiditate & diffidentia eius.

s Ed nihil æque q̄ timidus ac diffidens fuit: primis imperij diebus q̄q̄ (ut diximus) iactator ciuilitatis: neq; cōuiuia inire ausus est nisi ut spiculatores cum lanceis circunstarent militesq; uice ministrorum fungerentur: neq; ægrum quenq̄ uisitauit nisi explorato prius cubiculo culcitrisq; & stragulis prætentatis & excussis. Reliquo autem tēpore salutatoribus.

ſcrutatores ſemper appoſuit: & quidem omnibus & acerbiſſimos: ſero enim ac uix remiſit: ne fœminæ prætextatiq; pueri et puellæ contrectarentur: & ne cuiuis comiti: aut librario calamariæ: & graphiariæ thecæ adimerentur. Motu ciuili quum eum Camillus non dubitans etiam citra bellum poſſe terreri. contumelioſa & minaci & contumaci epiſtola cedere imperio iuberet: uitamq; ocioſam in priuata re agere dubitauit adhibitis principibus iuris an obtemperaret.

De timore inſidiarum & geſtis alijs eius.

q VAſdam inſidias temere delatas adeo expauit: ut deponere imperium tentauerit. Quodam (ut ſupra rettuli) cum ferro circa ſacrificantem ſe deprenſo ſenatum per præcones prodere conuocauit: lachrimiſq; & uociferatione miſeratus eſt conditionem ſuam: cui nihil tutius ꝗ̃ eſſet: ac diu publico abſtinuit. Meſſalinæ quoq; amorem flagrantiſſimum non tam in dignitate contumeliarum ꝗ̃ periculi metu abiecit: cum adultero Silio acquiri imperiũ crediidiſſet. Quo tempore fœdum in modum trepidus ad caſtra confugit: nihil tota uia ꝗ̃ eſſet ne ſibi ſaluum imperiũ requirens.

De pœnis per eum innocentibus propter leues ſuſpitiones illatis.

n VLla adeo ſuſpicio: nullus auctor tam leuis extitit: a quo non mediocri ſcrupulo iniecto ad cauendum ulciſcendumq; compelleretur. Vnus ex litigatoribus: ſeductum in ſalutatione affirmauit ſe uidiſſe per quietem occidi eum a quodam. Deinde paulopoſt quaſi percuſſorem agnoſceret libellum tradentem aduerſariũ ſuum demonſtrauit: confeſtimq; is pro depræhenſo ad

pœnam raptus est. Pari modo oppressum ferũt Appiũ Syllannum: quem cum Messalina & Narcissus conspi rassent perdere diuisis partibus: alter ante lucem simi-lis attonito patroni cubiculum irrupit affirmans som-niasse se uim ei ab Appio illatam: altera in admiratio ne firmata: sibi quoq; eandem speciẽ aliquot iam nocti-bus obuersari rettulit: nec multo post ex composito ir-rumpere Appius nunciatus: cui pridie ad id temporis: ut adesset præceptũ erat: quasi plane repræsentaretur somnij fides: arcessi statim ac mori iussus est. Nec dubi-tauit postero die Claudius ordinem rei gestæ perferre ad senatum: ac liberto gratias agere: ꝙ pro salute sua etiam dormiens excubaret.

De ira iracundia ac stultitia eius.

i Ræ atq; iracundiæ conscius sibi utranq; ex cusauit edicto: distinxitq; pollicitus alterã quidem breuem & innoxiam: alteram non iniustam fore. Hostiensibus quia sibi subeunti tyberim scaphas obuiã non miserint grauiter correptis: eaq; cũ inuidia ut in ordinem se coactum conscriberet repente tantummodo satisfacientibus ueniã dedit. Quosdam in publico parum tempestiue adeuntes manu sua rep-pulit. Item scribam quæstorium: itemq; prætura fun-ctum senatorem inauditos & innoxios relegauit: ꝙ il-le aduersus priuatum se intemperãtius affuisset: hic in ædilitate inquilinos prædiorũ suorũ contra uetitũ co-cta uendentes mulctasset: uillicumq; interuenientẽ fla-gellasset: qua de causa etiã coertionem popinarũ ædili-bus ademit. At ne stultitiam quidem suam reticuit: si-mulatamq; a se ex industria sub Caio: ꝙ aliter euasurus

peruenturusq; ad susceptam stationem non fuerit qui=busdam oratiunculis testatus est. nec ante persuasit q intra breue tempus liber editus sit: cui index erat. stul=torum insolentia contrarietas. Argumentum autem stultitiam neminem fingere.

De obliuione & aliis gestis eius.

i Nter cætera in eo mirati sunt homines & obliuionem & inconsiderantiam: uel ut græce dicam   occisa Messalina paulo postq in triclinio decubuit: cur domina nõ ueniret reqsiuit Multos ex his quos capite dãnauerat postero stati die et i cõsiliũ et ad aleæ lusuz admoueri iussit: et quasi moraretur ut somniculosos p nũciũ increpuit. Ducturus cõtra fas Agrippinã uxorẽ non cessauit oĩ oratione filiã et alumnã et in gremio suo natã atq; educatam prædicare: asciturus in nomen familiæ Neronem quasi parum reprehenderetur quod adulto iam filio priuignum adoptaret: identidem diuulgauit: neminem unq per adoptionem familiæ Claudiæ ĩsertũ.

De sermonibus & orationibus eius.

s Ermonis uero rerumq; tantam sæpe negligentiam ostendit: ut nec quis: nec inter quos quoue tempore ac loco uerba faceret: scire ac cogitare existimaretur. Quum de laniis: aut uinariis ageretur. exclamanit in curia. Rogo uos quis potest sine offula uiuere. Descripsit abundantiam ueterum tabernarum: unde solitus esset uinum olim & ipse petere. De quæstore quodã candidato inter causas suffragationis suæ posuit q pater eius frigidam ægro sibi aquam tempestiue dedisset: inducta teste in senatu hæc inquit matris meæ

liberta & ornatrix fuit. Sed me patronum semper exi stimauit: hoc ideo dixi: ꝙ quidam sunt adhuc in domo mea qui me patronum non putant: sed & pro tribunali hostiensibus quiddam publice orantibus: quum excanduisset: nihil habere se uociferatus est: quare eos demereatur si quem alium & se liberum esse. Nam illa eius quotidiana & plane omnium horarum & momentorum erant: quid ego tibi theogonius uideor: & eloquentissimus multaq; talia etiam priuatis deformia nedum principi neq; infacundo neq; indocto: imo etiam pertinaciter liberalibus studijs dedito.

De libris & opusculis per eum editis.

h Istoriam in adolescentia hortāte Tito Liuio Sulpitio uero Flauo etiā adiuuāte scribere aggressus ē: et quū primū frequenti auditorio cōmisisset: ægre perlegit refrigeratus sæpe a semetipso: Nam quum initio recitationis defractis compluribus subsellijs obesitate cuiusdam risus exortus esset: ne sedato quidem tumultu temperare potuit: quin ex interuallo subinde facti reminisceretur: cachinosq; reuocaret. In principatu quoq; & scripsit plurimum: & assidue recitauit ꝑ lectorem. Initium autem sumpsit historiæ post cædem Cæsaris dictatoris: sed & transijt ad inferiora tempora: cœpitq; a pace ciuili: quū sentiret neq; libere: neq; uere sibi de superioribus tradendi potestatem relictam correctus sæpe & a matre & ab uia. Prioris materiæ duo uolumina: posterioris unum & quadraginta reliquit. Composuit & de uita sua octo uolumina magis inepte ꝗ ineleganter. Item Ciceronis defensionem aduersus Asinij galli libros satis eruditam: nouas etiā cō-

mentus est litteras tres: ac numero ueterum quasi maxime necessarias addidit: de quarũ ratione quũ priuatus adhuc uolumen edidisset: mox princeps non difficulter optinuit: ut in usu quoq; promiscuo essent. Extat talis scriptura in plærisq; libris ac diurnis titulisq; operũ.

De studio græcarum litterarum & operibus eius.

n Ec minore cura greca studia secutus est amorẽ prestantiamq; linguæ occasione omni ꝓfessus. Cuidam barbaro grece ac latine disserenti: quũ utroq; inquit sermone nostro sis peritus. Et in commendanda patribus conscriptis Achaia gratam sibi prouinciã ait communium studiorum commercio: ac sæpe in senatu legatis perpetua oratione respondit. Multum uero pro tribunali etiam heroicis locutus est uersibus. Quotiẽs quidem hostem uel insidiatorem ultus esset: excubitori tribuno signum de more poscenti non temere aliud dedit q̃.

Deniq; et græcas scripsit historias thyrenicõ. xx. charchedonicon. viij. Quarum causa ueteri Alexãdriæ Musæ additum ex ipsius nomine: institutumq; ut quot annis in altero thyrenicõ libri in altero charchedonicon diebus statutis uelut in auditorio recitarẽtur toti a singulis per uices.

De pœnitentia matrimonij Agrippinæ & adoptionis Neronis.

s Vb exitu uitæ signa quædam nec obscura pœnitẽtis de matrimonio Agrippinæ: deq; Neronis adoptione dederat: si quidem commemorantibus libertis: ac laudantibus cognitionem qua pridie quandam adulterij ream condemnauit: sibi quoq; in fatis esse ia-

ſtauit omnia impudica: ſed non impunita matrimonia Et ſubinde obuium ſibi Britannicum arctius complexus: hortatus eſt: ut creſceret: rationemq; a ſe oĩm facto rum acceperet græca iſuper uoce proſecutus: ωρεοσ πῖετε quunq; impubi teneroq; adhuc quando ſtatura permitteret togam dare deſtinaſſet: adiecit ut tandem populus Romanus uerum Cæſarem habeat.

De teſtamẽto & morte eius.

n On multoq; poſt teſtamẽtum etiã conſcripſit: ac ſignis omnium magiſtratuum obſignauit. Prius igitur quã ultra progrederetur: præuentus eſt ab Agrippina quã præter hæc conſciam quoq; nec minus delatores multorum criminum arguebant: & ueneno quidem occiſum conuenit: ubi autem & per quem dato diſcrepat. Quidam tradunt epulanti in arce cum ſacerdotibus per Halotum ſpadonem prægustatorem: alij domeſtico conuiuio per ipſam Agrippinam: quæ boletum medicatum auidiſſimo cibornm talium optulerat Etiam de ſubſequẽtibus diuerſa fama eſt: multi ſtatim hauſto ueneno obmutuiſſe aiunt: excruciatumq; dolori bus nocte tota defeciſſe prope lucem. Nõnulli inter initia cõſopitum: deinde cibo affluente euomuiſſe omnia repetitumq; toxico incertum pulti ne addito: quum uelut exhauſtum refici cibo oporteret an immiſſo per clyſtere ut quaſi abundantia laboranti etiam hoc genere egeſtionis ſubueniretur.

De morte eius cælata & tempore mortis & funere.

n Os eius cælata eſt: donec circa ſucceſſorem oĩa ordinarẽtur. Itaq; et quaſi ꝑ ægro adhuc uota

susceptasunt: & indicti p̄ simulationē comœdi: q̄ uelut desiderantē oblectarēt. Excessit. iij. idus octobris Asinio marcello: Acilio Ausola cōsulibus. lxiiij ætatis: imperij xiiij. anno: funeratusq; est solenni principū pompa: et in numerū deorū relatus: quē honorē a Nerone destitutum abolitumq; recepit mox per Vespasianum.

De præsagijs mortis eius.

PRæsagia mortis eius præcipua fuerūt: exortus crinitæ stellæ: quā cometē uocāt. Tactumq; de cælo monumentū Drusi patris. Et qđ eodē anno ex oīm magistratuū genere plæriq; mortē obierāt. Sec nec ip̄e ignorasse aut dissimulasse ultima uitæ suæ tempora uidetur aliquot quidē argumentis. Nam & quum consules designaret neminē ultra mensem: quo obijt: designauit: & in senatu cui nouissime interfuit: multū ad concordiā liberos suos hortatus: utriusq; ætatē suppliciter patribus cōmendauit. Et in ultima cognitione p̄ tribunali accessisse se ad finem mortalitatis: q̄q̄ abominantibus: qui audiebant semel atq; iterum pronunciauit.

C. SVETONII TRANQVILLI LIBER SEXTVS.

NERO CLAVDIVS CAESAR.

EX gente Domitia duæ familiæ claruerunt: caluinorū: & ænobarborū. Aenobarbi auctorē originis: itemq; cognominis habēt. L. Domitiū cui rure quōdā reuertenti iuuenes gemini augustiore forma ex occursu imperasse traduntur nunciaret

senatui ac populo uictoriã de qua incertum adhuc erat. Atq; in fidẽ maiestatis adeo permulsisse malas: ut e nigro rutilũ: æriq; assimilem capillum redderent: quod insigne mansit & in posteris eius ac magna pars rutila barba fuerũt. Functi autem consulatibus. vij. triumpho censuraq; duplici: & inter patricios allecti pseuerauerunt omnes in eodem cognomine. Ac ne prænomina quidem ulla: præterq̃ Cnei & Lucij usurparunt: eaq; ipsa notabili uarietate modo continuantes unumquodq; p trinas personas: modo alternantes per singulas. Nã primum secundumq; ac tertium ænobarborum Lucios: rursus sequentes tres ex ordine Cneos accepimus: reliquos non nisi uicissim: tum Lucios: tum Cneos: plures e familia cognosci referre arbitror: quo facilius appareat ita degenerasse a suorũ uirtutibus Nero ut tamen uitia cuiusq; quasi tradita & ingenita rettulerit.

De Cneo Domitio Atauo Neronis.

u T igitur paulo altius repetam: atauus eius. Cn. Domitius in tribunatu pontificibus offensior q alium q̃ se in patris sui locum cooptassent: ius sacerdotum subrogandorum a collegijs ad populum transtulit: ac in consulatu allobrogibus auernisq; superatis elephanto per prouinciam inuectus est turba militũ quasi inter solennia triumphi prosequente: In hunc dixit Licinius Crassus orator non esse mirandum: q Aeneam barbam haberet cui os ferreũ: cor plumbeũ esset: huius filius prætor Cæsarem abeuntem consulatu: quẽ aduersus auspicia legesq; gessisse existimabatur ad disq̃sitionem senatus uocauit: mox consul imperatorẽ ab exercitibus gallicis retrahere tẽtauit. Successorq; ei per fa-

stionem nominatus principio ciuilis belli ad corfinium captus est: unde dimissus massilienses obsidione laborantes cum aduentu suo confirmasset: repente destituit. Acieq; demum pharsalica occubuit: uir neq; satis constans & ingenio truci. In desperatione rerum mortem timore appetitam ita expauit: ut haustum uenenū pœnitentia euomuerit: medicumq; manumiserit: quod sibi prudens ac sciens minus noxiū tēperasset. Consultante autem Cn. Pompeio de medijs ac neutrā partem sequentibus: solus censuit hostium numero habendos.

Item de proauo Neronis.

r Eliquit filium omnibus gentis suæ proculdubio præferendum: is inter conscios Cæsarianæ necis (q̄q̄ insons) damnatus lege pedia: quum ad Cassium Brutumq; se propinqua sibi cognatione coniunctos contulisset: primo utriusq; interitum classem olim commissam retinuit. Auxit etiam nec nisi partibus ubiq; profligatis. M. Antonio sponte & ingentis meriti loco tradidit: solusq; omnium ex his: qui pari lege damnati erant: restitutus in patriam amplissimos honores percucurrit: ac subide redintegrata dissensione ciuili eidem Antonio legatus delatam sibi summam imperij ab his: quos Cleopatræ pudebat: neq; suscipere: neq; recusare fidenter propter subitam ualitudinem ausus transijt ad Augustum: & in diebus paucis obijt nō nulla & ipse infamia aspersus. Nam Antonius eum desiderio amicæ Seruiliæ naidis transfugisse iactauit.

De Domitio auo Neronis.

e X hoc Domitius nascitur: quem emptorē familiæ pecuniæq; in testamēto Augusti fuisse mox

uulgo notatũ eſt:nõ minus aurigandi arte ĩ adoleſcẽtia
clarus:q̃ deinde ornamentis triumphalibus ex germa=
nico bello·Verum arrogans profuſus:immitis cenſorem
L· Plancum uia ſibi decedere ædilis coegit præturæ
conſulatuſq; honore·Equites Ro·matronaſq; ad agen=
dum mimum produxit in ſcænam uenationeſq; &
in circo & in omnibus urbis regionibus dedit·Munus
etiam gladiatorium:ſed tanta ſæuitia:ut neceſſe fuerit
Auguſto clam fruſtra monitum edicto coercere·

De patre Neronis·

e X Antonia maiore patrem Neronis ꝓcreauit
omni parte uitæ deteſtabilem:ſiquidem comes
ad orientem·C·Cæſaris iuuenis occiſo liberto ſuo quod
quantum portare iubebatur: recuſarat : dimiſſus e co=
horte amicorum nihilo modeſtius uixit: ſed & in
uiæ appiæ uico repente puerum citatis iumentis:
haud ignarus obtriuit: & Romæ medio foro cui=
dam equiti Romano liberius iurganti oculum eruit·
Perfidiæ uero tantæ ut non modo argentarios precijs
rerum coemptarum: ſed & in prætura mercede pal=
marum aurigarios fraudauerit· Notatus ob hæc &
ſororis ioco quærentibus dominis factionum repræſen=
tanda præmia in poſterum ſanxit· Maieſtatis quoq;
& adulteriorum:inceſtiq; cum ſorore Lepida ſub ex=
ceſſu Tiberij reus mutatione temporum euaſit· Deceſ=
ſitq; pyrgis morbo aquæ intercutis:ſublato filio Nero=
ne ex Agrippina Germanico genita·

De natiuitate et ĩfantia Nerõis et præſagijs q̃buſdã·

n Ero natus eſt ante nouem menſes q̃ Tiberi=
us exceſſit·xviij·kal·ianuarias iam tũ ꝑ ex=

oriente ſole pene ut radijs prius q̃ terra contingeretur. De genitura eius ſtatim multa & formidoloſa multis coniecturantibus præſagio fuit etiam Domitij patris uox inter gratulationes amicorum negãtis quicq̃ ex ſe & Agrippina niſi deteſtabile & malo publico naſci potuiſſe. Eiuſdem futuræ infœlicitatis ſignum euidens die luſtrico extitit. Nam. C. Cæſar rogante ſorore: ut infanti ei quod uellet nomen daret intuens Claudium patruum ſuũ: a quo mox principe uero adoptatus eſt: eius ſe dixit dare: neq; ipſe ſerio: ſed per iocum & aſpernãte Agrippina: ꝙ cum Claudius inter ludibria aulæ erat Trimulus patrem amiſit: cuius ex parte tertia hæres ne hanc quidem integram cepit correptis per cohæredem Caium uniuerſis bonis: & ſubinde matre etiam relegata pene inops: atq; egens apud Amitam Lepidam nutritus eſt: ſub duobus pædagogis ſaltatore atq; tonſore. Verum Claudio imperium adepto non ſolum paternas opes recuperauit: ſed & Criſpi paſſieni uitrici ſui hæreditate ditatus eſt. Gratia quidem & potentia reuocatæ reſtitutæq; matris uſq; eo floruit: ut emanarat in uulgus miſſos a Meſſalina uxore Claudij: qui eum meridiantem quaſi Britannici æmulum ſtrangularent: additum fabulæ & eoſdem dracone e puluino ſe proferẽte conterritos refugiſſe: quæ fabula exorta eſt depræhẽſis in lecto eius circum ceruicalia ſerpentis exuuijs: quas tamen aureæ armillæ ex uoluntate matris incluſas dextro brachio geſtauit aliq̃diu: ac tædio tãdem maternæ memoriæ abiecit: rurſuſq; extremis ſuis rebus fruſtra requiſiuit.

De pueritia eius: & geſtis in ea.

Tener adhuc

t Ener adhuc nec dum matura pueritia circensi=
bus : ludis troiã cõstantissime fauorabiliterq;
lusit. Vndecimo ætatis anno a Claudio adoptatus est.
Anneoq; Sænecæ iam tunc senatori in disciplina tradi=
tus. Feruntsænecam ꝓxima nocte uisum sibi ꝑ quietem
C. Cæsari præcipere: & fidem somnio Nero breui fe=
cit ꝓdita immanitate naturæ : quibus primũ potuit ex
perimentis. Nãq; Britannicũ fratrẽ:q' se post adoptio
nem ænobarbu; ex cõsuetudine salutasset:ut subdititiũ
apud patre; arguere conatus est. Amitam eius Lepidã
ream testimonio corã afflixit gratificans matri:a qua
rea premebatur. Deluctus in forũ tyro populo congiari
um militi donatiuũ ꝓposuit indictaq; decursione:præ=
torianis scutũ sua manu prætulit:exinde patri gratias
ĩ senatu egit: Apud eũdẽ cõsulẽ ꝓ bononiẽsibus latine: ꝓ
rhodis atq; iliẽsibus græce uerba fecit. Auspicatus est et
iurisditionẽ præfecti urbis atq; latinarũ celeberrimis
patronis nõ trãslatitias ut assolet et breues: sed maxĩas
plurimasq; postulatiões certatĩ ingerentibus:quãuis in
terdictum a Claudio esset. Nec multo post duxit uxorẽ
Octauiam:ediditq; pro Claudij salute circenses et ue=
nationem.

De imperio Neronis.

s Eptemdecim natus annos ut de Claudio palam
factum est:inter horam sextam septimãq; pro
cessit ad excubitores.quum ob totius diei diritatem nõ
aliud auspicandi tempus accõmodatius uideretur: ꝓq;
palatij gradibus imperator consalutatus lectica in ca=
stra :& inde raptim appellatis militibus in curiam de
latus est . Discessit iam uesperi ex immensis quibus cu=

mulabatur honoribus tantũ patris patriæ nomine recu sato propter ætatem.

De gestis per eum in initio principatus.

o Rsus hinc a pietatis ostẽtatione Claudiũ apparatissimo funere elatum laudauit: consecrauitq;. Memoriæ Domitij patris honores maximos habuit. Matri summã oĩm rerum publicarũ priuatarũq; permisit: primo etiam imperij die signum excubanti tribuno dedit optimã matrẽ: ac deinceps eiusdem sæpe lectica ꝑ publicum simul uectus est. Antiũ coloniã deduxit ascriptis ueteranis e prætorio: abditisq; per domicilij trãslationem ditissimis primipilarium: ubi & portum operis sumptuosissimi fecit.

De ciuilibus gestis eius.

a Tq; ut certiorẽ adhuc indolẽ ostenderet: ex Augusti præscripto imperaturũ se professus neq; liberalitatis neq; clæmẽtiæ: nec comitatis quidẽ exibendæ ullam occasionem omisit. Grauiora uectigalia aut aboleuit aut minuit: præmia delatorũ papiæ legis ad quartas redegit: diuisis populo uiritim quadragenis nũmis: senatorum nobilissimo cuiq;: sed a re familiari destituto annua salaria: & quibusdã quingena cõstituit. Item prætorianis cohortibus frumentũ: menstruumq; gratuitum. Et quũ de supplicio cuiusdam capite dãnati ut ex more subscriberet admoneretur: q̃ uellẽ inquit nescire litteras. Oẽs ordines subinde memoriter salutauit: agenti senatui gratias respondit quũ meruero. Ad cãpestres exercitationes suas admisit & plæbem: declamauitq; sæpius publice: recitauit & carmina non modo domi: sed in theatro tanta uniuersoru; lætitia: ut ob

recitationem supplicatio decreta sit: eaq; pars carminũ aureis litteris Ioui capitolino dicata.

De spectaculis per eum editis & liberalitate eius ad populum.

s Pectaculorũ plurima & uaria gñä edidit: iuuenales: circenses: scænicos ludos: gladiatoriũ munus Iuuenalibus senes quoq; cõsulares anusq; matronas recepit ad lusum. Circẽsibus loca equiti secreta a cæteris tribuit. Commisitq; etiã camelorũ quadrigas ludis: quos p̄ æternitate imperij susceptos appellari maximos uoluit. Ex utroq; ordine & sexu pleriq; ludicras partes sustinuerũt. Notissimus eques Romanus elephãto supsedẽs p̄ Catadromũ decucurrit. Inducta est Afranij togata: quæ incendiũ scribitur: cõcessumq; ut scænici ardẽtis domus suppellectilẽ diriperent: ac sibi haberent sparsa: & populo missilia oĩm reruꝫ p̄ oẽs dies singula quotidie milia. Auiũ cuiusq; gñis multiplex genus thesseræ frumẽtariæ: uestis: aurũ argentũ: gẽme: margaritæ: tabulæ pictæ: mancipia: iumenta: atq; etiam mansuetæ feræ: nouissime naues insulæ agri.

Item de spectaculis & unde ea spectauerit: & aliijs gestis eius.

h Os ludos spectauit e proscenij fastigio: munere quod ĩ amphiteatro ligneo in regione martij cãpi intra anni spaciũ fabricato dedit: neminem occidit ne noxiorũ quidẽ. Exibuit autẽ ad ferrũ etiam quadringentos senatores: sexcentosq; equites Ro. & quosdam fortunæ atq; existimationis integræ: ex ijsdem ordinibus confectoresq; ferarum & uaria harenæ ministeria. Exibuit & naumachiam marina aqua in nanti-

bus bæluis. Item pyrrhicas quasdam e numero ephebo=rũ: qbus post edictã operam diplomata ciuitatis Romanæ singulis obtulit: inter pyrrhicarum argumenta: taurus Pasiphaen in ligneo iuuencæ simulacro abditã iniit: ut multi spectantium crediderunt. Icarus primo statim conatu iuxta cubiculum eius decidit: ipsumq; cruore respersit: nam per raro præsidere cæterum accubans primum paruis foraminibus: deinde toto podio adapperto spectare consueuerat. Instituit & quinquẽnale certamen primus omnium Romæ more græco triplex: musicum: gymnicum: equestre: quod appellauit neronia. dedicatisq; thermis atq; gymnasio. Senatui quoq; & equiti oleum præbuit. Magistros toti certamini præposuit consulares sorte sede pretorum deinde in orchestram senatumq; descendit: & orationis quidem carminisq; latini coronam de qua honestissimus quisq; contenderat: ipsorum consensu concessam sibi recepit. Citharam autem a iudicibus ad se delatam adorauit: ferriq; ad Augusti statuam iussit. Gymnico qđ in septis edebat inter buthysiæ apparatum barbam primam posuit conditam in auream pyxidem & præciosissimis margaritis adornatã capitolio consecrauit. Ad athelatrũ spectaculũ inuitauit et uirgĩes uestales: qa olympiæ quoq; Cereris sacerdotibus spectare cõceditur.

De Tyridate rege per eũ recepto et eius spectaculo.

n On immerito inter spectacula ab eo edita Tyridatis in urbem introitum rettulerim. Quem Armeniæ regẽ magnis pollicitationibus solicitatũ quũ destinato per edictum die ostensurus populo propter nubilũ distulisset: ꝑduxit quo opportunissime potuit

dispositis circa fori templa armatis cohortibus curuli residens apud rostra triumphantis habitu: inter signa militaria atq; uexilla: & primo per deuexum pulpitũ subeuntem admisit ad genua: alleuatumq; dextra exosculatus est: dein præcanti thiara deducta: diadema imposuit: uerba supplicis interpretata prætorio uiro multitudini pronunciante perductum in theatrum: ac rursus supplicantem iuxta se latere dextro collocauit. Ob quæ imperator consalutatus: laurea in capitolium lata.

De Iano gemino per eum clauso.

i Anum geminum clausit tam nullo q̃ residuo bello. Consulatus quattuor gessit: primum bimestrem: secundum & nouissimum semestres: tertiũ quadrimestrem: medios duos continuauit: reliquos inter annua spatia uariauit.

De more eius in iure dicendo & sententiando: & alijs gestis eius.

i N iurisditione postulatoribus nisi sequenti die ac per libellos non temere respondit. In cognoscendo morem eum tenuit: ut cõtinuis actionibus omissis: singulatim quæq; per uices ageret: quotiens autem ad consultandum se sederet: neq; in commune quicq̃: neq; propalam deliberabat. Sed & conscriptas ab unoquoq; sententias tacitus ac secreto legens quod ipsi libuisset: perinde atq; pluribus idẽ uideretur pnũciabat. In curiã libertinorum filios diu non admisit admissisq; a prioribus principibus honores denegauit. Candidatos qui supra numerum essent in solatium dilationis ac moræ legionibus præposuit. Consulatum in senos plærunq; menses dedit. Defunctoq; circa kalendas ia-

nuarij: altero e consulibus neminem substituit: improbans exemplum uetus Caninij Rebuli uno die consulis. Triumphalia ornamenta etiam quæstoriæ dignitatis & nonnullis ex equestri ordine tribuit. Nec utiq; de causa militari: sed et de quibusdam rebus orationes ad senatum missas præterito quæstoris officio per consulem plerumq; recitabat.

De quibusdam institutis per eum & prauis moribus emendatis.

f Ormam edificiorum urbis nouam excogitauit: & ut ante insulas ac domos porticus essent. de quarum solarijs incendia arcerentur: easq; sumptu suo extruxit: destinarat etiam hostia tenus mœnia promouere: atq; inde fossa mare ueteri urbi inducere. Multa sub eo & animaduersa seuere et coercita: nec minus instituta: adhibitus sumptibus modus publicæ cœnæ ad sportulas redactæ: interdictum ne quid in popinis cocti præter legumina aut olera uæniret: quũ antea nullum non obsonij genus proponeretur. Afflicti supplicijs christiani genus hominũ superstitionis nouæ ac maleficæ. Vetiti quadrigariorum lusus: quibus inueterata licentia passim uagãtibus fallere ac furari per iocũ ius erat Pantomimorum factiones cum ipsis simul relegatæ.

De quibusdam legibus ꝑ eũ repertis & institutis.

a Duersus falsarios tunc primum repertum ne tabulæ nisi pertusæ ac ter lino per foramina traiecto obsignarentur. Cautum ut in testamentis primæ duæ cæræ testatorum modo nomine inscripto uacuæ signaturis ostenderentur. Ac ne quis alieni testamenti scriptor legatum sibi ascriberet. Item ut litigatores ꝑ

patrociniis certam iustamque mercedem pro subselliis nullam omnino darent præbente ærario gratuita: utque rerum actu ab ærario causæ ad forum ac recuperatores transferentur: & ut omnes appellationes a iudicibus ad senatum fierent.

De quibusdam gestis circa exercitum Britanicum.

a Vgendi propagandique imperii nec uoluntate ulla neque spe motus unquam etiam ex Britannia deducere exercitum cogitauit: nec nisi uerecundia ne obtrectare parentis gloriæ uideretur destitit: ponti modo regnum concedente Polemone. Item alpium defuncto Coctio in prouinciæ formam redegit.

De expeditionibus Alexandriæ & Achaiæ per eum susceptis.

p Eregrinationes duas omnino suscepit Alexandrinam & Achaicam: sed Alexandrinam ipso profectionis die destitit: turbatus simul religione ac periculo. Nam cum circuitis templis in æde Vestæ resedisset: consurgenti ei primum lacinia obhæsit: deinde tanta coortaraligo est. ut despicere non posset. In Achaia isthmum perfodere aggressus prætorianos pro concione ad inchoandum opus cohortatus est: turbaque signo dato primus rastello humum effodit: & corbulæ congestam humeris extulit. Parabat & ad caspias portas expeditionem conscripta ex italicis senum pedum tyronibus noua legione: quam magni Alexandri phalangem appellabat. Hæc partim nulla repræhensione: partim etiam non mediocri laude digna in unum contuli: ut secernerem a probris ac sceleribus eius: de quibus dehinc dicam.

De studio & opera eius in cantu et musica.

i NTer cæteras disciplinas pueritiæ imbutus τpe & musica: statim ut imperiũ adeptus est Terpnum Citharœdum uigentẽ tunc præter alios arcersijt diebusq; continuis: post cœnam canenti in multam noctem assidens paulatim et ipse meditari: exerceriq; cœpit: neq; eorum quicq̃ omittere: quæ generis eius artifices uel conseruandæ uocis causa: uel augendæ factitarẽt sed & plumbeam cartham supinus pectore sustinere & clystere uomituq; purgari: & abstinere pomis: cibisq; officientibus: donec blandiente profectu (q̃q̃ exiguæ uocis & fuscæ) prodire in scænã cõcupijt: subinde inter familiares græcũ prouerbium iactans occultæ musicæ nullum esse respectum. Et prodijt neapoli primum ac ne concusso quidẽ repente motu terræ theatro ante cantare destitit: q̃ inchoatum absolueret nomon. Ibidẽ sæpius & per cõplures cantauit dies: sumpto etiam ad reficiendam uocem breui tempore impatiens secreti a balneis in theatrum transijt: mediaq; in orchestra frequente populo epulatus. si paulum subbibisset aliquid se sufferri tinniturum græco sermone promisit. Captus autẽ modulatis Alexandrinorũ laudationibus: q̃ de nouo commeatu Neapolim confluxerant: plures Alexandria euocauit. Neq: eo segnius adolescentes equestris ordinis. & . v. amplius milia e plæbe robustissimæ iuuentutis undiq; elegit: qui diuisi factiones plausuum genera condiscerent (bombos & imbrices & testas uocabant) operãq; nauarẽt Cãtãti sibi isignes pinguissima coma & excellentissimo cultu pueri: ac sine annulo læuis: quorum duces quadragena milia sestertia merebãt.

De tragœdijs et alijs p eũ Romæ publice decãtatis.

c Vm magni æstimaret cantare etiam Romæ Ne
roneum agona ante præstitutam diem reuoca=
uit: flagitantibusq; cunctis cælestem uocen respondit
quidem in hortis se copiam uolentibus facturum: sed
adiuuante uulgi preces etiam statione militum: quæ
tunc excubabat repræsentaturum se pollicitus est li-
bens ac sine mora nomen suum in albo profitentium
citharœdorum iussit ascribi: sorticulaq; in urnam cum
cæteris demissa intrauit ordine suo: simulq; præfecti
prætorij citharam sustinentes: post tribuni militum
iuxtaq; amicorum intimi. Vtq; constitit peracto prin=
cipio Nioben se cantaturũ p Cluuiũ ruffum consularẽ p̄-
nunciauit & in horam fere decimam perseuerauit: co-
ronamq; eam & reliquam certaminis partem in annũ
sequentem distulit: ut sæpius cauendi occasio esset: qđ
quum tardum uideretur: non cessauit identidem se pu=
blicare: non dubitauit etiam in priuatis spectaculis ope
ram inter scænicos dare: quodam prætorum sestertium
decies offerente. Tragœdias quoq; cantauit personatus
heroum deorumq;. Item heroidum ac dearum personis
effictis ad similitudinem oris sui: & fœminæ prout
quanq; diligeret: inter cætera cantauit. Canacem par=
turientem: Orestem matricidam: Oedipodem excæca
tum: Herculem insanum: in qua fabula fama est. Tyrũ
culum militem positum ad custodiam aditus: quum eũ
ornari ac uinciri cathenis: sicut argumentum postula-
bat: uideret accurrisse ferendæ opis gratia.

De studio eius aurigãdi cytharizãdi & alijs gestis

q Vorũ studio uel præcipue ab ineunte ætate
flagrauit: plurimusq; illi sermo quãq̃ uetaretur

de Circensibus erat: & quondã tractũ prasinũ agitatõ rẽ inter cõdiscipulos quærens obiurgante magistro de Hectore se loqui ementitus est. Sed cũ inter initia imperij eburneis quadrigis quotidie in abaco luderet: ad oẽs etiã mimos Circenses secessu cõmeabat primo clã: deinde ꝑpalã: ut nemini dubiũ esset eo die utiq; affuturum neq; dissimulabat uelle se palmarũ numerũ ampliare. Quare spectaculũ multiplicatis missibus in serũ ꝑtrahebatur: nc dñs q̃dẽ iã factionũ dignantibus nisi ad totius diei cursum greges ducere. Mox & ipse aurigare atq; etiã spectari uoluit sæpius positoq; in hortis inter seruitia & sordidã plæbẽ rudimento uniuersorũ se oculis in circo maxĩo præbuit: aliquo liberto mittẽte mappã unde magistratus solent. Nec cõtentus harũ artium experimẽta Romæ dedisse: achaiam (ut diximus) petit hinc maxĩe motus instituerãt ciuitates apud quas musici agones edi solent oẽs citharœdorũ coronas ad ipm̃ mittere. Eas adeo grate recipiebat ut legatos q̃ ꝑtulissent nõ modo primos admitteret sed etiã familiaribus epulis interponeret. A quibusdã ex his rogatus ut cãtaret sup cœnã: exceptusq; effusius solos scire audire græcos: solosq; se & studijs suis dignos ait: nec profectione dilata ut primũ Casiopem traiecit statim ad arã Iouis Cassij cantare auspicatus est.

De certaminibus & exercitio ac timore eius in dictis discipulis.

Certamina deinceps obijt omnia: nam & quæ diuersissimorũ tẽporum sunt: cogi in unum annum quibusdam etiam iteratis iussit. Olympiæ quoq; præter consuetudinem musicum agona cõmisit. Ac ne quid circa hoc occupatum auocaret: detineretue: quum

præsentia eius urbicas res egere a liberto Helio admone retur: rescripsit his uerbis. q̃uis nunc tuum consilium sit: & uotum me celeriter reuerti tamen suadere & optare potius debes: ut Nerone dignus reuertar. Cantã te eo nec necessaria quidem causa excedere: theatro lici tum erat. Itaq; & enixe quædã in spectaculis dicũtur & multi tædio audiendi laudandiq; clausis oppidorũ portis: aut furtim dissiluisse de muro: aut morte simula ta funere elati. Quã aũt tepide anxieq; certauerit: quã ta aduersariorum æmulatione: quo metu iudicum uix credi põt. Aduersarios quasi plane cõditionis eiusdẽ ob seruare captare: infamare secreto nonnunq̃: ex occursu maledictis incessere: ac si qui arte præcellerent corrum pere etiã solebat. Iudices aũt priusq̃ inciperet reueren tissime alloquebatur oĩa se facienda fecisse: sed euentũ in manu esse fortunæ. Illos ut sapientes & doctos ui ros fortuita debere excludere. atq; ut auderet hortãti bus æquiore animo recedebat: ac ne sic quidem sine soli citudine taciturnitatem pudoremq; quorundam pro tristicia ac malignitate arguens suspectosq; sibi dicens

De obedientia eius in dictis certaminibus & alijs gestis per eum.

In certando uero ita legi obediebat: ut nunq̃ ex creare ausus sudorẽ quoq; frõtis brachio deter geret atq; etiã in quodã tragico actu quũ elapsũ baculũ cito resumpsisset: pauidus & metuens ne ob delictũ cer tamine summoueretur: nõ aliter cõfirmatus est q̃ adiu rante hypocrita nõ aiaduersũ id inter exultationes suc clamationesq; populi. Victorẽ aũt se ipe pronunciabat. Qua de causa et præconio ubiq; cotendit. Ac ne cuius

alterius hieronicarũ memoria aut uestigiũ extaret usq̃ subuerti et unco trahi abijciq; in latrinas oĩm statuas & imagines imperauit. Aurigauit quoq; plurifariam olympijs uero etiam decẽ iugẽ: q̃uis id ipm in rege Mithridate carmine quodã suo repræhẽdisset sed excussus curru ac rursus repositus quum pdurare nõ posset: destitit ante decursum: nec eo secius coronatus est. Decedens deinde puinciam uniuersam libertate donauit: simulq; iudices ciuitate romana et pecunia grandi quæ bñficia e medio stadio isthmiorũ die sua ipe uoce pnũciauit.

De triũpho eius ob uictoriã musicorũ & alijs gestis.

r Euersus e græcia Neapolim: qđ in ea primũ artẽ ptulerat albis eqs introijt disiecta parte muri: ut mox hieronicarũ est simili modo Antiũ: inde Albanũ: inde Romã: sed et Romã eo curru quo Augustus olim triumphauerat: & in ueste purpurea: distinctaq; stellis aureis chlamyde: coronãq; capite gerens olympicam dextra manu pythiã: præeunte pompa cæterarum cũ titulis ubi & quos quo cantionũ quoue fabularũ argumento uicisset: sequẽtibus currũ ouãtiũ ritu plausoribus augustianos militesq; se triumphi eius clamitantibus. Dehinc diruto circi maximi arcu: p uelabrũ forũq; palatiũ & Apollinẽ petijt. Incedẽti passim uictimæ cæsæ sparso per uias identidẽ croco: ingestæq; aues ac lenmisci et bellaria: sacras coronas in cubiculis circũ lectos posuit. Item statuas suas citharœdico habitu: qua nota etiã nũmũ pcussit. Ac post hæc tantũ abfuit a remittendo laxandoq; studio: ut conseruandæ uocis gratia: neq; milites unquã nisi absens aut alio uerba pronunciante appellaret: neq; quicq̃ serio iocoue egerit nisi astante

Phonasco: q̄ moneret parceret arterijs ac sudariū ad os applicaret multisq; uel amicitiā suā optulerit uel simultatem indixerit: ꝓut q̄sq; se magis parciusue laudasset.

De rapinis iniurijs & alijs sceleribus clam per eū & publice commissis.

PEtulātiā libidinē luxuriā auaritiā crudelitatē sensim q̄dē primo & occulte uelut iuuenili errore exercuit: sed ut tunc quoq; dubiū nemini foret naturæ illa uitia nō ætatis esse post crepusculū statim arrepto pileo uel galero popinas inibat: circūq; uicos uagabatur ludibundus: nec sine pernicie tn̄. Siq̄dē redeuntes a cœna uerberare: ac repugnātes uulnerare cloacisq; demergere assuerat. Tabernulas etiā effringere: & expilare: quintana domi cōstituta ubi parte & ad licitationē diuidendæ prædæ preciū assumeretur: ac sæpe in eiusmodi rixis oculorū & uitæ periculū adijt a quodā laticlauio: cuius uxorē attrectauerat ꝓpe ad necē cæsus Quare nūq̄ postea publico se illud horæ sine tribunis cōmisit ꝓcul et occulte subsequētibus. Interdiu quoq; clā gestatoria sella delatus in theatrū seditionibus pātomimorū ex parte ꝓscænij supiori signifer simul ac spectator aderat: et quū ad manus uentū esset: lapidibusq; et subselliorū fragminibus decertaretur multa et ip̄e iecit in populum: atq; etiam prætoris caput cōsauciauit.

De comessationibus & epulis eius.

PAulatim uero inualescentibus uitijs iocularia & latebras omisit: nullaq; dissimulandi causa ad maiora palam erupit. Epulas e medio die ad mediā noctem protrahebat: refotus sæpius calidis piscinis ac tempore æstiuo niuatis. Cœnitabatq; nonnunquā &

in publico naumachia præclusa:uel martio campo : uel circo maximo inter scortorum totius urbis ambubaiarumq; ministeria. Quotiens hostiam thyberi deflueret:aut baianum sinum præter nauigaret:dispositæ per littora & ripas diuersoriæ tabernæ parabantur insignes ganeæ et matronarum institorias operas imitantium:atq; hinc ide orantium ut appelleret. Indicebat et familiaribus cœnas:quorũ uni mellita quadragies sestertiũ constiterunt:alteri pluris aliquãto rosaria.

De luxuria & libidine eiusdem.

s

Vper ingenuorum pædagogia : & nuptarum concubinatus uestali uirgini Rubriæ uim intulit. Actem libertam paulum abfuit : quin iusto matrimonio sibi coniungeret summissis consularibus uiris: qui regio genere ortam peierarent. Puerum Sporum exectis testibus etiam in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Cum dote & flammeo per solemni nuptiarum celeberrimo officio deductum ad se pro uxore habuit. Extatq; cuiusdam non inscitus iocus bene agi potuisse cum rebus humanis si Domitius pater talem habuisset uxorem. Hunc Sporum augustarum ornamentis excultum lecticaq; uectum : & circa conuentus mercatusq; græciæ : ac mox Romæ circa sigillaria comitatus est identidem exosculans. Nam matris concubitum appetisse & ab obtrectatoribus eius ne ferox atq; impotens mulier & hoc genere gratiæ præualeret deterritum nemo dubitauit:utiq; postq̃ meretricem quam fama erat Agrippinæ simillimam inter concubinas recepit. Olim etiam quotiens lectica cũ matre ueheretur libidinatum incestæ ac maculis uestis

proditum affirmant.

De pudicitia eius passim prostrata.

s Vam quidem pudicitiam usq; adeo prostituit: ut contaminatis pene omnibus membris nouissime quasi genus lusus excogitaret: quo feræ pelle contectus emitteretur e cauea: uirorumq; ac fœminarum ad stipem deligatorum inguina inuaderet Et quũ affatim desæuisset: conficeretur a Doryphoro liberto: cui etiam sicut ipsi Sporus ita ipse denupsit uoces quoq; & eiulatus uim patiẽtium uirginum imitatus. Ex nonnullis comperi persuasissimum habuisse eum nemi nem hominem pudicum: aut ulla corporis parte purũ esse: uerum plærosq; dissimulare uitium et calliditate obtegere. Ideoq; professis apud se obscœnitatem: cætera quoq; concessisse delicta.

De prodigalitate & effusione diuitiarum.

d Iuitiarũ et pecuniæ fructum nõ aliũ putabat q̃ ꝓfusionẽ: sordidos ac depaccos esse: q̃bus rõ impẽsarũ cõstaret: prælautos uereq; magnificos q̃ abuterẽtur ac ꝑderent: laudabat: mirabaturq; auũculũ Caium nullo magis nomĩe: q̃ ꝙ igentes a Tiberio relictas opes in breui spatio ꝓdegisset. Quare nec largiẽdi nec absumẽdi modũ tenuit. In Tiridatẽ q̃d uix credibile uideatur octingẽta nũmum milia diurna erogauit: abeuntiq; sup̱ sestertiũ milies cõtulit. Menecratẽ citharœdum: et spectillũ mirmilonem triumphaliũ uirorũ patrimonijs ædibusq; donauit. Cercopitecum Panerotem fœneratorem & urbanis rusticisq; prædijs locupletatum prope regio extulit funere. Nullam uestem bis induit: quadrigenis in punctum sestertijs aleam lusit. Piscatus ẽre

te aurato:purpura coccoq; funibus nexis. Nunq̃ carrucis minus mille fecisse iter traditur: soleis mularum argenteis:canusinatis mulionibus:armillata & phalerata cymmaza cum turba atq; cursorum.

De operibus publicis p̱ eũ factis & dispositis.

n On in alia re damnosior q̃ in ædificando domũ a palatio exquilias usq; fecit:quã primo transitoriam:mox incendio absumptam restitutamq; aurea; nominauit. De cuius spacio atq; cultu suffecerit hoc rettulisse. Vestibulum eius fuit : in quo Colossus . cxx. pedum staret:ipsi effigiei tanta laxitas:ut porticus triplices miliarias haberet. Item stagnum maris instar circũ septum ædificijs ad urbium speciem. Rura insuper aruis:atq; uinetis & pascuis siluisq; uaria cum multitudine omnis generis pecudu; ac ferarum. In cæteris partibus cuncta auro lita distincta gemmijs: unionumq; cõchis erant:cœnationes laqueatæ tabulis eburneis uersatilibus ut flores fistulis & unguenta desuper spargerentur. præcipua cenationum rotunda:quæ perpetuo diebus ac noctibus uice mundi circũagerentur. Balneæ marinis & albulis fluentes aquis. Eiusmodi domum cũ absolutam dedicaret hactenus cõprobauit: ut se diceret quasi hominẽ tãdem habitare cœpisse. Præterea inchoabat piscinam a Niseno ad auernum lacũ cõtectam porticibusq; conclusam : quo quicq̃d totis baijs calidarum aquarum esset cõmitteretur:fossam ab auerno hostiam usq; :ut nauibus nec tamen mari iretur longitudinis p̱ clx. miliaria : latitudinis qua contrariæ quinqueremes commearent:quorũ operũ perficiendorum gratia:quod ubiq; esset custodiæ in Italiã deportari : etiam scelere

conuictos

conuictos nõ nisi ad opus damnari praeceperat. Ad hũc impendiorum furorem super fiduciam imperij etiã spe quadam repentina immensarum et reconditarum opũ impulsus est ex indicio equitis romani pro cõperto pollicentis thesauros antiquissimae gazae: quos Dido regina fugiens Tyro secum extulisset: esse in affrica uastissimis specubus abditos: ac posse erui paruula molientium opera.

De rapinis & extorsionibus: & sacrilegijs eius.

n Erum ut spes fefellit destitutus atq; ita iã exhaustus & egens ut stipendia quoq; militum & cõmoda ueteranorum protrahi ac differri necesse esset: calumnijs rapinisq; intendit animum. Ante oĩa ĩstituit ut e libertorum defunctorum bonis pro semisse dodrans cogeretur ei q̃ sine probabili causa eo nomine esset. quo fuissent ullae familiae quas ipse contingeret. Deinde ut ingratorũ in principe; testamenta ad fiscũ pertinerent. Ac ne impune esset studiosis uiris qui scripsissent: uel dictassent ea tunc ut lege maiestatis facta dictaq; oĩbus: quibus modo delator nõ deesset: tenerẽtur. Reuocauit & praemia coronarũ: quae unq̃ sibi in certaminibus ciuitates detulissent. Et quum interdixisset usum amethystini ac tyri coloris: summisissetq; qui nũdinarum die pauculas uncias uenderet: praeclusit cũctos negociatores: quin etiã inter canendum animaduersam matronam e spectaculis uetita purpura cultã demonstrasse procuratoribus suis creditus: detractamq; ilico non ueste modo. sed et bonis exuit. Nulli delegauit offi cium ut non adijceret: scis q̃d mihi opus sit: & hoc aga mus ne quis quicq̃ habeat. Vltimo templis cõpluribus

dona detraxit:simulacraq; ex auro uel argento fabrica ta cõflauit:i his penatũ deorũ quæ mox Galba restituit

De parricidio eius in psonis Claudij & Britãnici.

P Arricidia & cædes a Claudio exorsus est. Cu= ius necis & si non auctor at cõscius fuit:neq; dissimulanter ut q boletos in quo cibi gñe uenenũ is ac ceperat quasi deorũ cibũ: posthac puerbio græco collau dare sit solitus. Certe oĩbus rerũ uerborumq; cõtumelijs mortuũ insectatus est modo stulticiæ:modo sæuiciæ ar= guens. Nã & morari eũ inter hoĩes desijsse pducta pri ma syllaba iocabatur:multaq; decreta & cõstituta ut insipientis atq; deliri p irritis habuit. deniq; bustum eius cõsepiri nisi hũili leuiq; materia neglexit. Britan= nicum non minus æmulatione uocis.quæ illi iucundior suppetebat q metu ne quandoq; apud hominu; gratiã paterna memoria præualeret:ueneno aggressus est:qđ acceptum a quadam Locusta uenenarioru; indice: quũ opinione tardius cederet:uentre modo Britannici mo= to accersitam mulierem sua manu uerberauit : arguens pro ueneno remedium dedisse: excusantiq; minus datũ ad occultandam facinoris inuidiam: sane inquit legem Iuliam timeo:coegitq; se coram in cubiculo q posset ue locissimum ac præsentaneum coquere. Deinde in hædo expertus:postq is quinq; horas protraxit. Iterum ac sæpius recoctum porcello obiecit : quo statim exanima= to inferri in triclinium: dariq; cœnanti secum Britan= nico imperauit:& quum ille ad primum gustum con= cidisset : comitiali morbo ex consuetudine correptum apud conuiuas:ementitus. Postero die raptim inter ma ximos imbres trãslatitio extulit funere. Locustæ p na=

uata opera impunitatem prædiaq; ampla: sed & di-
scipulos dedit.

De parricidio eius in matrem & amitam: & alijs sceleribus eius.

M Atrem dicta factaq; sua exquirentem acerbi-
us: & corrigentem hactenus primo grauaba-
tur: ut inuidia idētidē oneraret quasi cessurus imperio
rhodumq; abiturus: mox & honore omni & potesta
te priuauit. Abductaq; militum & germanorū statio-
ne contubernio quoq; ac palatio expulit: neq; ī diuexā
da quicq̄ pensi habuit: submisis & qui Romæ morantē
litibus: & in secessu quiescentem per conuicia & io-
cos terra mariq; præteruehentes inquietarent. Verum
minis eius ac uiolentia territus perdere statuit: & cū
ueneno ter tentasset: sentiretq; antidotis præmunitam
lacunaria quæ noctu super dormientem laxata machi-
na deciderent parauit: hoc consilio per cōscios parum ce
lato solutilem nauem: cuius uel naufragio uel cameræ
ruina periret: cōmentus est. Atq; ita reconciliatione si-
mulata iucundissimis litteris baias euocauit ad solēnia
quinquatrium simul celebranda: datoq; negocio trierar
chis: qui liburnicam qua aduecta erat uelut fortuito
concursu confringerent: protraxit conuiuium: repeten-
tiq; baulos in locum corrupti nauigij machinosū illud
optulit: hilare prosecutus: atq; in digressu papillas quo
q; exosculatus reliquum temporis cum magna trepida
tione uigilauit: operiens cœptorum exitum. Sed ut di-
mersa omnia nandoq; euasisse eam comperit: inops con
silij Lagerinum libertum eius saluam & incolumen cū
gaudio nunciātem abiecto clam iuxta pugione ut pcus-

sorem sibi subornatum arripi cõstringiq; iussit: matrẽ q; occidi quasi deprehensum crimen uoluntaria morte uitasset. Adduntur his atrociora nec incertis auctoribus ad uisendũ interfectæ cadauer accurrisse: cõtrectasse membra: alia uituperasse: alia laudasse: sitiq; interim oborta bibisse. Neq; tamen sceleris conscientiam q̃q̃ et militum & senatus populiq; gratulationibus confirmaretur: aut statim aut unq̃ postea ferre potuit: sæpe confessus exagitari se materna specie: uerberibus furiarum: ac tædis ardẽtibus. Quin et facto p magos sacros euocare manes & exorare tẽtauit. Peregrinatione q̃dẽ græciæ eleusinis sacris quorum initiatiõe impij et scelerati uoce præconis summouerẽtur: interesse non ausus ẽ. Iunxitq; parricidio matris amitæ necẽ: quã quũ ex duritia alui cubantẽ uisitaret: et illa tractãs lanuginẽ eius ut assolet iã grandis natu: p blanditias forte dixisset simul hanc excepero mori uolo: conuersus ad pximos cõfestim se positurum uelut irridens ait: præcepitq; medicis ut largius purgarent ægram. Nec dũ defunctæ bona inuasit: suppresso testamento ne quid abscederet.

Item de parricidijs eius in uxores: affines & necessarios: & coniunctos suos commissis.

u Xores præter Octauiam duas postea duxit: Põpeiam Sabinam quæstorio patre natam et eq̃ti Romano ante nuptam: deinde Statiliam Messalinã Tauri bis consulis ac triumphalis abneptem. Qua ut potiretur uirum eius Atticum Vestinum consulem in honore ipso trucidauit. Octauiæ consuetudinẽ cito asp̃natus corripientibus amicis sufficere illi debere respõdit uxoria ornamenta. Eandem mox sæpe frustra strã

gulare meditatus dimiſit ut ſterilem:ſed īprobante di=
uortium populo nec parcente cõuicijs etiam relegauit:
deniq; occidit ſub crimine adulteriorum adeo īpudenti
falſoq; :ut in quæſtione ꝑnegantibus cunctis Anicetum
pædagogum ſuum īdicem ſubiecerit: qui dolo ſtupratã
a ſe fateretur:Pompeiam duodecimo die poſt diuortiũ
Octauiæ in matrimoniũ acceptam dilexit unice: et tñ
ipſam quoq; ictu calcis occidit:ꝙ ſe ex aurigatione ſero
reuerſum grauida et ægra conuicijs inceſſerat . Ex hac
filiam tulit Claudiam Auguſtam: amiſitq; admodum
infantem·Nullum adeo neceſſitudinis genus eſt : quod
non ſcelere perculerit:Antoniam filiam Claudij recu=
ſantem poſt Popeiæ mortem nuptias ſuas quaſi moli=
tricem nouarum rerum interemit·Similiter interemit
cæteros:aut affinitate aliqua ſibi aut propinquitate cõ
iunctos in quibus Aulum Plãcum iuuenem : quem cum
ante mortem per uim conſtupraſſet : eat nunc inquit
mater mea:& ſucceſſorem meum oſculetur iactans di
lectum ab ea:& ad ſpem imperij īpulſum· Priuignum
Ruffinum Criſpinũ Põpeia natũ impuberẽ adhuc: ꝗa
ferebatur ducatus & īperia ludere mergendũ mari dũ
piſcaretur ſeruis ipſius demandauit·Tuſcũ nutricis fili
um relegauit:ꝙ in ꝓcuratione ægypti balneis in aduẽ=
tum ſuum extructis lauiſſet·Sænecam præceptorem ad
necẽ compulit quanuis ſæpe cõmeatum petenti boniſq;
cedẽti perſancte iuraſſet ſuſpectũ ſe fruſtra:periturũq;
potiuſq; nociturum ei·Burro præfecto remediũ ad fau
ces pollicitus toxicũ miſit·Libertos diuites: et ſenes olĩ
adoptionis mox dominationi ſuæ fautores atq; recto
res ueneno parti cibis partim potiõibus īdito ītercepit

De sæuitia eius contra extraneos: & cæde illu=
strium uirorum.

n Ec minore sæuitia foris & in exteros grassa-
tus est stella crinita: quæ summis potestatibus
exitium portendere uulgo putatur per continuas no=
ctes oriri cœperat. Anxius ea re: ut ex Babilo astrologo
didicit solere reges talia ostenta cæde aliqua illustri
expiare: atq; a semet in capita procerum depellere: no=
bilissimo cuiq; exitium destinauit. Enimuero multo
magis & quasi per iustam causam duabus coniuratio
nibus promulgatis quarum prior maiorq; pisoniana
Romæ: posterior uinciana beneuenti conflata atq; dete
cta est. Coniurati e uinculis triplicium cathenarum di
xere causam. Quum quidē crimen ultro faterentur: nō
nulli etiam imputarent tanq̄ aliter illi nō possent nisi
morte succurrere dedecorato flagitijs omnibus. Damna
torū liberi urbe pulsi: enectiq; ueneno aut fame: Cōstat
quosdam cum pædagogis et capsarijs uno prandio pari
ter necatos: alios diurnum uictum prohibitos quærere.

Itē de cæde multorū passim facta: et alijs gestis eius.

n Vllus posthac adhibitus delectus aut modus in
terimendi quoscunq; libuisset quacūq; de causa
sed ne de pluribus referā Saluidieno Orphito obiectum
est ꝙ tabernas tres de domo sua circa forū ciuitatibus
ad stationē locasset. Cassio longino iuriscōsulto ac lumi
nibus orbato: ꝙ in uetere gentili stēmate. C. Cassij pcus=
soris Cæsaris imagines retinuisset. Peto Thraseæ tristi
or et pædagogi uultus mori iussis nō amplius q̄ horarū
spacium dabat. At ne qd moræ interueniret medicos ad
monebat: q cunctātes cōtinuo curarēt (ita enī uocabat)

uenas mortis gratia incidere. Creditur etiã Polyphago cuidã ægyptij generis crudã carnẽ: et q̃cq̃d daretur mã dere assueto cõcupisse uiuos hoĩes: laniandos: absumendosq; obijcere. Elatus inflatusq; tantis uelut successibus negauit quenq̃ principũ scisse q̃d sibi liceret. Multasq; nec dubias significationes sæpe iecit: ne reliq̃s q̃dem se parsurũ senatoribus: eumq; ordinẽ sublaturũ quãdoq; e Republica: ac ꝓuincias & exercitus equiti Romano: ac libertis ꝑmissurũ. Certe neq; aduenie͂s: neq; ꝓficisce͂s quenq̃ osculo impartiuit. Ac ne resalutatione q̃dẽ: & in auspicãdo ope isthmi magna frequẽtia clare ut sibi ac populo Romano bñ res uerteret: optauit dissimulata senatus mentione. De incendio urbis ꝑ eũ facto.

S Ed nec populo aut mœnibus patriæ pepercit: dicente quodã in sermone cõi me moriente terra crematur igni imo inquit: me uiuo plane ita fecit: nam quasi offensus deformitate ueterum ædificiorum et angustijs flexurisq; uicorum incendit urbem tam palam ut plæriq; consulares cubicularios q; eius cum stupa tæ daq; in prædijs suis deprehensos non attigerint: & quædam horrea circa domum auream: quorum spaciuz maxime desiderabat: ut bellicis machinis labefacta atq; inflammata sint: q̃ saxeo muro constructa erant: per sex dies septemq; noctes ea clade sæuitum est ad monumentorum bustorumq; diuersoria plebe cõpulsa. Tunc præter immensum numerum insularum domus priscorum ducum arserunt hostilibus adhuc spolijs adornatæ deorumq; ædes ab regibus ac deinde punicis: & gallicis bellis uotæ dedicatæq;: & quicquid uisendum atq; memorabile ex antiquitate durauerat. Hoc in-

cendiū e turre mecœnatica ꝓspectās: Lætusq; flāmæ (ut aiebat) pulchritudine halosim Ilij decātauit in illo suo scænico habitu. Ac ne nō hic quoq; quātū posset prædæ & manubiarū inuaderet pollicitus cadauerū & ruderū gratuitā egestionē: nemini ad reliqas rerū suarū adire ꝑmisit: collationibusq; nō receptis mō uerū et efflagitatis prouincias priuatorumq; census prope exhausit.

De cladibus quæ eius tempore euenerunt: et ꝓbris contra eum dictis.

a Ccessærūt tātis ex principe malis ꝓbrisq; quædā fortuita pestilētia unius autūni. qua. xxx. funerum milia in ratione libitinæ uenerunt: clades britannica qua duo præcipua oppida magna ciuium sociorumq; cæde direpta sunt. Ignominia ad orientem legionibus in armenia sub iugum missis: ægreq; Syria retenta: mirum uel præcipue notabile inter hec fuerit: nihil eum patientius q̄ maledicta & conuicia hominum tulisse: neq; in ullos leniorem: q̄ qui se dictis aut carminibus lacessissent: extitisse. Multa græce latineq; proscripta aut uulgata sunt sicut illa.

Quis negat Aeneæ magna de stirpe Neronem.
Sustulit hic matrem: sustulit ille patrem.
Dum tendit citharam noster dum cornua parthus:
Noster erit pæan ille hecatebeletes.
Roma domus fiet. ueios migrare quirites.
Si nos & ueios occupat ista domus.

Sed neq; auctores requisiuit: & quosdam per indicem delatos ad senatū affici grauiore pœna prohibuit. Trāseuntē eum Isidorus cynicus in publico clara uoce corripuerat: q̄ Naupli mala bene cantitaret: sua bona male

disponeret. Et datus atellanarũ histrio in cantico quodã: salue pater: salue mater: ita demõstrauerat ut bibentẽ natãtẽq; faceret exitũ. C. Claudij Agrippinæq; significans: & in nouissima clausula Orcus uobis ducit pedes senatũ gestu notaret histrionẽ et philosophũ Nero nihil amplius q̃ urbe Italiaq; summouit: uel cõtemptu oĩs infamiæ: uel ne fatendo dolorẽ irritaret ingenia.

De defectione galliarũ cõtra eũ & alijs gestis eius.

t Alẽ principẽ paulo minus. xiiij. annos perpessus terrarũ orbis tandẽ destituit initiũ facientibus Gallis duce Iulio uindice: q̃ tũ eam prouinciã pro prætore optinebat. Prædictũ a mathematicis Neroni olim erat fore ut quãdoq; destitueretur unde illa uox eius celeberrima Acticulã oĩs terra nutrit miniã artẽ. siue articulam: quo maiore uenia meditaretur cytharœdicam artem principi sibi gratã priuato necessariã. Spoponderũt tamẽ quidã destituto ei ordinationẽ orientis nõnulli noĩatim regnum hierosolymorum plures oĩs pristinæ fortunæ restitutionẽ. Cui spei pronior Britãnia armeniaq; amissa: ac rursus utraq; recepta defunctum se fatalibus malis existimabat. Vt uero cõsulto delphis Appolline septuagesimum ac tertiũ annũ cauendũ sibi audiuit quasi eo demũ obiturus: ac nihil coniectans de ætate Galbæ tanta fiducia non modo senectã: sed etiã perpetuam singularemq; cõcepit fœlicitatem: ut amissis naufragio præciosissimis rebus nõ dubitauerit inter suos dicere pisces eas sibi relaturos. Neapoli de motu galliarũ cognouit die ipso: quo matrẽ occiderat: adeoq; lente ac secure tulit ut gaudendi etiam suspitionem preberet tanq̃ occasione nata spoliandarum iure belli opu

lentissimarũ ꝓuiciarũ. Statimq; in gymnasiũ ꝓgressus certantes athlætas effusissimo studio spectauit. Cœnæ quoq; tꝑe interpellatus tumultuosioribus litteris hactenus excanduit ut malum his q̃ desijssent minaretur: deniq; ꝑ octo cõtinuos dies rescribere cuiq̃ nõ mãdare q̃d aut præcipere conatus rem silentio obliterauit.

De reditu eius ad urbem: & contumelijs in eum dictis & alijs gestis eius.

e Dictis tandẽ uindicis cõtumeliosis & frequentibus permotus senatum epistola in ultionem sui. Reiq; pub. adhortatus est: excusato langore fauciũ ꝓpter quẽ nõ adesset. Nihil aũt æque doluit q̃ ut citharœdum malum se increpitum: ac pro Nerone Aenobarbum appellatum: & nomen quidẽ gentile: q̃d sibi per contumeliam exprobraretur resumpturum se professus est deposito adoptiuo. Cætera conuicia ut falsa non alio argumento refellebat: q̃ q̃ etiam inscitia tãtopere laboratæ perfectæq; a se artis obijceretur: singulos subinde rogitans nossent ne quenquã præstantiorem. Sed urgentibus alijs super alios nuncijs Romam prætrepidus redijt leuiterq; modo in itinere friuolo auspicio mẽte recreata quum annotasset insculptum monumento militem gallum ab equite Romano oppressum trahi crinibus ad eam speciem exiluit gaudio cælumq; adorauit. Ac ne tunc quidem aut senatu aut populo coram appellato quosdam e primoribus uiris demũ euocauit: transactaq; raptim consultatione reliquam diei partem per organa hydraulica noui & ignoti generis circunduxit: ostendensq; singula de ratione ac difficultate cuiusq; differens: iamq; etiã ꝓlaturũ omnia in theatrũ

affirmauit: si per uindicem liceat·

De defectione hispaniarum: & Galbæ cõtra eum·

p Ostq̃ etiã deinde Galbã & hispanias desciuis se cognouit collapsus animoq; male fracto diu & sine uoce: et ꝓpe intermortuus iacuit: utq; resipiuit ueste desciſſa capite cõuerberato actũ de se ꝓnũciauit· Cõsolãtiq; nutriculæ et aliis quoq; iã principibus simi lia accidiſſe memorãti se uero præter cæteros inaudita & incognita pati respõdit q̃ suũ imperiũ uiuus amit= teret: nec eo secius quicq̃ ex cõsuetudine luxus atq; desi= diæ omisit uel minimũ· Quinimo quũ ꝓsperi q̃dã ex ꝓuinciis nũciatũ eſſet sup. abũdãtiſſimã cœnã iocularia in defectionis duces: carmina: lasciueq; modulata: quæ uulgo innotuerũt etiam gesticulatus est: ac spectaculis theatri clã illatus cuidã scœnico placenti nunciũ misit abuti eũ occupationibus suis·

De malis eius pro positis et de cõsulũ priuatione: et cõsulatus aſſũptione·

i Nitio statim tumultus multa et immania uerũ non abhorrenda sua natura creditur destinaſſe succeſſores percuſſoresq; summittere exercitus: & pro uincias regẽtibus quasi conspiratis idemq; & unũ sen= tientibus quicquid ubiq; exulũ: quicquid in urbe hoĩm gallicanorum eſſet contrucidare illos ne descisentibus aggregarentur: hos ut conscios popularium suorum atq; fautores· Gallias exercitibus dirripiendas per= mittere: senatum uniuersum ueneno per conuiuia neca re: urbem incendere feris in populum immiſſis: quo difficilius defenderetur: sed absterritus non tam pœni= tentia q̃ perficiendi desperatione: credensq; expedi= tionem neceſſariam consules ante tempus priuauit ho

nore:atq; in utriuſq; locũ ſolus inijt cõſulatũ:quaſi fata le eſſe non poſſe·Gallias debellari niſi a conſule:ac ſu=ſceptis faſcibus:quũ poſt epulas triclinio digrederetur innixus humeris familiariũ affirmauit ſimul ac primũ ꝓuinciã attigiſſet inermem ſe in cõſpectus exercituũ ꝓditurũ:nec q̃cq̃ aliud q̃ fleturũ·Reuocatiſq; ad pœnitentiã defectoribus ſequẽti die lætũ iter lætos cãtaturũ epinicia:quæ iã nũc ſibi cõponi oporteret·

De apparatu expeditionis contra gallos et exactionibus eius·

i N præparanda expeditione primã curã habuit deligẽdi uehicula portãdis ſcænicis organis:cõcubinaſq; quas ſecũ educeret tondendi ad uirilẽ modum & ſecuribus peltiſq; amazonicis inſtruendi· Mox tribus urbanas ad ſacramentũ citauit:ac nullo idoneo reſpondente certũ dñis ſeruorũ numerũ indixit ·Nec niſi ex tota cuiuſq; familia ꝓbatiſſimos ne diſpenſatoribus q̃dẽ aut amanuenſibus exceptis recepit:partẽ etiã cenſus oẽs ordines cõferre iuſſit:& inſup inquilinos priuatarũ ædiũ atq; inſularũ penſionẽ annuã repræſẽtare fiſco·Exegitq; ingẽti faſtigio et acerbitate nũmũ aſperũ:argentũ puſtulatũ aurũ aut obrizũ:ut plæriq; oẽm collationẽ palã recuſarent cõſenſu flagitantes a delatoribus potius reuocanda præmia quæcunq; cepiſſent·

De probris contra eum ſcriptis:ac alijs geſtis eius·

e X annonæ quoq; caritate lucrantiũ accreuit inuidia:nam & forte accidit ut in publica fame alexãdrina nauis nunciaretur puluerẽ luctatoribus aulicis aduexiſſe·Quare oĩm in ſe odio incitato nihil cõtumeliarũ defuit:quin ſubiret Statuæ eius a uertice currus appoſitus eſt cũ inſcriptione græca·Nũc demũ ago=

na esse & traheret tandẽ. Alterius collo & scopa deligata simulq; titulus: ego q̃d potui: sed tu culeũ meruisti. Ascriptũ & columnis iã gallos eũ cãtãdo excitasse: iã noctibus iurgia cũ seruis plærisq; simulãtes crebro uidicẽ poscebãt. De sõniis et pdigiis mortẽ eius p̃cedẽtibus

t Errebatur ad hæc euidentibus portẽtis: somniorum & auspiciorum & omniũ tũ ueteribus tum nouis nunq̃ antea somniare solitus. Occisa demum matre uidit per quietem nauem sibi regenti extortum gubernaculum trahiq; se ab Octauia uxore in arctissimas tenebras. Et modo pennatarum formicarum multitudine oppleri: modo a simulacris gentium ad Pompeii theatrum dedicaturum circumiri: arceriq; progressu Asturconem: quo maxime lætabatur posteriore corporis parte in simiæ speciem transfiguratum: ac tantum capite integro hinnitus edere canoros. De mausoleo spõte foribus patefactis exaudita uox est. nomine eũ cientis kalendis ianuarii exornati lares in ipõ sacrificii apparatu conciderunt. Auspicanti Sporus annulum muneri optulit: cuius gemmæ sculptura erat Proserpinæ raptus. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia uix repertæ capitolii claues: quum ex oratione eius: qua in uindicem perorabat: recitaretur in senatu daturos pœnas sceleratos: ac breui dignum exitum facturos: cõclamatum est ab uniuersis. Tu facies Auguste. Obseruatum etiam fuerat nouissimam fabulam cantasse eum publice: O edipodem exulem: atq; in hoc decidisse uersu. Mori me iussit uxor pater mater.

De uariis angustiis & cogitationibus eius quum esset ab omnibus derelictus.

n Vnciata etiam interim cæterorum exercituum defectione litteras prandenti sibi redditas conscerpit: mensam subuertit: duos scyphos gratissimi usus: quos homericos a cælatura carminum Homeri uocabat: solo illisit: ac sumpto a Locusta ueneno: & in auream pyxidem condito transiit in hortos seruilianos: ubi præmissis libertorum fidissimis hostiam: ad classem præparandam: tribunos centurionesq; prætorii de fugæ societate temptauit: sed partim & tergiuersantibus: partim aperte detrectãtibus: uno uero etiam proclamante usq; adeo ne mori miserum est: uaria agitauit: parthos ne an Galbam supplex peteret: an attractus prodiret in publicum proq; rostris quanta posset maxima miseratione ueniam præteritorum precaretur Ac ni flexisset animos uel ægypti præfecturam concedi sibi oraret: inuentus est postea in scrinio eius hac de re sermo formatus: sed deterritum putant ne prius q̃ in forum perueniret: discerperetur: sic cogitatione in posterum diem dilata ad mediam fere noctem excitatus ut comperit stationem militum recessisse prosiluit e lecto: misitq; circum amicos: & quia nihil a quoq̃ renunciabatur: ipse cum paucis hospitia singulorum adiit. Verum clausis omnium foribus respondente nullo in cubiculum rediit: unde iam & custodes diffugerent direptis etiam stragulis: amota & pyxide ueneni: ac statim spectillum mirmilonem: uel quemlibet alium percussorem: cuius manu periret: requisiuit: & nemine reperto. Ergo ego: inquit: nec amicum habeo nec inimicum: procurritq; quasi præcipitaturus se in thyberim.

De fuga eius ab urbe & alijs gestis.

s Ed reuocato rursus impetu aliquid secretioris latebræ ad colligendum animum desiderauit: & offerente Phaonte liberto suburbanum suum inter salariam & numentanam uiam circa quartum miliarium ut erat nudo pede atq; tunicatus penulam obsoleti coloris superinduit: adopertoq; capite & ante faciē obtenso sudario equum ascendit quattuor solis comitātibus: inter quos & Sporus erat: statimq; tremore terræ: & fulgure aduerso pauefactus audijt ex proximis castris clamorem militum: & sibi aduersa: & Galbæ prospera ominantium. Et iam ex obuijs uiatoribus quēdam dicentem hi Neronem persequuntur: alium sciscitantem & quid in urbe noui de Nerone. Equo autem odore abiecti in uia cadaueris consternato detecta facie agnitus est a quodam Missitio prætoriano & salutatus: ut ad diuerticulum uentum est dimissis equis inter fruticeta ac uepres per arundineti semitam ægre: nec nisi strata sub pedibus ueste ad aduersum uillæ parietē euasit. Ibi hortante eodem Phaonte ut interim in specum gestæ arenæ concederet: negauit se uiuum sub terram iturum: ac parumper commoratus dum clandestinus ad uillam introitus pararetur: aquam ex subiecta lacuna potaturus manu hausit. Et hæc est: inquit: Neronis decocta. Deinde diuulsa sentibus penula traiectos surculos rasit: atq; ita quadrupes per angustias effossæ cauernæ receptus in ꝓximam cellā decubuit ſup̄ lectū modicella culcitra: uetere pallio strato instructum: fameq; & iterum siti interpellante panē quidē sordidū oblatū aspernatus est. Aquæ aūt tepidæ aliquātū bibit.

De morte eius & gestis in ea.

t Vnc unoquoq; hinc inde instante ut q̄primum se impendentibus cōtumelijs eriperet: scrobē coram fieri imperauit: dimensus ad corporis sui modulū: componiq; simul si qua inuenirentur frustra marmoris & aquam simul ac ligna conferri curando mox cadaueri flens ad singula atq; identidem dictitans. Qualis artifex pereo: Inter moras perlatos a cursore Phaontis codicillos præripuit: legitq; se hostem a senatu iudicatum: & quæri ut puniatur more maiorū. Interrogauitq; quale esset id genus pœnæ: & quum cōperisset nudi hominis ceruicem inseri furcæ corpus uirgis ad necem cædi. Conterritus duos pugiones: quos secū tulerat arripuit: tētataq; utriusq; acie rursus condidit: causatus nō dum adesse fatale; horā. Ac modo Sporum hortabatur ut lamentari ac plangere inciperet: modo orabat ut se aliquis ad mortem capessendā exēplo iuuaret: interdu; segniciem suam his uerbis increpabat uiuo deformiter ac turpiter Non decet nerone non decet sobriū omne in his age excita teipsum. Iamq; equites appropinquabāt quibus præceptū erat ut uiuū eū attraherent: quod ut sensit trepidanter effatus equorū uelociū strepitus pulsat aures meas ferrum iugulo adegit iuuante Epaphrodito a libellis. Semianimisq; adhuc irrumpēti cēturioni & penula ad uulnus apposita in auxiliū se uenisse simulanti nō aliud respōdit q̄ sero: & hec est fides: atq; in ea uoce defecit: extantibus rigētibusq; oculis usq; ad horrorē formidinemq; uisentium: nihil prius aut magis a comitibus exegerat q̄ ne potestas cuiq̄ capitis sui fieret: sed ut quoquo mō totus cremaretur. Promisitq; hoc

Seius Galbæ libertus non multo ante uinculis exolutus in quæ primo tumultu coniectus fuerat.

De funere & reliquijs eius.

f Vneratus est impensa ducentorum milium stragulis albis auro intextis: quibus usus kalendis ianuarij fuerat. Reliquias Aeglogæ & Alexãdria nutrices cum Acte concubina gentili domitiorum monumento condiderunt: quod prospicitur e campo martio impositum collo hortorum. In eo monumento solium Porphyretici marmoris superstanti lunensi ara circũseptum est lapide thasio.

De statura & cultu corporis eius.

s Tatura fuit pene iuxta: corpore maculoso & fœdo: sufflauo capillo: uultu pulchro magis q̃ uenusto: oculis cesijs & hebetioribus: ceruice obesa: uentre proiecto: gracillimis cruribus: ualitudine prospera Nam qui luxuriæ immoderatissimæ esset ter omnino per .xiiij. annos languit: atq; ita ut neq; uino: neq; consuetudine reliqua abstineret. Circa cultum habitumq; adeo pudendus: ut comam semper in gradus formatam peregrinatione achaica etiam pone uerticem summiserit: ac plærunq; synthesim indutus ligato circũ collũ sudario ꝓdierit in publicũ sine cinctu: & discalciatus.

De studio eius circa liberales disciplinas.

l Iberales disciplinas omnes fere puer attigit: sed a philosophia eum mater auertit monens imperaturo contrariam esse: a cognitione ueterum oratorum Sæneca præceptor: quo diutius in admiratione sui detineret. Itaq; ad poeticam pronus carmina libenter ac sine labore composuit: nec (ut quidam putant)

aliena ꝓ suis edidit. Venere in manus meas pugillares libelliq; cũ quibusdam notissimis uersibus ipsius Chirographo scriptis: ut facile appareret non translatos aut dictante aliquo exceptos: sed plane quasi a cogitãte: atq; generante exaratos: ita multa & deleta et inducta & superscripta inerãt. De studio eius ĩ pingendo & fingendo & æmulatione eius ad omnes.

b Abuit & pingendi fingendiq; maxime nõ mediocre studium maxima autẽ popularitate efferebatur oĩm æmulus: qui quoquo modo animũ uulgi mouerent. Exijt post scænicas coronas opinio proximo lustro descensurum eũ ad olympia inter athlætas. Nã luctabatur assidue: nec aliter certamina gymnica græcia tota spectauerat q̃ brabentarũ more in stadio humi assidens: ac si qua paria longius recessissent in medium manibus suis protrahens. Destinauerat etiã qui Apollinem cantu solem aurigando æquiparare æstimaretur Imitari & Herculis facta: præparatũq; leonem aiunt: quem uel claua uel brachiorũ nexibus in amphiteatri arena spectante populo nudus elideret.

De uoto per eum emisso si uinceret.

s Vb exitu quidem uitæ palam uouerat: si sibi incolumis status permansisset proditurũ se parta uictoria ludis: etiam hydraulã & coraulam & utricularium ac nouissimo die hystrionẽ saltaturum Virgilij Turnum: & sunt qui tradant Paridem histrionem occisum ab eo quasi grauem aduersarium.

De cupidine famæ & æternitatis eius.

e Rat illi æternitatis perpetuæq; famæ cupido: sed incõsulta. Ideoq; multis rebus ac locis uetere

appellatione detracta nouã induxit ex suo noie. Mensem quoq; aprilem neroneum appellauit. Destinauerat & Romam Neropolim nuncupare.

De contemptu eius & obseruantia religionum.

r Eligionum usq; quaq; cõtẽptor præter unius deæ syriæ. hanc mox ita spreuit ut urina contaminaret alia superstitione captus: in qua sola pertinacissime hæsit. Siquidẽ acũculã puellarẽ: quũ quasi remedium insidiarum a plæbeio quodam & ignoto muneri accepisset: detecta confestim coniuratione pro summo numine: trinisq; in die sacrificijs colere ꝑseuerauit: uolebatq; credi monitione eius futura prænoscere. Ante paucos q̃ periret menses attendit & extispitio: nec unq̃ litauit.

De ætate eius & gestis post obitum ipsius.

o Bijt. xxx. & secũdo ætatis ãno: die quo quondã Octauiam interemerat. Tantũq; gaudium publice præbuit: ut plebs pileata tota urbe discurreret. Et tamen nõ defuerunt qui per longũ tempus uernis æstiuisq; floribus tumulũ eius ornarent: ac modo imagines prætextatas in rostris proferrent: modo edicta quasi uiuentis & breui magno inimicorum malo reuersuri. Quinetiam Vologesus Parthorum rex missis ad senatum legatis de instaurãda societate hoc etiã magnopere orauit: ut Neronis memoria coleretur. Deniq; cum post uiginti annos adolescente me extitisset conditionis incertæ: qui se Neronem esse iactaret tam fauorabile nomen eius apud parthos fuit: ut uæhementer adiutus & uix redditus sit.

C. SVETONII TRANQVILLI LIBER SEPTIMVS.

SERGIVS GALBA IMPERATOR.

De progenie Cæsarum: quæ in Nerone defecit & prodigijs hoc præcedentibus.

p Rogenies Cæsarum in Nerone defecit q̃d futurũ compluribus quidem signis sed euidentissimis duobus apparuit. Liuiæ olim post Augusti statim nuptias ueientanũ suũ reuisenti præteruolans aquila gallinam albam ramulum lauri rostro tenentẽ: ita ut rapuerat demisit in gremium: quumq; nutriri alitem pangiq; ramulum placuisset: tanta pullorum soboles prouenit: ut hodie quoq; ea uilla ad gallinas uocetur. Tale uero lauretum ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: fuitq; mox triumphantibus alias confestim eodem loco pangere: & obseruatum est sub cuiusq; obitum arborem ab ipso institutam elãguisse. Ergo nouissimo Neronis anno & silua omnis exaruit radicitus: & quicquid ibi gallinarum erat: interijt. Ac subinde tacta de cælo Cæsarum æde capita omnibus statuis simul deciderunt. Augustiq; sceptrũ e manibus excussum est.

De prosapia & ueteri origine Galbæ.

n Eroni Galba successit nullo gradu contingens Cæsarum domum: sed aut dubie nobilissimus magnaq; & uetere prosapia: ut qui statuarum titulis pronepotem se Quinti Catuli Capitolini semper ascripserit. Imperator uero etiam stemma in atrio propo=

fuerit quo paternam originem ad Iouem: maternam ad Pasiphaen Minois uxorem referret·

De progenitoribus & cognomine Galbæ·

i Magines & elogia uniuersi generis exequi longum est: familiæ breuiter attingam· Qui primus Sulpitiorum cognomen Galbæ tulit: cur aut unde traxerit ambigitur· Quidā putant ꝙ oppidū hispaniæ frustra diu oppugnatū: illitis demum Galbano facibus succēderit· Alij ꝙ in diuturna ualitudine galbeo id est remedijs lana inuolutis assidue uteretur: nōnulli ꝙ præpinguis fuerit uisus: quē Galbā galli uocāt: uel cōtra ꝙ tā exilis q̃ sunt aīalia quæ in æsculis nascuntur: appellāturq; Galbæ· Familiā illustrauit Sergius Galba cōsularis tēporū suorū eloquentissimus: quē tradūt Hispaniā ex prætura optinentē·xxx· Lusitanorū milibus perfidia trucidatis uiriatini belli causaʒ extitisse· Eius nepos ob repulsam cōsulatus infensus Iulio Cæsari: cuius legatus in gallia fuerat cōspirauit cū Cassio & Bruto: ꝓpter quod pedia lege dānatus est· Ab hoc sunt imperatoris Galbæ auus & pater: auus clarior studio: q̃ dignitate: nō eni egressus præturæ gradū multiplicē nec incuriosā historiā edidit· Pater cōsulatu functus: q̃q̃ breui corpore atq; etiam gibber modicæq; in dicēdo facultatis causas industriæ actitauit· Vxores habuit Mumiā achaiā neptem Catuli ꝓneptemq;· L· Mummij: qui Corinthū excidit· Item Liuiam occellinam ditem admodum & pulchram: a qua tamen nobilitatis causa appetitus ultro existimatur: & aliquanto enixius: postq̃ subinde instanti uitiū corporis secreto posita ueste detexit: ne quasi ignarā fallere uideretur· Ex achaia liberos Caiū

& Sergium procreauit: quorũ maior Caius attritis facultatibus urbe cessit ꝓhibitusq; a Tiberio sortiri ãno suo proconsulatum uoluntaria morte obijt.

De natiuitate Galbæ & indicijs principatus eius.

S Ergius Galba imperator. M. Valerio Messala. Cn. Lentulo cõsulibus natus est. ix. kalen. ianuarij in uilla colli supposita prope terracinam sinistrorsũ fundos petẽtibus: adoptatus a nouerca sua Liuij nomẽ & occellare cognomen assumpsit: mutato prænomine. Nã Luciũ ꝓ Sergio usq; ad tp̃s imperij usurpauit. Constat Augustũ puero adhuc salutanti se inter æquales apprehensa bucculla dixisse. Et tu fili imperio nostro adhere. Sed & Tiberius quũ cõperisset eũ imperaturũ uerum in senecta: uiuat sane ait: quando id ad nos nihil ꝑtinet. Auo quoq; eius fulgur procuranti: quum exta de manibus aquila rapuisset: & in frugiferam quercũ cõtulisset respõsum est summũ sed serũ imperium portẽdi familiæ. Et ille irridens sane inquit quũ mula peperit. Nihil æque postea Galbam tentantẽ res nouas cõfirmauit q̃ mulæ partus: cæterisq; ut obscænum ostentũ abhorrentibus: solus pro lætissimo accepit memor sacrificij dictiq; aui. Sumpta uirili toga somniauit fortunam dicentẽ stare se ante fores defessam: & nisi ocius reciperetur cuicunq; obuio prædæ futuram: utq; uigilauit aperto atrio simulacrũ æneu; deæ cubitali maius iuxta limen inuenit: idq; gremio suo tusculum ubi æstiuare cõsueuerat: auexit & in parte ædium consecratum menstruis deinceps supplicationibus: & peruigili anniuersario coluit: q̃q̃ ætate nondum constanti ueterem ciuitatis exoletumq; morem: ac tantum in domo sua hærẽ

tem obstinatissime retinuit: ut liberti seruiq; bis die frequentes adessent: ac mane saluere: uesperi ualere sibi singuli dicerent·

De studio eius in artibus & iure: & uxoribus eius & filijs eius·

i Nter liberales disciplinas attendit & iuri: dedit & matrimonio operã· Verum amissa uxore Lepida: duobusq; ex ea filijs remansit in cælibatu: neq; solicitari ulla conditione amplius potuit: ne Agrippinæ quidem uiduatæ morte Domitij: quæ maritũ quoq; adhuc nec dum cælibem Galbam adeo omnibus solicitauerat modis: ut inter conuentum matronarum correpta iurgio: atq; etiam manu pulsata sit a matre Lepida· Obseruauit ante omnes Liuiam Augustam cuius et uiuæ gratia plurimum ualuit· & mortuæ testamento pene ditatus est: sestertium nanq; quingenties quũ præcipuum inter legatarios habuisset: qua notata non perscripta erat summa hærede Tiberio legatum ad quinquaginta reuocante ne hæc quidem accepit·

De honoribus per eum gestis: & disciplina in re militari·

h Onoribus ante legitimũ tempus initis prætor cõmissione ludorum floralium nouum spectaculi genus elephantos funambulos edidit· Exinde prouinciæ Aquitaniæ anno fere præfuit· Mox cõsulatum per sex mẽses ordinariũ gessit· Euenitq; ut in eo ipse· L· Domitio patri Neronis ipsi Siluius Otho pater Othonis succederet uelut præsagium insequẽtis casus quo medius inter utriusq; filios extitit iperator· A Caio Cæsare ludis substitutus postridie q̃ ad legiões uenit solẽni forte

ſpectaculo plaudentes inhibuit data teſſera: ut manus penulis cõtinerent: ſtatim p caſtra iactatum eſt: diſce miles militare. Galba eſt non getulicus pari ſeueritate interdixit commeatus peti. Veteranũ ac Tyronẽ militẽ opere aſſiduo corroborauit: matureq; barbaris qui iam in galliam uſq; proruperant coercitis præſenti quoq; Caio talẽ & ſe & exercitum approbauit: ut inter innumeras contractaſq; ex oĩbus prouincijs copias neq; teſtimonium: neq; præmia ampliora ulli perciperẽt. Ipſe maxime inſignis: q campeſtrẽ decurſionẽ ſcuto moderatus etiã ad eſedũ ĩperatoris p. xx. paſſuũ milia cucurrit.

Itẽ de eodẽ & de iuſticia & æquitate eiuſdem.

c Aede Caij nunciata multis ad occaſionẽ ſtimulantibus quietem prætulit. Per hec gratiſſimus Claudio receptuſq; in cohortẽ amicorũ tantæ dignationis eſt habitus: ut quũ ſubita ei ualitudo nec adeo grauis incidiſſet: dilatus ſit expeditionis Britannicæ dies. Africã procõſule biennio obtinuit extra ſortẽ electus: ad ordinendã prouinciã & inteſtina diſſenſione & Barbarorũ tumultu inquietã ordinauitq; magnæ ſeueritatis ac iuſticiæ cura etiã in paruulis rebus. Militi q per expeditionẽ annona arctiſſima reſiduum cibariorũ tritici modiũ centum denarijs uendidiſſe arguebatur: uetuit ſimulatq; indigere cibo cœpiſſet a quoq̃ opẽ ferri: & is fame extabuit. At in iure dicendo quũ de proprietate iumenti quæreretur: leuibus utrinq; argumentis et teſtibus: ideoq; difficili cõiectura ueritatis ita decreuit: ut ad lacum ubi adaquari ſolebat duceretur capite inuoluto: atq; ibidem reuelato eius eſſet: ad quem ſponte ſe a potu recepiſſet.

De honoribus ei collatis: et ſignis futuri eius imperij·

O B res & tunc in Africa & olim in Germania geſtas ornamenta triumphalia accepit et ſacerdotium triplex inter·xv·uiros ſodaleſq; titios· Itẽ auguſtales cooptatus atq; ex eo tempore prope ad Neronis medium principatum in ſeceſſu plurimum uixit: ne ad geſtandum quidem unq̃ iter ingreſſus: q̃ ut ſecum uehiculo proximo decies ſeſtertium in auro efferret donec in oppido fundis moranti Hiſpania tharaconenſis oblata eſt· Acciditq; ut cum prouinciã ingreſſus ſacrificaret intra ædem publicã puero e miniſtris acerrã tenenti capillus repente toto capite caneſceret· Nec defuerunt qui interpretarentur ſignificari rerum mutationem: ſucceſſurumq; iuueni ſenem: hoc eſt ipſum Neroni nec multo poſt in cantabriæ lacum fulmen decidit repertæq; ſunt duodecim ſecures haud ambiguum ſũmi imperij ſignum·

De uarietate eius in ꝓuĩcia et de initio prĩcipatus eius·

P Er octo annos uarie & inæquabiliter ꝓuinciã rexit: primo acer & uæhemens & in coercendis quidẽ delictis uel immodicus· Nã & nummulario non ex fide uerſanti pecunias manus amputauit· menſæq; eius affixit: & tutorem quod pupillũ cui ſubſtitutus hæres erat ueneno necaſſet: cruce affecit· Implorantiq; leges & ciuem Romanũ ſe teſtificanti: quaſi ſolatio et honore aliquo pœnã leuaturus mutari: multoq; præter cæteras altiorem: & dealbatam ſtatui crucem iuſſit· Paulatim in deſidiã: ſegnitiẽ que cõuerſus eſt: ne quid materiæ præberet Neroni: & ut dicere ſolebat q̃ nemo rationem ocij ſui reddere cogeretur· Carthagine

noua conuentum agens tumultuari Gallias comperit: legato aquitaniæ auxilia implorante: superuenerunt. Vindicis litteræ hortantis: ut humano generi assertorē ducemq; se accommodaret: nec diu cunctatus conditionem partim metu: partim spe recepit. Nam & mandata Neronis de nece sua ad procuratores clam missa deprehenderat: & confirmabatur cum secundissimis auspicijs: & ominibus ac uirginis honestæ uacinatione: tanto magis quod eadem illa carmina sacerdos Iouis cluuie ex penetrali somnio monitus eruerat ante ducentos annos similiter a fatidica puella pronunciata: quorum carminum sententia erat. oriturum quandoq; ex hispania principem dominumq; rerum.

Item de initio principatus eius: & alijs gestis.

IGitur quum quasi manumissioni uacaturus cōscendisset tribunal propositis ante se damnatorum occisorumq; a Nerone quam plurimis imaginibus & astanti nobili puero quē exulantē ex proxima baleari insula ob id ipsum acciuerat: deplorauit temporū statū: cōsalutatusq; imperator legatum se senatus ac populi Romani professus est. Deinde iusticio indicto e plæbe quidem prouinciæ legiones & auxilia cōscripsit super exercitū ueterē legionis unius: duarumq; alarū: & cohortiū triū. A te primoribus prudentia atq; ætate præstantibus uelut instar senatus: ad quos de maiore re quotiēs opus esset: referretur instituit. Delegit & equestris ordinis iuuenes: qui manente annulorum aureorum usu euocati appellarentur: excubiasq; circa cubiculum suū uice militum agerent. Etiam per prouīcias edicta dimisit: auctor singulis uniuersisq; cōspirandi simul: & ut

qua poſſet:quiſq; opera cõmunẽ cauſam iuuaret·Per idẽ
forte tempus in munitione oppidi qđ ſedẽ bello delega
rat:repertus eſt annulus opere antiquo ſculptura gem=
mæ uictoriã cũ trophæo exprimente·Ac ſubinde alexã=
drina nauis decurſu appulit armis onuſta ſine guberna
tore ſine nauta:ac uectore ullo:ut nemini dubiũ eſſet iu
ſtum piumq; & fauentibus dijs bellũ ſuſcipi·Q uũ re=
pente ex inopinato ꝓpe cuncta turbata ſunt:alarũ alte
ra caſtris appropinquante pœnitẽtia mutati ſacramẽ=
ti deſtituere conata eſt:ægreq; retẽta in officio:& ſer
ui quos a liberto Neronis ad fraudem præparatos mu=
neri acceperat: per angiportum in balnea tranſeuntem
pene interemerunt niſi cohortantibus inuicem ne occa=
ſionem omitterent:interrogatiſq; de qua occaſione lo=
querentur expreſſa cruciatu confeſſio eſſet·

De conſternatione eius propter mortem V indicis:
& alijs geſtis·

a Cceſſit ad tãta diſcrimina mors V indicis: qua
maxĩe coſternatus deſtitutoq; ſimilis nõ multũ
abfuit qn uitæ renũciaret:ſed ſupueniẽtibus ab urbe nũ
cijs ut occiſũ Neronẽ cunctoſq; in uerba ſua iuraſſe co=
gnouit depoſita legati ſuſcepit Cæſaris appellationem
Iterq; ingreſſus eſt paludatus:ac dependente a ceruici
bus pugione ante pectus:nec prius uſum togæ recupera
uit q̃ oppreſſis qui nouas res moliebãtur:præfecto præ
torij Nymphidio ſabino Romæ·In Germania Phon=
teio Capitone in aphrica Clodio macro legatis·

De ſæuitia & auaricia eiuſdem:& alijs geſtis eius.

p Ræceſſerat de eo fama ſæuitiæ ſimul atq; aua=
ritiæ ꝗ ciuitates Hiſpaniarum Galliarũq; quæ

cunctātius sibi accesserāt grauioribus tributis quasdā etiā murorū destructione punisset: & præpositos pcuratoresq; supplicio capitis affecisset cū cōiugibus ac liberis: quodq; oblatā a tharaconensibus e uetere templo Iouis coronā aureā librarū. xv. cōflasset: ac tres uncias quæ ponderi deerant: iussisset exigi. Ea fama & cōfirmata & aucta est: ut primū urbē introijt. Nā quū classiarios quos Nero ex remigibus iustos milites fecerat: redire ad pristinū statū cogeret: recusantes atq; insup aqlā & signa ptinacius flagitātes nō modo immisso eqte disiecit: sed decimauit etiā. Itē Germanorū cohortem a Cæsaribus olim ad custodiā corporis institutā: multisq; experimentis fidelissimā dissoluit: ac sine ullo cōmodo remisit ī patriā: quasi. Cn. Dolobellæ iuxta cuius hortos tendebat proniorem: illa quoq; uere ne an falso per ludibrium iactabātur apposita lautiore cœna ingemuisse eum. Et ordinario quidem dispensatori breuiarium rationum offerenti parapsidem leguminis pro sedulitate ac diligentia porrexisse. Cano autem Coraulæ mire placenti denarios quinq; donasse prolatos manu sua e peculiaribus loculis suis.

De aduentu eius ad urbem.

q Vare aduentus eius nō perinde gratus fuit: idq; proximo spectaculo apparuit: si quidem atellanis notissimum canticum exorsis uenit ione sius a uilla cuncti simul spectatores consentiente uoce reliquā partem rettulerunt: ac sæpius uersu repetito egerunt.

De gestis per eum in initio principatus.

m Aiore adeo & fauore et auctoritate adeptus est q̄ gessit imperium: q̄q̄ multa documenta

egregij principis daret: sed nequaquã tam grata erãt: q̃ inuisa: quæ secus fierent. Regebatur trium arbitrio: quos una & intra palatium habitantes: nec unquam non adhærentes pædagogos uulgo uocabant. Hi erant T. Iunius legatus eius in Hispania cupiditatis immensæ. Cornelius Laco ex assessore præfectus prætorij arrogantia socordiaq; intolerabilis: libertus Itelus paulo ante annulis aureis: & Martiani cognomine ornatus: ac iam summæ equæstris gradus candidatus: his diuerso uitiorum genere grassantibus: adeo se abutendum p̄misit & tradidit ut uix sibi ipsi constaret: modo acerbior parciorq;: modo remissior ac negligentior q̃ conueniret principi electo: atq; illius ætatis. Quosdam claros ex utroq; ordine uiros suspicione minima inauditos condemnauit: ciuitatem Romanã raro dedit. Iura triũ liberorum uix uni atq; alteri: ac ne his quidem nisi ad certum præfinitumq; tempus. Iudicibus sextam decuriam adijci præcantibus: non modo negauit: sed etiam concessum a Claudio beneficium: ne hyeme initioq; anni ad iudicandum euocarentur eripuit.

De gestis eius & de liberalitatibus Neronis per eum correctis.

e Xistimabatur etiam senatoria & equestria officia biẽnij spacio determinaturus nec daturus nisi inuitis ac recusantibus. Liberalitates Neronis non plus decimis concessis per quinquaginta equites Ro. ea conditione reuocandas curauit exigendasq; ut & si q̃d scænici aut xystici donatum olim uendidissent: auferetur emptoribus quando illi absumpto precio soluere nequirent. At contra nihil non per comites atq; liber-

tos pretio adipisci: aut donari passus est gratia uecti-
galia immunitates pœnas innocentum impunitatem
noxiorum. Quinetiam populo Ro. deposcente supplici
um Haloti: et Tigillini solos ex omnibus Neronis emis
sarijs: uel maleficentissimos incolumes præstitit. Atq;
insuper Halotum procuratione amplissima ornauit: ꝑ
Tigillino etiam sæuitiæ populum ædicto increpuit.

De inuidia militum contra eum: & rebellione
exercitus Germaniæ.

P Er hæc ꝓpere uniuersis ordinibus offensis: uel
præcipua flagrauit inuidia apud milites. Nã
quum in uerba eius absentis iurantibus donatiuũ gran
dius solito præpositi pronunciassent: neq; rem ratam
habuit: & subinde iactauit se legere militem non eme
re consuesse. Atq; eo quidem nomine omnes qui ubiq;
erant exacerbauit. Cæterum prætorianos etiam metu
& indignitate commouit: remouens subinde plærosq;
ut suspectos: et Nimphydij socios: sed maxine fremebat
superioris Germaniæ exercitus fraudari se præmijs na
uatæ aduersus Gallos & uindicẽ opæ. Er go primi obse
quiu; rũpe ausi kal. ianuarij adigi sacramẽto nisi i no
mẽ senatus recusarũt: statiq; legationẽ ad prætorianos
cũ mãdatis destinauerũt: displicere iperatorẽ i Hispãia
factum. Eligerẽt ipsi quẽ cũcti exercitus comprobarent.

De adoptione Pisonis per eum facta.

Q Vod ut nunciatum est despectui esse non tam
senectam suam: q̃ orbitatem ratus Pisonem Fru
gi Licinianum nobilẽ egregiumq; iuuenem ac sibi olim
probatissimum testamentoq; semp in bona & nomen
adscitum repente & media salutantium turba appre

hendit: filiumq́; appellans perduxit in castra: ac ꝑ cõ cione adoptauit: ne tunc quidem donatiui ulla mẽtione facta· Quo faciliorem occasionẽ· M· Siluio Othoni præ buit perficiendi conata intra sextum adoptionis diem·

De prodigijs præcedentibus infœlicem exitum imperij eius·

m Agna & assidua monstra iam inde a princi pio exitum ei qualis euenit portenderant quũ per omne iter dextra sinistraq; oppidatim uictimæ cæ derentur: taurus securis ictu consternatus rupto uincu lo esedum eius inuasit: Elatisq; pedibus totum cruore ꝑ fudit: ac descendẽtem spiculator impulsu turbæ lancea prope uulnerauit· Vrbem quoq́; & deinde palatium ĩ gressum excepit terra tremore: & assimilis quidã mu gitui sonus: secuta sunt aliquanto maiora & tristiora monile margaritis gemmisq; consertũ ad ornandũ for= tunam suam tusculanam ex oĩ gaza secreuerat· Id repẽ= te quasi augustiore dignius loco capitolinæ Veneri de dicauit: ac proxima nocte somniauit speciem fortunæ quærentis fraudatam se dono destinato: minantisq; erepturam & ipsam quæ dedisset· Quunq; exterritus luce plurima ad expiandum somnium præmissis qui rem diuinam appararent: tusculum excucurrisset: ni= hil inuenit præter tepidam in ara fauillam: attractum iuxta senem in catino uitreo thus tenentem & in cali ce fictili merum· Obseruatum etiam est kal· ianuarij sacrificanti coronam de capite excidisse· Auspicãti pul los euolasse: adoptionis die: neq; milites allocuturo ca= strensem sellam de more positam pro tribunali oblitis ministris: & in senatu curulem peruerse collocatam:

De cæde & morte eius: & alijs gestis.

P Rius uero q̃ occideretur sacrificante mane aruspex identidē monuit caueret periculū non longe percussores abesse. Haud multo post cognoscit teneri castra ab Othone: ac plærisq; ut eodē q̃primum pergeret suadentibus: posse enim auctoritate & præsentia præualere: nihil amplius q̃ continere se statuit: & legionariorum firmare præsidijs: qui multifariam diuerseq; tendebant. Loricā tamen induit linteam q̃q̃ haud dissimulans parum aduersus tot mucrones profuturā. Sed extractis rumoribus falsis quos cōspirati ut eum in publicum elicerent de industria dissiparant: paucis temere affirmantibus transactum negociū oppressos qui tumultuarentur aduenire frequētes cæteros gratulabūdos: & in omne obsequiū paratos. His ut occurreret prodijt tanta fiducia: ut militi cuidā occisum a se Othonē glorianti: quo auctore responderit. Atq; in forū usq; processit: ibi equites quibus mandata cædes erat quum per publicū dimota paganorū turba equos adegissent uiso procul eo parumper restiterunt. deinde rursum incitati desertum a suis contrucidarunt.

De gestis per eum in morte: & de funere et cadauere eius.

S Vnt q̃ tradant ad primū tumultū proclamasse eū quid agitis cōmilitones. Ego uester sum: et uos mei: donatiuū etiā pollicitū. Plures antē prodiderūt optulisse ultro iugulū: et ut hoc agerent ac ferirent quādo ita uideretur hortatū. Illud mirū admodū fuerit neq; præsentiū quēq̃ imperatori auxiliū ferre conatum: & omnes q̃ accerserentur spreuisse nunciū. Excepta germa

nicorum

nicorum uexillatione·Hi ob recens meritũ ꝙ ſe ægros et inualidos magnopere fouiſſet: in auxiliũ auolauerunt: ſed ſerius itinere deuio per ignorantiã locorũ retardati iugulatus eſt ad lacũ Curtij: ac relictus ita uti erat:donec gregarius miles a frumẽtatione rediens abiecto onere caput ei amputauit: & quoniã capillo præ caluitio arripere nõ poterat:in gremiũ abdidit· Mox inſerto ꝑ os pollice ad Othonẽ detulit: ille lixis calonibuſq; donauit qui haſta ſuffixum non ſine ludibrio circũ caſtra portarunt acclamantes identidẽ Galba cupide fruaris ætate tua:maxime irritati ad talẽ iocorũ petulantiam: ꝙ ante paucos dies exierat in uulgus laudanti cuidam formam ſuã:ut adhuc floridam & uegetã reſpondiſſe eum:etiã robur mihi firmũ eſt·Ab his Patrobius Neronianus libertus centũ aureis redemptũ eo loco ubi iuſſu Galbæ animaduerſum in patronũ fuerat:abiecit·Sero tandẽ diſpenſator argius: & hoc & cæterũ truncũ in priuatis eius hortis aureliæ uiæ ſepulturæ dedit·

De ſtatura corporis & de membris eius·

s Tatura iuſta fuit·capite caluo: oculis cærulis: adunco naſo:manibus pedibuſq; articulari morbo diſtortiſſimis: ut neq; calceum perpeti:neq; libellos euoluere aut tenere omnino ualeret: excreuerat etiã in dexteriore latere eius gibbus: uel caro:præpendebatq; adeo ut ægre faſcia ſubſtringeretur·

De cibo potu & luxuria eiuſdem·

c Ibi plurimi traditur quẽ tp̃e hiberno etiã ãte lucem capere conſueuerat inter cœnã uero uſq; eo abundantem ut congeſtas ſuper manus reliquias circũferri iuberet:ſpargiq; ad pedes ſtãtibus·Libidinis i

mares pronior fuit: & eos non nisi præduros exoletosq; ferebant in hispania. C. I. thicellũ e ueteribus concubinis de Neronis exitu nunciantem non modo arctissimis osculis palam exceptũ ab eo: sed ut sine mora uelleretur oratum atq; seductum.

De tempore & ætate eius: & gestis per senatum post mortem.

p Eriit tertio & septuagesimo ætatis anno imperii mense septimo. Senatus ut primum licitũ fuit statuã ei decreuerat rostrate columnæ superstantẽ i parte fori qua trucidatus est: sed decretũ Vespasianus aboleuit: percussores sibi ex hispania in iudæã summisisse opinatus.

C. SVETONII TRANQVILLI.
LIBER OCTAVVS.
OTHO SILVIVS IMPERATOR.

De progenitoribus Othonis.

m Aiores Othonis sunt orti oppido ferentino familia uetere & honorata atq; ex principibus hetruriæ. Auus M. Siluius Otho patre equite Romano matre hũili: incertũ an ingenua p gratiã Liuiæ Augustæ in cuius domo creuerat senator est factus: nec præturæ gradum excessit. Pater. L. Otho materno genere præclaro: multarum & magnarũ propinquitatum tam carus: tamq; non absimilis facie Tiberio principi fuit: ut plæriq; procreatum ex eo crederent. Vrbanos honores proconsulatum Africæ et extra-

ordinaria iperia seuerissime administrauit. Ausus etiã est in Illirico milites quosdam q motu Camili ex pœnitẽtia præpositos suos quasi defectionis aduersus Claudium auctores occiderant capite punire: & quidã ante principia se coram q̃uis ob id ipsum promotos in ampliorem gradum a Claudio sciret. Quo facto sicut gloriam auxit ita gratiam minuit: quã tamen mature recuperauit detecta equitis Ro. fraude quem prodentibus seruis necem Claudio parare compererat. Nanq; & senatus honore rarissimo statua in palatio posita prosecutus est eum: et Claudius allectum inter patricios collaudans amplissimis uerbis: hæc quoq; adiecit. Vir quo meliores liberos habere ne opto quidem. Ex Albia Terẽtia splendidissima fœmina duos tulit filios. L. Titianuz & minorẽ marcũ cognominẽ Otho sibi tulit & filiã quã nondũ nubilẽ Druso Germanici. filio despondit.

De natiuitate Othonis & eius adolescentia.

O Tho imperator. iiij. kalẽ. maij natus est. Camillo Arũtio: Domitio Aenobarbo cõsulibus. A prima adolescentia prodigus ac procax: adeo ut sæpe flagris obiurgaretur a patre: ferebatur et uagari noctibus solitus: atq; inualidũ quẽq; obuiorũ uel poculentum corripere: ac distento sago impositum in sublime iactare. Post patris deinde mortem libertinam Aulicam gratiosam: quo efficatius coleret: etiam diligere simulauit quãuis anum ac pene decrepitam: per hanc insinuatus Neroni facile summum inter amicos locum tenuit congruentia morum: ut uero quidam tradunt: & consuetudine mutui stupri. Ac tantum potentia ualuit ut damnatum repetundis consularem uirum ingens præ=

mium pactus prius q̃ plane restitutionẽ ei impetrasset nõ dubitaret in senatũ ad agendas gratias ĩtroducere.

De amicitia eius cũ Nerone: & alijs gestis eius.

o Mniũ autẽ consiliorũ secretorũq; particeps die quem Nero necandæ matri destinauerat ad cõuertendas suspiciones cœnam utriq; exquisitissimæ comitatis dedit. Item Popeiam sabinam tunc adhuc amicam eius abductam marito: demandatãq; interim sibi nuptiarum specie recepit. Nec corrupisse cõtentus adeo dilexit ut ne riualem quidem Neronẽ æquo tulerit animo. Creditur certe nõ modo missos ad arcessendã non recepisse: sed ipsum etiam exclusisse quondam pro foribus astantẽ: miscentẽq; frustra minas & preces: ac depositum reposcentem. Quare diducto matrimonio sepositus est per causam legationis in Lusitaniam: & satis uisum ne pœna acrior mimum omnem diuulgaret: qui tamẽ sic quoq; hoc disticho innotuit. Cur Otho mẽtito sit quæritis exul honore: Vxoris mechus cœperat esse suæ. Prouinciam administrauit quæstorius p decem annos moderatione atq; abstinentia singulari.

De spe eius ad imperium: & alijs gestis eius.

u T tandem occasio ultionis data est: conatibus Galbæ primus accessit: eodẽq; momento et ipse spem imperij cœpit: magnam quide & ex conditione temporũ: sed aliquãtõ maiorẽ & affirmatione Seleuci mathematici: qui cũ eũ olim superstitem Neroni fore spopondisset tunc ultro inopinatus aduenerat: imperaturum quoq; breui repromittens. Nullo igitur officij aut ambitionis in quenq̃ genere omisso: quotiens cœna principẽ acciperet aureos excubanti cohorti uiritim di

uidebat: nec eo minus aliũ alia uia militũ demerebatur Cuidam etiam de parte finium cũ uicino litigãti adhibitus arbiter totũ agrũ redemit: emancipauitq; ut iam uix ullus esset qui non sentiret & prædicaret: solũ successionis imperij dignum.

De conspiratione eius contra Galbam & causis.

s Perauerat autẽ fore ut adoptaretur a Galba: id q; indies expectabat: s; postq̃ Pisone prælato spe decidit: ad uim cõuersus est instigante super animi dolorem etiam magnitudinẽ æris alieni: neq; enim dissimulabat nisi principem se stare nõ posse: nihilq; referre ab hoste in acie an in foro sub creditoribus cadere. Ante paucos dies seruo Cæsaris pro impetrata dispensatione decies sestertium expresserat: hoc subsidium tãti cœpti fuit: ac primo quinq; spiculatoribus cõmissa est res: deinde .x. alijs: quos singuli binos produxerant omnibus dena sestertia repræsentata & quinquagena pmissa: per hos solicitati reliqui: nec adeo multi aut dubia fiducia in ipso negocio pluribus affuturis.

De assumptione eius ad principatũ & alijs gestis.

t Vlerat animus post adoptionẽ stati castra occupare: cœnãtẽq; in palatio Galbam aggredi: sed obstitit respectus cohortis: quæ tũc excubabat ne oneraretur inuidia q eiusdem statione & Caius fuerat occisus: & desertus Nero. Mediũ quoq; tẽpus religio et Seleucus exemit: ergo destinata die pmonitis cõscijs ut se in foro sub æde Saturni ad miliariũ aureũ opperirẽtur mane Galbã salutauit: utq; cõsueuerat osculo exceptus etiã sacrificanti iterfuit. Audiuitq; prædicta aruspicis deĩde liberto adesse architectos nũciãte: qđ signũ cõue

nerat: quasi uænalem domũ inspecturus abscessit. Prorí puitq́ se postica parte palatij ad constitutũ: alij febrẽ simulasse aiunt: eamq́ excusationẽ ꝓximis mandasse si quæreretur. Tunc abditus ꝓpere muliebri sella in castra cõtendit: ac deficientibus lecticarijs: quum descendisset: cursumq́ cœpisset laxato calceo restitit: donec omissa mora succollatus: & a præsente comitatu iperator consalutatus inter faustas acclamationes strictosq́ gladios ad principia deuenit. Obuio quoq́ non aliter ac si conscius & particeps foret adhærente. Ibi missis q Galbã & Pisonem trucidarẽt ad cõciliandos pollicitationibus militum animos nihil magis ꝓ cõtione testatus est q̃ id demũ se habiturũ qđ sibi ipi reliqssent.

De initio principatus eius & alijs gestis.

d Einde uergente iam die ingressus senatum positaq́ breui oratione quasi raptus de publico et suscipere imperium ui coactus: gesturusq́ communi omnium arbitrio palatium petit. Ac super cæteras: gratulantium adulantiumq́ blanditias ab infima plæbe appellatus. Nero nullũ inditiũ recusãtis dedit imo: ut qdẽ tradiderũt: ẽt diplomatibus pmisq́ epistolis suis ad quosdam prouinciarũ præsides Neronis cognomen adiecit. Certe et imagines statuasq́ eius reponi passus est: & procuratores atq́ libertos ad eadẽ officia reuocauit. Nec quicq̃ prius ꝓ potestate subscipsit q̃ quingẽties sestertium ad peragendaȝ auream domum: dicitur ea nocte per quietem pauefactus gemitus maximos edidisse: repertusq́ a concursantibus humi ante lectum iacens p oĩa piaculorũ genera manes Galbæ: a quo deturbari expelliq́ se uiderat: propitiare tentasse. Postridie

quoq; in augurãdo tẽpestate orta grauiter prolapsum idẽtidẽ obmurmurasse. Quid mihi et cũ magnis asillis.

De coniuratione Germaniciani exercitus contra Othonem: & aliis gestis eius.

s Vb idẽ uero tps Germaniciani exercitus in Vitelii uerba iurauerat. Quod ut cõperit auctor: senatui fuit mittendæ legatiõis: quæ doceret electũ iã principem quietem & concordiam suaderet: & tamen p internuncios ac litteras consortem imperii generumq; se Vitelio optulit. Verũ haud dubio bello iam ducibus et copiis quas Vitelius præmiserat appropinquãtibus animũ fideq; erga prætorianorũ pene internitione amplissimi ordinis expertus est: et placuerat p classiarios arma transferri remittiq; nauibus. Aequũ ĩ castris sub noctẽ ꝓmerentur insidias quidã suspicati tumultũ excitauerunt: repente omnes nullo certo duce in palatiũ cucurrerũt cædẽ senatus flagitantes: repulsisq; tribunorũ qui inhibere tentabant nonnullis & occisis sicut erãt cruenti ubinã imperator esset requirentes proruperunt in tricliniũ usq;: nec nisi uiso destiterunt. Expeditionẽ aũt impigre atq; etiã præpropere inchoauit nulla in religionum quidem cura: sed & motis: nec dum conditis ancillibus quod antiquitus infaustum haberetur & die quo cultores deum matris lamentari & plangere incipiunt. Præterea aduersissimis auspiciis: nam uictimas Diti patri cæsas litauit quum tali sacrificio contraria exta potiora sint. Et primo egressu inundationibus tyberis retardatus ad uicesimum etiam lapidem ruina ædificiorum præclusam uiam effendit.

De cõgressu Othonis cũ exercitu Vitelii & aliis gestis.

SImili temeritate q̃uis dubiũ eſſet nemini: quin trahi bellũ oporteret qñ et fame & anguſtijs locorũ urgeretur hoſtis: q̃primũ tñ decertare ſtatuit ſiue impatiens longioris ſolicitudinis: ſperanſq; ante Vitelij aduentũ ꝓfligari plurimũ poſſe: ſiue impar militũ ardori pugnã depoſcentiũ. Nec illi pugnæ affuit: ſubſtititq; brixelli. Et tribus q̃dẽ uerum mediocribus prælijs apud alpes circaq; placentiam & ad Caſtoris q̃d loco nomen eſt uicit: nouiſſimo maximoq; apud bebryacum fraude ſuperatus eſt: quũ ſpe colloquij facta quaſi ad cõditionem pacis militibus eductis ex improuiſo atq; in ipſa cõſalutatione dimicandũ fuiſſet: ac ſtatim moriendi impetũ cœpit: ut multi nec fruſtra opinantur magis pudore: ne tanto rerũ hominũq; periculo dominationẽ ſibi aſſerere ꝑſeueraret: q̃ deſperatione ulla: aut diffidẽtia copiarũ. Quippe reſiduis integriſq; etiã nunc quas ſecũ ad ſecundos caſus detinuerat: & ſuperuenientibus alijs e Dalmatia Pannoniaq; & meſſia ne uictis quidẽ adeo uel afflictis: ut nõ in ultionem ignominæ quiduis diſcriminis ultro & uel ſolæ ſubirent.

De deteſtatione eius ciuilium bellorum: & ultima diſpoſitione ipſius.

INterfuit huic bello pater meus Suetonius lenis tertiædecimæ legionis tribunus Auguſti Clauius. Is mox referre crebro ſolebat othonẽ etiã priuatũ uſq; adeo deteſtatũ ciuilia bella: ut memorante quodã inter epulas de Caſſij Brutiq; exitu corruerit: nec cõcurſurũ cũ Galba fuiſſe: niſi cõfideret ſine bello rem tranſigi poſſe. Tunc ad deſpiciendam uitam exemplo manipularis militis concitatũ qui quũ cladẽ exercitus nunciaret

nec cuiq̃ fidem faceret: ac nunc mendacijs: nunc timo-
ris quasi fugisset ex acie argueretur: gladio ante pedes
eius incubuerit: hoc uiso ꝓclamasse eum aiebat: nõ am-
plius se in periculũ tales tanq̃ bene meritos coniecturũ
Fratrem igitur fratrisq; filium: et singulos amicorum
cohortatus ut sibi quisq̃ pro facultate cõsuleret ab am
plexu & osculo suo dimisit omnes: Secretoq; captato
binos codicillos exarauit ad sororem consolatorios: sed
ad Messalinam Neronis quam matrimonio destinaue
rat commendans reliquias suas & memoriam. Quic
quid deinde epistolarum erat ne cui periculo aut noxæ
apud uictorem forent: concremauit: diuisit & pecu
nias domesticis ex copia præsenti.

De morte & funere eius.

4 Tq; ita paratus intentusq; iam morti tumultu
inter moras exorto ut eos qui discedere & abi
re cœptabãt: corripi quasi desertores detineriq; sensit
Adijciamus inquit uitæ et hãc noctem ijs ipsis totidẽq;
uerbis uetuitq; uim cuiq̃ fieri: & in serum usq; paren
te cubiculo si quis adire uellet: potestatem sui præbuit
Post hæc sedata siti gelidæ aquæ potione arripuit du-
os pugiones: & explorata utriusq; acie quum alterũ
puluino subdidisset foribus adapertis artissimo som-
no quieuit. Et circa lucem demum expergefactus uno se
traiecit ictu infra leuam papillam. Irrumpẽtibusq; ad
primum gemitum modo cælans modo detegens plagã
exanimatus est: & celeriter apud Veliternam (ita præ
ceperat) funeratus q̃nquagesimo & octauo ætatis ãno
& nonagesimo & quinto imperij die.

De statura & cultu corporis eius: & alijs gestis eius.

t Anto Othonis aío nequaq̃ corpus aut habitus cõpetijt. Fuisse eni traditur & modicæ staturæ & male pedatus: caluusq;: mũditiarũ uero pene muliebriũ. Vulso corpore. galericulo capiti ꝑpter raritatẽ capillorũ adaptato: & annexo: ut nemo dignosceret: qui & faciẽ quotidie rasitare: ac pane madido linire cõsuetũ: idq; instituisse a prima lanugine ne barbatus unq̃ esset: sacra etiã Isidis sæpe in lintea religiosaq; ueste ꝑ palã celebrasse: ꝑ quæ factũ putẽ: ut mors eius minime cõgruens uitæ maiori miraculo fuerit. Multi præsentiũ militũ cũ plurimo fletu manus ac pedes iacentis exosculati fortissimũ uirũ unicũ imperatorẽ prædicantes ibidẽ statim nec ꝓcul a rogo uim suæ uitæ attulerũt. Multi & absentiũ accepto nuncio præ dolore armis inter se ad internicionẽ cõcurrerunt. Deniq; magna pars hominũ incolumẽ grauissime detestata mortuũ laudibus tulit: ut uulgo iactatũ sit: etiã Galbã ab eo nõ tã dominandi q̃ Reip. ac libertatis restituẽdæ causa ĩteremptũ.

C. SVETONII TRANQVILLI LIBER NONVS.

AVLVS VITELIVS IMPERATOR.

De stirpe & origine Viteliorum.

u Iteliorũ originẽ alij aliã & quidam diuersissimã tradũt: partim ueterem & nobilẽ: partim uero nouã & obscurã atq; etiã sordidã. Quod ego per adulatores obtrectatoresq; imperatoris Viteli euenisse opinarer nisi aliquãto prius de familiæ cõditõe uariatũ eẽt. Extatq; elogij ad Q. Vitelliũ diui

Augusti quæstorē libellus:quo continetur Vitelios Fauno aboriginū rege:& Vitelia quæ multis locis ꝑ numine coleretur ortos toto latio imperasse· Horū residuam stirpem ex Sabinis transisse Romā atq; inter patricios allectam· Inditia stirpis diu mansisse: uiam Viteliam ab ianiculo ad mare usq;·Item coloniā eiusdem nominis:quam gentili copia aduersus æquiculos tutandam olim depoposcissent:tēpore deinde samnitici belli præsidio in apuliam misso quosdam ex Vitelijs subsedisse nuceriæ:eorumq; progeniem longo post interuallo repetisse urbem:atq; ordinem senatorium·

De ꝓgenitoribus & patre Vitelij·

C Ontra plures auctorem generis libertinum prodiderunt:Cassius Seuerus nec minus alij: eundē & sutorem ueteramentarium:cuius filius sectionibus & cōsuturis uberius compendium nactus ex muliere uulgari Antiochi cuiusdam furnariam exercentis filia equitem Ro·genuerit·Sed quod discrepat:sit in medio· Cæterum·P·Vitelius domo nuceria siue ille stirpis antiquæ:siue pudendis parentibus:atq; auis eques certe Romanus:& rerum Augusti procurator quattuor filios amplissimæ dignitatis cognomines:ac tantum prænominibus distinctos reliquit·Aulū Q·P·I·Aulus in consulatu obijt:quem cū Domitio Neronis Cæsaris patre inierat prælatus eloquio·famosusq; cœnarum magnificentia·Quintus caruit ordine quum auctore Tiberio secerni minus idoneos senatores remoueriq; placuisset·P· Germanici comes Cn·Pisonem inimicum & interfectorem eius accusauit:condemnauitq;· Ac post præturæ honorem inter Seiani conscios arreptus : & in

custodiam fratri datus: Scalpro librario uenas sibi incidit: nec tam mortis pœnitentia q̃ suorum obtestatione obligari curariq; se passus in eadem custodia morbo periit. L. ex consulatu syriæ præpositus Arthabanum parthorum regem summis artibus non modo ad colloquiũ suum: sed etiam ad ueneranda legionum signa pellexit Mox cum Claudio principe duos insuper ordinarios cõsulatus censuramq; gessit. Curam quoq; imperii sustinuit absente eo expeditione britãnica: uir innocens et industrius: sed amore Libertinæ perinfamis: cuius etiã saliuis melle commixtis: nec clam quidem: aut raro: sed quotidie ac palam arterias & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenii: primus. C. Cæsarem adorari ut deum instituit: quum reuersus ex syria non aliter adire ausus esset: q̃ capite uelato circunuertensq; se deinde procumbens. Claudium uxoribus libertisq; addictum: ne qua non arte demereretur pro maximo munere a Messalina petiit: ut sibi pedes præberet excalciandos detractumq; socculum dextrum inter togam tunicasq; gestauit assidue nonnunq̃ osculabundus Narcissi quoq; & Pallantis imagines aureas inter lares coluit: huius: & illa uox est sæpe facias: quum sæculares ludos edenti Claudio gratularetur.

De matre Vitelii & eius pueritia: & de morte patris: & aliis gestis.

d Ecessit paralysi altero die q̃ correptus est duobus filiis superstitibus: quos ex Sextilia probatissima nec ignobili fœmina editos consules uidit: & quidem eodem ambos totoq; anno quum maiori minor in sex menses successisset. Defunctum senatus publico

funere honorauit. Item statua pro rostris cum hac in=
scriptione: pietatis immobilis erga principem. Aulus Vitelius. L. filius imperator natus est octauo kalendas octobris: uelut quidam septimo idus septembris Druso Cæsare: Norbano Flacco consulibus geniturã eius prædictam a mathematicis ita parentes exhorruerunt: ut pater magnopere semper contenderit ne qua ei prouincia uiuo se committeretur. Mater & missum ad legiones & appellatum imperatorem pro afflicto statim lamentata sit. Pueritiam primamq; adolescentiam capreis egit inter tiberiana scorta: et ipse perpetuo Spintriæ cognomine notatus: existimatusq; corporis gratia initium & causa incrementorum patri fuisse.

De adolescentia eius & gestis in ea.

s Equenti quoq; ætate omnibus probris contaminatus præcipuum in aula locum tenuit. Caio per aurigandi Claudio per aleæ studium familiaris sed aliquanto Neroni acceptior tum propter eadem hæc: tum peculiari merito: et præsidens certamini Neroneo cupientem inter citharœdos contendere: nec q̃uis flagitantibus cunctis ꝑmittere audentem. Ideoq; egressum theatro reuocauerat quasi perseuerãtis populi legatione suscepta exorandum præbuerat.

De honoribus per eum administratis.

t Rium itaq; principum indulgentia non solum honoribus: uerũ & sacerdotijs amplissimis auctus proconsulatum Africæ post hæc: curamq; operum publicorum administrauit & uoluntate dispari & existimatione. In prouincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato: quum succedenti fratri

legatus substitutus esset. At in urbano officio dona atq; ornamenta templorum surripuisse: & commutasse quædam ferebatur: proq; auro: & argento stagnum & aurichalcum supposuisse.

De uxoribus & filiis eiusdem

u Xorem habuit Petroniam consularis uiri filiã & ex ea filium Petronium captum altero oculo: hunc hæredem a matre sub conditione institutum si de potestate patris exisset: manu emisit: breuiq; ut creditum est: interemit: insimulatum insuper parricidii: & quasi paratum ad scelus uenenum ex conscientia hausisse. Duxit mox Galeriã Fundanam prætorio patre. Ac de hac quoq; liberos utriusq; sexus tulit: sed marem titubantia oris prope mutum & elinguem.

De germania eidẽ decreta et de paupertate ipsius et de comitate eius erga singulos: et de gestis in castris.

a Galba in inferiorem germaniam contra opinionem missus est. Adiutum putãt. T. Iunii suffragio tunc potentissimi: & cui iampridem per communem factionis suæ fauorem conciliatus esset: nisi q' Galba præ se tulit nullos minus metuendos q̃ qui de solo uictu cogitarent: ac posse prouincialibus copiis profundam eius expleri gulam: ut cuius euidens sit contemtu magis q̃ gratia electum. Satis constat exituro uiaticum defuisse tanta egestate rei familiaris ut uxore & liberis: quos Romæ relinquebat meritorio cœnaculo abditis domum in reliquam partem anni ablocaret: utq; ex aure matris detractum unionem pignerauerit ad itineris impensas Creditorum quidem præstolantium ac detinentium turbam: & in iis sinuessanos formianosq;

q; :quorum publica uectigalia interuerterat non niſi terrore calumniæ amouit. Quum libertino cuidam acerbius debitum repoſcenti iniuriarum formulam: quaſi calce ab eo percuſſus intendiſſet: nec aliter q̃ ex-tortis quinquaginta ſeſtertijs remiſiſſet. Aduenientem male animatus erga principem exercitus: pronuſq; ad res nouas libens ac ſupinis manibus excepit uelut dono deum oblatum: ter conſulis filium ætate integra facili ac prodigo animo. Quam ueterem de ſe perſuaſionem Vitelius recentibus etiam de ſe experimentis auxerat tota uia caligatorum quoſq; militum obuios exoſculãs: per quæ ſtabula & diuerſoria mulionibus ac uiatori-bus præter modum comis: ut mane ſingulos iam ne tẽ-taſſent ſciſcitaretur: ſeq; feciſſe ructu quoq; oſtenderet.

De aſſumptione eius ad principatum facta in ca-ſtris: & alijs geſtis eius.

c Aſtra uero ingreſſus nihil cuiq̃ poſcenti ne-gauit: atq; ultro ignominioſijs notas: reis ſordes: damnatis ſupplicia dempſit. Quare uis dum menſe tranſacto neq; diei neq; temporis habita ratio-ne: ac iam ueſpere ſubito a militibus e cubiculo ra-ptus ita ut erat in ueſte domeſtica imperator eſt conſalutatus: Circumlatuſq; per celeberrimos uicos ſtrictum diui Iulij gladium tenens detractum delu-bro Martis: atq; in prima gratulatione porrectum ſibi a quodam: nec ante in prætorium redijt q̃ flagran te triclinio ex conceptu camini: tum quidem con-ſternatis: & quaſi omine aduerſo anxijs omnibus: inquit: bono animo eſtote nobis alluxit: nullo ſer-mone alio apud milites uſus. Conſentiente deinde

etiam iam superioris prouinciæ exercitu: qui prius a Galba ad senatum defecerat cognomen germanici delatum ab uniuersis cupide recepit. Augusti distulit. Cæsaris in perpetuum recusauit.

De progressu eius uersus urbem contra Othonem & quibusdam prodigijs.

a C subinde cæde Galbæ annũciata cõpositis germanicis rebus partitus est copias: quas aduersus Othonem præmitteret: quasq; ipse perduceret. Præmisso agmine lætum euenit auspicium: siquidem a parte dextra repente aquila aduolauit: lustratisq; signis. Ingressos uiam sensim antecessit. At contra ipso mouẽte statuæ equestres: quum plurifariam ei ponerentur fractis repente cruribus pariter corruerunt: & laurea quam religiosissime circundederat in profluentem excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti gallinaceus supra humerum: ac deinde in capite astitit. Quibus ostentis par respondit exitus: nam confirmatum ꝑ legatos suos imperium per se retinere non potuit.

De gestis per eum post mortem Othonis: & reditu eius ad urbem.

d E bebryacensi uictoria: & Othonis exitu quũ adhuc in gallia esset audijt. Nihilq; cunctatus quicquid prætorianarum cohortium fuit: ut pessimi exempli uno exauctorauit edicto iussas tribunis tradere arma: centum autem atq; uiginti quorum libellos Othoni datos inuenerat exposcentium præmia ob editam in cæde Galbæ operam conquiri: & supplicio affici imperauit: egregie prorsus atq; magnifice: & ut summi principis spem ostenderet nisi cætera magis ex

natura

natura et priore uita sua q̃ ex iperij maiestate gessisset Nanq; itinere inchoato p medias ciuitates ritus triũphantium uectus est: perq; flumina delicatissimis naui giis: & uariarum coronarũ genere redimitis. Inter pfusissimos obsoniorũ apparatus nulla familiæ aut militis disciplina rapinas: ac petulãtiam oĩm in iocum uertens: qui nõ contenti epulo ubiq; publice præbito quoscunq; libuisset in libertatẽ asserebant. uerbera et plagas sæpe uulnera: nonnunq̃ necẽ representantes aduersantibus. Vtq; campos in quibus pugnatu; est adijt abhorrentes quosdam cadauerũ tabẽ detestabili uoce cõfirmare ausus est: optime olere occisum hostẽ: & melius ciuem. Nec eo secius ad leniendã grauitatem odoris plurimum meri propalam hausit: passimq; diuisit: pari uanitate atq; insolẽtia lapidem memoriæ Othonis inscriptum intuens dignũ eo mausoleo ait: pugionẽq; quo se is occiderat in agrippinensem coloniam misit matri dedicandũ. In Apennini etiã iugis peruigiliũ egit.

De aduentu eius ad urbem & gestis per eundem in initio principatus.

u Rbem quoq; ad classicũ introijt paludatus: ferroq; succinctus iter signa atq; uexilla sagulatis comitibus: ac detectis cõmilitonũ armis. Magis deinde ac magis oĩ diuino hũanoq; iure neglecto alliensi die põtificatum maximum cœpit. Comitia in dece; annos ordinauit: seq; perpetuum consulem. Et ne cui dubium foret: ꝙ exemplar regendæ Reipu. eligeret: medio martio campo adhibita publicorum sacerdotum frequẽtia in ferias Neroni dedit: ac solẽni conuiuio citharœdum placẽtẽ palã admonuit: ut et aliq̃d de Domitio diceret

inchoātiq; neroniana cātica primus exultās ēt plausit.

De progressu eius in initio principatus.

t Alibus principiis magnā imperi partē non nisi consilio & arbitrio uilissimi cuiusq; histrionum et aurigarum administrauit: & maxime asiatici liberti hunc adolescentulum mutua libidine constupratum: mox tedio profugū cū puteolis poscam uendentez reprehendisset: coniecit in cōpedes: statimq; coluit: & rursus in delitiis habuit. Iterum deinde ob nimiam contumaciam & nimiā ferocitatem grauatus circunforaneo lanistæ uendidit: delatūq; ad finem muneris repente surripuit: et ꝓuincia deide accepta manumisit: ac primo īperii die aureis donauit anulis super cœnā cū mane rogātibus ꝓ eo cūctis detestatus ēēt seuerissime talē equestris ordinis maculā. De comessatiōe et epulis eiusdē

s Ed uel præcipue luxuriæ sæuitiæq; deditus epulas trifariam semper. interdū quadrifariam dispertiebat in ientacula & prandia & cœnas cōmessationesq; facile omnibus sufficiens uomitandi consuetudine. Indicebat autem aliud alii eadem die: nec cuiq̄ minus singuli apparatus quadrigenis milibus nummū constiterunt: famosissima super cæteras fuit cœna ei data aduentitia a fratre: in qua duo milia lectissimorum piscium: septem auium apposita tradūtur: hanc quoq; exuberauit ipse dedicatione patinæ: quā ob immensam magnitudinem clypeū Mineruæ scutū ioui custos urbis dictitabat. In hac scaurorum iecinora: fasianorum & pauonum cerebella: linguas phœnicopterum murenarū lactes a parthia usq; fretoq; hispaniæ ꝑ nauarchos ac triremes petitarum commiscuit. Vt autem homo nō

profunde modo:ſed itempeſtiue quoq; ac ſordidæ gulæ:
ne in ſacrificio q̃dẽ unq̃ aut itinere ullo temperauit q̃n
ĩter altaria ibidẽ ſtati uiſcus & farra pene rapta e fo=
co mãderet:circaq; uiarũ popinas fumãtia obſonia uel
p̃diana atq; ſemeſa· De ſæuitia et crudelitate eiuſdẽ·

P Ronus uero ad cuiuſq; quacunq; de cauſa necē
atq; ſupplicium·Nobiles uiros condiſcipulos et
æquales ſuos oĩbus blanditijs tantum non ad ſocietatē
imperij allicefactos uario genere fraudis occidit:etiam
unum ueneno manu ſua porrecto in aquæ frigidæ po=
tione:quã is affectus febre popoſcerat·Tum fœneratorũ
& ſtipulatorum publicanorumq; qui unq̃ ſe aut Ro=
mæ debitum:aut in uia portorium flagitaſſent:uix ulli
pepercit·Ex quibus quendam in ipſa ſalutatione ſup=
plicio traditum:ſtatimq; reuocatum cunctis clæmen=
tiam laudantibus coram interfici iuſſit: uelle ſe dicens
paſcere oculos·Alterius pœnæ duos filios adiecit depre
cari pro patre conatos·Sed & equitem Romanũ pro=
clamãtẽ quũ raperetur ad pœnã hæres meus es exhibere
teſtamẽti tabulas coegit: utq; legit cohæredẽ ſibi liber
tũ eius aſcriptũ:iugulari cũ liberto impauit·Quoſdã et
de plæbe ob id ip̃m ꝙ uenetæ factioni clare maledixe
rant interemit cõtemptu ſui & noua ſpe id auſos opi=
natus·Nullis tñ infenſior q̃ uernaculis & mathemati=
cis:ut q̃ſq; deferretur inauditũ capite puniebat.Exacer
cerbatus ꝙ poſt edictũ ſuũ·quo iubebat intra kalẽ·octo=
bris urbe italiaq; mathematici excederẽt: ſtatiq; libel=
lus eſt propoſitus : & chaldæos dicere bonum fatum
eſt ne Vitelius germanicus intra eundem kalendarum
diẽ uſq̃ eſſet·Suſpectus & in mortem matris fuit:quaſi

ægre præberi cibum prohibuisset. Vaticinante Catha muliere: cui uelut oraculo acquiescebat: ita deinde firmiter ac diutissime imperaturũ si superstes parenti extitisset. Et alij tradũt ipsam tedio præsentiũ et imminẽtiũ metu uenenũ a filio ĩpetrasse haud sane difficulter.

De apparatu exercitus contra Vespasianum & alijs gestis eius.

O Ctauo imperij mense desiuerũt ab eo exercitus mesiarum: atq; pannoniæ. Item ex transmarinis iudaicus & syriaticus: ac pars in absentis pars in presentis Vespasiani uerba iurarunt. Ad retinendum ergo cæterorum hominum studium ac fauorem nihil non publice priuatimq; nullo adhibito modo largitus est. Delectum quoq; ea conditione in urbe egit: ut uolũtarijs non modo missionẽ post uictoriã: sed etiam ueteranorum iustæq; militiæ commoda polliceretur. Vrgẽti deinde terra mariq; hosti hinc fratrẽ cũ classe ac tyronibus & gladiatorum manu opposuit: hinc & bebryacenses copias & duces, atq; ubiq; aut superatus: aut proditus salutem sibi & milies sestertium a Flauio Sabino Vespasiani fratre pepigit: statimq; ꝑ gradibus palatij apud frequentes milites cedere se ĩperio: quod inuitus recepisset ꝓfessus: cũctis clamãtibus rẽ distulit ac nocte ĩterposita primo diluculo sordidatus descẽdit ad rostra: multisq; cum lachrymis eadẽ uerba uerum e libello testatus est. Rursus interpellante milite ac populo et ne deficeret hortante omnẽ operãq; suã certatim pollicente animum resumpsit. Sabinũq; et reliquos flauianos nihil iam metuens ui subita in capitolium compulit: succensoq; templo Iouis optimi maximi op=

pressit quum & prælium: & icendium e tiberiana ꝓspiceret domo inter epulas non multo post pœnitens fa̅cti: & in alios culpam conferens uocata concione iurauit: coegitq; iurare cæteros nihil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc solutum a latere pugione̅ consuli primum: deinde illo recusante magistratibus ac mox senatoribus singulis porrigens nullo recipie̅te quasi i æde co̅cordiæ positurus abscessit: sed q̅busda̅ acclama̅tibus ipsum esse co̅cordiam rediјt: nec solum retinere se ferrum affirmauit: uerum etiam concordiæ recipere cognome̅.

De concordia per eum tentata cum Vespasiano.

s Vasit senatoribus ut legatos cu̅ uirginibus uestalibus mitterent pacem: aut certe tempus ad co̅sultandu̅ petituros. Postridie responsa opperienti nu̅ciatu̅ est per exploratorem hostem appropinquare. Continuo igitur abstrusus gestatoria sella duobus solis comitibus pistore & coquo Auentinum & paterna̅ domu̅ clam petiјt: ut ide in campaniam fugeret. Mox leui rumore & incerto tanq̅ pax ipetrata esset: referri se in palatium passus est: ubi cum deserta omnia repperisset dilabentibus & qui simul erant: zona se aureorum plena circundedit: confugitq; in cellulam ianitoris religato pro foribus cane: lectoq; & culcitra obiectis.

De capitone & uilissima morte eiusdem.

i Rruperant au̅t iam agminis antecessores: ac nemine obuio rimabantur: ut fit: singula ab ijs extractus e latebra sciscitantes q̄s ec̄t: na̅ ignorabatur: et ubi esse Viteliu̅ sciret me̅dacio elusit: deinde agnitus rogare no̅ destitit: quasi quædam de salute Vespasiani dicturus: ut custodiretur interim uel i carcere donec reli-

gatis post terga manibus iiecto ceruicibus laqueo ueste discissa seminudus in forũ tractus est: inter magna rerũ uerborumq; ludibria p totum uiæ sacræ spaciũ reducta coma a capite: ceu noxij solent: atq; etiã mento mucrone gladij subiecto: ut uisendã præberet faciẽ: neue summitteret quibusdã stercore et cœno incessentibus alijs incendiarum & patinariũ uociferantibus parte uulgi etiã corporis uitia exprobrante: erat enim in eo enormis proceritas: facies rubida plærũq; ex uinolentia: uenter obesus: alteruz fœmur subdebile ĩpulsu oli quadrigæ quum auriganti Caio ministratorẽ exhiberet: tandem apud gemonias minutissimis ictibus excarnificatus: atq; confectus est: & inde unco tractus in tyberim.

De tempore mortis eius & interpretatione ostẽti.

P Erijt cũ fratre & filio anno uitæ. vij. quinquagesimo nec fefellit cõiecturã eorũ: q augurio: qđ factũ ei Viennæ ostendimus aliud portendi prædixerant q̃ uenturũ in alicuius Gallicani hõis potestatem. Siquidem ab Antonio primo aduersarũ partiũ duce oppressus est. Cui tolosæ nato cognomen in pueritia Becco fuerat id ualet gallinacij rostrum.

C. SVETONII TRANQVILLI LIBER DECIMVS.

DIVVS VESPASIANVS AVGV. IMPERATOR

De gente Flauia & de pgenitoribus Vespasiani.

r Ebellione trium principũ & cæde incertũ diu: & quasi uagũ imperium suscepit: firmauitq; tandẽ gens flauia: obscura illa quidẽ ac sine ullis maiorũ imaginibus: sed tñ reip. nequaq̃ pœni-

tenda:cōſtet licet Domitianum cupiditatis ac ſæuitiæ
merito pœnas Luiſſe·T·Flauius Petronius mūiceps Rea
tinus bello ciuili Pōpeianarũ partiũ cēturio incertum
ſponte an euocatus ꝓfugit ex pharſalica acie:domumq;
ſe contulit·Vbi deinde uenia et miſſione impetrata coa
ctiones argentarias factitauit:huius filius cognomine
Sabinus expers militiæ:& ſi quidam eum primipila=
rem:nonnulli quum adhuc ordines duceret ſacramento
ſolutum per cauſam ualitudinis tradunt:publicum qua
drageſimæ in aſia egit·Manebantq; imagines a ciuitati
bus ei poſitæ ſub hoc titulo uectigalia optime exigenti
id eſt bene tributum exigēti·Poſtea fœnus apud Helue
tios exercuit:ibiq; diem obijt:ſuperſtitibus uxore Ve=
ſpaſia Polla & duobus ex ea liberis:quorum maior Sa
binus ad præfecturam urbis:minor Veſpaſianus ad pri
cipatum uſq; proceſſit·Polla Nurſiæ honeſto genere or
ta patrem habuit Veſpaſianũ Pollionem ter tribunum
militum:præfectumq; caſtrorũ:fratrēq; ſenatorē præ=
toriæ dignitatis:locus etiā nūc ad ſextum miliarium a
Nurſia ſpoletũ euntibus in monte ſūmmo appellatur
Veſpaſiæ:ubi ueſpaſiorum complura monumenta extāt
magnum indicium ſplendoris familiæ et uetuſtatis nō
negauerim iactatum a quibuſdam Petronium patrem
e regiōe tranſpadana fuiſſe mancipem operarum:quæ
ex umbria in ſabinos ad culturam agrorum quot annis
commeare ſolerent:ſubſediſſe autem in oppido reatino
uxore ibidem ducta:ipſe ne ueſtigium quidem de hoc
quanuis ſatis curioſe inquirerem:inueni·

De natiuitate Veſpaſiani:& eius educatione:&
honoribus per eum geſtis·

u Espasianus natus est in samis ultra reate uico modico: cui nomē ē Phalacrine. qndecimo kal. decēbris uesperiq; Q uito Sulpitio Camerino. C. Pōpeio Sabino cōsulibus: quinquēnio anteq̄ Augustus excederet: educatus sub paterna auia Tertulla in prædijs consanis. quare princeps quoq; & locū incunabulorū assidue frequentauit: manēte uilla qualis fuerat olim: ne q̄d scilicet oculorū cōsuetudini deperiret: & auiæ memoriam tantopere dilexit: ut solēnibus ac festis diebus poculo quoq; eius argēteo potare pseuerauerit: sumpta toga uirili latū clauū q̄q̄ fratre adepto diu aduersatus est nec tandē appeteret: cōpelli nisi a matre potuit. Ea demum extudit magis cōuicio q̄ præcibus: uel auctoritate: dū eū idētidē p cōtumeliā Anteambulonē fratris appellat. Tribunatū militū in thracia meruit: quæstor cretam: & cyrenas prouinciam sorte cœpit: ædilitatis ac mox præturæ cādidatus etiā nō sine repulsa: sextoq; loco uix adeptus est. Ac prima statim petitione: et in primis prætor infensus senatui Caiū ne quo nō genere demeretur ludos extraordinarios p uictoria eius germanica depoposcit pœnæq; coniuratorum addendū censuit: ut insepulti pijcerētur. Egit & gratias eis apud amplissimum ordinem: q se honore cœnæ dignatus est.

De uxore & filijs eius.

i Nter hæc Flauiam Domicillam duxit uxorem Statilij Capellæ eqtis Romani satabracensis ex africa delegatam olim latinæq; cōditionis: sed mox ingenuam & ciuē Romanā recuperatorio iudicio pnunciatam patre asserente Flauio liberali Ferētini genito: nec q̄cq̄ amplius q̄ quæstorio scriba. Ex hac liberos tu=

lit Titũ & Domitianũ & Domicillã: uxori ac filiæ
superstes fuit atq; adhuc utranq; priuatus amisit· Post
uxoris excessum Cenidẽ Antoniæ libertã adamauit: et
a manu dilectam quondã sibi reuocauit ĩ cõtuberniũ: ha
buitq; etiam imperator pene iustæ uxoris loco·

De expeditione germanica & iudaica & alijs gestis per eum·

C Laudio pricipe Narcissi gratia legatus legiõis
in Germaniam missus est. ide ĩ britanniã trãs-
latus est: tricies cum hoste conflixit: duas ualidissimas
gentes: superq; uiginti oppida & insulam uectem bri
tanniæ proximam in deditionem redegit: partim Auli
palatini cõsularis legati: partim Claudij ipsius ductu·
Quare triũphalia ornamẽta et in spacio breui duplex
sacerdotiũ accepit· Præterea cõsulatũ quẽ gessit ꝑ duos
nouissimos anni mẽses: mediũ tẽpus ad ꝓcõsulatũ usq;
in ocio: secessuq; egit: Agrippinã timẽs potentẽ adhuc
apud filiũ & defuncti quoq; Narcissi amicos perosa3
Exinde sortitus africã integerrime nec sine magna di-
gnatione administrauit: nisi q Adrumeti seditiõe qua
dã rapa in eũ iacta sunt· Redijt certe nihilo opulentior
ut q ꝓpe labefacta iã fide oia prædia fratri obligaret:
necessarioq; ad mangonicos quæstus sustinẽde dignita-
tis causa descenderit: ꝓpter qd uulgo mulio uocabatur
Cõuictus quoq; dicitur ducenta sestertia expressisse iu
ueni: cui latũ clauũ aduersus patris uolũtatẽ ĩpetrarat:
eoq; nomine grauiter increpitus· Peregrinatione achai
ca inter comites Neronis: quũ cãtãte eo aut discederet
sæpius: aut præsens obdormisceret: grauissimã cõtraxit
offensã: ꝓhibitusq; nõ cõtubernio modo: sed etiam pu-

blica salutatione secessit in paruam ac deuiam ciuitatẽ
quoad latenti etiamq; extrema metuenti prouincia cũ
exercitu oblata est. Percrebruerat oriẽte toto uetus &
constans opinio esse in fatis: ut eo tempore iudæa profe
cti rerum potirentur: id de imperatore Romano quan=
tum euentu postea prædictum patuit: iudæi ad se trahẽ
tes rebellarũt: cæsoq; præposito legatum insuper syriæ
consularẽ suppetias ferentem rapta aquila fugauerunt
Ad hunc motum comprimendum cum exercitu amplio
re: et nõ instrennuo duce cui tñ tuto tanta res commit
teretur: opus esset: ipse potissimum delectus est: & ut
industriæ expertæ nec metuendus ullo modo ob humili
tatem generis ac nominis. Additis igitur ad copias dua
bus legionibus. viij. alis cohortibus decem atq; inter le=
gatos maiore filio assumpto: ut primum ꝓuinciam at=
tigit: proximas quoq; ciuitates conuertit in se correcta
statim castrorum disciplina: uno quoq; et altero præ=
lio tam constanter inito: ut in oppugnatione castelli la
pidis ictum genu scuto sagittas aliquot exceperit.

De ꝓdigijs et signis præcedẽtibus imperiũ Vespasiani.

P Ost Neronem Galbamq; Othone atq; Vitelio
de principatu certantibus in spem imperij ue=
nit: iam pridem sibi per hæc ostenta conceptam. In sub
urbano flauiorũ quercus antiqua: quæ erat marti sacra
ta per tres Vespasiæ partus singulos repẽte ramos a fru
tice dedit: haud dubia signa futuri cuiusq; fati primum
exilem & cito arefactũ: ideoq; puella nata non peran=
nauit: secundũ præualidum ac prolixum & qui magnã
fœlicitatẽ portenderet: tertiũ uero instar arboris. Qua
re patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper confirma

tum renunciasset matri nepotem ei Cæsarẽ genitũ: nec illã quicq̃ aliud q̃ cachinnasse mirantẽq; adhuc se mentis compote deliraret iam filius suus. Mox cum ædilem eum. C. Cæsar succẽsens propter curam uerendis uijs nõ adhibitam luto iussisset oppleri congesto per milites in prætextæ sinũ nõ defuerũt q̃ interpretarentur quãdoq; ꝓculcatã desertamq; remp. ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius ac uelut gremiũ deuenturã. Prandente eo quõdã canis extrarius triclinio manũ humanã intulit mẽsæq; subiecit. Cœnante rursus bos arator decusso iugo tricliniũ irrupit ac fugatis ministris quasi repẽte defessus ꝓcidit ad ipsos accubentis pedes ceruicẽq; submisit. Arbor uero cupressus in agro auito sine ulla ui tẽpestatis euulsa radicitus atq; prostrata in sequenti die uiridior ac firmior resurrexit. At in achaica somniauit initiũ sibi suisq; fœlicitatis futurũ simul ac dẽs Neroni exemptus esset: Euenitq; ut sequenti die progressus in atriũ medicus dentẽ ei ostenderet recẽter quidẽ exẽptũ. Apud iudæã carmeli dei oraculũ cõsulentẽ ita cõfirmauere fortes: ut q̃cq̃d cogitaret uolueretq; animo quãtũlibet magnum id esset prouenturum pollicerentur. Et unus ex nobilibus captiuis Iosephus quũ conijceretur in uincula: constantissime asseuerauit fore ut ab eodẽ breui solueretur: uerum iam imperatore. Nunciabãtur & ex urbe præsagia Neronem diebus ultimis monitum per quietem ut thensam Iouis optimi maximi e sacrario in domum Vespasiani & in circum deduceret Ac non multo post comitia secundi consulatus ineunte Galba statua diui Iulij ad orientem sponte conuersa acieq; bebryacensi priusq̃ committeretur duas aqui=

las in conspectu oim conflixisse:uictaq; altera subuenisse tertiam a solis ortu:ac uitricem abegisse.

De assumptione eius ad imperium.

n Ec tn̄ quicq̃ ante tẽtauit ꝓmptissimis atq; etiã instãtibus suis:q̃ solicitatus quorũdã & ignotorũ & absentiũ fortuito fauore:mesiaci exercitus bina e tribus legiõibus milia:missa auxilio Othoni postq̃ iter ingressis nũciatũ est uictũ eũ:ac uim uitæ suæ attulisse:nihil secius aquileiam usq; perseuerauerunt: quasi rumori minus crederent. Ibi ꝑ occasionẽ ac licentiã omni rapinarũ genere grassati:quũ timirent ne sibi reuersis reddenda ratio ac subeũda pœna esset:cõsiliũ inierũt eligendi creandiq; imperatoris:neq; enĩ deteriores esse aut hispaniensi exercitu:qui Galbã : aut prætoriano:q̃ Othonẽ:aut germanitiano:q̃ Viteliũ fecissent. Propositis itaq; nominibus legatorũ cõsulariũ quot ubiq; tunc erant:quum cæteros alium alia de causa improbarent: & quidã e legione tertia:quæ sub exitu Neronis translata ex cyria in mesiam fuerat. Vespasianum laudibus ferrent:assensere cuncti:nomẽq; eius uexillis oĩbus sine mora inscripserunt. Et tũc quidẽ cõpressa res est reuocatis ad officiũ muneris parumper Cæterũ diuulgato facto Tiberius Alexãder præfectus ægypti primus in uerba Vespasiani legiones adegit I zal.iul. qui principatus dies in posterũ obseruatus est. Iudaicus deinde exercitus.v.idus iulij apud ipsum iurauit:plurimũ cœptis cõtulerunt iactatũ exẽplar epistolæ ueræ siue falsæ defuncti Othonis ad Vespasianũ extrema obtestatione ultionẽ mandãtis:& ut reipu.subueniret optantis:simul rumor dissipatus destinasse Viteliũ uictorem permutare

hiberna legionum:& germanicas transferre in orientem ad securiorem mollioremq; militiam· Præterea ex præsidibus prouinciarum Licinius Mutianus:& e regibus Vologesus parthus·Ille deposita simultate quã in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat: syriacũ promisit exercitum:hic·xl·milia sagittariorum·

De qbusdã miraculis p eũ factis in initio pricipatus·

s Vscepto igitur ciuili bello ac ducibus copijsq; in italiã premissis interim Alexandriã transijt ut claustra ægypti obtineret·hic quũ de firmitate imperij capturus auspiciũ:ædem Serapidis summotis omnibus solus intrasset:ac propiciatio multũ deo: tandem se conuertisset·uerbenas coronasq; & pannificia:ut illic assolet:Basilides libertus optulisse ei uisus est:quem neq; admissum a quoq̃ & iampridem propter neruorũ ualitudinẽ uix ingredi longeq; abesse cõstabat:ac statim aduenere litteræ fusas apud Cremonã uitelij copias:ipsum in urbe interemptum nunciantes Auctoritas & quasi maiestas quædã ut scilicet inopinato & adhuc nouo Principi deerat:hæc quoq; accessit· E plæbe quidã luminibus orbatus:item alius debili crure sedentem pro tribunali pariter adierunt orantes opem ualitudinis demõstratã a Serapide p qetẽ:restituturũ oculos si inspuisset:cõfirmaturũ crus si dignaretur calce cõtingere:quũ uix fides esset rem ullo modo successuram: ideoq; ne experiri quidẽ auderet: extremo hortantibus amicis palam pro concione utrunq; tentauit:nec euentus defuit·Per idem tempus tegeæ in arcadia instinctu uaticinantium effossa sunt sacrato loco uasa operis antiqui:atq; in ijs assimilis Vespasiano imago·

De restitutione collapsæ reipublicæ per eum facta.

t Aliis tantaq; cum fama in urbē reuersus acto de iudæis triumpho cōsulatus octo ueteri addidit: suscepit & censuram: ac & per totum imperii tēpus nihil habuit antiquius q̄ prope afflictam nutantemq; remp. stabilire primo: deinde & ornare. Milites pars uictoriæ fiducia: pars ignominiæ dolore ad omnem licē tiam audaciamq; processerant. Sed & prouiciæ ciuita tesq; liberæ: nec non et regna quædam tumultuosius in ter se agebant. Quare uitelianorum quidem & exau ctorauit plurimos & coercuit: participibus autem ui= ctoriæ adeo nihil extra ordinem indulsit: ut etiam legi tima præmia sero persoluerit. Ac ne quam occasionem corrigendi disciplinam prætermitteret: adolescentulū flagrantem unguento: quum sibi pro impetrata præfe= ctura gratias ageret nutu aspernatus uoce etiam grauis sima increpuit maluissem allium oboluisses: litterasq; reuocauit. Classiarios uero qui ab ostia & puteolis ro mam pedibus per uicos cōmeant petentes constitui ali quid sibi calciarii nomine quasi parum esset sine re= sponso abegisse iussit: post hæc excalciatos cursitare: et ex eo ita cursitant. Achaiam: Liciam: Rhodum: Byzan tium: Samum libertate adempta. Item Thraciā: Cilici am: & Comagenem ditionis regiæ usq; ad id tp̄s in p uinciarum formā redegit. Cappadociæ pp̄ter assiduos barbarorū incursus legiones addidit: cōsularemq; rectorē imposuit p eq̄te Romano. Deformis urbs ueteribus in= cendiis ac ruinis erat: uacuas areas occupare et ædifica re si possessores cessarent cuicūq; pmisit. Ipse restitutio nem capitolii aggressus ruderibus purgādis manus pri

mus admouit:ac suo collo quædam extulit:ærearũq; ta=
bularũ tria milia:quæ simul cõflagrauerãt restituenda
suscepit·undiq; inuestigatis exemplaribus·Instrumẽtũ
ĩperij pulcherrimũ ac uetustissimũ confecit:quo conti=
nebantur pene ab exordio urbis senatuscõsulta:plæbisci
ta de societate et fœdere ac priuilegio cuicũq; concessis·

De operibus publicis per eum factis & supple=
mento senatus·

FEcit & noua opera templum pacis foro proxi
mum·Diuidiq; Claudij in Celio monte cœptũ
q̃dem ad Agrippina:sed a Nerone prope funditus de=
structum: itẽ amphiteatrũ urbe media ut destinasse
cõpererat Augustum· Amplissimos ordines:& exhau=
stos cæde uaria & cõtaminatos ueteri negligentia pur
gauit:suppleuitq; recenso senatu : & equite:submotis
indignissimis:& honestissimo quoq; italicorum:ac ꝓ
uincialium alecto:atq; uti notum esset utrunq; ordinẽ
nõ tã libertate inter se q̃ dignitate differre·De iurgio
quodã senatoris eq̃tisq; Romãi ita ꝓnũciauit nõ opor
tere maledici senatoribus:remaledici ciuile fasq; esse·

De litigijs per eum compendiosissime decisis:
& alijs gestis·

LItium series ubiq; maiorem ĩ modũ excreuerãt
manentibus antiquis intercapedine iurisdictio
nis accedentibus nouis ex cõditione tumultuq; tẽporũ:
sorte elegit per quos rapta bello restituerẽtur:quiq; iu=
dicia centumuiralia: quibus peragendis uix suffectura
litigatorum ætas uidebatur extra ordinem dijudicarẽt:
redigerentq; ad breuissimum numerum·

De quibusdam legibus per eum decretis·

l Ibido atq; luxuria coercente nullo inualuerat. Auctor senatui fuit decernẽdi: ut quæ se alieno seruo iunxisset ancilla haberetur. Ne ue filiorum fami milias fœneratoribus exigẽdi crediti ius unq̃ esset: hoc est ne post patrum quidẽ mortẽ. Cæteris in rebus statĩ ab initio principatus usq; ad exitum ciuilis et clæmẽs.

De mediocritate originis eius per eum agnita: & recusatione pomparum.

m Ediocritatẽ pristinã neq; dissimulauit unq̃: ac frequenter etiã præ se tulit. Quin & conantes quosdam originẽ Flauij generis ad conditores reatinos comitẽq; Herculis: cuius monumentũ extat uia salaria referre: irrisit ultro: adeoq; nihil ornamentorum intrinsecus cupide appetiuit: ut triumphi die fatigatus tarditate & tædio pompæ nõ reticuerit: merito se ple cti: qui triumphũ quasi aut debitũ maioribus suis: aut speratum unq̃ sibi tam inepte senex concupisset. Ac ne tribunitiam quidem potestatem: patris patriæ appellationem nisi sero recepit. Nã cõsuetudinem salutantes scrutandi manente adhuc bello ciuili omiserat.

De modestia eius cõtra audacius ad eũ loquentes.

a Micorum libertatẽ: causidicorũ figuras: ac philosophorum contumaciã lenissime tulit. Licinium Mutianum notæ impudicitiæ: sed meritorũ fiducia minus sui reuerentẽ: nunq̃ nisi clam & hactenus retaxare sustinuit: ut apud cõem aliquem amicum querens adderet clausulæ. Ego tamen uir sum. Saluium liberalem in defensione diuitis rei ausum dicere quid ad Cæsarem. si Hipparchus sestertium milies habet et ipse laudauit. Demetriũ Cynicũ in itinere obuiũ sibi post do

minationem:

minationem:ac neq; assurgere neq; salutare se dignan-
tem oblatrantem etiam nescio quid:satis canem habuit
appellare.

De obliuione inimicitiarũ & cõtra eũ gestorum.

o Ffensarum inimicitiarũq; minime memor exe-
cutorue. Viteli hostis sui filiã splẽdidissime ma
ritauit:dotauitq; etiã & instruxit. Trepidũ eum inter
dicta aula sub Nerone:quærentẽq; quidnam ageret:aut
quo abiret: quidã ex officio admissionis simul expel-
lens:abire morboniam iusserat. In hunc postea depræ-
cantem haud ultra uerba excanduit:& quidẽ totidem
fere atq; eadem. Nã ut suspitione aliqua uel metu ad ꝑ
niciem cuiusq̃ cõpelleretur:tantũ abfuit: ut monẽtibus
amicis cauendũ esse Metiũ Põposianum:ꝙ uulgo crede-
retur Genesim habere imperatoriã: insuper consulẽ fe-
cerit spondens quandoq; beneficij memorẽ futurũ.

De clæmentia eius contra reos accusatos.

n On temere q̃s punitus insons reperitur nisi ab-
sente eo et ignaro:aut certe inuito atq; decepto
Heluidio prisco qui reuersus ex syria solus priuato no-
mine Vespasianum salutauerat: & in prætura omni-
bus edictis sine honore ac mentione ulla transmiserat:
non ante succensuit: q̃ altercationibus insolentissimis
pene in ordinem redactus: hunc quoq; q̃uis relegatum
primo:deinde interfici iussum magni æstimauit serua
re quoquo modo missis: qui percussores reuocarent:&
seruasset:nisi iam perijsse falso renunciatum esset. Cæ-
terum neq; cæde cuiusq̃ unq̃ lætatus iustis supplicijs il-
lachrymauit etiam & ingemuit.

De auaritia & cupiditate in eo notatis.

s Ola est in qua merito culpetur pecuniæ cupiditas: nō enim contentus omissa sub Galba uectigalia reuocasse noua & grauia addidisse: & auxisse tributa prouincijs nonnullis & duplicasse: negociationes quoq; uel priuato pudēdas propalā exercuit: coemēdo quædā tantū ut pluris postea distraheret: nec cādidatis quidē honores: rei sue tam innoxijs q̄ nocentibus absolutiones uenditare cunctatus est. Creditur etiā ꝓcuratorū rapacissimū quēq; ad āpliora officia ex industria solitus ꝓmouere: quo locupletiores mox cōdēnaret qbus q̄dem uulgo ꝓ spongijs dicebatur uti: ꝙ quasi et siccos madefaceret: & exprimeret humentes. Quidā natura cupidissimū tradunt: idq; exprobratū ei a sene bubulco. qui negata sibi gratuita libertate: quā imperium adeptū suppliciter orabat: proclamauerit uulpem pilum mutare: non mores. Sunt cōtra qui opinentur ad manubias et rapinas necessitate cōpulsum summa ærarij fisciq; inopia: de qua testificatus sit initio stati principatus ꝓfessus quadringēties milies opus esse: ut resp. stare posset. Quod & uerisimilius uidetur: quādo male partis optime usus est.

De libertate & magnificentia eiusdem.

i N omne hominū genus liberalissimus: expleuit censum senatoriū: cōsulares inopes quingenis sestertijs annuis sustētauit: plurimas ꝑ totū orbē ciuitates terræmotu aut incēdio afflictas restituit in melius.

De cultu & incremēto artificū per eū facto.

i Ngenia et artes uel maxime fouit: p̄mus e fisco latinis græcisq; rhetoribus annua cētena cōstituit: præstātes poetas necnō & artifices coemit. Itē co

loſſi refectorẽ inſigni cõgiario: magnaq; mercede dona uit· Mechanico quoq; grãdes colũnas exigua impenſa ꝑ ducturum in capitoliũ pollicenti præmiũ pro cõmento non mediocre optulit: operam remiſit: præfatus ſineret ſe plæbeculam paſcere pane·

De ludis ꝑ eũ editis: & cõuiuijs per eũ factis·

l V dis per quos ſcena marcelliani theatri reſtituta dedicabatur: uetera quoq; accroamata reuocauerat· Apollinari tragœdo quadrigenta ptermo Dioroq; citharœdis ducẽta: nõnullis centena: qbus minimum quadragena ſeſtertia ſuper plurimas coronas aureas dedit· Sed & cõuiuabatur aſſidue: ac ſæpius recte ac dapſile: ut marcellarios adiuuaret ſicut ſaturnalibus dabat uiris Apophoreta: ita & kalẽ· martij fœminis: & tamen ne ſic qdem priſtinæ cupiditatis infamia caruit: Alexandrini cibiotatẽ eũ uocare perſeuerauerunt cognomine unius e regibus ſuis turpiſſimaru; ſordium· Sed & in funere Fauo Archimimus perſonã eius ferẽs imitãſq; (ut eſt mos) facta ac dicta uiri interrogatis palam ꝓcuratoribus quãti funus et põpa cõſtaret: ut audijt ſeſtertiu; centies: exclamauit centũ ſibi ſeſtertia darent: ac ſe uel in tyberim proijcerent·

De ſtatura corporis et mẽbrorũ ac ualitudine eius·

s Tatura fuit quadrata: cõpactis firmiſq; mẽbris uultu ueluti nitẽtis· V nde qdã urbanorũ nõ infacete ſiquidẽ petẽti: ut et in ſe aliqd diceret: dicã inqt: quũ uentrẽ exonerare deſieris· V alitudine proſperrima uſus eſt: q̃uis ad tuendã eã nihil amplius q̃ fauces cæteraq; mẽbra ſibimet ad numerũ in ſphæriterio defricaret: inediãq; unius diei ꝑ ſingulos mẽſes interponeret·

De ordine uitæ quē in principatu tenuit.

o Rdinem uitæ fere hunc tenuit: in principatu maturius semper ac de nocte uigilabat: deinde perlectis epistolis: officiorūq; omnium breuiarijs amicos admittebat ac dum salutabatur: & calciabat ipse se & amiciebat. Post decisa quæcunq; obuenissent negocia gestationi & inde quieti uacabat: accubāte aliqua pallaciarum quas in defunctæ locū Cænidis plurimas cōstituerat: ac secreto ī balneū tricliniūq; trāsibat nec ullo tēpore facilior aut indulgentior traditur: eaq; momēta domestici ad aliq̄d petēdū magnope captabāt.

De Iocis post cœnā et q̄busdā facetis dictis ipius.

e T super cœnam autem & super alias cū amicis multa ioco transigebat. Erat. n. dicacitatis plurimæ: & sic scurrilis ac sordidæ: ut ne prætextatis quidem uerbis abstineret: & tn̄ nōnulla eius facetissima extant: in quibus & hoc mēstrium florum consularem admonitus ab eo plaustra potius q̄ plostra dicenda: die postero Flaurum salutauit. Expugnatus autē a quadā quasi amore suo deperiret: quum productæ pro concubitu sestertia quadraginta donasset: admonente dispensatore quemadmodum summam rationibus uellet referri Vespasiano inquit adamato.

De uersibus græcis per eum editis: & alijs iocis & facetis dictis eius.

u Tebatur & uersibus græcis tempestiue satis: & de quodam proceræ staturæ improbiusq; nato longe uadens uibransq; hastam umbre lōgioris. Et maxime de Cerulo liberto: qui diues admodum ob subterfugiendum quandoq; ius fisci ingenuum se: & Lachethem mutato nomine cœperat efferre O laches la-

thes postq̄ mortus fueris statim ut e principio haberis
Et maxime tamen dicacitatem in deformibus lucris af
fectabat: ut inuidiam aliqua cauillatione dilueret: trās
ferretq; ad sales. Quendam e caris ministris dispensa=
tionem cuidam quasi fratri petentem: quum distulisset
ipsum candidatum ad se uocauit: exactaq; pecunia: quā
tam is cum suffragatore suo pepigerat sine mora ordi=
nauit. Interpellanti mox ministro alium tibi ait quæ=
re fratrem: hic quem tuum putas meus est. Mulionem ī
itinere quodam suspicatus ad calciandas mulas desilis
se: ut adeunti litigatori spacium moramq; præberet:
interrogauit quanti calciasset: pactusq; est lucri partē
Reprehendenti filio Tito ꝙ etiam urinæ uectigal com
mentus esset: pecuniam ex prima pensione admouit ad
nares: sciscitans num odore offenderetur: & illo negā
te: atqui inquit e lotio est. Nunciantes legatos decretam
ei publice nō mediocris summæ statuam colosseam: ius=
sit uel continuo ponerent cauam manum ostentās: &
paratam basim dicens. Ac ne in metu quidem ac pericu
lo mortis extremo abstinuit iocis: nam quum inter pro
digia cætera mausoleum Cæsarum repente patuisset: et
stella in cælo crinita apparuisset: alterum ad Iuniam
Caluinam e gente Augusti pertinere dicebat: alterum
ad parthorum regem: qui capillatus esset. prima quoq;
morbi accessione: ut inquit: puto deus fio.

De infirmitate & morte eiusdem.

C Onsulatu suo nono tētatus in cāpania motiūcu
lis leuibus: ac ꝓtinus urbe repetita cutillas ac
reatina rura: ubi æstiuare quot annis solebat petijt. Hic
quū sup̄ urgentem ualitudinē creberrimo frigidæ aquæ

usu & intestina uiciasset: nec eo minus muneribus imperatoris ex cõsuetudine fungeretur: ut etiã legationes audiret cubans aluo repente usq; ad defectionẽ soluto: imperatorẽ ait stantẽ mori oportere. Dũq; cõsurgit: ac nititur inter manus subleuantiũ extinctus est. viij. kal. iulij. annũ gerens ætatis sexagesimum ac nonum superq; mensem ac diem septimum.

De certitudine eius circa filios successores.

c Onuenit inter omnes tã certũ eũ de sua suorũq; genitura semper fuisse: ut post assiduas in se cõiurationes ausus sit affirmare senatui aut filios sibi successuros: aut neminẽ. Dicitur etiã uidisse quandã ꝑ quietem staterã in media parte uestibuli palatinæ domus positam examine æquo cũ in altera lance Claudius & Nero starent: in altera ipse ac filij: nec res fefellit: qñ totidem annis pariq; tꝑis spacio utriq; imperauerunt.

C. SVETONII TRANQVILLI LIBER VNDECIMVS.

DIVVS TITVS IMPERATOR AVGVSTVS.

t Itus cognomine paterno amor ac deliciæ generis humani tantum illi ad promerendam omnium uoluntatem uel ingenij uel artis uel fortunæ superfuit: & quod difficillimum est in imperio quando priuatus atq; etiam sub patre principe: ne odio quidẽ necdum uituperatiõe publica caruit.

De natiuitate Titi & eius educatione.

n Atus est. iii. kal. ianuarii insigni anno Caiana nece prope septizonium sordidis ædibus cubiculo uero perparuo & obscuro: nam manet adhuc & ostenditur. Educatus in aula cum Britannico simul ac paribus disciplinis & apud eosdem magistros institutus. Quo quidem tempore: aiũt Metoposcopum a Narcisso Claudii liberto adhibitum ut Britannicum inspiceret constantissime affirmasse illum quidem nullo modo: cæterum Titum qui tũc prope astabat utiq; imperaturum. Erant autem adeo familiares: ut de potione qua Britannicus hausta periit. Titus quoq; iuxta cubans gugustasse credatur: grauiq; morbo afflictus diu. Quorũ omnium mox memor statuam ei auream in palatio posuit: & alteram ex ebore equestrem: quæ circensi pompa: hodie quoq; præfertur: dedicauit: prosecutusq; est.

De uirtutibus & scientiis eiusdem.

i N puero statim corporis animiq; dotes explenduerunt magis: ac magis deinceps p ætatis gradus forma egregia: & cui non minus auctoritatis ineĉt q̃ gratiæ præcipuum robur: quanq̃ neq; procæra statuta: & uentre paulo proiectiore: memoria singularis: docilitas ad omnes fere tum belli: tum pacis artes: armorũ & equitandi peritissimus latinæ græcæq; linguæ uel in orando: uel in fingendis poematibus promptus & facilis ad extemporalitatem usq;: sed ne musicæ quidem rudis ut qui cantaret & psalleret iucunde scienterq;. E pluribus comperi notis quoq; excipere uelocissime solitum: cum a manuensibus suis per ludum iocumq; certãtem imitari chirographa quecunq; uidisset: ac profiteri sæpe se maximum falsarium esse potuisse.

De officijs & studio ac moribus eius & alijs gestis: & de uxoribus eius.

t Ribunus militũ & in germania & in britannia meruit summa industria nec minore modestia & fama sicut apparet: ex imaginũ eius multitudine: ac titulis per utrãq; prouinciã. Post stipendia foro operã dedit honestam magis q̃ assiduam. Eodẽq; tẽpore Arricidiam Tertulo patre equite Romano: sed præfecto quondã prætorianarũ cohortiũ duxit uxorem: et in defunctæ locũ martiaʒ fuluiam splendidi generis cuʒ qua sublata filia diuortium fecit. Ex quæsturæ deinde honore legioni præpositus thraciam & gamalã urbes ualidissimas iudeæ in potestate redegit: equo quadaʒacie sub fœminibus amisso: alteroq; inscenso. cuius rector cõtra se dimicans occubuerat.

De uictoria ciuitatis hierusalem et alijs gestis eius.

g Alba mox tenẽte rẽpu. missus ad gratulandum: quaqua iret cõuertit hoĩes quasi adoptionis gratia arcesseretur. Sed ubi turbari rursus cuncta sensit: rediitq; ex itinere: aditoq; Paphiæ Veneris oraculo dũ de nauigatione consuluit: etiam de imperij spe cõfirmatus est. Cuius breui compos: & ad perdomandam iudæam relictus nouissima hierosolymorum oppugnatione. vij. propugnatores totidẽ sagittarum cõfecit ictibus cæpitq; eã natali filiæ suæ tãto militũ gaudio ac fauore: ut ĩ gratulatione ĩperatorẽ eũ cõsalutauerint: & subinde decedentẽ prouĩcia detinuerint: suppliciter nec nõ & minaciter efflagitantes aut remaneret aut secũ oẽs pariter abduceret: unde nata suspicio est: quasi desciscere a patre orientisq; regnũ sibi uendicare tentasset. Quam

ſuſpicionẽ auxit poſtq̃ Alexandriã petens in cõſecrãdo apud memphim boue Api diadema geſtauit· De more ſiquidẽ rituq; priſcæ religionis: ſed non deerant qui ſecus iterpretarẽtur· Quare feſtinans in italiã quũ rhegiũ: dein puteolos oneraria naue appuliſſet: Romã ĩde cõtendit expeditiſſimus: ĩopinãtiq; patri uelut arguẽs rumorum de ſe temeritatem: ueni inquit pater ueni·

De adminiſtratione principatus cum patre: & aliis geſtis in ea·

n Eq; ex eo deſtitit participem atq; tutorẽ imperii agere· Triumphauit cum patre: cenſurãq; geſſit una: eidẽ collega: & in tribunitia poteſtate: & in ſeptẽ cõſulatibus fuit· Receptaq; ad ſe ꝑpe oĩm officiorũ cura quũ patris noĩe & epiſtolas ipſe dictaret: et edicta cõſcriberet: orationeſq; in ſenatu recitaret: etiã quæſtoris uice: præfecturã quoq; prætorii ſuſcepit: nũq̃ ad id tempus niſi ab equite Romano adminiſtratam· Egitq; aliquando inciuilius & uiolentius: ſi quidẽ ſuſpectiſſimũ quenq; ſibi ſummiſſis: qui per theatra & caſtra quaſi conſenſu ad pœnam depoſcerent: haud cunctanter oppreſſit· In his Aulum Cecinnam conſularem uirũ uocatum ad cœnam: ac uix dũ triclinio egreſſũ confodi iuſſit· Sane urgente diſcrimine: quum etiam chirographum eius præparatæ apud milites coniurationis deprehendiſſet: quibus rebus ſicut in poſterum ſecuritati ſatis cauit: ita ad præſens plurimum contraxit inuidiæ: ut non temere quis tam aduerſa re magiſq; inuitis omnibus tranſierit ad principatum·

De ſuſpicione uitiorum conuerſa in laudem ſuam et de gratia & magnificentia eius·

P Ræter sæuitiã suspecta in eo etiã luxuria erat: q̄ ad mediã noctē cõmessationes cũ ꝓfusissimo quoq; familiariũ extenderet: nec minus libido propter exoletorũ & spadonũ greges: ꝓpterq; insignē reginæ Beronices amorē: cui etiã nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta & rapacitas q̄ cõstabat in cõcionibus patris nundinari premiariq; solitum: deinde propalam alium Neronem & opinabantur: & etiã prædicabãt. At illi ea fama ꝓ bono cessit: cõuersaq; est in maximas laudes neq; ullo uitio reperto & contra uirtutibus summis. Conuiuia instituit iucũda magis q̄ ꝓfusa: amicos elegit q̄bus etiã post eũ principes: ut & sibi & Reip. necessarijs acquieuerũt præcipueq; sumptã sibi Beronicē statim ab urbe dimisit inuitus inuitã. Quosdam e gratissimis delicatorum q̄q̄ tã artifices saltationis ut mox scænã tenuerint: nõ modo fouere prolixius: sed spectare in publico omni cœtu supersedit. Nulli ciuiũ quicq̄ ademit abstinuit alieno: ut si quis unq̄: ac ne cõcessas q̄dē ac solitas collationes recepit. Et tñ nemine ante munificẽtia minor amphitheatro dedicato thermisq; iuxta celeriter extructis: munus edidit apparatissimũ largissimũq; dedit & nauale prœliũ in ueteri naumachia: ibidē & gladiatores: atq; uno die q̄nq; milia oĩ genus ferarũ.

De liberalitate & ciuilibus gestis eius.

N Atura autem beniuolentissimus: quum ex instituto Tiberij omnes debinc Cæsares beneficia a superioribus concessa principibus aliter non haberent q̄ si eadem ijsdem & ipsi dedissent: primus præterita omnia uno confirmauit edicto: nec a se peti passus est. In cæteris uero desiderijs animum hominum obstina=

tissime tenuit:ne quem sine spe dimitteret:quin & ad
monentibus domesticis quasi plura polliceretur q̃ præ=
stare posset·Non oportere ait quenq̃ a sermone princi=
pis tristem discedere atq; etiam recordatus quondam
super cœnam ꝙ nihil cuiq̃ toto die præstitisset memora
bilem illam meritoq; laudandam uocem edidit· Amici
diem perdidi·Populum in primis uniuersum tanta per
omnes occasiones comitate tractauit: ut proposito gla=
diatorio munere non ad suum:sed ad spectantium ar=
bitrium editurum se professus sit·Et plane ita fecit: nã
neq; negauit quicq̃ petentibus: & ut quæ uellent pete=
rent ultro adhortatus est: quim & studium armaturæ
thracum præ se ferens sæpe cum populo & uoce & ge
stu ut fautor:cauillatus est·Verum maiestate salua nec
minus æquitate:ne quid popularitatis prætermitteret
nonnunq̃ in thermis suis admissa plæbe lauit· Quædã
sub eo fortuita ac tristia acciderunt:ut cõflagratio Vese
ui montis in cãpania: & incendiũ Romæ per triduum
totidemq; noctes· Item pestilentia quanta non temere
alias· In his tot aduersis ac talibus non modo principis
sollicitudinem: sed & parentis affectum unicum præ
stitit :nunc consolando per edicta nunc opitulando qua
tenus suppeteret facultas· Curatores restituendæ cam
paniæ e consularium numero sorte duxit bona oppres=
sorum in ueseuo:quorum hæredes non retabant restitu
tioni afflictarũ ciuitatum attribuit·Vrbis incendio ni
hil nisi sibi perisse testatus est publice cũcta prætororiũ
suorũ ornamẽta operibus ac tẽplis destĩauit: præposuit
cõplures ex equestri ordine quo quæq; maturius perage
rentur·Madendæ ualitudini leniendisq; moribus nul=

lam diuinam humanamq; opem non adhibuit: inquisito omnium sacrificiorum remediorumq; genere. Inter aduersa temporum & delatores mandatoresq; erant ex licẽtia ueteri: hos assidue in foro flagellis ac fustibus cæsos: ac nouissime traductos per amphiteatri arenam partim subiici in seruos: ac uenire imperauit: partim in asperrima insularum aduehi: utq; etiã similia quãdoq; ausuros perpetuo coerceret. Vetuit inter cætera de eadẽ re pluribus legibus agi: quærive de cuiusq; defunctorum statu ultra certos annos.

De clæmentia & mansuetudine eius.

Pontificatum maximum ideo se professus accipere: ut puras seruaret manus. fidem præstitit: nec auctor posthac cuiusq; necis nec conscius: quis inter dum ulciscendi causa non deesset: sed periturũ se potius q̃ puniturum adiurans: duos patricii generis conuictos in affectatione imperii nihil amplius q̃ ut desisterent monuit: dicens principatum fato dari: si quod præterea desiderarent promittens se tributurum: & confestim quidem ad alterius matrem: quoq; procul aberat cursores suos misit: qui anxie filium saluum nunciarent. Cæterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit: sed et in sequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis: oblata sibi ornamenta pugnantium inspicienda porrexit. Dicitur etiam cognita utriusq; genitura imminere ambobus periculum affirmasse: uenturũ quoq; & ab alio sicut euenit. Fratrem insidiari sibi nõ desinentem: sed pene ex professo sollicitãtem exercitus meditantem fugam: nec occidere neq; seponere: ac ne in minore quidem honore habere sustinuit: sed ut a primo

imperij die consortē successoremq; testari perseuerauit nonnunq̄ secreto lachrymis & precibus orans: ut tandem mutuo erga se animo uellet esse.

De morte eius & gestis tunc per eum.

i Nter hæc morte præuentus est maiore hominū damno q̄ suo spectaculis absolutis: in quorum sine populo coram ubertim fleuerat: sabinos petit aliquanto tristior: q̄ sacrificanti hostia aufugerat: quodq; tempestate serena tonuerat. Deinde ad primam statim ad mansionem febrim nactus: quum inde lectica transferretur: suspexisse dicitur dimotis palulis cælum multumq; conquestus eripi sibi uitam immerenti: neq; enim extare ullum suum factum pœnitendum excepto duntaxat uno: id quale fuerit neq; ipse tunc prodidit neq; cuiq̄ facile succurrit. Quidam opinantur cōsuetudinem recordatum: quam cum fratris uxore habuerit: sed nullā habuisse persācte Domitia iurabat: haud negatura si qua omnino fuisset: imo etiā gloriatura: quod illi promptissimum erat in omnibus probrijs.

De loco & tempore mortis eius & laudibus senatus.

e Xcessit in eadem qua pater uilla idibus septembris post biennium & menses duos diesq;.xx. q̄ successerat altero et quadragesimo ætatis anno. Quod ut palam factum est: non secus atq; in domestico Luctu mœrentibus publice cunctis. Senatus priusq̄ edicto conuocaretur: ad curiam concurrit: obseratisq; adhuc foribus: deinde apertis tantas mortuo gratias egit laudesq; quantas congessit: nec uiuo quidem unq̄ atq; præsenti.

C.SVETONII TRANQVILLI LIBER DVODECIMVS

DIVVS FLAVIVS DOMICIANVS IMPERATOR.

De natiuitate Domitiani et gestis eius i adolescẽtia.

Omitianus natus est.ix.kal. nouembris patre cõsule designato: inituroq; mense insequenti honorẽ: regione urbis sexta ad malum punicum domo: quam postea in templũ gentis flauiæ conuertit. Pubertatis ac primæ adolescentiæ tẽpora tãta inopia: tantaq; infamia gessisse fertur: ut nullũ uas argẽteum in usu haberet. Satisq; constat Clodium Pollionem prætorium uirum: in quem est poema Neronis: quod inscribitur Luscio: chirographum eius cõseruasse & nonnunq̃ protulisse noctem sibi pollicentis nec defuerunt qui affirmarẽt corruptum Domitianum: & a Nerua successore mox suo. Bello uiteliano cõfugit in capitoliũ cum patruo Sabino: ac parte præsentium copiarum: sed irrumpentibus aduersarijs: & ardente templo apud æditituum clam pnoctauit: ac mane Isiaci celatus habitu: interq; sacrificulos uanæ superstitionis: quum se trãs tyberim ad cõdiscipuli sui matrẽ comite uno cõtulisset: ita latuit: ut scrutãtibus qui uestigia subsecuti erant: deprehendi nõ potuerit. Post uictoriam demum progressus: & Cæsar consulatus honorem præturæ urbanæ cum consulari potestate suscepit titulo tenus: quã iurisdictionem ad collegam proximum transtulit. Cæterum omnem uim dominationis tam licenter exercuit: ut iam tum qualis futurus eẽt ostẽderet. Ne exequar

singula contrectatis multorũ uxoribus Domitiam lon=
ginam ælio Lamiæ nuptam etiam in matrimoniũ ab=
duxit:atq; uno die super·xx·urbana officia:atq; pere=
grina distribuit·Mirari se Vespasiano dictitante:q̃ suc
cessorem non & sibi mitteret·

Item de gestis per eum ante principatum·

E Xpeditionem quoq; i galliã germaniasq; neq;
necessariã & dissuadentibus paternis amicis
inchoauit:tantum ut fratri se & operibus et dignatio
ne adæquaret.Ob hæc correctus quo magis ætatis &
conditionis admoneretur habitabat cum patre una:sel
lamq; eius ac fratris quotiens prodirent lectica seque=
batur:ac triumphum utriusq; iudaicum equo albo co=
mitatus est:in sex consulatibus non nisi unum ordina=
rium gessit:eumq; cedente et suffragante fratre·Simu=
lauit & ipse inire modestiam·In primisq; poeticæ stu
dium tam insuetũ antea sibi q̃ postea spretum & abie
ctum:recitauitq; etiam publice·Nec tñ eo secius quũ Vo
logesus pthorum rex auxilia aduersus alanos:ducẽq; al
terũ ex Vespasiani liberis depoposcisset:omni ope con=
tendit:ut ipse potissimum mitteretur:et q̃a discussa res
est alios orientis reges ut idẽ postularent donis ac polli
citationibus sollicitare tẽtauit·Patre defuncto diu cũ=
ctatus an duplum donatiuũ militi donaret:nũq̃ iacta=
re dubitauit relictũ se principẽ imperij:sed fraudẽ testa
mento adhibitã·Neq; cessauit ex eo isidias struere fra=
tri clã palamq;:quoad correptum graui ualitudine pri
us q̃ plane efflaret animam:p mortuo deseri iussit:de=
functumq; nullo præter q̃ consecrationis honore digna
tus:sæpe etiam carpsit obliquis orationibus & edictis·

De gestis per eum in initio principatus.

i Nter initia principatus quotidie secretũ sibi horariũ sumere solebat: nec q̃cq̃ amplius q̃ muscas captare: ac stilo præacuto configere: ut cuidã interroganti esset ne quis intus cũ Cæsare: non absurde responsum sit a Vibio Crispo ne musca quidem. Deinde uxorẽ suam Domitiam ex qua in secundo suo consulatu filium tulerat alteroq; anno cõsalutauerat: ut Augustã: eandẽ Paridis histrionis amore deperditam repudiauit: intraq; breue tempus impatiens dissidij quasi efflagitãte populo reduxit. Circa administrationẽ imperij aliq̃diu se uarium præstitit: mixtura quoq; inæquabili uitiorum atq; uirtutũ: donec uirtutes quoq; in uitia deflexit: q̃tũ coniectare licet super ingenij naturam: inopia rapax: metu sæuus.

De spectaculis per eum editis & liberalitate eius ad populum.

s Pectacula magnifica assidue & sumptuosa edidit non in amphitheatro modo: uerũ & in circo: ubi præter solennes bigarũ quadrigarũq; cursus: prœlium duplex etiam equestre ac pedestre cõmisit. Ac in amphitheatro nauale quoq;. Nam uenationes gladiatoresq; et noctibus ad lychnos: nec uirorum modo pugnas sed & fœminarũ. Præterea quæstorijs muneribus: quæ olim omissa reuocauerat ita semper interfuit: ut populo potestatem faceret bina paria e suo ludo postulandi quæ nouissima aulico apparatu induceret. Ac ꝑ omne gladiatorum spectaculũ ante pedes eius stabat puerulus coccinatus portẽtuoso paruoq; capite: cũ quo plurimum fabulabatur nonnunq̃ serio. Auditus est certe dũ

ex eo

ex eo quærit & quid sciret: & quid sibi uisum esset or
dinatione proxima ægypto præficere Metiū Ruffum.
Edidit nauales pugnas pene iustarum classiū effosso et
circūducto iuxta tyberim lacu: atq; inter maximos im=
bres ꝓspectauit. Fecit & ludos sæculares cōputata ra=
tione temporū ab anno: nō quo Claudius proximo sed
olim Augustus ediderat. In his circensiū die quo facili-
us centū missus peragerentur: singulos a septenis spacijs
ad quina corripuit. Instituit & quinquennale certa=
men capitolino Ioui triplex musicū equestre gymnicū:
& aliquāto pluriū q̄ nunc est coronatorū. Certabatur
etiam & prosa oratione græce latineq; : ac præter ci=
tharœdos chorocitharistæ quoq; & psallocitharistæ.
In stadio uero cursu etiam uirginis certamini præsedit
crepidatus purpureaq; amictus toga: germanicā capite
gestans coronā auream cū effigie Iouis ac Iunonis Mi
neruæq; assidentibus Diali sacerdote & collegio fla=
uialiu; pari habitu: nisi q̄ illorū coronis inerat et ip̄ius
imago. Celebrabat & in albano quot annis q̄nquatria
Mineruæ cui collegiū instituerat: ex quo sorte ducti ma
gisterio fungerentur: redderentq; eximias uenationes
& scænicos ludos: superq; oratorū ac poetarū certami=
na. Cōgiarium populo nummorū trecentorū ter dedit:
atq; inter spectacula muneris largissimū epulū septimō
tiali die sacrorū quidē senatui equitiq; panarijs plebei
sportellis cū obsonio distributis. Initiū uescēdi primus
fecit: dieq; proximo omne genus rerū missilia sparsit: et
quia pars maior intra popularia deciderat: quinquage=
nas tesseras in singulos cuneos equestris ac senatorij or=
dinis pronunciauit.

De operibus publicis per eum editis.

p Lurima & amplissima opera incēdio absumpta restituit: in q̄s & capitoliū q̄d rursus arserat: sed oīa sub titulo tantū suo: ac sine ulla pristini auctoris memoria. Nouā autē excitauit ædem ĩ capitolio custodi Ioui: & forū q̄d nunc Neruæ uocatur. Itē flauiæ tēplū gētis: et stadiū et methodiū & naumachiā: e cuius postea lapide maximus circus deustis utriq; lateribus extructus est.

De expeditionibus p̄ eū susceptis

e Xpeditiones partim sponte suscepit: partim necessario: sponte in Cattos: necessario unam in sarmatas legione. cū legato simul cæsa: ĩ dacos duas: primam Oppio Sabino cōsulari oppresso: secundā Cornelio Fusco præfecto cohortium prætorianarum: cui belli summā cōmiserat. De Cattis dacisq; post uaria prælia duplicem triumphū egit. De sarmatis laureā modo capitolino Ioui rettulit. Bellū ciuile motū a. L. Antonio superioris germaniæ præside confecit absens fœlicitate mira: quum ipsa dimicationis hora resolutus repente rhenus transituras ad Anthoniū copias barbarorū inhibuisset: de qua uictoria prius præsagiis q̄ nunciis cōperit. Siquidem ipso quo dimicatū est die statuam eius Romæ insignis aquila circūplexa pennis clangores lætissimos edidit: pauloq; post occisū Antoniū adeo uulgatum est: ut caput eius quoq; apportatum uidisse se pleriq; contenderent.

De quibusdā cōstitutis & ordinatis per eum.

m Vlta etiā in cōi rerū usu nouauit: sportulas publicas sustulit reuocata cœnarū rectarū cōsuetudine: duas circēsibus græcū factiones aurati purpureiq;

pãni ad quattuor priſtinas addidit· Interdixit hiſtrio nibus ſcænã:itra domũ q̃dẽ exercẽdi artẽ iure conceſſo· Caſtrari mares uetuit:ſpadonũ q̃ reſidui apud mango=nes erãt ꝓcia moderatus eſt· Ad ſummã quõdã uberta tẽ uini frumẽti uero inopiã exiſtimãs nimio uinearum ſtudio negligi arua edixit ne q̃s ĩ italia nouellaret:utq; in ꝓuincijs uineta ſucciderentur:relicta (ubi plurimũ) dimidia ꝑte:nec exeq̃ rẽ ꝑſeuerauit· Q uædã ex maxi=mis officijs inter libertinos militeſq; Romanos cõmuni cauit:geminari legionũ caſtra ꝓhibuit:nec plus q̃ mille nummos a quoq̃ ad ſigna deponi: ꝙ.L· Antonius apud duarũ legionũ hiberna res nouas moliẽs fiduciã cepiſſe etiã ex depoſitorũ ſũma uidebatur : addidit & quartũ ſtipendium:militi aureos ternos·

De diligẽtia et induſtria in iure dicendo & alijs geſtis eius·

i Vs diligẽter & induſtrie dixit: plærũq; & in foro ꝓ tribunali extra ordinẽ ãbitioſas cẽtũ ui=rorũ ſnĩas reſcidit· Recuperatores ne ſe ſemꝑ ꝑſuaſorijs aſſertiõibus accõmodarẽt idẽtidẽ ãmouit· Nũmarios iu dices cũ ſuo queq; cõſilio notauit· Auctor et tri·ple·fuit ædilẽ ſordidũ repetũdarũ accuſãdi:iudiceſq; ĩ eũ a ſena=tu petẽdi· Magiſtratibus quoq; urbicis ꝓuiciarũq; præ ſidibus coercẽdis tantũ curæ adhibuit:ut neq; modeſtio res unq̃:neq; iuſtiores extiterĩt:e quibus plæroſq; poſt illum reos omniũ criminum uidimus· Suſcepta morum correctione licentiã theatralem ꝓmiſcue ĩ iniq̃tate ſpe=ctandi inhibuit· Scripta famoſa uulgoq; edita quibus primores uiri ac fœminæ notabantur:aboleuit nõ ſine auctorum ignominia· Q uæſtorium uirum ꝙ geſticulã di ſaltandiq; ſtudio teneretur mouit ſenatu · Probroſis

fœminis lecticæ usum ademit: usq; capiendi legata hæreditatesq;. Equitem Romanum ob reductam in matrimonium uxorem cui dimissæ adulterij crimen intenderat: erasit iudicum albo. Quosdam ex utroq; ordine lege scantinia condemnauit. Incesta uestalium uirginũ a patre suo quoq; & fratre neglecta uarie ac seuere coercuit: priora capitali supplicio: posteriora more ueteri. Nam cum ocellatis sororibus: item Varonillæ liberũ mortis permisisset arbitrium: corruptoresq; earum relegasset: mox Corneliam uirginem maximam absolutã olim: dehinc longo interuallo repetitam atq; conuictã defodi ĩperauit. Stupratoresq; uirgis in comitio ad necẽ cædi: excepto prætorio uiro: cui dubia etiã tũ causa & incertis quæstionibus atq; tormentis de semet professo exilium indulsit: ac ne qua religio deum impune contaminaretur: monumentum quod libertus eius e lapidibus templo capitolini Iouis destinatis filio cõstruxerat: diruit per milites ossaq; & reliquias: quæ inerant: mari mersit.

De clæmentia & largitate in initio principatus.

i Nter initia usq; adeo ab omni cæde abhorrebat: ut absente adhuc patre recordatus Virgilij uersum: Impia q̃ cæsis gens est epulata iuuencis: edicere destinauerit ne boues imolarentur. Cupiditatis quoq; atq; auaritiæ uix suspitionẽ ullam aut priuatus unq̃: aut prĩceps aliquãdiu dedit: imo e diuerso magnæ sæpe nõ abstinentiæ modo: sed etiam liberalitatis experimenta. Oẽs circa ex largissime prosecutus nihil prius aut acrius monuit q̃ ne quid sordide facerent: relictas sibi hæreditates ab his quibus liberi erant non recepit. Legatũ

etiam ex testamento Rusci Cepionis q̃ cauerat: ut quot annis ingredientibus curiam senatoribus certam summam uiritim præstaret hæres suus: irritum fecit. Reos qui ante quinquẽniũ proximum apud ærarium pepẽdissent: uniuersos discrimine liberauit: nec repeti nisi intra annum eaq; conditione permisit: ut accusatori qui causam non teneret exilium pœna esset. Scribas quæstorios negociantes ex consuetudine: sed cõtra Clodiã legem uenia in præteritum donauit. Subsiciua quæ diuisis per ueteranos agris carptim superfuerunt. ueteribus possessoribus: ut usu capta concessit fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit: ferebatur q̃; uox eius: princeps qui delatores nõ castigat: irritat.

De sæuitia & crudelitate eius contra plurimos.

S Ed neq; in clæmentiæ ne in abstinentiæ tenore pmansit: & tñ aliquanto celeribus ad sæuitiã desciuit q̃ ad cupiditatem. Discipulũ Paridis pantomimi puberem adhuc: etiã tum maxime ægrũ ꝙ arte forma q; nõ absimilis magistro uidebatur occidit. Itẽ Hermogenem tarsensem propter quasdam in historia figuras: librariis etiam qui eam descripserãt crucifixis. Patrem familias ꝙ thracem mirmillõi parem: munerario imparem dixerat detractum e spectaculis in arenam canibus obiecit cum hoc titulo: impie locutus parmularius. Complures senatores in his aliquot consulares, interemit: ex quibus Ciuicam Cærealem in ipso asiæ proconsulatu: Saluidienum Orficum: Acilium Glabrionẽ exilio quasi molitores nouarum rerum. Cæteros leuissima quenq; de causa: Aeliũ Lamiam ob suspiciosos quidem uerũ et ueteres & innoxios iocos: ꝙ post abductã uxo-

rē laudāti uocē suā. Heu taceo dixerat q̄d' q; tito hortati se ad alterū matrimoniū responderat. An & tu mihi uxorem uis abducere Saluiū Cocceanū ꝙ Othonis īpe- ratoris patrui sui diē natalem celebrauerat. Metiū Pō- posianū ꝙ habere imperatoriā genesim uulgo ferebatur & quod depictū orbē terræ in membranas: cōcionesq; regū ac ducū ex Tito Liuio circūferret: q̄d' q; seruis no- mina Magonis & Hannibalis indidisset. Salustiū Lu= culum britanniæ legatū: ꝙ lanceas nouæ formæ appella ri luculeas passus esset. Iuniū Rusticū: ꝙ peti Thraseæ & Eluidij prisci laudes edidisset: appellaretq; eos san ctissimos uiros: cuius criminis occasiōe philosophos oēs urbe italiaq; sūmouit. Occidit et Eluidiū filiū: ꝙ quasi scænico exodio sub persona Paridis & Oenones diuor tium suū cū uxore tractasset. Flauiū fabinū alterū e pa= truelibus: ꝙ eū comitiorū cōsularium die destinatū per peram præco nō cōsulem ad populū: sed imperatorē p̄= nunciasset. Verū aliq̄to post ciuilis belli uictoriā sæuior plærosq; partis aduerse: dudū etiā latentes conscios in= uestigato nouo quæstionis gn̄e distorsit īmisso p obscœ= na igne: nōnullis et manus āputauit: satisq; cōstat duo solos e notioribus uenia donatos tribunū laticlauiū et centurionē: q̄ se quo facilius expertes culpæ ostenderēt: impudicos probauerāt: & ob id neq; apud ducem: nec apud milites ullius momenti esse potuisse.

Item de sæuitia & crudelitate eiusdem.

e Rat autem non solum magnæ: sed & callidæ inopinatæq; sæuitiæ Auctorem summarum pri die q̄ crucifigeret in cubiculum uocauit: assidere in toro iuxta coegit securum hilaremq; dimisit: partibus

etiam de cœna dignatus eſt· Aretinum Clæmētē cōſularem uirū e familiaribus et emiſſarijs ſuis capitis condē=naturus in eadem uel etiā in maiore gratia habuit: quo ad nouiſſime ſimul geſtanti conſpecto delatore eius: uis inquit hunc nequiſſimum ſeruū cras audiamus? Et quo contentius abuteretur patiētia hominū nunq̄ triſtiorē ſententiā ſine præfatione clæmentiæ ꝓnūciauit: ut nō aliud iam certius atrocis exitus ſignū eſſet q̄ principij lenitas· Quoſdam maieſtatis reos in curiā induxerat: & cū prædixiſſet experturū ſe illa die q̄ carus ſenatui eſſet facile ꝑfecerat: ut etiā more maiorū puniēdi cōdē narētur: deinde atrocitate pœnæ cōterritus ad leniendā inuidiā itercessit his uerbis: neq; enī ab re fuerit ip̄a co gnoſcere: ꝑmittite patres cōſcripti a pietate ueſtra im=petrari: qđ ſcio me difficulter impetratū: ut dānatis liberū mortis arbitriū indulgeatis· Nā et parcetis oculis ueſtris & intelligent me omnes ſenatui interfuiſſe·

De rapinis & extorſionibus & alijs geſtis eius·

e Xhauſtus operū ac munerū impēſis ſtipēdioq; qđ adiecerat: tētauit qdē ad releuādos caſtrēſes ſūptus militū numerū diminuere: ſed cū obnoxiū ſe bar=baris ꝑ hoc aīaduerteret: neq; ſecius eo ī explicādis oneribus oībus hæreret nihil pēſi habuit q̄n p̄daretur oī mō bona uiuorū ac mortuorū uſq; quaq; quolibet et accuſatore & crimine corripiebātur· Satis erat obijci qualecunq; factum dictumq; aduerſus maieſtatem principis confiſcabantur alieniſſimæ hæreditates uel exiſtente uno qui diceret audiſſe ſe ex defuncto cum uiueret hæredem ſibi Cæſarem eſſe· Præter cæteros iudaicus fiſcus acerbiſſime actus eſt: ad quem deferebantur qui uelut

professi iudaicã intra urbẽ uiuerent uitã: uel dissimulata origine imposita genti tributa nõ pependissent· Interfuisse me adolescentulũ memini quũ a procuratore frequentissimoq; cõsilio inspiceretur nonagenarius senex an circũsectus esset· Ab iuuenta minime ciuilis animi confidens etiã & tum uerbis: tũ rebus immodicus· Cenidi patris concubinæ ex histria reuersæ: osculũq; ut assueuerat offerenti manũ præbuit· Generũ fratris indigne ferens albatos & ipsum ministros habere proclamauit· Non bona imperatorũ multitudo·

De elatione & uana gloria eiusdem·

n Rincipatum uero adeptus neq; in senatu iactare dubitauit: & patri se & fratri imperiũ dedisse: illos sibi reddidisse· Neq; in reduceda post diuortium uxore edicere uocatã eam in puluinar suũ: acclamari etiã in ãphiteatro epulari die libenter audit dño & dominæ fœliciter: sed & capitolino certamine cũctos ingenti cõsensu precãtes ut Palfuriũ surã restitueret pulsum olim senatu ac tũc de oratoribus coronatũ: nullo responso dignatus tacere tantummodo iussit uoce præconis· Pari arrogantia quum ꝓcuratorum suorum nomiẽ formalem dictaret epistolã sic cœpit· Dominus & deus noster sic fieri iubet: unde istitutũ posthac ut ne scripto quidẽ ac sermone cuiusq̃ appellaretur aliter· Statuas sibi in capitolio non nisi aureas & argenteas poni ꝑmisit: ac ponderis certi· Ianos arcusq; cum quadrigis & insignibus triumphorũ per regiones urbis tãtos aut tot extruxit: ut cuidam græce iscriptũ arcui sit· Consulatus·xvij·cœpit: quod ante eũ nemo: ex quibus septem medios continuauit: omnes aut pene titulo tenus

gessit: nec queq̃ ultra kalen· maij· plures ad idus usq; ianuarias· Post aũt duos triũphos germanici cognomine assumpto septembrem mensem & octobrẽ ex appellationibus suis Germanicũ Domitianũq; trãsnominauit q altero suscepisset imperium· altero natus est·

De coniuratione contra eum facta: & suspitione mortis quam habebat·

PEr hæc terribilis cunctis & inuisus tandẽ oppressus est amicorũ libertorumq; itimorum cõspiratiõe simul & uxoris: annum diemq; ultimum uitæ iampridem suspectum habebat: horam etiam necnõ & genus mortis· Adolescentulo chaldæi cuncta prædixerant· Pater quoq; super cœnam quõdam fungis abstinentem palam irriserat: ut ignarum sortis suæ: q nõ ferrium potius timeret· Quare pauidus semp atq; anxius minimis etiam suspitionibus præter modum commouebatur: ut edicti de excidendis uineis propositi gratiam facere non alia magis re compulsus credatur: q̃ q sparsi libelli cũ his uersibus erant·

Eadem formidine oblatum a senatu nouum & excogitatum honorem q̃q̃ oĩm talium appetẽtissimus recusauit quo decretum erat ut quotiens gereret consulatũ equites Roma· quibus sors obtigisset trabeati: & cum hastis militaribus præcederent eũ inter lictores apparitoresq;· Tempore quoq; suspecti periculi appropinquante sollicitior in dies: porticuũ in quibus spatiari consueuerat parietes phengite lapide distinxit e cuius splendore per imagines quicquid a tergo fieret: prouideret· Et nec nisi secreto atq; solus plærasq; custodias receptis quidẽ in manu cathenis audiebat: utq; do=

mesticis ꝑsuaderet:ne bono qdē exēplo audendā esse pa
troni necē:Epaphroditū a libellis capitali pœna cōdēna
uit:q̄ post destitutionē Nero in adipiscenda morte ma
nu eius adiutus existimabatur.

De patruele ꝑ eū occiso et qbusdā ꝓdigijs mortis eius

DEniq; Flauium Clæmentem patruelē suum con
temptissimæ inertiæ : cuius filios etiam nunc
paruulos successores palā destinauerat:et abolito prio-
re noīe alterū Vespasianū appellari iusserat:alterū Do-
mitianū:repente ex tenuissima suspitione tantū nō ipo
eius consulatu interemit:quo maxime facto maturauit
sibi exitū. Cōtinuis octo mensibus tot fulgura facta nun
ciataq; sunt:ut exclamauerit:feriat iā quē uolet. Tactū
de cælo capitoliū tēpluq; flauiæ gētis. Itē domus palati
na et cubiculū ipius:atq; etiā e basi statuæ triūphalis ti
tulus excussus ui ꝓcellæ in monumentū ꝓximū decidit.
Arbor quæ priuato adhuc Vespasiano euersa surrexe-
rat:tūc rursus repēte corruit:prænestina Fortuna toto
imperij spacio annū nouū cōmendanti lætā eādēq; semp
sortē dare assueta:extremo tristissimā reddidit:nec si-
ne sanguinis mētione. Mineruā quā supstitiose colebat
somniauit excedere sacrario:negantēq; ultra se tueri eū
posse q exarmata esset a Ioue. Nulla tñ re ꝑinde cōmo
tus est:q̄ responso casuq; Ascletarionis mathematici.
Hūc delatū nec inficiantē iactasse se quæ ꝓuidisset ex ar
te:sciscitatus est qs ipm maneret exitus:& affirmātē
fore ut breui laceraretur a canibus:īterfici qdē sine mo
ra. Sed ad coarguēdā temeritatē artis sepeliri quoq; ac-
curatissime imperauit:qd' quū fieret:euenit ut repenti-
na tempestate deiecto funere semiustū cadauer discerpe

rent canes: idq; ei cœnāti a Mimo Latino: q̄ præteriens forte animaduerterat inter cæteras diei fabulas referretur.

De q̄busdā signis mortis eius et gestis et de ipā morte.

p Ridie q̄ periret: quum oblatos tuberes seruari iussisset in crastinum: adiecit si modo uti licuerit: & cōuersus ad proximos affirmauit fore ut sequēti die luna se in aquario cruentaret: factumq; aliquod existeret: de quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa mediam noctem ita est exterritus: ut ex strato prosiliret: dehinc mane aruspicem ex germania missum: qui consultus de fulgure mutationē rerum prædixerat: audiit: condemnauitq;: ac dum exulceratam in fronte uerucam uæhementius scalpit profluente sanguine: utinam inquit hactenus. Tunc horas requirenti pro quinta quam metuebat: sexta ex industria nunciata est. His uelut transacto iam periculo lætum festinantemq; ad corporis curam Parthenius cubiculo prepositus conuertit: nuncians esse qui magnū nescio qui afferret. nec differendum. Itaq; summotis omnibus in cubiculum se recepit: atq; ibi occisus est.

De modo cædis & mortis ac de funere eiusdem.

d E insidiarum cædisq; genere hæc fere diuulgata sunt. Cunctantibus conspiratis quando & quomodo id est lauantē ne an cœnantē aggrederentur. Stephanus domicillæ pcurator: & tunc interceptarū pecuniarum reus: cōsilium operamq; optulit. Ac sinistriore brachio uelut ægro lanis fasciisq; per aliquot dies ad aduertendam suspitionē obuoluto ad ipsam horam dolum interiecit: professusq; conspirationis indicium

& ob hoc admissus legenti traditū a se libellū: et atto
nito suffodit inguina. Sauciū ac repugnantē adorti Clo
dianus cornicularius et Maximus Partheniј Libertus
et Syderius decurio cubiculariorū et q̄dā e gladiatorio
ludo uulneribus septē cōtrucidauerūt. Puer q̄ curæ lariū
cubiculi ex cōsuetudine assistens interfuit cædi: hoc am
plius narrabat se iussum a Domitiano ad primū statim
uulnus pugionem puluino subditū porrigere: ac mini=
stros uocaret: neq; ad caput quicq̄ excepto capulo: &
præterea oīa clausa repperisse: atq; illū interim ærrecto
deductoq; ad terrā Stephano colluctatū diu modo ferrū
extorquere modo q̄q̄ laniatis digitis oculos effodere co
natū. Occisus est. xiiij. kalen. octobris: anno ætatis. xlv.
imperij. xv. Cadauer eius populari sandapila ꝑ uespilio
nes exportatū. Philis nutrix ī suburbano suo latina uia
funerauit: sed reliquias tēplo Flauiæ gentis clā intulit:
cineribusq; Iuliæ filiæ Titi: quā et ipā educauerat cōmi
scuit. De statura corporis: et mēbrorū eius ac gestis.

s Tatura fuit ꝓcera: uultu modesto ruborisq; ple
no: grādibus oculis: uerū acie hebetiore: præter=
ea pulcher ac decens maxime in iuuenta: & q̄dē toto
corpore exceptis pedibus: quorū digitos restrictiores ha
bebat: postea caluitio quoq; deformis: & obesitate uē=
tris: & crurum gracilitate: quæ tn̄ ei ualitudine longa
remacruerant. Cōmendari se uerecundia oris adeo sen=
tiebat: ut apud senatū sic quondā iactauerit: usq; adhuc
certe animū meū ꝓbastis & uultū. Caluitio ita offen=
debatur: ut in cōtumeliā suā traheret: si cui aliј ioco uel
iurgio obiectaretur: q̄uis libello quē de cura capillorū ad
amicū edidit: etiā hoc simul seq; cōsolans inseruerit. Nō

uides q̃ ego pulcher sum & magnus. Eadē remanēt me cū capillorū fata: & forti aīo fero comā in adolescētia senescentē. Scias nec gratius quicq̃ decore: nec breuius.

De peritia in sagittando: & impatientia laboris.

l Aboris impatiens p urbē pedibus nō temere ambulauit: in expeditione & agmine equo rarius lectica assidue uectus ē. Armorū nullo sagittarū uel praecipuo studio tenebatur. Centenas uarij generis feras saepe in albano secessu cōficientem spectauere plaeriq;: atq; etiā ex industria ita quarūdā capita figentē: ut duobus ictibus quasi cornua efficeret. Nonnunq̃ in pueri pcul stantis praebentisq; p scopulo dispāsam dextrae manus palmam sagittas tanta arte direxit: ut oēs p interualla digitorū innocuae euaderēt. De facūdia et studio eius.

l Iberalia studia in initio imperij neglexit: q̃q̃ bi blyothecas incendio absumptas impēsissime reparare curasset: exemplaribus undiq; petitis missisq; alexandriā q̃ describerent: emendarentq;. Nunq̃ tñ aut historiae carminibusue cognoscendis operā ullā: aut stilo uel necessario dedit: praeter cōmentarios & acta Tiberij Caesaris nihil lectitabat epistolas orationesq; & edicta alieno formabat ingenio. Sermonis tñ nec inelegantis dictorū interdū etiā notabiliū: uellē inquit tā formosus esse q̃ Metius sibi uidetur: & cuiusdā caput uarietate capilli subrutilum & incanum: perfusam niuē mulso dixit. De usu aleae et cōuiuijs eius et alijs gestis.

c Onditionē principū miserrimā aiebat: q̄bus de cōiuratione cōperta nō crederetur nisi occisis. Quotiēs ociū esset alea se oblectabat: etiam p festis diebus matutinisq; horis: ac lauabat de die: prādebatq; ad

ſatietatem: ut non temere ſuper cœnã præter martianũ malum: et modicã in ampulla potiunculã ſumeret. Cõuiuabatur frequẽter ac large: ſed pene raptim certe nõ ultra ſolis occaſum nec ut poſtea cõmeſſaretur. Nã ad horam ſomni nihil aliud q̃ ſecreto ſolus deambulabat.

De libidine & luxuria eiuſdem.

l Ibidinis nimiæ aſſiduitatẽ concubitus uelut exercitationis genus clinopalem uocabat. Eratq; fama quaſi cõcubinas ipſe diuelleret: nataretq; iter uulgatiſſimas meretrices. Fratris filiã adhuc uirginẽ oblatam in matrimoniũ ſibi quũ deuictis Domitiæ nuptijs ꝑtinaciſſime recuſaſſet: non multo poſt alij collocatam ultro corrupit: et q̃dẽ uiuo etiam tum Tito: mox patre ac uiro orbatam ardentiſſime palamq; dilexit: ut etiã cauſa mortis extiterit coactæ conceptum a ſe abigere.

De mœſticia militũ et læticia ſenatus in morte eius.

o Ccisum eum populus indifferenter: miles grauiſſime tulit: ſtatimq; eũ diuum appellare conatus: paratus & ulciſci niſi duces defuiſſent: quod q̃dẽ paulopoſt: fecit expoſtulatis ad pœnã ꝑtinaciſſimæ cædis auctoribus. Contra ſenatus adeo lætatus eſt: ut repleta certatim curia non tẽperaret: quin mortuũ cõtumelioſiſſimo atq; acerbiſſimo acclamationũ genere laceraret: ſcalas etiã inferri clypeoſq; & imagines eius. corã detrahi: et ibidẽ ſolo affigi iuberet: nouiſſime eradendos ubiq; titulos: abolendãq; omnẽ memoriã decerneret. Ante paucos q̃ occideretur menſes cornix in capitolio elocuta eſt ἐσται πάντα καλῶς. i. erũt oĩa bene. Nec defuit qui oſtentum ſic interpretaretur.

Nuper tarpeio quæ ſedit culmine cornix.

Eſt bene non potuit dicere:dixit:erit·
Ipſum etiã Domitianum ferũt ſomniaſſe gibbã ſibi po
ne cervicẽ aureã enatam ꝓ certoq; habuiſſe beatiorem
poſt ſe lætioreq; portendi Reip·ſtatũ·Sicut ſane breui
euenit abſtinentia et moderatione inſequẽtiũ principũ·

Suetonius trãquillus de uita duodecim Cæſarum exa=
ratus Lugduni:anno domini·M·cccccviij·D ie uero·iij·
octobris finit fœliciter·

Tabula librorum ſuetonij tranquilli de uita·xij·Cæ
ſarum·

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE